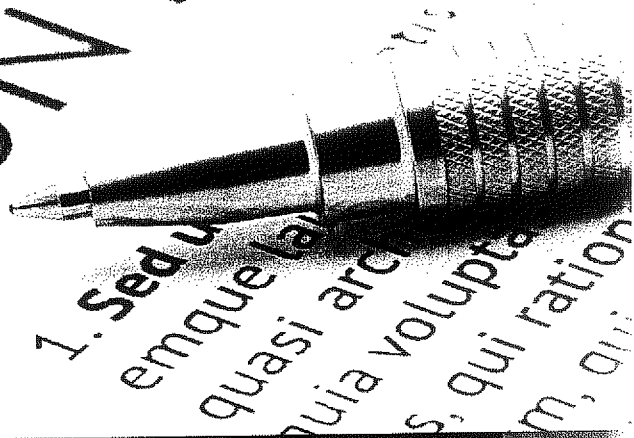

Leszek Berezowski

Jak czytać i rozumieć angielskie umowy?

Wydanie 4.

CONTRACT

Jak czytać i rozumieć angielskie umowy?

Wyd. 4

C. H. Beck

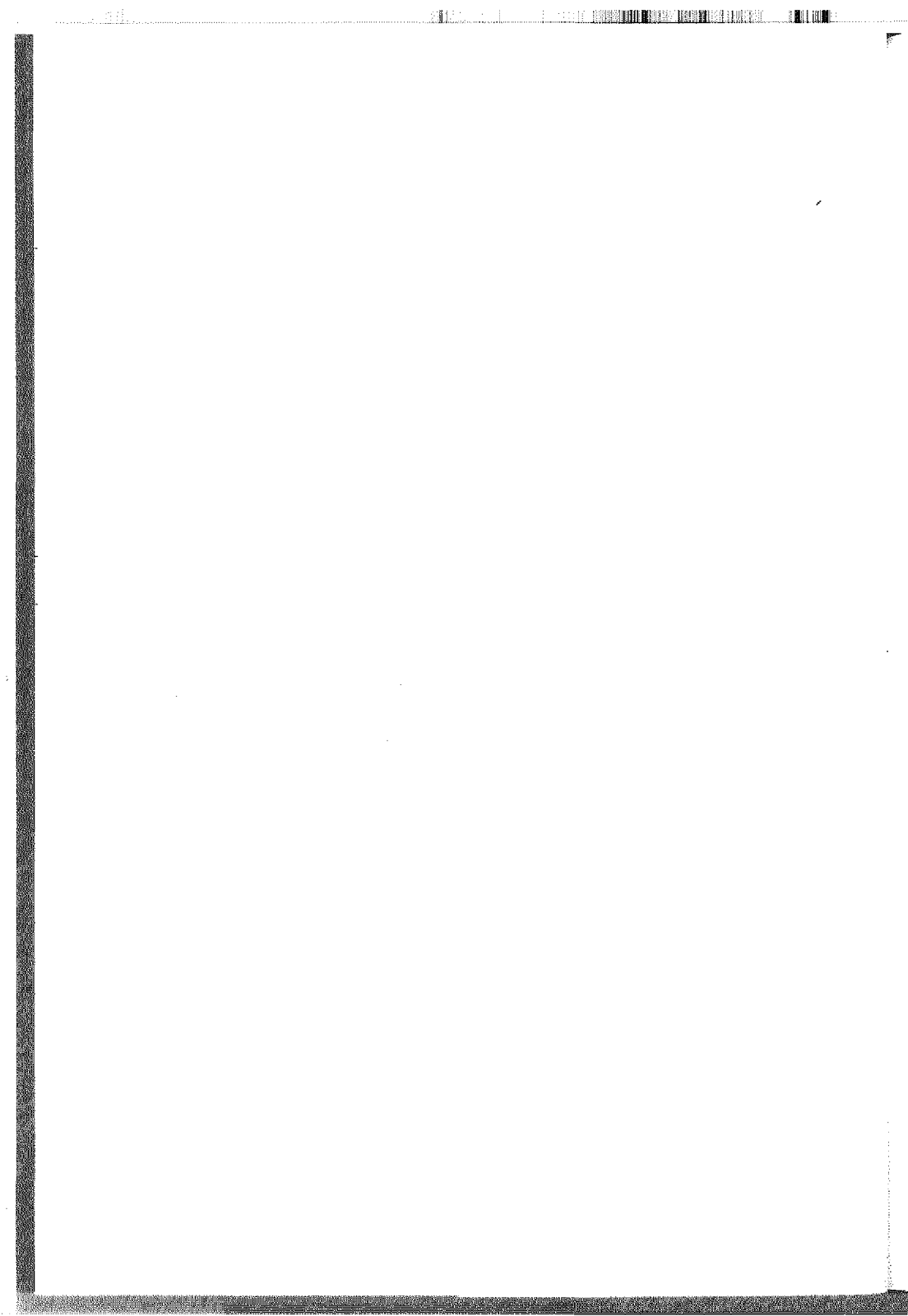
C. H. Beck

Spis treści

Wprowadzenie	IX
Bibliografia	XI
Rozdział 1. Gramatyka dla prawników	1
1.1. Czasowniki modalne	2
1.1.1. Shall	2
1.1.2. May	6
1.2. Zaimki i przysłówki	8
1.2.1. Zaimki i przysłówki zawierające here	8
1.2.2. Zaimki i przysłówki zawierające there	13
1.2.3. Zaimki i przysłówki zawierające where	18
1.3. dopełnienia	20
1.4. Budowa zdania	23
Rozdział 2. Konwencje i zasady redakcyjne	33
2.1. Układ treści umowy	33
2.1.1. Umowa tradycyjna	34
2.1.2. Umowa w formie listu	39
2.2. Konwencje ortograficzne	41
2.2.1. Duże litery	42
2.2.2. Cudzysłów	44
2.2.3. Nawiasy	45
2.2.4. Graficzny układ strony	45
2.3. Podział tekstu na jednostki redakcyjne	46
2.3.1. Dokumenty Unii Europejskiej	47
2.3.2. Umowy i statuty – wersja tradycyjna	49
2.3.3. Umowy i statuty – wersja rozszerzona	50
2.3.4. Umowy i statuty – wersja mieszana	52
2.3.5. Ustawy	53

Rozdział 3. Postanowienia wprowadzające	55
3.1. Nazwa, strony i termin zawarcia umowy	55
3.2. Okoliczności poprzedzające zawarcie umowy	64
Rozdział 4. Zasadnicza treść umowy	71
4.1. Formuła zawarcia umowy	71
4.2. Definicje	76
4.3. Postanowienia bezpośrednio realizujące cel umowy	83
4.3.1. Kupno–sprzedaż	83
4.3.2. Umowa o pracę	116
4.3.3. Umowa kredytowa	149
4.3.4. Umowa spółki	186
4.3.5. Umowa spółki osobowej	214
Rozdział 5. Oświadczenia stron oraz warunki i skutki wypowiedzenia umowy	233
5.1. Warunki zawieszające	234
5.2. Oświadczenia stron	237
5.3. Przymierzenia	247
5.4. Tryb i termin wypowiedzenia umowy	254
Rozdział 6. Postanowienia końcowe	263
6.1. Waiver	264
6.2. Entire agreement	267
6.3. Severability	269
6.4. Binding effect	272
6.5. Assignment	273
6.6. No third party beneficiaries	274
6.7. No partnership	276
6.8. Survival	277
6.9. Force majeure	279
6.10. Governing law	281
6.11. Jurisdiction	283
6.12. Arbitration	286
6.13. Waiver of jury trial	287

6.14. Notices	288
6.15. Counterparts	291
6.16. Amendments	292
6.17. Language	294
6.18. Headings	295
6.19. Exhibits	297
6.20. Non-competition	298
6.21. Non solicitation	299
6.22. Set-off	300
6.23. Confidentiality	302
6.24. Good faith	302
6.25. Indemnification	303
6.26. Testimonium	306
Indeks rzeczowy	311

Wprowadzenie

Jak wskazuje tytuł, książka, którą trzymają Państwo w rękach, jest praktycznym przewodnikiem przygotowanym dla osób, które stykają się z umowami pisanyymi w języku angielskim. Jest więc przeznaczona przede wszystkim dla prawników i tłumaczy, ale także dla menedżerów i studentów zainteresowanych opanowaniem umiejętności czytania i prawidłowego rozumienia tego typu tekstów w języku obcym. Przewodnik ma praktyczny charakter, aby rzeczywiście pomóc Czytelnikom w lekturze pisanych niełatwym językiem dokumentów. Został on przygotowany jako połączenie słownika, kursu angielskiego języka prawnego oraz podręcznika wprowadzającego w podstawowe zagadnienia prawa krajów anglosaskich.

Dzięki takiemu zakresowi treści przewodnik wprowadza Czytelnika nie tylko w arkana słownictwa angielskiego języka prawnego, ale również objaśnia charakterystyczne właściwości gramatyczne tej odmiany języka, przedstawia interpretacje całych zwrotów i zdań w trudniejszych miejscach omawianych przykładów, wskazuje na przyczyny i konsekwencje doboru poszczególnych terminów oraz kryjące się za nimi zwyczaje, pojęcia, instytucje i tradycje właściwe dla krajów i systemów prawnych angielskiego obszaru językowego. Aby prawidłowo rozumieć umowy pisane w innej kulturze prawnej trzeba się z nią przecież dobrze zaznajomić, i to nie tylko od strony językowej.

Po omówieniu cech gramatycznych angielskiego języka prawnego oraz obowiązujących w nim zasad redakcyjnych w kolejnych rozdziałach przedstawiono zatem poszczególne części umowy posługując się fragmentami oryginalnych dokumentów. Występująca w nich terminologia została wszechstronnie objaśniona w hasłach zamieszczonych pod cytowanym tekstem i zebranych w indeksie na końcu książki. Z przewodnika można więc korzystać jak z podręcznika, który stopniowo przygotowuje Czytelnika do swobodnej lektury pisanych po angielsku umów, oraz jak ze słownika, który pomaga rozwikłać trudności napotkane w tekście czy-

tanego właśnie dokumentu. W indeksie wszystkie omówione w przewodniku terminy i zwroty zestawione są bowiem alfabetycznie i łatwo można sprawdzić, na których stronach znajdują się ich objaśnienia wraz autentycznymi przykładami zastosowania.

Jedynymi elementami, które zostały zmienione w cytowanych fragmentach umów, są nazwy występujących w nich spółek, ale nie ma to oczywiście żadnego wpływu na ich treść. Dla większej przejrzystości tekstu wszystkie omawiane elementy poszczególnych przykładów zostały ponumerowane, a każde objaśnienie rozpoczyna się od numeru pozwalającego na szybkie odnalezienie przedstawianego terminu w tekście. Pogrubioną czcionką wydrukowano terminy i zwroty zestawione w indeksie oraz dłuższe fragmenty, których wykładnię przedstawiono w poszczególnych hasłach, a kursywą – ich polskie odpowiedniki.

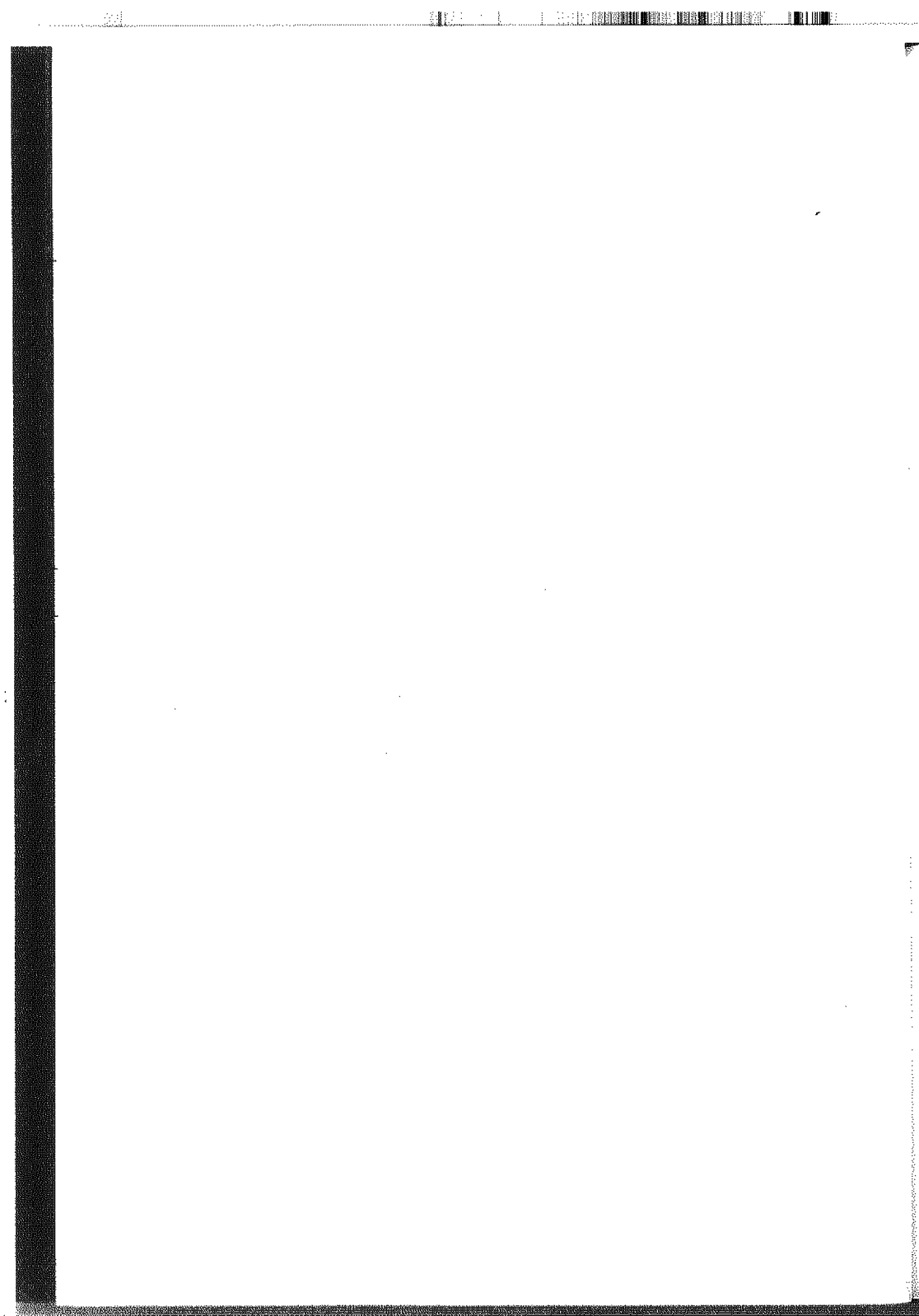
Przygotowanie przewodnika w takim kształcie nie byłoby oczywiście możliwe bez wcześniejszych doświadczeń w nauczaniu przedmiotów związanych z angielskim językiem prawnym oraz dysponowania czasem i warunkami do jego napisania. Chciałbym w związku z tym podziękować studentom studiów podyplomowych prowadzonych w Instytucie Filologii Angielskiej Uniwersytetu Wrocławskiego za inspirację oraz Żonie za cierpliwość, zachętę i stworzenie atmosfery, w której pisanie tej książki było prawdziwą przyjemnością.

Wrocław, lipiec 2012 r.

Leszek Berezowski

Bibliografia

- E. Alcaraz, B. Hughes*, Legal Translation Explained. Manchester, 2002.
- A. G. Berg*, Drafting Commercial Agreements. Londyn, 1991.
- H. Black*, Black's Law Dictionary. St. Paul, 1983.
- M. Bridge*, Personal Property Law. Oksford, 2002.
- P. Collin, K. Bartnicki*, Słownik prawa. Warszawa, 2000.
- S. Frankowski*, Introduction to Polish Law. Kraków, Haga 2005.
- J. Hardwicke, R. Emerson*, Business Law. Nowy Jork, 1992.
- J. Jabłońska-Bonca*, Introduction to Law. Warszawa, 2004.
- A. Jopek-Bosiacka*, Przekład prawny i sądowy. Warszawa, 2006.
- J. Justyńska, J. Justyński*, The Main Institutions of the English Legal System. Toruń, 1998.
- E. Martin (red.)*, A Dictionary of Law. Oksford, 1994.
- E. Myrczek*, Lexicon of Law Terms. Warszawa, 2005.
- R. Patterson*, Kompendium terminów z zakresu rachunkowości i finansów po polsku i angielsku. Warszawa, 2002.
- R. Sexton*, Land Law. Oksford, 2004.
- R. Tokarczyk*, Prawo amerykańskie. Kraków, 1998.
- Ch. Williams*, Tradition and Change In Legal English. Berlin, 2007.
- Sample Business Contracts: <http://contracts.corporate.findlaw.com>

Rozdział 1. Gramatyka dla prawników

Aby sprawnie czytać i prawidłowo rozumieć angielskie teksty prawne nie wystarczy dobrze posługiwać się językiem angielskim oraz zapoznać się ze stosowną terminologią. Przygotowując teksty umów, statutów, ustaw i tym podobnych dokumentów piszący po angielsku prawnicy często sięgają bowiem do obszarów gramatyki tego języka, które z zasady pomija się w powszechnie nauczanej angielszczyźnie i rzadko spotyka w zdecydowanej większości tekstów, od prostych listów i e-maili, po wyszukane książki i artykuły.

Dzieje się tak, ponieważ dokumenty prawne zachowują kilka cech gramatycznych z wcześniejszych etapów rozwoju języka angielskiego, choć dawno wyszły już one z użycia w innych odmianach tego języka. Innymi słowy, angielski język prawny jest odmianą bardzo konserwatywną, w której przetrwały elementy gramatyczne, których dziś już prawie nikt poza prawnikami nie używa. Taki stan rzeczy wynika z przywiązania do formuł i zapisów, które sprawdziły się w przeszłości, przynosząc zamierzone przez ich użytkowników skutki prawne oraz ze stosunkowo szybkiej ewolucji języka angielskiego, który zmienia się w znacznie szybszym tempie, niż polszczyzna.

Obawiając się wpływu zachodzących w języku przemian na interpretację pisanych w nim dokumentów, angielscy prawnicy oraz ich naśladowcy zachowują zatem bardzo daleko posuniętą ostrożność i traktują zmiany wyjątkowo nieufnie. Z punktu widzenia twórców angielskich dokumentów prawnych jest to podejście jak najbardziej uzasadnione, ale nieuchronnie stawiające anglosaskich prawników w roli konserwatystów językowych, z własnej woli zachowujących w użyciu elementy gramatyczne, których zdecydowana większość osób posługujących się językiem angielskim już nie stosuje i często nie rozumie.

Ponieważ elementy te zazwyczaj występują praktycznie w każdym zdaniu angielskich dokumentów prawnych, ich obecność znacząco utrudnia lekturę tego typu tekstów zarówno obcokrajowcom, jak i rodowitym

użytkownikom języka angielskiego, którzy nie są obcy ze znaczeniem form gramatycznych, które wyszły już z powszechnego użycia. Sytuacji obu grup czytelników nie polepsza również fakt, że elementami gramatycznymi z zasady nie zajmują się słowniki, trudno więc znaleźć w nich objaśnienia niezrozumiałych zdań, a gramatyki i kursy języka angielskiego z reguły nie zajmują się cechami, które z punktu widzenia przeciętnego użytkownika występują stosunkowo rzadko, na przykład tylko w jednej, specjalistycznej i na dodatek bardzo konserwatywnej jego odmianie.

Frustracja osób, które mają problemy ze zrozumieniem dokumentów prawnych, choć angielski jest pierwszym i najczęściej jedynym językiem którego używają, doprowadziła nawet do powstania w krajach anglosaskich ruchu społecznego na rzecz uproszczenia języka prawnego. Ruch ten, znany jako **the plain language movement**, w pierwszej kolejności zabiega o uaktualnienie gramatyki angielskiego języka prawnego, czyli wyeliminowanie z niego elementów, które dla przeciętnego obywatela krajów anglosaskich wydają się archaiczne. Sukcesy tego ruchu są na razie znikome, jako że niewielu prawników dało się przekonać do sporządzania dokumentów w sposób sprzeczny z tradycją swego zawodu, ale samo powstanie takiego ruchu najlepiej świadczy o tym, jak ważne dla prawidłowego rozumienia angielskich tekstów prawnych jest opanowanie zasad gramatycznych charakterystycznych dla tej odmiany języka.

Na szczęście dla osób zainteresowanych poznaniem tych zasad, jak i dla anglosaskich prawników, którzy też musieli się tych prawideł kiedyś nauczyć, ich liczba jest stosunkowo niewielka. Reguły te są natomiast bardzo często stosowane w tekstach prawnych, co może sprawiać wrażenie, że są one naszpikowane cechami gramatycznymi, które nie występują w szerszej znanych odmianach języka angielskiego. Na szczęście jest to tylko złudzenie, wynikające z częstotliwości użycia kilku stosunkowo prostych zasad, które zostaną omówione i zilustrowane poniżej.

1.1. Czasowniki modalne

1.1.1. Shall

Na pierwszy rzut oka najbardziej charakterystyczną cechą angielskich dokumentów prawnych jest niespodziewanie częste użycie czasownika

shall. Stosunkowo łatwo można natknąć się na długie ustępy umów czy statutów, w których czasownik ten występuje w każdym zdaniu, choć w angielszczyźnie znanej z kursów i podręczników oraz powszechnie używanej przez ogół społeczności w krajach anglosaskich należy on do najrzadziej spotykanych czasowników modalnych. Zrozumienia jego roli w tekstach prawnych nie ułatwia również fakt, że prawnicy posługują się nim w zupełnie innym znaczeniu, niż zdecydowana większość użytkowników języka angielskiego.

Przyczyny takiego stanu rzeczy tkwią w bogatej i burzliwej historii tego czasownika, której najbardziej brzemiennej w skutki epizod miał miejsce w roku 1653. W roku tym wydano bowiem niezwykle poważaną w późniejszych latach gramatykę języka angielskiego, której autor, biskup John Wallis, dosyć arbitralnie, ale za to bardzo skutecznie stwierdził, że czasownika **shall** powinno się używać do tworzenia form czasu przyszłego w pierwszej osobie liczby pojedynczej i mnogiej (czyli należy mówić **I shall go / we shall go** w znaczeniu *pójdę / pójdziemy*), a czasownika **will** w pozostałych osobach obu liczb (czyli mówić **you will go, she will go, etc.**).

W ten sposób powstała reguła, którą przez ponad 300 lat wpajano uczniom angielskich szkół i powtarzano w niezliczonych podręcznikach dla obcokrajowców. Dziś stosowania tej zasady nikt już nie wymaga (choć żyją jeszcze osoby, które jej przestrzegają), ale pozostało po niej przekonanie, że użycie czasownika **shall** nierozdzielnie wiąże się z wyrażaniem przyszłości, co nie ułatwia rozumienia tekstów prawnych.

Znaczenie, w jakim używa się tego słowa w języku prawnym, sięga swymi korzeniami znacznie głębiej niż przytoczona powyżej martwa już zasada i wiąże się nie z oznaczaniem przyszłości, ale z władzą i autorytetem. Pierwotnie używano bowiem czasownika **shall** do wskazania, że za wyrażonymi w zdaniu treściami stoi autorytet władzy, która gwarantuje ich prawdziwość i może podjąć kroki w celu ich wyegzekwowania. Innymi słowy, **shall** służyło do oznaczenia, że autor tekstu zajmuje w stosunku do słuchaczy lub czytelników pozycję uprzywilejowaną, która pozwala mu wskazywać co jest właściwe, narzucać tryb postępowania i piętnować jego naruszanie.

Klasycznym przykładem takiego użycia **shall**, które przetrwało poza językiem prawnym, jest angielski tekst Dziesięciu Przykazań. W większości

przekładów w każdym z przykazań występuje właśnie ten czasownik (np. **You shall not kill/Nie zabijaj**), ponieważ za poszczególnymi nakazami i zakazami stoi autorytet wszechmogącego Boga, sprawującego pełnię władzy nad ich adresatami.

W przypadku tekstów prawnych władza, jaką legitymują się ich autorzy, jest oczywiście nieporównywalnie mniejsza, a sankcje, którymi dysponują są doczesne, a nie wieczne, ale ich nadrzędna pozycja w stosunku do odbiorców nie podlega żadnej wątpliwości. W takiej właśnie roli w stosunku do społeczeństwa występuje władza ustawodawcza, walne zgromadzenie akcjonariuszy w stosunku do innych organów spółki, a strony umowy w stosunku do siebie nawzajem. Częste użycie czasownika **shall** w ustawach i rozporządzeniach, statutach spółek oraz umowach stanowi zatem naturalną kontynuację jego pierwotnego znaczenia, które wskazuje, że adresaci tych tekstów, czyli obywatele, pracownicy, akcjonariusze czy sygnatariusze umowy są związani zawartymi w tych dokumentach postanowieniami.

Jeżeli angielska umowa kredytowa stanowi zatem, że:

The interest rate shall be 7%,

to autor tego zapisu nie oznajmia, że stopa procentowa w bliżej nieokreślonej przyszłości będzie wynosić 7%, ale kategorycznie stwierdza, że stopa procentowa **wynosi** 7%.

Jak widać, do wyrażenia takiego znaczenia w polskim języku prawnym w zupełności wystarcza użycie czasu teraźniejszego, powszechnie stosowanego w polszczyźnie do określania stanu faktycznego. Używania czasu teraźniejszego prostego (czyli **the simple present tense**) zaleca w takich sytuacjach również wspomniany powyżej anglosaski ruch na rzecz uproszczenia języka prawnego. Przytłaczająca większość piszących po angielsku prawników woli jednak użyć w takim przypadku czasownika **shall** dla wyraźnego oznaczenia, że cytowane postanowienie wyraża wolę stron umowy i jest dla nich wiążące.

Zdania zawierające czasownik **shall** w angielskich tekstach prawnych należy zatem rozumieć jako stwierdzenia wyrażające obowiązujący stan faktyczny ustalony przez uprawniony do tego organ lub strony.

Jedynym wyjątkiem od tej prostej reguły postępowania jest sytuacja, gdy zdanie z **shall**:

- zawiera okolicznik czasu wskazujący na termin umiejscowiony w przyszłości, albo
- na takie okoliczności wskazuje bezpośredni kontekst, w którym zdanie jest usytuowane.

Przypadek pierwszy jest bardzo rzadki, ponieważ ze względu na opisane powyżej ponadczasowe znaczenie, którego nośnikiem w tekstach prawnych jest czasownik **shall**, zdania, w których on występuje, z reguły nie zawierają żadnych okoliczników czasu. Jeżeli mimo wszystko taki okolicznik zostanie użyty, należy oczywiście przyjąć, że całe zdanie odnosi się do przyszłości. Na przykład, jeżeli umowa stanowi, że:

The fee shall be paid 15 business days after the contract has been signed,

to ze względu na wskazanie terminu płatności prowizji przypadającego 15 dni roboczych po podpisaniu cytowanej umowy należy zgodnie z logiką uznać, że angielskiemu **shall be paid** w takim przypadku odpowiada polski czas przyszły, a zdanie jasno stwierdza, że prowizja *zostanie wypłacona*.

Przypadek drugi również występuje raczej sporadycznie, na przykład w postanowieniach regulujących sposób rozstrzygania sporów, jakie mogą powstać w trakcie realizacji umowy:

All disputes arising out of this Agreement shall be settled under the rules of the International Chamber of Commerce, Paris, by three arbitrators.

Jak widać, zdanie nie zawiera żadnych okoliczników czasu, ale sama tematyka cytowanego postanowienia sugeruje, że odnosi się ono do przyszłości. Skoro bowiem strony umowy zdecydowały się na jej podpisanie, to można bezpiecznie założyć, że doszły do satysfakcjonującego je porozumienia, a ewentualne spory mogą wynikać dopiero później.

W takiej sytuacji również należy przyjąć, że angielskiemu **shall be settled** odpowiada polski czas przyszły, a całe zdanie stwierdza, że *wszystkie spory wynikające z niniejszej umowy zostaną rozstrzygnięte przez trzech arbitrów w oparciu o regulamin Międzynarodowej Izby Handlowej w Paryżu*.

Ponieważ w obu przypadkach przedstawione w zdaniach czynności będą miały miejsce w przyszłości, ruch na rzecz uproszczenia języka

prawnego zaleca używanie w takiej sytuacji czasownika **will** i praktyka taka jest coraz częściej stosowana, ułatwiając prawidłowe zrozumienie tekstu, co najlepiej widać na przykładzie:

The provisions of articles 6.8 and 6.10 will survive expiration or termination of this Agreement.

Przy takim zapisie nie ma najmniejszych wątpliwości, że chodzi o czas przyszły, czyli że *postanowienia artykułów 6.8 i 6.10 zachowają pełną moc po wygaśnięciu lub wypowiedzeniu niniejszej umowy*.

Jeżeli zgodnie z tradycją w zdaniu wystąpi jednak czasownik **shall**, należy śledzić kontekst i zwracać uwagę na obecność okoliczników czasu, pamiętając jednocześnie, że w przeważającej liczbie przypadków zdania te po prostu stwierdzają obowiązujący stan faktyczny w taki sam sposób, jak polskie zdania sformułowane w czasie teraźniejszym.

1.1.2. May

Drugą osobliwością angielskiego języka prawnego związaną z użyciem czasowników modalnych jest posługiwanie się czasownikiem **may** w tak szerokim znaczeniu, że całkowicie obejmuje ono swym zakresem treści wyrażane we współczesnej angielszczyźnie przez wszystkim bardzo dobrze znany czasownik **can**, który tym samym staje się zbędny i w angielskich dokumentach prawnych w zasadzie nie występuje.

Tak jak to miało miejsce w przypadku czasownika **shall**, przyczyny takiego stanu rzeczy tkwią w historii języka angielskiego. Choć dziś **can** należy do najczęściej używanych i wszechstronnych angielskich czasowników modalnych, to pierwotnie jego znaczenie ograniczało się tylko do treści, które obecnie wyraża czasownik **know**, czyli *wiedzieć*. Znaczenia, w których dziś tak często używa się **can**, wyrażano zaś wtedy, jak można się domyślać, przy pomocy czasownika **may**.

Z biegiem stuleci czasownik **can** stopniowo poszerzał zakres swego znaczenia kosztem **may**, dochodząc powoli do obecnego stanu, w którym używa się go zarówno do wyrażania umiejętności (np. **I can ski**), potencjalnej możliwości (np. **Fog can be dangerous**), jak i przyzwolenia (np. **You can start now**). Nieufni takim zmianom anglosascy prawnicy nadal stosują jednak **may** w jego pierwotnym znaczeniu, które obejmowało cały zakres treści wyrażanych obecnie przez **can**. Nic zatem dziwnego, że cza-

sownik **can** wydaje im się zupełnie zbędny i w tekstach prawnych w ogóle go nie używają, co widać poniżej:

Each party may terminate this agreement on thirty (30) days' notice.

W angielszczyźnie używanej obecnie na co dzień na całym świecie najbardziej naturalnym sposobem wskazania, że każda ze stron może wypowiedzieć umowę z zachowaniem trzydziestodniowego okresu wypowiedzenia, jak stwierdza cytowane postanowienie, byłoby użycie czasownika **can**. Postanowienie mówi bowiem o prawie, jakie przysługuje stronie, a nie o jego faktycznym zastosowaniu, czyli opisuje pewną teoretyczną możliwość, która może, ale nie musi się ziszczyć, co idealnie pasuje do obecnego znaczenia tego czasownika. Pomimo tego anglosascy prawnicy wołają w takiej sytuacji użyć czasownika **may**, choć nikt oprócz nich już ani tak nie mówi, ani nie pisze.

Jak widać w przedstawionym powyżej przekładzie, dla czytelnika polskiego nie jest to jednak problem groźny, ponieważ całość zakresu znaczeniowego, o który w języku angielskim rywalizują **can** i **may** w polszczyźnie można wyrazić za pomocą czasownika *móc*. Niezależnie zatem od tego, który z tych dwu angielskich czasowników zostanie faktycznie użyty, w przekładzie polskim zawsze pojawi się to samo słowo, czego angielscy czytelnicy dokumentów prawnych pisanych w ich własnym języku z pewnością mogą nam pozazdrościć.

Czytając zdania zawierające czasownik **may** wystarczy zatem pamiętać, że w angielskich tekstach prawnych jest on używany w taki sam sposób, jak polski czasownik *móc*, a nie tylko w znaczeniu dobrze znanym z podręczników języka angielskiego.

Użycie czasownika **may** w sposób przedstawiony powyżej ma jednak jeszcze drugie dno. Na jednym z etapów trwającej wieki rywalizacji **can** i **may**, użycie czasownika **may** do wyrażenia przyzwolenia (czyli na przykład w zdaniu **Now you may turn on your mobiles/ Teraz mogą państwo włączyć komórki**) zostało zawężone do osób, które przynależą do bogatych, dystygnowanych, dobrze wykształconych i często sprawujących władzę warstw społecznych. Pasuje ono zatem jak ulał do znaczenia czasownika **shall** opisanego w poprzednim podrozdziale. Użycie obu słów wiąże się bowiem z uprzywilejowaną pozycją autora tekstu w stosunku do jego odbiorcy.

W taki sam sposób, jak zastosowanie **shall** wskazuje, że przedstawione w zdaniu treści są wiążące dla adresatów, ponieważ zostały zatwierdzone przez uprawniony do tego organ nadrzędny, użycie **may** można rozumieć jako wyraźne wskazanie, że zdefiniowane w zdaniu uprawnienia zostały nadane z woli takiej właśnie władzy zwierzchniej, czyli za jej przyzwoleniem. Ponieważ uprawnienia z zasady nadają właśnie organy nadrzędne, władze zwierzchnie i inne ciała uprzywilejowane, trudno się dziwić, że piszący po angielsku prawnicy wykazują takie przywiązanie do używania czasownika, który ten fakt bardzo dobitnie wyraża i nie poddają się presji zastępowania **may** modniejszym od niego **can**.

1.2. Zaimki i przysłówki

1.2.1. Zaimki i przysłówki zawierające **here**

Kolejną łatwo rzucającą się w oczy cechą gramatyczną angielskich tekstów prawnych jest częste użycie zagadkowo wyglądających zaimków, na przykład:

All obligations connected **herewith** shall expire two years after the date **hereof** except for the obligations set out in article 15 **herein**.

Dla współczesnego czytelnika znaczenie tak zbudowanych zaimków może być trudne do odgadnięcia, ponieważ w ciągu ostatnich stuleci wyszły one z powszechnego użycia i zdecydowana większość osób posługujących się na co dzień językiem angielskim rozpoznaje już jedynie, że składają się one z dobrze znanych i często używanych wyrazów (np. **herein** to nic innego jak **here + in**, itd.). Mało kto jednak jeszcze pamięta, co takie złożone zaimki w zdaniu zastępują. Wiedzę tę zachowali prawie wyłącznie piszący po angielsku prawnicy, ale nie jest ona trudna do opanowania. Wystarczy spojrzeć, jak wygląda ten sam tekst zapisany bez uciekania się do archaicznych zaimków:

All obligations connected with this agreement shall expire two years after the date of this agreement except for the obligations set out in article 15 in this agreement.

Jak widać, używając zaimków zbudowanych w oparciu o przysłówek *here*, autorzy angielskich umów mają na myśli tekst sporządzanego dokumentu, co oznacza, że nadają im takie samo znaczenie, jakie w języku polskim wyrażają zwroty *niniejsza umowa*, *ta umowa* czy *przedmiotowa umowa*. Podstawową rolą tak skonstruowanych zaimków jest zatem wskazywanie na dokument, o którym aktualnie mowa przy ograniczeniu do minimum żmudnego powtarzania tych samych słów.

Elementy współtworzące zaimki wraz z przysłówkiem *here* (czyli *with*, *of* oraz *in* w przykładzie powyżej) służą z kolei doprecyzowaniu znaczenia takich złożeń i dopasowaniu ich do funkcji, jaką pełnią one w zdaniu. Elementy te najczęściej spełniają zatem taką samą rolę, jak polska odmiana przez przypadki, co najlepiej widać w przykładzie:

Wszystkie zobowiązania związane z niniejszą umową wygasną dwa lata od terminu tej umowy, za wyjątkiem zobowiązań wskazanych w artykule 15 przedmiotowej umowy.

Na początek przydał się narzędnik (*kim? czym? – niniejszą umową*), a później dwa razy niezbędny okazał się dopełniacz (*kogo? czego? – tej umowy i przedmiotowej umowy*). Dzieje się tak dlatego, ponieważ przyimki (czyli *with*, *of*, *in*, itp.) przejęły funkcje gramatyczne odmiany przez przypadki, gdy zanikła ona w języku angielskim prawie tysiąc lat temu. W poszczególnych złożeńiach występują one więc jako spadkobiercy przypadków gramatycznych i w języku polskim wystarczy zastąpić je odpowiednio dobraną końcówką.

Jak można się łatwo przekonać porównując przedstawione powyżej tłumaczenie z oryginałem, nie da się niestety ustalić prostych zależności, które wskazywałyby, które polskie przypadki odpowiadają poszczególnym angielskim przyimkom. Angielskie przyimki na stałe powiązane są znaczeniowo z pojedynczymi rzeczownikami i czasownikami (np. po czasowniku *connect* występuje *with*, po rzeczowniku *date* należy się spodziewać użycia *of*, etc.), a dobór polskich przypadków w dużo większej mierze zależy od funkcji, jaką odmieniane wyrażenie pełni w zdaniu (tzn. czy jest to podmiot, dopełnienie itp.). Często okazuje się więc, że różnym angielskim przyimkom odpowiada jeden polski przypadek, tak jak powyżej zarówno *of* użytymu w *hereof*, jak i *in* występującemu w *herein* odpowiada dopełniacz.

Dobierając odpowiednią końcówkę należy się zatem kierować przede wszystkim poprawnością gramatyczną w języku polskim, a dopiero w drugiej kolejności uwzględniać znaczenie użytego w wersji angielskiej przyimka. Dla czytelnika polskiego przywykłego do codziennego odmieniania tysięcy słów przez siedem przypadków w dwóch liczbach i pięciu rodzajach gramatycznych nie jest to jednak żaden problem.

Czytając zdania zawierające zaimki złożone rozpoczynające się od *here* wystarczy więc pamiętać, że w angielskich tekstach prawnych używa się ich do wskazania na treść czytanego właśnie dokumentu, a końcowy element takiego złożenia pełni rolę gramatyczną w języku polskim wyrażaną przez końcówkę odpowiedniego przypadku.

Pełny zestaw tak zbudowanych złożzeń wraz z ich znaczeniami przedstawia tabela poniżej. W objaśnieniach użyto słowa **agreement**, czyli *umowa*, wyłącznie ze względu na temat niniejszej książki. Należy bowiem pamiętać, że omawianych zaimków używa się także w wielu innych tekstach prawnych. W takim przypadku termin **agreement** należy zastąpić nazwą czytanego dokumentu.

Tabela 1. Zaimki złożone rozpoczynające się od *here*

Zaimek	Znaczenie	Przykład
hereby	by this agreement	required hereby = required by this agreement
herefor	for this agreement	prepared herefor = prepared for this agreement
herein	in this agreement	listed herein = listed in this agreement
hereof	of this agreement	the date hereof = the date of this agreement
hereon	on this agreement	based hereon = based on this agreement
hereto	to this agreement	all parties hereto = all parties to this agreement
hereunder	under this agreement	all acts hereunder = all acts under this agreement
herewith	with this agreement	enclosed herewith = enclosed with this agreement

Dwa z wyliczonych złożzeń wymagają jednak szczególnej uwagi ze względu na dodatkowe znaczenia, jakich nabrały one z biegiem czasu. Pierwszym z nich jest **hereby**, którego często używa się wyłącznie do podkreślenia oficjalnego charakteru opisywanej w dokumencie czynności, w taki sam sposób jak polskiego przysłówka *niniejszym*. Na przykład:

The parties hereby agree to amend this Agreement as follows:

co oznacza, że strony *niniejszym* wyrażają zgodę na wprowadzenie do umowy następujących zmian.

Takie znaczenie **hereby** jest jednak proste do wykrycia, ponieważ użyte w bezpośrednim sąsiedztwie tego złożzenia rzeczowniki i czasowniki nie tworzą trwałych związków znaczeniowych z występującym w **hereby** przyimkiem **by** i nie mogą być źródłem, z którego użyty w złożeniu przyimek pochodzi. Jak łatwo można sprawdzić, rzeczownik **party** w znaczeniu strona umowy zazwyczaj występuje z przyimkiem **to**, a czasownik **agree** wiąże się znaczeniowo z kilkoma przyimkami, ale żadnym z nich nie jest **by**; użyte w przykładzie złożenie **hereby** musi w takim razie znaczyć *niniejszym*.

Jeszcze dobitniej widać to w nieco zmodyfikowanej wersji tego samego przykładu:

The parties hereto hereby agree to amend this Agreement as follows:

Źródłem przyimka **to** wykorzystanego w *hereto* jest oczywiście przywołana powyżej jego łączliwość z rzeczownikiem **party**, dzięki czemu znaczenie tego złożenia bezpośrednio wynika z reguły sformułowanej powyżej, a użytemu w **hereby** przyimkowi **by** takiego źródła nadal brak, z czego płynie wniosek, iż w tym przypadku również znaczy ono to samo co polskie *niniejszym*.

Drugim z wyliczonych w tabeli złożzeń, wymagającym osobnego komentarza, jest **hereunder**. Pierwotnie oznaczało ono dokładnie to, co wydają się sugerować jego składniki, czyli wskazywało na część czytanego dokumentu, która znajdowała się poniżej. Znaczenie to uległo jednak bardzo daleko idącej przemianie.

Ponieważ zaimek ten odsyłał czytelnika do tych części dokumentów, w których między innymi znajdują się podpisy i pieczęcie nadające im moc prawną, **hereunder** zaczęto używać w znaczeniu odpowiadającym polskim wyrażeniom *na mocy niniejszej umowy, na podstawie niniejszej umowy*. Złóże-

nie zachowało zatem swą podstawową funkcję wskazywania na treść czytanego dokumentu, ale głębokiej przemianie uległo znaczenie występującego w nim przyimka **under**. Przestał on bowiem określać położenie fragmentu tekstu, o którym mowa, a zaczął obejmować całokształt praw i obowiązków ustanowionych przez daną umowę lub inny dokument.

Jeżeli postanowienie umowy stwierdza zatem, że:

All notices hereunder shall be sent by courier mail,

to nakazuje ono wysyłanie pocztą kurierską wszystkich powiadomień wystawionych na podstawie cytowanej umowy, a nie powiadomień wskazanych poniżej. O fakcie tym najdobitniej można się przekonać czytając załączane do niektórych dokumentów postanowienia porządkowe regulujące wykładnię takich złożeń. Najczęściej brzmią one tak:

The words "hereof", "herein" and "hereunder" and words of similar import when used in this Agreement shall refer to this Agreement as a whole and not to any particular provision of this Agreement,

nie pozostawiając cienia wątpliwości, że i **hereunder** odnosi się do całości dokumentu, a nie do jego poszczególnych postanowień.

Do wskazywania na fragmenty znajdujące się w czytanim dokumencie powyżej lub poniżej danego miejsca służą zbudowane w podobny sposób potrójnie złożone okoliczniki miejsca oparte na przysłówku **here**, których dalsze składniki wskazują na lokalizację danego fragmentu tekstu.

Tabela 2. Potrójnie złożone okoliczniki miejsca rozpoczynające się od **here**

Zaimek	Znaczenie	Odpowiednik polski
hereinabove	above this point in this document	powyżej
hereinafter	after this point in this document	poniżej
hereinbelow	below this point in this document	poniżej

Ze względu na swą dosyć skomplikowaną budowę są one jednak często zastępowane mniej egzotycznie wyglądającymi złoženiami, które przy współdziałaniu logicznego myślenia są w stanie wyrazić dokładnie tę samą treść w znacznie prostszy sposób. Obok zapisów zawierających potrójnie złożone okoliczniki, na przykład:

6. The obligations of the parties hereto shall be set out in article 8 hereinbelow;

można zatem spotkać również ich uproszczone wersje, np.:

6. The obligations of the parties hereto shall be set out in article 8 herein.

W pierwszym przypadku fakt, iż określający zobowiązania stron umowy artykuł 8 znajduje się poniżej wskazany jest bezpośrednio poprzez użycie **hereinbelow**, a w drugim przypadku, używając **herein**, wyraźnie stwierdza się jedynie, że znajduje się on w niniejszym dokumencie. Jego umiejscowienie należy zaś wywnioskować z faktu, iż cytowany zapis umieszczono w artykule oznaczonym numerem 6, a więc położonym bliżej początku umowy, z czego jasno wynika, że artykuł 8 musi znajdować się poniżej. W ten sam sposób postępuje się również z dwoma pozostałymi złoženiami wymienionymi w tabeli 2.

W angielskich tekstach prawnych występują jeszcze dwa inne złożenia oparte na przysłówku **here**, ale ich znaczenia różnią się istotnie od przykładów omówionych powyżej, ponieważ nie odnoszą się one do treści czytanego dokumentu. W przypadku tych dwóch dosyć rzadko spotykanych złożeń **here** oznacza nie bieżący dokument, ale czas jego powstania. Są to zatem okoliczniki czasu, w których elementy towarzyszące **here** precyzują, czy chodzi o okres poprzedzający dany moment, czy też następujący później.

Tabela 3. Złozone okoliczniki czasu rozpoczynające się od **here**

Zaimek	Znaczenie	Odpowiedniki polskie
hereafter	after this moment	odtąd, później
heretofore	before this moment	dotychczas, uprzednio

1.2.2. Zaimki i przysłówki zawierające **there**

Oprócz omówionych powyżej złożeń opartych na przysłówku **here** w angielskim języku prawnym istnieje także analogiczny zestaw wyrażen zbudowanych w oparciu o przysłówki **there**. Złożenia te również wyszły już dawno z powszechnego użycia i przetrwały prawie wyłącznie w do-

kumentach prawnych, pełniąc w nich bardzo podobne funkcje gramatyczne. Najważniejszą z nich jest często spotykana w tego typu tekstach rola zaimka, na przykład:

All disputes between the parties to this agreement shall be settled by a panel of three arbitrators. The parties shall provide any documents requested **thereby** and accept the decision **thereof**.

Tak jak to miało miejsce w przypadku złożenia z **here**, znaczenie takich form gramatycznych najłatwiej prześledzić na wersji tego samego tekstu sporządzonej bez uciekania się do pomocy archaicznych zaimków:

All disputes between the parties to this agreement shall be settled by a panel of three arbitrators. The parties shall provide any documents requested by that panel of three arbitrators and accept the decision of that panel of three arbitrators.

Tę samą treść można oczywiście wyrazić również w krótszy sposób, korzystając z dobrze znanych zaimków:

All disputes between the parties to this agreement shall be settled by a panel of three arbitrators. The parties shall provide any documents it requests and accept its decision.

Jak widać, zaimków zbudowanych w oparciu o **there** użyto do zastąpienia wyrażenia *panel trzech arbitrów*, czyli słów odnoszących się do instytucji istniejącej poza tekstem czytanego dokumentu. Zaimki te zdecydowanie różnią się więc pod tym względem od zaimków rozpoczynających się od **here**, które, jak przedstawiono to w poprzednim podrozdziale, wskazują na treść czytanego właśnie dokumentu. Różnicę tę najlepiej widać w nieco zmodyfikowanej wersji tego samego przykładu:

All disputes between the parties **hereto** shall be settled by a panel of three arbitrators. The parties shall provide any documents requested **thereby** and accept the decision **thereof**.

Wyrażenie wskazujące na tekst cytowanej umowy (czyli **this agreement**) dało się łatwo zastąpić zaimkiem **hereto**, ale w przypadku panelu trzech arbitrów, któremu powierza się rozstrzyganie sporów pomiędzy stronami, konieczne jest użycie zaimków rozpoczynających się od **there**. Panel ten bowiem pojawia się w treści umowy jako odrębna instytucja, je-

dynie wzmiankowana w tekście jako jeden z uczestników opisanych w nim procedur. Zaimki zbudowane w oparciu o **there** służą bowiem do zastępowania w angielskich dokumentach prawnych wyrażen odnoszących się do pojęć, osób i rzeczy przywoływanych w ich treści.

Osobliwością tej serii zaimków jest fakt, że zastępują one zarówno wyrażenia występujące w liczbie pojedynczej, jak przedstawiono to powyżej, jak i w liczbie mnogiej, na przykład w nieco zmienionej wersji tego samego przykładu:

All disputes between the parties **hereto** shall be settled by three arbitrators. The parties shall provide any documents requested **thereby** and accept the final decision **thereof**.

Zarówno **thereby** jak i **thereof** odnoszą się teraz bezpośrednio do trzech arbitrów, czyli do wyrażenia w liczbie mnogiej, a nie do pojedynczego panelu, ale nie ma to żadnego wpływu na zastosowanie omawianych zaimków. Do użycia tych złożzeń wystarcza bowiem fakt, iż słowa, które mają one zastąpić, odnoszą się do osób lub rzeczy istniejących poza tekstem dokumentu. Dalsze szczegóły, takie jak ich liczba czy rodzaj, nie odgrywają żadnej roli.

W taki sam sposób, jak miało to miejsce w przypadku zaimków rozpoczynających się od **here**, przyimki współtworzące złożenia z **there** (czyli **by** i **of**, w przykładzie powyżej) służą doprecyzowaniu znaczenia całości wyrażenia i dopasowaniu go do funkcji, jaką pełni ono w zdaniu. Elementy te najczęściej spełniają zatem taką samą rolę, jak końcówki polskich przypadków, co najlepiej widać w tłumaczeniu wielokrotnie cytowanego już przykładu:

Wszystkie spory pomiędzy stronami niniejszej umowy rozstrzygnie panel trzech arbitrów. Strony przekażą mu wszelkie dokumenty, o jakie wystąpi, oraz zaakceptują jego końcową decyzję.

W miejsce **thereby** pojawił się zaimek w celowniku (*komu? czemu? – mu*), a **thereof** zostało zastąpione zaimkiem w dopełniaczu (*kogo? czego? – jego*). Jeśli zastępowane słowa występują w liczbie mnogiej, polskie zaimki oczywiście się do tego dostosowują, nie są bowiem aż tak nieczułe na liczbę i rodzaj gramatyczny, jak angielskie złożenia z **there**:

Wszystkie spory pomiędzy stronami niniejszej umowy rozstrzygnie trzech arbitrów. Strony przekażą im wszelkie dokumenty, o jakie wystąpią, oraz zaakceptują ich końcową decyzję.

Ponownie niezbędny okazał się celownik (*komu? czemu? – im*) oraz dopełniacz (*kogo? czego? – ich*), choć tym razem w liczbie mnogiej. Wybór pomiędzy zaimkiem w liczbie pojedynczej a zaimkiem w liczbie mnogiej zależy oczywiście od wyrażenia, które taki zaimek zastępuje i sprowadza się w zasadzie do wyśledzenia go w tekście czytanego dokumentu.

Należy wszakże pamiętać, że nie da się ustalić prostych zależności, które wskazywałyby jakie polskie przypadki odpowiadają poszczególnym angielskim przymikom. Angielskie przymiki na stałe powiązane są bowiem znaczeniowo z pojedynczymi rzeczownikami i czasownikami (np. po czasowniku *rely* występuje *on*, po rzeczowniku *decision* można się spodziewać użycia *of*, etc.), a dobór polskich przypadków w dużo większej mierze zależy od funkcji, jaką odmieniane wyrażenie pełni w zdaniu (tzn. czy jest to podmiot, dopełnienie, itp.). Dobierając odpowiednią końcówkę należy się zatem kierować przede wszystkim poprawną gramatycznie budową zdania w języku polskim, a dopiero w drugiej kolejności uwzględniać znaczenie użytego w wersji angielskiej przymika.

Czytając zdania zawierające zaimki złożone rozpoczynające się od *there* wystarczy więc pamiętać, że w angielskich tekstach prawnych używa się ich do wskazania na osoby, rzeczy oraz instytucje istniejące poza tekstem czytanego właśnie dokumentu niezależnie od ich liczby. Końcowy element takiego złożenia pełni rolę gramatyczną wyrażaną w języku polskim przez końcówkę odpowiedniego przypadku.

Przydatność funkcjonujących w ten sposób zaimków najwyraźniej uwidacznia się w sytuacjach, gdy w treści czytanego dokumentu pojawia się wzmianka o jakimś innym dokumencie. Umiejętne użycie właściwych zaimków pozwala wtedy uniknąć dwuznaczności i niepotrzebnych nieporozumień. Na przykład:

The parties hereto shall enter into a separate credit agreement to finance the project described herein. All the costs connected therewith shall be covered by ABD Ltd.

Przy takim sformułowaniu nie ulega żadnej wątpliwości, że ABD Ltd. pokrywa wyłącznie całość kosztów związanych z umową kredytową zawartą w celu sfinansowania inwestycji opisanej w umowie, z której zacytowano powyższe postanowienie. **Therewith** może się bowiem odnosić wyłącznie do rzeczy wzmiankowanych w treści czytanego dokumentu,

a nie do niego samego, co w tym przypadku oznacza odniesienie do umowy kredytowej.

Zastąpienie **therewith** przez **herewith** radykalnie zmienia obraz sytuacji, ponieważ w takim przypadku ABD Ltd. zobowiązane jest do pokrycia kosztów związanych z umową, z której zaczerpnięto cytowany fragment, a o kosztach umowy kredytowej tak sformułowany zapis w ogóle nie mówi:

The parties hereto shall enter into a separate credit agreement to finance the project described herein. All the costs connected herewith shall be covered by ABD Ltd.

Taką wykładnię przytoczonego postanowienia umowy gwarantuje użycie w drugim zdaniu zaimka, który może się odnosić wyłącznie do treści czytanego właśnie dokumentu, czyli **herewith**.

Jak można się łatwo domyślić, w przypadku użycia obok siebie obu zaimków na ABD Ltd. spadnie obowiązek pokrycia kosztów związanych z obydwoma umowami – aktualnie cytowaną oraz wzmiankowaną w niej umowa kredytową:

The parties hereto shall enter into a separate credit agreement to finance the project described herein. All the costs connected herewith and therewith shall be covered by ABD Ltd.

Pełny zestaw zaimków zbudowanych w oparciu o przysłówek **there** wraz z ich znaczeniami przedstawia tabela poniżej.

Tabela 4. Zaimki złożone rozpoczynające się od **there**

Zaimek	Znaczenie	Przykład
thereby	by it by them	required thereby = required by it required thereby = required by them
therefor	for it for them	prepared therefor = prepared for it prepared therefor = prepared for them
therein	in it in them	listed therein = listed in it listed therein = listed in them
thereof	its their	the number thereof = its number the number thereof = their number

Zaimek	Znaczenie	Przykład
thereon	on it on them	based thereon = based on it based thereon = based on them
thereto	to it to them	applicable thereto = applicable to it applicable thereto = applicable to them
thereunder	under it under them	obligations thereunder = obligations under it obligations thereunder = obligations under them
therewith	with it with them	connected therewith = connected with it connected therewith = connected with them

Trzy z wymienionych powyżej złożeń wymagają krótkiego komentarza. Po pierwsze, **therefor** różni się w pisowni tylko jedną i to niewymawianą literą od identycznie brzmiącego przysłówka **therefore**, którego używa się do wskazywania, że dane zdanie zawiera wniosek wynikający z logicznego rozumowania, czyli w taki sam sposób jak polskich wyrażen *a więc, w takim razie, etc.* Trzeba zatem bacznie śledzić pisownię, bo ostatnia litera wyrazu ma w tym przypadku duże znaczenie. Po drugie, jako odpowiedniki znaczeniowe **thereof** w tabeli podano **its** i **their**, ponieważ **of it** i **of them** występują w języku angielskim niezmiernie rzadko i nie brzmią zbyt naturalnie. Po trzecie zaś, należy pamiętać, że **thereunder** nabrało znaczenia analogicznego do **hereunder** i oznacza to samo, co polskie *na mocy / na podstawie wzmiankowanego dokumentu/wzmiankowanych dokumentów*, a nie *poniżej*, jak wydaje się sugerować obecny w tym złozeniu przyimek **under**.

W odróżnieniu od złożeń opartych o **here**, złozenia rozpoczynające się od **there** w zasadzie nie tworzą okoliczników wskazujących na umiejscowienie fragmentów tekstu oraz okresy czasu. Jedynym wyrażeniem, które pełni taką funkcję, jest **thereafter** okazjonalnie używane w znaczeniu polskich przysłówek *odtąd, później, następnie*.

1.2.3. Zaimki i przysłówki zawierające **where**

Trzecia seria zaimków i przysłówek zbudowanych według tego samego wzorca opiera się na dobrze znanym słowie **where**. Jak łatwo można się przekonać na zamieszczonym poniżej przykładzie, w tego typu złozeniach nie znaczy ono jednak *gdzie*, jak można by się było tego spodziewać:

The notice whereby this agreement may be terminated shall be signed by company secretary.

Znaczenie i funkcję tak skonstruowanych zaimków najłatwiej można zaobserwować na przykładzie nieco unowocześnionej wersji tego samego postanowienia umowy:

The notice by which this agreement may be terminated shall be signed by company secretary.

Jak widać, **where** dosyć niespodziewanie zastępuje w takich złożeniach równie dobrze znane słowo **which**. Odzwierciedla to praktykę językową z dawno minionych czasów, gdy zaimki wprowadzające zdania podrzędne nie miały jeszcze tak wyspecjalizowanych znaczeń, jak obecnie i panowała między nimi większa wymierność. Innymi słowy, po raz kolejny piszący po angielsku prawnicy zachowali w użyciu element gramatyki, z którego praktycznie nikt poza nimi już od lat nie korzysta.

W taki sam sposób, jak w złożeniach zbudowanych w oparciu o **here** i **there**, przyimki współwystępujące z **where** (czyli **by** w przykładzie powyżej) pełnią rolę gramatyczną porównywalną z końcówką przypadku w języku polskim. Najłatwiej można to oczywiście zaobserwować w przekładzie cytowanego postanowienia, na przykład:

Powiadomienie, którym można wypowiedzieć niniejszą umowę, podpisuje sekretarz spółki.

W tłumaczeniu niezbędny okazał się narzędnik (*kim? czym? – którym*), ale należy pamiętać, o czym było już wcześniej wspomniane, że nie da się ustalić prostych powiązań pomiędzy użytymi w poszczególnych złożeniach przyimkami, a przypadkami w języku polskim. Angielskie przyimki na stałe powiązane są bowiem znaczeniowo z pojedynczymi rzeczownikami i czasownikami (np. po czasowniku **wait** najczęściej występuje **for**, a po rzeczowniku **representative** można się spodziewać użycia **of**, etc.), a dobór polskich przypadków w dużo większej mierze zależy od funkcji, jakie odmieniane wyrażenie pełni w zdaniu (tzn. czy jest to podmiot, dopełnienie itp.). Dobierając odpowiednią końcówkę należy się zatem kierować przede wszystkim poprawnością gramatyczną w języku polskim, a dopiero w drugiej kolejności uwzględniać znaczenie użytego w wersji angielskiej przyimka.

Pełny zestaw zaimków zbudowanych na słowie **where** wraz z ich znaczeniami przedstawia tabela poniżej.

Tabela 5. Zaimki złożone rozpoczynające się od where

Zaimek	Znaczenie	Przykład
whereby	by which	the agreement whereby... = the agreement by which...
wherein	in which	the provision wherein... = the provision in which...
whereof	whose	the signature whereof... = whose signature...
whereon	on which	the condition whereon... = the condition on which...

Drobnego komentarza wymaga tylko jedno z przedstawionych w tabeli złożzeń. Odpowiednikiem **whereof** jest **whose**, ponieważ **of which** występuje w języku angielskim rzadko i nie brzmi zbyt naturalnie. Zastosowanie tego zaimka ograniczone jest obecnie w zasadzie wyłącznie do tradycyjnej formuły bezpośrednio poprzedzającej podpisy, która rozpoczyna się od słów: **in witness whereof...**

Najczęściej spotykanym w angielskich dokumentach prawnych wyrażeniem zawierającym **where** jest jednak niewymienione powyżej **whereas**. Złożenie to zostało pominięte w tabeli 5, ponieważ obecnie nawet konserwatywni prawnicy nie używają go już do wprowadzania zdań podrzędnych i przestało ono pełnić rolę zaimka. Bardzo często i chętnie używa się go natomiast jako spójnika rozpoczynającego zdania, które przytaczają okoliczności, jakie poprzedziły zawarcie umowy. Występuje on więc zazwyczaj w tej części umowy, która pełni funkcję przybliżonego odpowiednika polskiej preambuły. Użycie **whereas** w takiej roli zostanie szczegółowo omówione w rozdziale 3.

1.3. Dopelnienia

Kolejną unikatową cechą gramatyczną angielskich dokumentów prawnych jest występowanie w nich ciągów czasowników, którym na pierwszy rzut oka brak dopełnień, co może powodować wrażenie, że są one oderwane od reszty zdania. Złudzenie to dodatkowo potęguje fakt, że często z czasownikami tymi występują przymyki, tworząc podejrzenie wyglądającą serię wyrażen przyimkowych, na przykład:

Bank of Boston may, at any time, as it finds appropriate, add to, delete from or change these terms and conditions.

Wrażenie takie wynika z faktu, iż w języku angielskim dopełnienie z reguły występuje zaraz po czasowniku (np. **agreement** w zdaniu **We signed the agreement**), a wyrażen przyimkowych zazwyczaj używa się pojedynczo. Zdania, w których po czasowniku zamiast dopełnienia pojawiają się dalsze czasowniki, a wyrażenia przyimkowe występują w zestawach po kilka naraz mogą zatem budzić zdziwienie i utrudniać lekturę dokumentu. Taki nietypowy szyk zdania powstaje jednak w wyniku prostego przekształcenia, którego celem jest uniknięcie nużących powtórzeń, a więc ułatwienie lektury tekstu prawnego, a nie jej utrudnienie.

Aby się o tym przekonać wystarczy spojrzeć na pełną wersję tego samego postanowienia umowy, sformułowanego bez uciekania się do skrótu myślowego, który prowadzi do powstania ciągu czasowników z przymykami:

Bank of Boston may, at any time, as it finds appropriate, add to these terms and conditions, delete from these terms and conditions or change these terms and conditions.

Jak widać, podkreślona część postanowienia wydłużyła się ponad dwukrotnie, choć niewiele wniosło to do treści cytowanego zapisu. Starając się uniknąć takich dłużyzn twórcy angielskich dokumentów prawnych korzystają z prostego zabiegu gramatycznego, wzorowanego na wielokrotnie ćwiczonym na lekcjach matematyki upraszczaniu wyrażen algebraicznych poprzez umieszczanie wspólnego czynnika przed nawiasem. Taki sam sposób, w jaki wyrażenie $3x^2 + 2x$ można prościej zapisać jako $x(3x+2)$ łatwo daje się również zastosować w gramatyce poprzez jednorazowe zapisanie części zdania wspólnej dla kilku czasowników.

Zapis matematyczny jest oczywiście bardziej precyzyjny niż językowy. Fakt przeprowadzenia takiej operacji myślowej jest w matematyce zawsze oznaczany przy pomocy nawiasu, a czynnik wspólny umieszczany po jego lewej stronie. W praktyce językowej natomiast nie stosuje się znaków interpunkcyjnych, które ostrzegałyby o zastosowaniu zilustrowanego powyżej skrótu, a słowa, których powtarzania autor chciał uniknąć, pojawiają się dopiero po ostatnim składniku serii czasowników z przymykami, co może sprawiać wrażenie, że jej wcześniejsze elementy są oderwane od treści zdania.

Pomimo takich utrudnień do używania tego typu skrótowych zapisów zachęca fakt, że jest to praktyka często stosowana w języku i dobrze znana czytelnikom, choć w nieco innej postaci. Jeżeli bowiem postanowienie umowy stwierdza, że:

The Buyer may inspect any documents of the Seller, request explanations of any irregularities therein and appoint auditors to investigate any such irregularities,

to nie ulega najmniejszej wątpliwości, że każde z wyliczonych w jego treści uprawnień, czyli:

- wgląd w dokumenty spółki,
- wnioskowanie o wyjaśnienie nieprawidłowości w tych dokumentach,
- powoływanie biegłych rewidentów do zbadania takich nieprawidłowości

przysługuje kupującemu, choć cytowany zapis wspomina o nim tylko raz.

Fakt ten wydaje się oczywisty, ponieważ zapisane jednorazowo elementy wspólne dla czynności przedstawionych w pozostałej części zdania to jego podmiot, czyli **the buyer** oraz czasownik modalny **may**, który określa czas gramatyczny zdania, służy do tworzenia pytań i przeczeń oraz odgrywa kluczową rolę w kilku dalszych funkcjach gramatycznych. Elementy te określają zatem kogo i w jaki sposób dotyczą czynności i okoliczności, o których mowa w dalszych częściach zdania, naturalnie łącząc się nawet z długim ciągiem wyrażeń, w których nie są one bezpośrednio powtarzane. Pomaga im w tym oczywiście również fakt, że z racji obowiązującego w języku angielskim szyku zdania, zarówno podmiot, jak i niezbędne w zdaniu czasowniki, występują na jego początku, czyli przed wyrażeniami, do których się odnoszą, uprzedzając czytelnika, jak należy je interpretować. Autorzy angielskich tekstów prawnych posunęli się natomiast o jeden krok dalej i rozszerzyli zastosowanie tego samego mechanizmu gramatycznego na dopełnienia czasowników, jednorazowo umieszczając powtarzający się element tam, gdzie dopełnienia zazwyczaj w zdaniu występują, czyli po czasowniku, który dopełniają. W przypadku serii takich czasowników, jest to oczywiście ostatni czasownik. Dla czytelnika nie jest to lokalizacja zbyt dogodna, ponieważ zakłóca przyjęty w języku polskim i angielskim tok czytania tekstu od lewej do prawej, ale znając mechanizm, który nią rządzi, z całą pewnością można się do niej przyzwyczaić.

Czytając zdania zawierające ciągi czasowników, które wydają się być pozbawione dopełnień wystarczy zatem pamiętać, że do każdego z nich odnosi się dopełnienie umieszczone po ostatnim z czasowników w napotkanym ciągu, niezależnie od tego, czy poszczególne czasowniki występują z przyimkami, czy bez.

1.4. Budowa zdania

Właściwością gramatyczną angielskich tekstów prawnych, która chyba najbardziej utrudnia ich lekturę, jest zazwyczaj maratońska długość większości zdań, z jakich się one składają i wiążąca się z tym złożoność ich budowy. Wynika ona z niepisanej reguły, wedle której jednej myśli powinno odpowiadać jedno zdanie. Ponieważ myśli prawnicze często bywają rozbudowane, ogarniając szereg różnych przypadków i okoliczności, takie też bywają zdania w angielskich dokumentach. Na przykład:

The annual meeting of the shareholders for the election of directors and transaction of whatever other business may be brought before said meeting shall be held at the main office or such other place as the board of directors may designate, on the day of each year specified therefore in the Bylaws, but if no election is held on that day it may be held on any subsequent day according to the provisions of the law.

Zdanie to składa się aż 76 słów, ale jak na angielski język prawny nie jest to wcale dużo. W tej odmianie języka angielskiego tego typu wielokrotne złożenia trafiają się bowiem dosyć często.

Aby swobodnie czytać i prawidłowo rozumieć zdania o tak rozbudowanej strukturze trzeba przede wszystkim pamiętać, że niezależnie od długości każde zdanie w języku angielskim podlega niezmiennie tej samej zasadzie konstrukcyjnej. Stwierdza ona jasno, że na początku zdania umiejscowiony jest podmiot, a bezpośrednio po nim ulokowane jest orzeczenie uzupełnione następnie przez dopełnienie i / lub okoliczniki. Każdy z tych podstawowych składników zdania może oczywiście zostać gruntownie rozbudowany i mieścić w sobie zdania składowe stosujące się do tej samej zasady ogólnej, ale całość najdłuższych nawet zdań zawsze opar-

ta jest na takim właśnie schemacie, co umożliwi ich lekturę. Wiedząc bowiem, że podmiot znajduje się na początku zdania można go łatwo zidentyfikować, a to klucz do zrozumienia całego zdania, ponieważ w języku angielskim wskazuje on temat, jakiego zdanie dotyczy, oraz umożliwia proste zlokalizowanie jego pozostałych składników. Zatem w przytoczonym powyżej przykładzie wiadomo na pewno, że podmiot zaczyna się od słów **the annual meeting of the shareholders**, czyli *walne zgromadzenie akcjonariuszy*, co jasno określa poruszany w zdaniu temat. Dalsze słowa precyzują cel takiego zgromadzenia – *wyбір członków rady dyrektorów lub też rozpatrzenie wszelkich innych spraw, jakie mogą zostać przedstawione takiemu zgromadzeniu*. Słowa te stanowią zatem dalszy ciąg podmiotu, dzięki czemu nabiera on długości w sposób charakterystyczny dla angielskiego języka prawnego. Starając się bowiem zapobiec ewentualnym skutkom pominięcia jakichś okoliczności, piszący po angielsku prawnicy do każdego wyraźnie nazwanego przypadku – w przytoczonym przykładzie jest to wybór członków rady dyrektorów spółki – tradycyjnie dołączają alternatywę obejmującą wszystkie inne możliwości. Korzystają w tym celu ze słów o bardzo pojemnych zakresach znaczeniowych, obejmujących wszystkie teoretycznie możliwe przypadki. W analizowanym podmiocie jest to **whatever**, choć wyrazem najczęściej występującym w takiej roli jest pojawiające się w dalszej części zdania **any**.

Praktyka taka jest bardzo przezorna, gdyż eliminuje potencjalne spory o zakres definiowanych praw i obowiązków, ale, jak widać w cytowanym przykładzie, wydłuża poszczególne składniki zdania do granic cierpliwości czytelnika. W omawianym przypadku podmiot rozrósł się do 23 słów, co zaznaczono podkreśleniem:

The annual meeting of the shareholders for the election of directors and transaction of whatever other business may be brought before said meeting shall be held at the main office or such other place as the board of directors may designate, on the day of each year specified therefore in the Bylaws, but if no election is held on that day it may be held on any subsequent day according to the provisions of the law.

Zgodnie z przytoczoną powyżej regułą budowy zdania w języku angielskim po podmiocie bezpośrednio następuje orzeczenie, wskazując na czynność dotyczącą podmiotu oraz zgadzając się z nim co do liczby i oso-

by. W cytowanym przykładzie jest to zatem **shall be held**, czyli zwołuje się, co oczywiście odnosi się do walnego zgromadzenia akcjonariuszy wskazanego przez podmiot jako temat całego zdania. Należy jednak pamiętać, że orzeczeniem całego zdania wcale nie musi być pierwszy napotkany w nim czasownik. Przykład takiej sytuacji wystąpił powyżej, gdyż grupa czasowników (czyli **may be brought**) pojawiła się już w obrębie podmiotu jako orzeczenie zdania podrzędnego definiującego zakres spraw, jakie mogą zostać przedstawione walnemu zgromadzeniu. Zdanie to służy jednak wyłącznie dokładniejszemu określeniu tego zakresu, czyli precyzuje treść podmiotu, a nie wskazuje na czynność, jakiej w całości on podlega.

Dla prawidłowego zrozumienia całego zdania niezbędne jest zlokalizowanie orzeczenia głównego, czyli tego, które występuje po podmiocie, jak to zaznaczono podkreśleniem poniżej:

The annual meeting of the shareholders for the election of directors and transaction of whatever other business may be brought before said meeting shall be held at the main office or such other place as the board of directors may designate, on the day of each year specified therefore in the Bylaws, but if no election is held on that day it may be held on any subsequent day according to the provisions of the law.

W dalszej części zdania pojawiają się okoliczniki wskazujące miejsce i czas zwołania walnego zgromadzenia. Okolicznik miejsca występujący w języku angielskim zawsze najpierw zbudowany jest w taki sam tradycyjny sposób jak analizowany powyżej podmiot. Po wyraźnym wskazaniu siedziby spółki jako miejsca walnych zgromadzeń natychmiast pojawia się alternatywa obejmująca wszystkie inne lokalizacje, jakie rada dyrektorów może wskazać, co ponownie wydłuża treść potencjalnie bardzo prostego okolicznika aż do 15 słów. Niejako dla odmiany okolicznik czasu jest zbudowany prościej, wskazując jedynie, że dzień zwołania walnego zgromadzenia określony jest w stosownym regulaminie. Lokalizacja obydwu okoliczników wskazana jest podkreśleniem:

The annual meeting of the shareholders for the election of directors and transaction of whatever other business may be brought before said meeting shall be held at the main office or such other place as the board of directors may designate, on the day of each year specified therefore in the Bylaws, but if no election is held on that day it

may be held on any subsequent day according to the provisions of the law.

Zgodnie z przytoczoną powyżej regułą, okoliczniki zazwyczaj kończą angielskie zdania. Jeżeli po ich wystąpieniu nie pojawia się kropka, to zastępuje ją z reguły spójnik, który wskazuje, że następujący po nim fragment jest samodzielną jednostką gramatyczną z własnym podmiotem i orzeczeniem, która bez przeszkód mogłaby funkcjonować jako odrębne zdanie połączone z poprzednim jedynie wspólnym tematem. Twórca omawianego przykładu z takiej możliwości nie skorzystał, stosując się najwyraźniej do przytoczonej na początku niniejszego podrozdziału niepisanej zasady sporządzania angielskich dokumentów prawnych zalecającej ujęcie całej myśli w jedno zdanie. Jest to jednak zabieg czysto formalny i nic nie stoi na przeszkodzie, aby w zdaniach o takiej długości traktować spójniki występujące po okolicznikach jako odpowiedniki kropek, dzieląc tym samym w myślach czytane zdanie na mniejsze, co na pewno ułatwi lekturę.

W omawianym przykładzie spójnikiem tym jest *but*, ale dobór elementu łączącego zdania składowe w jedną całość nie ma większego znaczenia. O wiele istotniejszy jest fakt, że występuje on po okolicznikach, co pozwala traktować elementy następujące po nim i zaznaczone poniżej podkreśleniem jako osobne zdanie:

The annual meeting of the shareholders for the election of directors and transaction of whatever other business may be brought before said meeting shall be held at the main office or such other place as the board of directors may designate, on the day of each year specified therefore in the Bylaws, but if no election is held on that day it may be held on any subsequent day according to the provisions of the law.

Wyodrębnione w ten sposób zdanie okazuje się stosunkowo prostym okresem warunkowym, którego budowa gramatyczna na pewno nie utrudnia zrozumienia zawartych w nim treści. Należy wszakże zauważyć, że zgodnie z wielokrotnie przytaczaną regułą kończy się on okolicznikiem, który tym razem rzeczywiście zwiastuje upragnioną kropkę.

Z przeprowadzonej powyżej analizy wynika kilka wniosków praktycznych, dotyczących zasad postępowania ze zdaniem, których długość wykracza poza dotychczasowe doświadczenie językowe czytelnika.

Po pierwsze, jeżeli długość i zawilóść budowy zdania utrudnia swobodne zrozumienie zawartych w nim treści, należy lekturę takiego zdania podzielić na dwa etapy. Najpierw przystąpić do ustalenia ról gramatycznych, jakie pełnią poszczególne składniki czytanego zdania, a dopiero później, po zapoznaniu się z jego budową, rozpocząć szczegółową analizę treści, jaka została w nim zawarta. Po drugie, aby ten cel sprawnie osiągnąć, wskazane jest skupienie się na najistotniejszych elementach konstrukcyjnych zdania i odłożenie do drugiego etapu wglębnienia się we fragmenty precyzujące ich znaczenia oraz typowe dla angielskiego języka prawniczego wszechogarniające alternatywy dla wskazanych w zdaniu okoliczności. Z punktu widzenia interpretacji prawnej czytanego tekstu każdy z występujących w nim wyrazów jest oczywiście ważny i żadnego nie można pominąć, ale aby prawidłowo zrozumieć całość danego postanowienia umowy lub statutu i nie pogubić się w gąszczu detali, trzeba najpierw uchwycić zarys struktury całego zdania, a dopiero później przejść do szczegółów.

Innymi słowy, analizując budowę czytanego zdania należy uznać, że nie wszystkie jego elementy są pod tym względem jednakowo ważne i w pierwszej kolejności zidentyfikować te, które odgrywają w niej rolę pierwszoplanową. Należą do nich: temat wskazany przez podmiot zdania lub nagłówek czytanego postanowienia, odnoszące się do tematu orzeczenie główne oraz uzupełniające go dopełnienia i okoliczniki. Odnalezienie elementów pełniących te kluczowe role w strukturze zdania zapewni czytelnikowi wystarczający ogłąd podstawowych zrębów jego budowy gramatycznej i pozwoli przejść do zapoznania się z treścią, czyli wspomnianego powyżej etapu drugiego. W praktyce oznacza to przystąpienie do dobrze znanej prawnikom i filologom szczegółowej analizy warstwy znaczeniowej czytanego zdania, czyli skrupulatnej lektury jego całości, z uwzględnieniem wszystkich niuansów użytej w nim terminologii oraz uwzględnionych przez autora okoliczności i alternatyw. W języku ojczystym oraz dobrze znanym języku obcym etap ten przebiega niemal równocześnie z przedstawioną powyżej analizą gramatyczną i może wydawać się jedynym składnikiem lektury tekstu. Wynika to jednak wyłącznie z wprawy nabytej w użytkowaniu danego języka.

Dla początkującego czytelnika angielskich dokumentów prawnych wskazane jest zatem świadome rozdzielanie obu tych etapów w przypadku zdań o znacznej długości. Wydłuży to oczywiście czas poświęcony na lekturę poszczególnych zdań, ale pozwoli uniknąć pułapek tkwiących

w ich budowie gramatycznej. W miarę nabywania doświadczenia w czytaniu tego typu tekstów oba etapy zaczną się coraz bardziej automatyzować i nakładać na siebie aż do prawie pełnej równoczesności.

Przedstawione powyżej zalecenia zilustrowano znanym już przykładem, któremu nadano bardziej przejrzystą formę graficzną odzwierciedlającą poszczególne etapy jego lektury. Dla pełniejszego unaocznienia podejmowanych przez czytelnika kroków użyto różnej grubości czcionek.

The annual meeting of the shareholders

for the election of directors

and

transaction of whatever other business may be brought before said meeting

shall be held

at the main office

or

such other place as the board of directors may designate

on the day of each year specified therefore in the Bylaws

but

if no election is held on that day

it may be held on any subsequent day according to the provisions of the law.

Wyodrębnione zgodnie z zaleceniami główne składniki zdania zostały wydrukowane powyżej czcionką pogrubioną. Elementy drugoplanowe, które uzupełniają ich treść, ale nie mają istotnego wpływu na ogólną budowę gramatyczną zdania, przedstawiono poprzez użycie zwykłej grubości czcionki. Ponieważ występujące po okolicznikach spójniki sugerują, że następujące po nich fragmenty w zasadzie można odczytywać jako odrębne zdania na ten sam temat, oznaczono to podwójnym odstępem pomiędzy liniami tekstu.

Rzut oka na pogrubione elementy podstawowe nie pozostawia żadnych wątpliwości, że przedstawione zdanie w rzeczywistości składa się z dwóch, a pierwsze i dłuższe z nich zbudowane jest dokładnie tak samo jak proste angielskie zdanie z dwoma okolicznikami, na przykład:

Our family meets at home at Christmas.

Jedyna różnica polega na tym, że w zdaniu zaczerpniętym z tekstu prawnego praktycznie każdy z jego składników został obudowany licznymi elementami uszczegółowiającymi jego treść, czego w języku potocznym, z którego pochodzi zdanie drugie, w zasadzie się nie robi.

Czytając zdania o długości niespotykanej w innych odmianach języka angielskiego należy zatem pamiętać, że są one zbudowane według tych samych zasad konstrukcyjnych co zdania proste, choć bardzo wzbogacone wieloma szczegółami. Oznacza to, że:

- na początku zdania znajduje się podmiot, po którym kolejno następują orzeczenie główne, dopełnienia i/lub okoliczniki;
- korzystając z tej zasady trzeba odnaleźć podmiot i wyodrębnić w nim temat zdania, odszukać orzeczenie, które dotyczy tematu i zgadza się z podmiotem co do liczby i osoby oraz zlokalizować pozostałe składniki wymienione powyżej;
- po zapoznaniu się z budową zdania można spokojnie przeczytać je ze wszystkimi szczegółami opisującymi poszczególne jego elementy;
- spójniki występujące po okolicznikach należy traktować jak kończące zdanie kropki, a następujące po nich składniki jako osobne zdania, do których, o ile to niezbędne, można stosować kroki opisane powyżej.

Przydatność tak sformułowanych reguł postępowania z monstrualnie długimi zdaniami angielskich dokumentów prawnych najlepiej prześledzić na dwu dalszych przykładach:

NOTICES. All notices, requests and other communications to any party hereunder shall be in writing and shall be given or made (and shall be deemed to have been duly given or made upon receipt) by delivery in person, by courier service, by cable, by facsimile transmission, by telegram or by registered or certified mail (postage prepaid, return receipt requested) to the respective parties at the following addresses (or at such other address for a party as shall be specified in a notice given in accordance with Section 12.12):

Rozpoczynający zdanie podmiot jest dosyć krótki (tylko 10 słów!) i, jak informuje nagłówek cytowanego postanowienia, dotyczy powiadomień.

O wiele bardziej zawile skonstruowane jest orzeczenie. Łatwo je zlokalizować bezpośrednio za podmiotem, ale ciągnie się za to aż przez 23 słowa, obejmując długą listę dopuszczalnych sposobów sporządzenia stanowiących temat zdania powiadomień. Następnie pojawia się równie długie wyliczenie dopuszczalnych sposobów doręczania powiadomień (25 słów!), czyli okolicznik sposobu. Dosyć niespodziewanie dopiero po nim wskazany jest adresat, któremu należy doręczyć powiadomienia, czyli bardzo krótkie dopełnienie (zaledwie 4 słowa!), a zdanie kończy rozbudowany okolicznik miejsca określający za pomocą 25 słów, gdzie doręczenie ma nastąpić.

Wykryte powyżej składniki zdania przedstawiono poniżej za pomocą różnych krojów czcionki i podkreśleń: podmiot, *orzeczenie*, *okolicznik sposobu*, *dopełnienie*, okolicznik miejsca:

NOTICES. All notices, requests and other communications to any party hereunder **shall be in writing and shall be given or made (and shall be deemed to have been duly given or made upon receipt)** by *delivery in person, by courier service, by cable, by facsimile transmission, by telegram or by registered or certified mail (postage prepaid, return receipt requested)* to the respective parties at the following addresses (or at such other address for a party as shall be specified in a notice given in accordance with Section 12.12).

Po zaznajomieniu się z rolami, jakie w zdaniu pełnią jego składniki można teraz spokojnie wczytać się w szczegóły okoliczności i alternatyw, jakimi je ubogacono bez ryzyka zabłądzenia w labiryncie aż 87 słów.

Drugi przykład nie jest aż tak długi, ale za to nie mniej interesujący:

JURISDICTION. The Customer hereby irrevocably submits to the jurisdiction of any New York state or federal court sitting in New York City over any action or proceeding arising out of or relating to this agreement and irrevocably agrees that all claims in respect of such action or proceeding may be heard or determined in such New York court.

Podmiot tego zdania jest nadzwyczaj krótki i to samo dotyczy orzeczenia. Oba podstawowe składniki zdania mieszczą się w połowie pierwszej linijki, zupełnie jak gdyby nie był to cytat z angielskiej umowy. Reszta zdania pełna jest jednak niespodzianek. Najpierw pojawia się stosunkowo

długie dopełnienie wskazujące czemu nieodwołalnie poddaje się wskazany w podmiocie klient, po czym ponownie użyte jest słowo **irrevocably** wraz z kolejnym czasownikiem i uzupełniającym go długim dopełnieniem. Ten nieoczekiwany czasownik (**agrees**) występuje bez podmiotu, ale za to idealnie zgadza się co do liczby i osoby z podmiotem zdania, jaki występuje w pierwszej linijce, co najlepiej sprawdzić zestawiając je obok siebie: **the customer irrevocably agrees**. Należy zatem uznać, że podmiot zdania odnosi się do dwu orzeczeń, a twórca tego zdania, nikogo o tym nie informując, postanowił po prostu go nie powtarzać. W rzeczywistości mamy zatem do czynienia z dwoma zdaniami na ten sam temat i o tym samym podmiocie, co można przedstawić albo za pomocą nawiasów:

JURISDICTION. The Customer hereby (irrevocably submits to the jurisdiction of any New York state or federal court sitting in New York City over any action or proceeding arising out of or relating to this agreement) and (irrevocably agrees that all claims in respect of such action or proceeding may be heard or determined in such New York court);

albo za pomocą kropki i dwukrotnego zapisania podmiotu:

JURISDICTION. The Customer hereby irrevocably submits to the jurisdiction of any New York state or federal court sitting in New York City over any action or proceeding arising out of or relating to this agreement. The Customer irrevocably agrees that all claims in respect of such action or proceeding may be heard or determined in such New York court.

Po rozwikłaniu budowy omawianego postanowienia umowy można przystąpić do zgłębiania szczegółów treści jego części składowych. Aby to zrobić, trzeba jednak uważnie przyrzeć się licznym alternatywom, jakie wpisano w treść obu dopełnień. Najlepiej zrobić to usuwając skróty zastosowane w oryginale:

JURISDICTION. The Customer hereby irrevocably submits to the jurisdiction of any New York state court or any New York federal court sitting in New York City over any action arising out of or relating to this agreement or over any proceeding arising out of or relating to this agreement. The Customer irrevocably agrees that all claims in

respect of such action or in respect of such proceeding may be heard or may be determined in such New York court.

Po takich zabiegach zawiłości budowy gramatycznej nie powinny już w żaden sposób utrudniać zrozumienia treści, jakie zostały w tym postanowieniu zawarte. Może się za to do tego przyczynić anglojęzyczna terminologia prawna, która niejednokrotnie różni się bardzo od polskiej i często odzwierciedla tak samo konserwatywny stosunek do zachodzących w języku zmian, jak wiele omawianych w tym rozdziale zjawisk gramatycznych.

Ponieważ w odniesieniu do znaczeń poszczególnych terminów prawnych trudno jednak mówić o regułach, które by je objaśniały i niezbędne jest oddzielne omówienie każdego z nich na przykładzie autentycznego użycia w pisanych po angielsku umowach, zostanie to szczegółowo zrobione w poświęconych temu rozdziałach 3–6.

Zanim będzie można do tego tematu przejść, trzeba się jednak najpierw zapoznać ze stosowanymi w angielskim języku prawnym konwencjami redagowania dokumentów, czemu poświęcony jest rozdział 2.

Rozdział 2. Konwencje i zasady redakcyjne

W krajach anglosaskich, tak samo jak w Polsce, wypracowano szereg konwencji redakcyjnych regulujących sposób sporządzania tekstów prawnych, które zostaną omówione poniżej na przykładzie umów. Większość z nich powszechnie stosuje się jednak również przy redagowaniu statutów, ustaw oraz wielu innych dokumentów. Zasady te stały się bowiem równie trwałym elementem angielskiego języka prawnego, co reguły gramatyczne omówione w rozdziale poprzednim i zaznajomienie się z nimi jest niezbędne do prawidłowego rozumienia czytanych dokumentów.

Konwencje te zostaną przedstawione w trzech grupach tematycznych obejmujących sposób organizacji treści umów, użycie znaków interpunkcyjnych i innych elementów graficznych charakterystyczne dla tego typu tekstów oraz metody podziału tekstu na jednostki redakcyjne.

2.1. Układ treści umowy

W krajach anglosaskich stosuje się w zasadzie dwa schematy organizacyjne porządkujące treść umów, ustalające kolejność, w jakiej występują poszczególne postanowienia oraz wiążące się z użyciem odpowiednich konwencji graficznych. Najczęściej spotykanym wzorcem jest układ tradycyjny, zbudowany w oparciu o zasady logiczne podobne do stosowanych w Polsce, choć odzwierciedlający oczywiście wymogi wynikające z prawodawstwa anglosaskiego i różniący się w związku z tym dosyć znacznie od schematu typowej umowy sporządzonej w języku polskim.

Wariant drugi to umowa w formie listu, czyli **letter agreement**, która w warunkach polskich właściwie nie występuje. W krajach anglosaskich taką formę przybierają często umowy o pracę, aneksy do istniejących już umów oraz umowy rozsyłane do potencjalnych klientów bez wcześniejszych uzgodnień. Ponieważ umowa sporządzona w formie listu stanowi

w zasadzie skrót umowy spisanej według bardziej sformalizowanego i rozbudowanego wzorca tradycyjnego, schemat klasyczny zostanie omówiony jako pierwszy, a na jego tle przedstawiony format listowy.

2.1.1. Umowa tradycyjna

Jak wspomniano powyżej, jest to najczęściej spotykany w obrocie prawnym układ treści umowy sporządzonej w języku angielskim. Porządkuje on kolejność postanowień oraz innych elementów umowy według schematu przedstawionego w tabeli poniżej.

Tabela 6. Układ treści umowy w języku angielskim w wersji tradycyjnej

Element treści umowy	Objaśnienie w języku polskim	Grupa postanowień
Commencement Recitals	Nazwa umowy wraz z oznaczeniem czasu i miejsca jej zawarcia Przedstawienie okoliczności poprzedzających zawarcie umowy	1. Postanowienia wprowadzające
Definitions Operative provisions	Definicje kluczowych terminów Postanowienia bezpośrednio opisujące przedmiot umowy	2. Zasadnicza treść umowy
Conditions precedent Warranties and representations Covenants Default Termination Indemnity	Warunki zawieszające Oświadczenia stron Przyrzeczenia stron Naruszenie postanowień umowy Wypowiedzenie umowy Odszkodowanie	3. Oświadczenia stron oraz warunki i skutki wypowiedzenia umowy
Waiver Entire agreement Severability Binding effect	Odstąpienie od wykonania prawa przysługującego stronie umowy Potwierdzenie ujęcia w umowie całości porozumienia stron Rozdzielna interpretacja postanowień umowy Moc wiążąca	4. Postanowienia końcowe

2.1. Układ treści umowy

Element treści umowy	Objaśnienie w języku polskim	Grupa postanowień
Assignment	Cesja	4. Postanowienia końcowe
No third party beneficiaries	Prawa stron trzecich	
No partnership	Niezależność stron umowy	
Survival	Zachowanie mocy prawnej	
Force majeure	Siła wyższa	
Governing law	Prawo właściwe	
Jurisdiction	Sąd właściwy	
Arbitration	Arbitraż	
Waiver of jury trial	Odstąpienie od prawa do procesu przed ławą przysięgłych	
Notices	Korespondencja	
Counterparts	Liczba egzemplarzy	
Amendments	Zmiany tekstu umowy	
Language	Język	
Headings	Interpretacja	
Exhibits	Integralność załączników	
Non-competition	Zakaz konkurencji	
Non-solicitation	Zakaz pozyskiwania pracowników	
Confidentiality	Zachowanie poufności	
Set-off	Kompensata	
Good faith	Dobra wiara	
Indemnification	Przejęcie odpowiedzialności cywilnej	
Testimonium	Formuła końcowa	
Signatures	Podpisy	
Schedules	Załączniki uszczegółowiające treść postanowień umowy	5. Załączniki
Exhibits	Wzory pism wskazanych w umowie	

Taki sposób organizacji treści umowy jest całkowicie niezależny od przedmiotu, jakiego ona dotyczy i występuje praktycznie we wszystkich rodzajach umów, choć oczywiście nie w każdym z nich zachodzi konieczność użycia pełnego zestawu wyliczonych powyżej postanowień. Dopasowując go do okoliczności piszący po angielsku prawnicy dbają jednak o zachowanie przedstawionego w tabeli porządku, co zapewnia łatwą orientację w treści nawet bardzo rozbudowanych umów, których długość nierzadko przekracza 50 stron.

Z punktu widzenia używanej w umowach terminologii ich treść można podzielić na pięć części, tak jak to zrobiono w kolumnie trzeciej. Część pierwsza – postanowienia wprowadzające – obejmuje zaledwie skrawek tekstu umowy, ale jest za to niezwykle charakterystyczna i bardzo wyraźnie oddzielona od pozostałych postanowień. Rozpoczyna ją rzecz jasna nazwa umowy, a kończy wyliczenie okoliczności, które doprowadziły do jej zawarcia, czyli fragment pełniący rolę preambuły, choć słowo to (czyli *preamble*) pojawia się w tekstach angielskich umów niezwykle rzadko.

Dla czytelnika angielskich tekstów prawnych najistotniejszą cechą postanowień wstępnych jest jednak bardzo daleko posunięte skostnienie używanej w nich terminologii. Łatwo tu spotkać słowa i formy gramatyczne, które już dawno wyszły z powszechnego użycia (na przykład *witnesseth* czy *whereas*) i przetrwały tylko w formułach powtarzanych przez pokolenia prawników. W większości umów postanowienia wstępne brzmią zatem nieco starodawnie, ale bardzo podobnie i wystarczy szczegółowo przeanalizować kilka przypadków, aby dobrze radzić sobie z tą częścią tekstu w każdej pisanej po angielsku umowie.

Część druga – zasadnicza treść umowy – rozpoczyna się od równie archaicznie brzmiącej i często powtarzanej formuły, która zaświadcza, że strony umowy doszły do porozumienia przedstawionego w dalszych partiach tekstu. W najprostszej i najkrótszej wersji formuła ta brzmi:

Now, therefore, the parties agree as follows:

Od tego momentu tekst umowy nabiera innego charakteru. Najpierw w definicjach terminów istotnych dla prawidłowej interpretacji umowy, a później w licznych dalszych postanowieniach, precyzyjnie określony i szczegółowo omówiony jest przedmiot umowy oraz warunki, na jakich strony porozumiały się w celu realizacji swoich zamierzeń.

Używana w tej obszernej zazwyczaj części terminologia nie jest już zatem wspólna dla większości umów, jak to miało miejsce w postanowieniach wprowadzających, ale zależy od przedmiotu danej umowy. Zupełnie odrębne zestawy terminów będą, na przykład, występowały w umowach kredytowych, najmu, sprzedaży nieruchomości, etc. Z punktu widzenia czytelnika angielskich tekstów prawnych jest to zatem najtrudniejsza do opanowania część umowy, ponieważ teoretycznie każdy przedmiot umowy może się wiązać z użyciem terminologii, która nie występuje w dokumentach dotyczących innych dziedzin. W praktyce daleko idącą pomocą służą jednak rozpoczynające tę część treści umowy definicje oraz specjalizacja większości czytelników tego typu dokumentów w poszczególnych obszarach działalności gospodarczej i obrotu prawnego.

Część trzecia – oświadczenia stron oraz warunki i skutki wypowiedzenia umowy – jest pod tym względem o wiele mniej wymagająca. Część ta zawiera bowiem postanowienia oparte na terminologii prawnej wspólnej dla przeważającej większości umów, choć treść tych postanowień jest oczywiście bezpośrednio związana z przedmiotem danej umowy oraz warunkami uzgodnionymi przez jej strony. Po zapoznaniu się z tą problematyką w poprzedniej części umowy wiążące się z nią terminy nie powinny już jednak w żaden sposób utrudniać lektury dokumentu.

Jak zostało to uwidocznione w tabeli, omawianą część umowy otwierają warunki określające okoliczności, w jakich jej wejście w życie może zostać zawieszona (**conditions precedent**). Ponieważ w większości umów nie są one jednak sprecyzowane, część ta zazwyczaj rozpoczyna się od oświadczeń składanych przez układające się strony. Obejmują one potwierdzenie prawdziwości faktów, które skłoniły je do przystąpienia do umowy (**representations**), potwierdzenie przez strony prawdziwości faktów mających istotne znaczenie dla ważności i wykonalności umowy, czyli udzielenie rękojmi za ewentualne wady prawne lub wady fizyczne rzeczy, których umowa dotyczy (**warranties**) oraz nieco rzadziej spotykane przyrzeczenia podjęcia lub zaniechania przez strony konkretnych czynności po terminie podpisania umowy (**covenants**). Część tę zamykają postanowienia definiujące przypadki i skutki naruszenia ustalonych w umowie obowiązków jej stron, tryb i termin wypowiedzenia umowy oraz wiążące się z tym ewentualne kary umowne i odszkodowania.

Część czwarta – postanowienia końcowe – zawiera głównie postanowienia o charakterze proceduralno-porządkowym, od ustalenia adresów i sposobu prowadzenia korespondencji, po wskazanie sposobu rozstrzygnięcia sporów, jakie mogą powstać między stronami umowy. Część ta jest z reguły znacznie dłuższa niż w umowach polskich, ponieważ w zdecydowanej większości krajów anglojęzycznych nie istnieją kodeksy cywilne, które krótko i treściwie pozwalają stwierdzić, iż w sprawach nieuregulowanych daną umową mają zastosowanie odpowiednie artykuły takiego właśnie kodeksu. Postanowienia te zawierają zatem wiele zapisów, które czytelnikowi polskiemu mogą się wydać oczywiste, a ich liczba jest dosyć zmienna, choć ogólnie można przyjąć, że im większa wartość przedmiotu umowy, tym liczniej tego typu postanowienia będą reprezentowane, znacząco wydłużając tekst i tak już bardzo obszernych umów.

Część tę kończą oczywiście podpisy stron tradycyjnie poprzedzone archaicznie brzmiącą formułą, która uroczyście stwierdza, że złożono je w dniu wskazanym w postanowieniach wstępnych na potwierdzenie, iż strony umowy doszły do porozumienia przedstawionego powyżej. Zazwyczaj przybiera ona następującą formę:

IN WITNESS WHEREOF, the Parties have executed this Agreement as of the date first above written.

Umowę kończą zatem równie skostniałe sformułowania, jak te, których używa się na jej początku, co oczywiście oznacza, że można je równie łatwo opanować. Bardzo daleko posunięta standaryzacja postanowień i formuł zamieszczanych w tej części umowy pozwala bowiem na nabycie umiejętności swobodnego ich czytania i poprawnego rozumienia po szczegółowym przeanalizowaniu zaledwie kilku przypadków.

Jak wskazano w tabeli, ostatnim elementem treści umowy są załączniki, tradycyjnie dzielone na dwie podgrupy: załączniki zawierające szczegółowe dane, które uzupełniają informacje wskazane w treści umowy (określane terminem *schedule*) oraz występujące po nich wzory pism, których sporządzenie i doręczenie odpowiednim adresatom przewidują postanowienia umowy (określane terminem *exhibit*).

Z punktu widzenia czytelnika nie są to jednak teksty zbyt trudne, ponieważ zazwyczaj opierają się na terminologii użytej już we wcześniejszych partiach umowy i na tym etapie lektury dokumentu dobrze już znanej.

2.1.2. Umowa w formie listu

Jak wspomniano na wstępie, format ten w zasadzie jest skrótem przedstawionego powyżej tradycyjnego układu treści umowy, spisany zazwyczaj przy użyciu nieco mniej oficjalnego i naszpikowanego archaizmami języka. Ponieważ sporządzane w ten sposób dokumenty są raczej krótkie, łatwo można objąć wzrokiem całość i nie trzeba posilkować się schematem zamieszczonym w tabeli:

*Sagebrush, plc.
22 Blackpool Road
Norwich 445SC3
July 12, 2004*

*Mr. Brian O. Woolfe
242 Eaton Circle
Hampstead 23G42F*

Dear Brian,

This Letter Agreement sets forth the terms and provisions pursuant to which Sagebrush plc. intends to employ you as finance director. The terms of your employment are as follows:

- 1. SALARY. Your salary shall be £85,000 annually.*
- 2. BONUS. Target bonus of £15,000 subject to standards to be determined; provided that you shall be entitled to a minimum £ 5,000 annual bonus (which shall be payable on or about December 31 of each year).*
- 3. BENEFITS. You shall be entitled to Sagebrush plc's standard benefit program. In addition, you shall be entitled to an automobile allowance of £900 per month.*
- 4. LOCATION. Your location shall be at the Company's headquarters in the Norwich area.*
- 5. BOARD OF DIRECTORS. You shall be a member of the Board of Directors of Sagebrush plc as long as you are employed by Sagebrush plc.*

6. TERM.

(a) The initial term shall be three (2) years commencing as of August 1 2004 plus one (1) year of severance equal to salary and bonus. In the event of a termination by Sagebrush plc. our employment without cause (as hereinafter defined) including in connection with a closing down of its business, you shall be entitled to your salary and the minimum bonus for the remainder of the 2 year term and an additional 1 year of severance.

(b) "Cause" shall mean an act of dishonesty affecting Sagebrush, plc., drug or alcohol abuse affecting performance or failure to comply with a directive of the Board of Directors consistent with your position and this Letter Agreement after written notice that such failure shall be deemed to be Cause and a reasonable opportunity to perform. Upon a termination for Cause you shall not be entitled to any additional compensation.

7. MISCELLANEOUS. This Letter Agreement represents the entire agreement and understanding of the parties and may only be amended in writing. This Letter Agreement shall be governed by the laws of England and Wales.

Please sign below to acknowledge your understanding and agreement with the terms and provisions of this agreement.

Sincerely yours,
SAGEBRUSH PLC.
By: James Tyler

Title: Managing Director July 12 2004
ACCEPTED AND AGREED TO:

Brian O. Woolfe

Jak widać, nazwa tego formatu umowy nie jest gołosłowna. Umowie rzeczywiście nadana jest forma listu, zarówno pod względem graficznego rozmieszczenia treści na stronie, jak i użycia zwrotów typowych dla tego typu tekstów (np. *Dear Brian, Sincerely yours*).

Treść listu natomiast nie pozostawia wątpliwości, że jest on umową. Jest to wyraźnie stwierdzone zarówno na samym początku (**This Letter Agreement**), jak i powtórzone na końcu, w punkcie 7. Układ treści odpowiada schematowi zamieszczonemu w tabeli 6, a zdanie bezpośrednio poprzedzające formułę końcową zawiera nawet instrukcję pouczającą adresata, w jaki sposób nadać temu pismu moc umowy (**Please sign below to acknowledge your understanding and agreement with the terms and provisions of this agreement** / *Proszę o złożenie podpisu poniżej w celu potwierdzenia, że rozumie Pan i akceptuje warunki niniejszej umowy*).

Są to stałe elementy tak sformułowanych umów, gwarantujące osiągnięcie skutków prawnych zamierzonych przez osoby, które je przygotowują. Pozostałe cechy odróżniające powyższy tekst od zwykłego listu i upodabniające go do umowy są nieobowiązkowe i w wielu przypadkach nieobecne. Dotyczy to użycia czasownika **shall**, numeracji postanowień, stosowania nagłówków zapowiadających treść poszczególnych zapisów, czy wyodrębnienia osobnego postanowienia końcowego, które potwierdza, że niniejsza umowa zawiera całość porozumienia między jej stronami, wskazuje sposób wprowadzania zmian w jej treści i określa prawo, któremu podlega.

Innymi słowy, zredagowana w tym formacie umowa może wyglądać jeszcze bardziej nieoficjalnie i na pierwszy rzut oka zupełnie nie różnić się od listu, choć dzięki cechom wskazanym powyżej jako obowiązkowe, nawet pobieżna lektura takiego pisma nie pozostawi cienia wątpliwości, że w istocie czytelnik ma do czynienia z umową.

2.2. Konwencje ortograficzne

W angielskim języku prawnym obowiązują reguły pisania wyrazów wielką literą oraz użycia nawiasów i cudzysłowów, które odbiegają od zasad przyjętych w powszechnie używanej i nauczanej angielszczyźnie. Zostaną one przedstawione poniżej wraz ze specyficzną dla tej odmiany języka angielskiego konwencją odzwierciedlania wewnętrznej struktury tekstu za pomocą graficznego układu strony.

2.2.1. Wielkie litery

W pisanych po angielsku dokumentach prawnych użycie wielkich liter wykracza poza reguły ortograficzne powszechnie przyjęte w innych odmianach języka angielskiego w dwóch istotnych przypadkach. Po pierwsze, dużą literą pisane są wszystkie terminy, których znaczenie zostało zdefiniowane na potrzeby danej umowy. Najbardziej oczywistym miejscem, w którym definicje te są zamieszczane, jest oczywiście fragment treści umowy o tej samej nazwie (por. tabela 6), ale nie jest to ich jedyna lokalizacja. Jak można łatwo zaobserwować w punkcie 6b cytowanego powyżej przykładu umowy w formie listu, definicje takie można również napotkać w innych postanowieniach umowy, choć jest to przypadek rzadszy. Konsekwencją przyjęcia takiej zasady jest niespotykane w innych odmianach języka angielskiego występowanie pisanych wielką literą rzeczowników, które nie rozpoczynają zdania. Po zdefiniowaniu danego terminu pojawia się on bowiem w tekście dokumentu wyłącznie w takiej pisowni bez względu na miejsce, jakie zajmuje w szyku danego zdania. Dla czytelników nieobytych z tekstami prawnymi może być to zaskakujące, ale, jak szybko można się przekonać, bardzo ułatwia prawidłowe zrozumienie czytanego dokumentu. Najdobitniej ilustrują to przykłady postanowień, w których obok siebie występują słowa na co dzień znaczące dokładnie to samo:

No modification other than Modification shall be introduced into Products for the entire duration of License.

Dzięki użyciu wielkich liter wiadomo, że **Modification** to zmiany, których zakres określono w zamieszczonej w umowie definicji, a **modification** to wszelkie inne zmiany, które w takiej definicji się nie mieszczą. Pomimo użycia tego samego słowa tekst jest zatem przejrzysty, w czym ma swój udział również zastosowanie tej samej konwencji do dwu dalszych słów: **Products** i **License**. Gwarantuje ono bowiem, że cytowane postanowienie dotyczy zarówno licencji, jak i produktów, które są przedmiotem czytanej umowy, a nie innych praw i rzeczy tego samego typu.

W angielszczyźnie używanej na co dzień przekazywaniu czytelnikowi tego typu informacji pomagających w prawidłowym zrozumieniu tekstu służy użycie przedimków. Przedimek określony **the** informuje, że mowa o przedmiocie, którego tożsamość czytelnik potrafi ustalić, a przedimek

nieokreślony wskazuje, że znany jest tylko rodzaj rzeczy, do jakiego wzmiankowany przedmiot przynależy. W powszechnie znanej i nauczonej odmianie języka angielskiego to samo postanowienie przybrałoby zatem następujące brzmienie:

No modification other than the modification shall be introduced into the products for the entire duration of the license.

Piszący po angielsku prawnicy wolą jednak polegać w tym względzie na uświęconej tradycją konwencji używania wielkich liter.

Druga sytuacja, w której użycie wielkich liter w dokumentach prawnych wykracza poza powszechnie stosowane w języku angielskim zasady pisowni, dotyczy tych ustępów tekstu, na które sporządzający je prawnicy chcą zwrócić szczególną uwagę czytelnika. Praktyka ta ogranicza się zazwyczaj do wyróżnienia w ten sposób jednego lub dwóch postanowień końcowych, dzięki czemu trudniej je przeoczyć w tej części dokumentu, której ze względu na standardowy charakter większości zawartych w niej sformułowań przeważnie poświęca się mniej uwagi.

Aby osiągnąć ten efekt piszący po angielsku prawnicy zapisują dużymi literami całe wyrazy i sformułowane z nich postanowienia. Najczęściej dotyczy to postanowień wskazujących prawo nadrzędne, w świetle którego należy interpretować dany dokument, oraz klauzuli, w której strony umowy zrzekają się prawa do procesu przed ławą przysięgłych. Stosowanie tej konwencji graficznej jest jednak nieobowiązkowe i równie dobrze może dotyczyć innych postanowień końcowych lub też w ogóle w danej umowie nie wystąpić. Pełni ona bowiem taką samą funkcję w tekście, jak stosowanie podkreśleń czy kursywy w literackiej odmianie języka angielskiego. Na przykład:

9. COUNTERPARTS. This Agreement may be executed in any number of counterparts, all of which taken together shall constitute one and the same instrument.

10. ENTIRE AGREEMENT. THIS AGREEMENT REPRESENTS THE FINAL AGREEMENT AMONG THE PARTIES RELATING TO THE SUBJECT MATTER HEREOF AND MAY NOT BE CONTRADICTED BY EVIDENCE OF PRIOR, CONTEMPORANEOUS OR SUBSEQUENT ORAL AGREEMENTS OF THE PARTIES.

THERE ARE NO UNWRITTEN ORAL AGREEMENTS AMONG THE PARTIES.

Z zapisu takiego wynika jedynie, że jego autor uznał za stosowne zwrócenie uwagi czytelnika na punktu 10, a w przypadku poprzedniego punktu nie widział takiej potrzeby.

Wielkimi literami tradycyjnie zapisuje się również:

- nazwę umowy,
- słowo **whereas** rozpoczynające wyliczenie okoliczności, jakie skłoniły strony do zawarcia umowy,
- zapisane słowami kwoty,
- początek formuły końcowej bezpośrednio poprzedzającej złożone na umowie podpisy, na przykład:

IN WITNESS WHEREOF, the Parties have executed this Agreement as of the date first above written,

jak już to przedstawiono powyżej.

2.2.2. Cudzysłów

Piszący po angielsku prawnicy używają cudzysłówów do wskazania formy lub form, w jakiej zdefiniowany termin będzie występował w pozostałych partiach umowy. Zastosowanie tej konwencji interpunkcyjnej ograniczone jest jednak wyłącznie do tej części umowy, która zatytułowana jest **Definitions**, na przykład:

1.1. Defined Terms. As used in this Agreement, the following terms shall have the following meanings:

"Dollars" and "\$": the lawful currency of the United States of America.

W dalszej treści umowy pojawiać się więc będzie pisane wielką literą, ale już bez cudzysłowu, słowo **Dollars** lub znak \$, za każdym razem oznaczając legalny środek płatniczy Stanów Zjednoczonych Ameryki.

2.2.3. Nawiasy

Nawiasów okrągłych w połączeniu z cudzysłowem również używa się do wskazania formy, w jakiej zdefiniowany w danym postanowieniu termin będzie występował w pozostałych partiach umowy. Zasadę tę stosuje się jednak wyłącznie w sytuacji, gdy definicja danego terminu zamieszczona jest poza częścią umowy zatytułowaną **Definitions**, na przykład na samym jej początku:

THIS CREDIT AGREEMENT dated as of May 17, 1998 (this "Agreement") is entered into by and between SPA (the "Borrower"), Inc. and NATIONSBANK OF SOUTH CAROLINA (the "Lender").

W dalszej treści cytowanej umowy jej pełną nazwę zastąpi więc wyrażenie **this Agreement / niniejsza umowa** pisane już bez nawiasu i cudzysłowu, ale za to wielką literą, a zamiast nazw zawierających ją stron będą występowały zapisane w ten sam sposób **the Borrower** oraz **the Lender**, czyli *kredytobiorca* i *kredytodawca*. Użycie nawiasu w roli przedstawionej powyżej jest więc równoważne polskiemu zwrotowi *zwany dalej*, co w przypadku znaków interpunkcyjnych jest znaczeniem dosyć niezwykłym, ale wydatnie skracającym długość postanowień umowy, w których występuje.

2.2.4. Graficzny układ strony

W angielskim języku prawnym przyjęła się również konwencja obrazowania wewnętrznej struktury dokumentu poprzez stosowanie takiego rozmieszczenia tekstu na stronie, który jednoznacznie wskazuje na powiązania logiczne pomiędzy poszczególnymi postanowieniami. Funkcjonowanie takiej konwencji graficznej w praktyce najłatwiej, rzecz jasna, można zaobserwować na przykładzie:

III. Extent of Works

In accordance with its obligations ALBION POWER plc. shall be responsible for:

1. Complete design of the Power Station
2. Civil Works
 - 2.1 Construction of concrete foundations

2.2 Construction of access road within the Site and permanent fence around the Site

3. Electro-Mechanical Works

Jak widać, jednostki nadrzędne zajmują szerszą część strony, a ich części składowe są odpowiednio wcięte i mieszczą się na jej węższej części. Różnice w szerokości tekstu odzwierciedlają zatem szerokość zakresu znaczeniowego poszczególnych postanowień, naocznie wskazując, które z nich są wąsko wyspecjalizowane i zawierają się w bardziej ogólnych zapisach, stanowiących z kolei rozwinięcie postanowień o jeszcze ogólniejszej treści. Innymi słowy, zastosowanie omawianej konwencji tworzy graficzny układ strony czytanego dokumentu, który odwzorowuje wewnętrzną hierarchię jego postanowień.

W przytoczonym powyżej przykładzie nie ulega zatem wątpliwości, że oznaczona cyfrą rzymską jednostka nadrzędna (zakres prac) obejmuje trzy rodzaje robót: projektowanie elektrowni (1), roboty inżynieryjne (2) oraz roboty elektryczno-mechaniczne (3), a drugi z wymienionych rodzajów, czyli roboty inżynieryjne, jest z kolei rozbitý na dwa podzakresy: przygotowanie betonowych fundamentów (2.1) oraz budowę drogi dojazdowej na terenie placu budowy i budowę jego stałego ogrodzenia (2.2).

Zastosowanie tej konwencji jest nieobowiązkowe i zazwyczaj ograniczone do bardzo rozbudowanych dokumentów, których struktura jest na tyle skomplikowana, że obejmuje co najmniej trzy poziomy jednostek redakcyjnych.

2.3. Podział tekstu na jednostki redakcyjne

Przyjęty w angielskich dokumentach prawnych system nazywania ich części składowych poprzez określenie rangi i miejsca, jakie zajmują one w strukturze całego dokumentu różni się znacznie od zasad obowiązujących w tym zakresie w dokumentach polskich. Z różnicy tej wynikają zaś dosyć odmienne sposoby przywoływania poszczególnych jednostek redakcyjnych i wskazywania ich miejsca w tekście w obu językach.

W języku polskim powszechnie stosuje się system, który nadaje nazwy poszczególnym segmentom tekstu i ustanawia wśród nich ściśle przestrzeganą hierarchię. Podstawową jednostką redakcyjną większości doku-

mentów jest artykuł, który dzieli się na ustępy lub paragrafy obejmujące z kolei jeden lub więcej punktów. Te zaś mogą być dalej podzielone na mniejsze jednostki zwane literami, z których każda może składać się z jeszcze drobniejszych elementów, określanych jako tirety. W systemie tym istnieją również jednostki tekstu większe niż artykuł, ale stosuje się je stosunkowo rzadko, tylko w wyjątkowo obszernych ustawach i kodeksach. W takim przypadku artykuły pogrupowane są w oddziały, które łączą się w rozdziały. Te z kolei stanowią podczęści działów, które mogą być składnikami jednostek nazywanych tytułami. Jeszcze większymi jednostkami systematyzującymi treść są księgi skupiające kilka tytułów oraz części wiążące w jedną całość kilka ksiąg.

Chcąc jednoznacznie wskazać na jakiś fragment treści umowy czy statutu wystarczy zatem posłużyć się przedstawioną powyżej nomenklaturą i wyliczyć po kolei nazwy jednostek, w których dany fragment jest zawarty, stwierdzając na przykład, że chodzi o artykuł 4 ustęp 3 punkt 2, literę a, tiret 1. W najbardziej ekstremalnym przypadku położenie danego segmentu tekstu może więc określać ciąg aż jedenastu nazw jednostek redakcyjnych, np. księga 1, część 2, tytuł 3, dział 4, rozdział 5, odział 6, artykuł 7, paragraf 8, punkt 9, litera 10, tiret 11. Jeżeli natomiast w danym dokumencie któreś z tych jednostek składowych nie występują, to pozostałe zachowują swoje nazwy i miejsce w hierarchii, zapewniając łatwe odnalezienie wskazanych fragmentów tekstu, niezależnie od jego rozmiaru i złożoności budowy.

W angielskim języku prawnym sytuacja jest pod tym względem nieco bardziej skomplikowana, ponieważ w użyciu znajduje się kilka systemów redakcji tekstu, a ich dobór uzależniony jest od rodzaju i rozmiarów sporządzanego dokumentu. Zostaną one przedstawione poniżej, poczynając od wariantu najbardziej zbliżonego do zasad redakcyjnych stosowanych w języku polskim.

2.3.1. Dokumenty Unii Europejskiej

System zdecydowanie najbardziej podobny do zarysowanych powyżej polskich konwencji redakcyjnych można napotkać w sporządzanych po angielsku bądź też tłumaczonych na ten język dokumentach Unii Europejskiej. Dążąc do ujednoczenia formatu dokumentów w poszczególnych językach urzędowych, służby tłumaczeniowe Unii Europejskiej po prostu przeniosły przyjęte w niej zasady redakcyjne na grunt angielski, nadając

poszczególnym jednostkom tekstu angielsko brzmiące nazwy przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 7. Jednostki redakcyjne pisanych po angielsku dokumentów UE

Nazwa angielska	Odpowiednik polski	Oznaczenie
Article	Artykuł	Article 1
Paragraph	Ustęp	1.
Subparagraph	Akapit	
Point	Punkt	1)
Point	Litera	a)
Point	Punkt	i)
Indent	Tiret	

Choć przedstawione w tabeli nazewnictwo angielskie obejmuje wszystkie jednostki redakcyjne stosowane w dokumentach Unii Europejskiej, to ze względu na trzykrotne użycie w nim słowa **point** nie da się skorzystać z tej nomenklatury w celu wskazania danego segmentu tekstu w taki sposób, jak w języku polskim, czyli przez wyliczenie nazw większych jednostek redakcyjnych, w których poszukiwany fragment jest zawarty. Aby jednoznacznie określić, o który fragment tekstu chodzi, trzeba się posłużyć ciągiem cyfr, liter i nawiasów. Na przykład, chcąc odnieść się do artykułu 5, ustęp 2, punkt 3, litera a, punkt iv, posługujący się językiem angielskim prawnik zapisze, że chodzi o article 5(2)(3)(a)(iv), a paragraph 2(4)(c)(iii) należy odczytać jako odniesienie do ustępu 2, punkt 4, litera c, punkt 3. Innymi słowy, trzeba zlokalizować pierwszy element takiego odniesienia według danych w tabeli powyżej, a następnie przyjąć, że nawiasy podają po kolei numerację coraz mniejszych jednostek redakcyjnych, które zawierają wskazany fragment tekstu.

Należy wszakże pamiętać, że przedstawione powyżej nazewnictwo odnosi się wyłącznie do dokumentów Unii Europejskiej. W dokumentach sporządzanych w oparciu o prawo krajów anglosaskich stosowane są inne zasady redakcyjne, przedstawione poniżej.

2.3.2. Umowy i statuty – wersja tradycyjna

W krajach anglojęzycznych podstawową jednostką redakcyjną umów i statutów jest **clause**. Jednostkę tę tradycyjnie oznacza się numerem pisanym cyframi arabskimi i opatruje nagłówkiem. Odpowiada ona zatem polskiemu *paragrafowi*, choć samego słowa **clause** nigdy nie używa się do nazywania poszczególnych postanowień w taki sposób, jak w dokumentach polskich występuje paragraf 1, § 2, itd. W języku angielskim funkcję tę spełniają numer i/lub nagłówek danego postanowienia, a słowa **clause** używa się wraz z numerem wyłącznie do przywoływania tego postanowienia w dalszych partiach tego samego dokumentu lub też w innych tekstach.

Dalszy podział na mniejsze jednostki redakcyjne przedstawiony jest w tabeli 8.

Tabela 8. Jednostki redakcyjne umów i statutów – wersja tradycyjna

Nazwa angielska	Objaśnienie polskie	Oznaczenie
Clause	Paragraf	1
Subclause	Punkt	(1)
Paragraph	Litera	(a)
Subparagraph	Podpunkt	(i)

W praktyce redakcyjnej zasady te nadają dokumentom strukturę hierarchiczną oraz układ graficzny zilustrowany poniżej:

56. Termination of office by Managing Director

56(1) The office of Managing Director is terminated when he or she:

(a) is removed from the office

(i) by a resolution of the meeting of shareholders

(ii) by the operation of the law

(b) resigns his or her office by notice in writing to the Company

Jak wynika z tabeli oraz poprzedzającego ją opisu, numer 56 wraz z nagłówkiem (*zakończenie kadencji Dyrektora Zarządzającego*) obejmuje **clause**, czyli polski *paragraf*. 56(1) to **subclause**, czyli *punkt*, w którego skład wchodzi **paragraphs**, czyli *litery* (a) i (b), przy czym w literze (a) mieszczą

się dwa **subparagraphs**, czyli *podpunkty*. Jeżeli w tekście dokumentu występują jednostki redakcyjne mniejsze niż **subclause/punkt**, to zawsze są one wydrukowane z przesunięciem w prawo, tak jak zostało to omówione w podrozdziale 2.2.d.

Chcąc przywołać dany fragment treści, np. **subparagraph/podpunkt** (b) nie można jednak skorzystać z wyliczenia nazw jednostek redakcyjnych, w których poszukiwany element się zawiera, jak się to robi w języku polskim. Tak samo jak miało to miejsce w przypadku dokumentów Unii Europejskiej, trzeba oprzeć się na numeracji umieszczonej w nawiasach. Do wspomnianego powyżej **subparagraph / podpunktu** (b) odsyła zatem zapis clause 56(1)(a)(ii), a clause 56(1)(b) należy odczytać jako wskazanie cytowanego powyżej zapisu o rezygnacji dyrektora finansowego ze swej funkcji poprzez powiadomieniu o tym spółki na piśmie.

Aby swobodnie radzić sobie z takimi odsyłaczami trzeba zatem zlokalizować pierwszy element odniesienia według tabeli 8, a następnie przyjąć, że nawiasy podają po kolei numerację coraz mniejszych jednostek redakcyjnych, które zawierają wskazany fragment tekstu.

2.3.3. Umowy i statuty – wersja rozszerzona

Nieco odmienne zasady redakcyjne stosuje się w przypadku umów i statutów, których objętość jest tak znaczna, że zagraża ich prawidłowemu rozumieniu. Dlatego niezbędne jest wprowadzenie do tekstu jednostek redakcyjnych większych niż **clause** w celu pogrupowania postanowień dotyczących poszczególnych zagadnień i nadania tak rozbudowanym dokumentom bardziej przejrzystej struktury organizacyjnej.

Ponieważ większość umów i statutów sporządzanych w krajach anglojęzycznych jest bardzo obszerna, praktykujący w tych krajach prawnicy są doskonale obcy z dokumentami maratońskiej długości i interwencja redakcyjna opisana powyżej niezbędna jest zazwyczaj dopiero, gdy objętość tekstu przekracza co najmniej 50 stron. Jest to jednak granica umowna i całkowicie zależna od potrzeb osób, które dokument przygotowują oraz ich klientów.

Jeżeli uznają oni, że dla przejrzystości tekstu konieczne jest wprowadzenie większych jednostek redakcyjnych niż **clause**, mają do dyspozycji dwa używane w tym celu terminy. Tego typu jednostki redakcyjne określa się bowiem jako **articles** albo jako **sections** i oznacza zawsze dużymi cy-

frami rzymskimi. Po ich wprowadzeniu struktura dokumentu przybiera formę zilustrowaną poniżej dwoma fragmentami spisu treści umowy:

SECTION 1 DEFINITIONS AND TERMS	1
1.1 Definitions	1
1.2 Number and Gender of Words; Other References	16
1.3 Accounting	17
SECTION 2 BORROWING PROVISIONS	17
2.1 The Facility	17
ARTICLE I	
DEFINITIONS	2
ARTICLE II	
FORMATION AND CONDUCT	19
2.1 Formation and Purpose	19

Jak widać po numerach stron, zarówno *section*, jak i *article* ogarniają znaczne fragmenty tekstu, nabierając znaczenia porównywalnego z polskim terminem *artykuł*. Podstawową jednostką redakcyjną tekstu pozostają bowiem *clauses*, czyli paragrafy, a jedna i druga jednostka nadrzędna służy jedynie ich bardziej klarownemu uporządkowaniu.

W wersji tej podział tekstu na jednostki redakcyjne wygląda zatem następująco:

Tabela 9. Jednostki redakcyjne umów i statutów – wersja rozszerzona

Nazwa angielska	Objaśnienie polskie	Oznaczenie
Section/article	Artykuł	I
Clause	Paragraf	1
Subclause	Punkt	(1)
Paragraph	Litera	(a)
Subparagraph	Podpunkt	(i)

Sposób odsyłania czytelnika do poszczególnych fragmentów tekstu pozostaje zasadniczo taki sam, jak w omówionej poprzednio wersji tradycyjnej. Jedyna różnica polega na tym, że pojawia się dodatkowa jednostka

nadrzędna. Zapis section 1(3)(2)(f) odsyła zatem do artykułu 1, paragrafu 3, punktu 2, litery f, a zapis article 1(3)(2)(f) oznacza dokładnie to samo.

2.3.4. Umowy i statuty – wersja mieszana

W pisanych po angielsku obszernych umowach i statutach stosuje się czasami jeszcze jeden sposób nadania im większej przejrzystości, określony powyżej jako mieszany. Polega on na wprowadzeniu do treści dokumentu podziału zarówno na **articles**, jak i na **sections**, częściowo wzorując się na zasadach redakcyjnych stosowanych w ustawach. Dzięki sięgnięciu po taki właśnie model organizacji tekstu oba te terminy nie oznaczają w tej wersji dwu różnych jednostek nadrzędnych w stosunku do **clause**, jak można by oczekiwać po lekturze poprzedniego podrozdziału, ale nabierają zupełnie innych znaczeń.

Umożliwia to fakt, że w prawodawstwie anglosaskim nie używa się ani terminu **clause**, ani **subclause**. W umowach i statutach zredagowanych w sposób wzorowany na ustawach **article** i **section** mogą zatem zająć miejsce tych dwu jednostek redakcyjnych i przejąć ich znaczenia. Zamiana ta prowadzi do nieco niezręcznej dla polskiego czytelnika sytuacji, w której **article** oznacza to samo co **clause** we wcześniej omówionych wersjach redakcyjnych, czyli równa się polskiemu *paragrafowi*, a **section** nabiera znaczenia **subclause**, czyli polskiego *punktu*.

W wersji mieszanej, czyli łączącej w sobie elementy zasad redakcyjnych stosowanych przy sporządzaniu dokumentów handlowych i aktów normatywnych podział tekstu na jednostki redakcyjne wygląda zatem następująco:

Tabela 10. Jednostki redakcyjne umów i statutow – wersja mieszana

Nazwa angielska	Objaśnienie polskie	Oznaczenie
Article	Paragraf	I
Section	Punkt	1
Paragraph	Litera	(a)
Subparagraph	Podpunkt	(i)

W praktyce oznacza to nadanie dokumentowi struktury oraz formy graficznej zilustrowanej poniżej fragmentem umowy akcjonariuszy:

ARTICLE II
MEETINGS OF SHAREHOLDERS

Section 1. Times and Places of Meetings. Meetings of shareholders for any purpose may be held at such time and place, within or without the State of Illinois, as shall be stated in the notice of the meeting or in a duly executed waiver of notice thereof.

Sposób odsyłania czytelnika do poszczególnych fragmentów tekstu ponownie pozostaje zasadniczo taki sam, jak w wersji tradycyjnej. Jedyna różnica polega na tym, że zmieniły się nazwy dwu największych jednostek tekstowych. Zapis article 4(3)(e)(i) odsyła zatem do paragrafu 4, punkt 3, litera e, podpunktu i.

2.3.5. Ustawy

Jak już wspomniano powyżej, w ustawach oraz innych aktach normatywnych tradycyjnie nie używa się terminów **clause** i **subsection**. Zastępują je **section** i **subsection**, nabierając dokładnie takiego samego znaczenia, jakie zastąpione przez nie terminy wyrażały w umowach i statutach sporządzonych według wzorca tradycyjnego. W ustawach i innych aktach prawnych **section** oznacza zatem to samo, co polski *artykuł*, a **subsection**, to samo, co polski *ustęp*.

Podział tekstu aktów normatywnych na jednostki redakcyjne wygląda zatem następująco:

Tabela 11. Jednostki redakcyjne ustaw

Nazwa angielska	Objaśnienie polskie	Oznaczenie
Section	Artykuł	1
Subsection	Ustęp	1.1
Paragraph	Litera	(a)
Subparagraph	Podpunkt	(i)

W tego typu tekstach znaczenie terminu **section** jest zatem inne niż w omówionych powyżej wersjach redakcyjnych umów i statutów, co najłatwiej można zaobserwować na przykładzie fragmentu brytyjskiej ustawy regulującej zasady prowadzenia działalności handlowej w Boże Narodzenie:

1 Prohibition of opening of large shops on Christmas Day

(1) A large shop must not be open on Christmas Day for the serving of retail customers.

(2) Subsection (1) does not apply to any of the shops mentioned in paragraph 3(1) of Schedule 1 to the 1994 Act (shops exempt from restrictions on Sunday trading).

(3) If subsection (1) is contravened in relation to a shop, the occupier of the shop is liable on summary conviction to a fine not exceeding £50,000.

Jak wynika z tabeli, numer 1 wraz z nagłówkiem obejmuje **section**, czyli *artykuł* podzielony, jak sam na to wskazuje, na trzy **subsections**, czyli *ustępy*. Sposób odsyłania czytelnika do poszczególnych fragmentów tekstu pozostaje taki sam, jak w tradycyjnej wersji umowy. Zapis **section 4(3)(e)(i)** odsyła zatem do artykułu 4, ustępu 3, litery e, podpunktu i.

Aby swobodnie radzić sobie z takimi odsyłaczami trzeba zatem zlokalizować pierwszy element odniesienia według tabeli 11, a następnie przyjąć, że nawiasy podają po kolei numerację coraz mniejszych jednostek redakcyjnych, które zawierają wskazany fragment tekstu.

Należy wszakże pamiętać, że w angielskim języku prawnym § to **section sign**, który, zgodnie ze swą angielską nazwą, występuje w ustawach w oznaczeniach artykułów. Na przykład § 208 to w krajach anglosaskich artykuł 208, a nie paragraf. Znakiem, który w krajach anglosaskich określa się jako **paragraph sign** jest ¶, choć w tekstach prawnych nie jest on stosowany.

Rozdział 3. Postanowienia wprowadzające

Jak sama nazwa wskazuje, zilustrowane i omówione poniżej postanowienia wprowadzają czytelnika w tekst umowy. Jest to zatem z definicji część stosunkowo krótka, choć, jak się będzie można przekonać poniżej, obfitująca w archaicznie brzmiące wyrażenia. Formuły te przetrwały w tekstach umów, ponieważ pokolenia prawników powtarzały te same zwroty nie bacząc na fakt, że dawno wyszły już one z powszechnego użycia.

Dla czytelnika przystępującego do lektury umowy ten konserwatywny upór twórców angielskich dokumentów prawnych ma jednak nieoczekiwane pozytywne skutki. Powielanie tak samo brzmiących zapisów wbrew zachodzącym w języku zmianom doprowadziło do bardzo daleko posuniętej standaryzacji postanowień wstępnych, dzięki czemu szczegółowa analiza kilku przypadków pozwoli na swobodną lekturę tej części praktycznie każdej umowy.

Terminologia używana w postanowieniach wprowadzających zostanie omówiona poniżej w dwóch podrozdziałach. Pierwszy z nich przedstawi terminy związane z nazwami umów, oznaczeniem stron, które do nich przystępują oraz wskazaniem daty ich zawarcia. Dotyczące tych kwestii dane występują bowiem zazwyczaj wspólnie, niejednokrotnie w jednym dłuższym zdaniu i w różnej kolejności. Drugi z podrozdziałów zajmie się natomiast wyraźnie oddzielnym od reszty postanowień wprowadzających i naspikowanym archaizmami przedstawieniem okoliczności, które skłoniły strony umowy do jej zawarcia.

3.1. Nazwa, strony i termin zawarcia umowy

W krajach anglosaskich obowiązuje całkowita swoboda w nazywaniu umów, ponieważ nie posiadają one kodeksów cywilnych, które dzieliłyby zawierane w nich umowy na nazwane i nienazwane, jak to ma miejsce

w Polsce, i tym samym wpływały na stosowane przez prawników nazewnictwo. W zdecydowanej większości przypadków nadawane umowom nazwy przedstawiają zatem dosyć wiernie, choć ogólnikowo, przedmiot, co do którego porozumiały się przystępujące do umowy strony.

Ze względu na konieczność ograniczenia się do użycia zaledwie kilku słów, nazwy umów, tak samo jak tytuły wielu artykułów prasowych, zawierają jednak zazwyczaj wyłącznie rzeczowniki, na przykład:

TURBINE PURCHASE AGREEMENT

a wszystkie przyimki, przedimki i końcówki, czyli elementy gramatyczne, które określają związki, jakie zachodzą pomiędzy użytymi w nazwie słowami, są pomijane. W języku angielskim taka oszczędność gramatyczna wiąże się dodatkowo z odwróceniem szyku wyrazów. Z tego względu powstałe w ten sposób ciągi rzeczowników należy czytać od końca, czyli od prawej do lewej, rekonstruując po drodze pominięte w zapisie elementy gramatyczne na podstawie znajomości języka angielskiego oraz kontekstu. Przytoczony powyżej przykład jest zatem równoważny bardziej zrozumiałej wersji:

An agreement to purchase a turbine,

czyli *Umowa zakupu turbiny*, lub też

An agreement to purchase turbines,

czyli *Umowa zakupu turbin*. Używane w tego typu zestawieniach rzeczowniki zawsze występują bowiem w liczbie pojedynczej, niezależnie od tego do ilu rzeczy czy pojęć faktycznie się odnoszą. Właściwą liczbę gramatyczną zamierzoną przez autora tekstu (czyli pojedynczą lub mnogą) należy zatem ustalić na podstawie dalszego ciągu umowy.

Najbliższym nazwie fragmentem, w którym można taką informację znaleźć, są *recitals*, czyli rozpoczynające się zazwyczaj od słowa *whereas* wyliczenie okoliczności, które skłoniły strony do zawarcia czytanej umowy. Jedną z przytaczanych okoliczności tradycyjnie są zamiary strony lub stron umowy, na przykład, w omawianym przypadku:

Whereas DOL Power intends to purchase three gas turbines...

co nie pozostawia żadnych wątpliwości, że właściwe znaczenie cytowanej nazwy oddaje druga z przytoczonych możliwości, używająca słowa turbina w liczbie mnogiej.

Pamiętając o przedstawionej powyżej zasadzie interpretacji nadawanych umowom nazw oraz o swobodzie ich formułowania, można przystąpić do szczegółowej analizy używanej w nich terminologii.

HELICOPTER¹ PURCHASE AGREEMENT²

Between

BOOSTER, Ltd.³

and

WORLD SERVICES, Inc⁴

Dated as of⁵

May⁶ 03, 1998

- ¹ Zgodnie z przedstawioną powyżej regułą interpretacji nazw użyte w przykładzie słowo **helicopter** może odnosić się zarówno do liczby pojedynczej, jak i mnogiej, a dopiero dalsza treść umowy wyjaśni, czy chodzi o *umowę zakupu helikoptera* czy też *helikopterów*.
- ² W angielskim języku prawnym istnieją dwa terminy na określenie umowy: **agreement** i **contract**. Terminu **contract** używa się, gdy mowa o pojęciu umowy (stąd na przykład **contract law** – *prawo umów*), a terminem **agreement** określa się spisana na papierze lub uzgodnioną ustnie treść umowy. W nazwach umów występuje więc z reguły słowo **agreement**, a w dyskusjach teoretycznych pojawia się zazwyczaj słowo **contract**. Nie dzieje się tak jednak zawsze, ponieważ rzeczownik **contract** występuje w dwóch postaciach gramatycznych: policzalnej i niepoliczalnej. Jako rzeczownik policzalny **contract** posiada liczbę mnogą i czasami występuje zamiennie z terminem **agreement** w znaczeniu *umowa*. Jako rzeczownik niepoliczalny **contract** występuje natomiast wyłącznie w liczbie pojedynczej, przybierając znaczenie *prawo umów, prawo zobowiązań umownych*.
- ³ **Ltd.** to skrót od słowa **limited**, które obowiązkowo dodawane jest do nazw rejestrowanych w Wielkiej Brytanii i Irlandii spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, czyli **private limited companies**.
- ⁴ **Inc.** to skrót od słowa **incorporated**, używanego w nazwach spółek rejestrowanych w USA. Ponieważ w kraju tym nie dzieli się spółek kapitałowych na

poszczególne rodzaje, użycie tego skrótu oznacza jedynie, że spółce nadano osobowość prawną.

- 5 Wyrażenia **as of** używa się do wskazania dnia, na jaki datowany jest dany dokument.
- 6 Dla uniknięcia nieporozumień w datach zawsze używa się nazw miesięcy, a nie ich numerów. W USA 03.05. to piąty marca, a Wielkiej Brytanii to trzeci maja.

Nazwa umowy może być oczywiście o wiele dłuższa i bardziej zintegrowana z pozostałą treścią dokumentu, choć zgodnie z tradycją z reguły zapisywana jest dużymi literami:

MOTION PICTURE DISTRIBUTION, MARKETING AND PROMOTION AGREEMENT¹ dated² as of March 20, 1999 (the "Agreement")³, by and between⁴ Marvin Johnson, Inc. ("the Owner") and Sydney Media, Pty.⁵ (the "Company").

- 1 Zgodnie z przedstawioną powyżej zasadą nazwę umowy składającą się z samych rzeczowników należy czytać od końca, dzięki czemu wiadomo, że jest to *Umowa promocji, marketingu i dystrybucji filmu* (lub *filmów*, jeżeli dalsza treść umowy wskaże na liczbę mnogą).
- 2 Słowa **dated** używa się w taki sam sposób jak polskiego wyrażenia *z dnia*.
- 3 Zgodnie z konwencjami redakcyjnymi omówionymi w rozdziale 2.2. użycie nawiasów okrągłych (**brackets**) równoważne jest polskiemu zwrotowi *dalej zwany*, a zastosowanie cudzysłowu (**inverted commas**) oznacza wskazanie formy, w jakiej dane słowo będzie używane w dalszej części tekstu w znaczeniu określonym przed nawiasem.
- 4 **By and between** to archaiczna formuła tradycyjnie poprzedzająca określenie stron umowy. Wystąpienie w niej przyimka **between** jest oczywiste, ponieważ ustanawia ona stosunki prawne *poniędzy* stronami, które do niej przystępują. Dodanie drugiego przyimka **by** wynika natomiast z faktu, że zgodnie z gramatyką języka angielskiego używa się go do oznaczenia wykonawcy czynności, jeżeli zdanie sformułowane jest w stronie biernej (np. *the agreement is entered into by... / umowa zawarta przez...*). Ponieważ umowa rzeczywiście jest zawierana przez strony wskazane w jej nazwie, uznano, że wyrażenie tego faktu samym słowem **between**, które nie wiąże się trwale z żadnym czasownikiem, to za mało i stworzono kombinację **by and between**, choć znaczy ona dokładnie tyle, co samo **between**, i tak ją należy rozumieć. Stosuje się ją wyłącznie w sytuacji, gdy do umowy przystępują tylko dwie strony.

- ⁵ Pty. to skrót od słów **proprietary company** obligatoryjnie używanych w Australii i Republice Południowej Afryki w nazwach rejestrowanych w tych krajach spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, czyli **private limited companies**. Innymi słowy, jest to australijski i południowoafrykański odpowiednik brytyjskiego Ltd.

Nieco inaczej zredagowane są zazwyczaj nazwy umów, do których przystępuje więcej stron niż dwie, tak jak w poniższej *umowie kupna-sprzedaży*:

PURCHASE AND SALE AGREEMENT

by and among¹

COAL ENERGY, L.P.²

BC INTERNATIONAL, INC.

a Delaware³ corporation⁴

and

PITSTONE, PLC⁵.

- ¹ **By and among** to tradycyjna formuła poprzedzająca wskazanie stron umowy w sytuacji, gdy jest ich więcej niż dwie (w cytowanym fragmencie są to, na przykład, trzy spółki). Użycie przyimka **by** w tym przypadku wynika z takich samych przyczyn, jak w opisanym powyżej złożeniu **by and between**, i ma takie same konsekwencje – cała kombinacja znaczy dokładnie tyle, co samo **among**, czyli *między*.
- ² **L.P.** to skrót od słów **limited partnership**, oznaczających w krajach anglosaskich *spółkę komandytową*.
- ³ W umowach zawieranych przez spółki amerykańskie często określa się stan, w którym są one zarejestrowane. W tym przypadku chodzi więc o spółkę zarejestrowaną w stanie **Delaware**, który pobiera z tego tytułu najniższe w USA opłaty i stosuje najprostsze w tym kraju procedury, przyciągając bardzo wiele spółek, które faktyczną działalność prowadzą zazwyczaj zupełnie gdzie indziej.
- ⁴ **Corporation** to amerykańskie określenie *spółki kapitałowej*. Ponieważ w kraju tym nie dzieli się spółek kapitałowych na rodzaje, to użycie tego terminu oznacza jedynie, że chodzi o spółkę posiadającą osobowość prawną. Jednym ze skrótów dodawanych przez takie spółki do swych nazw jest omówione powyżej **Inc.**

- ⁵ Plc. to skrót od słów **public limited company**, obligatoryjnie używanych w nazwach rejestrowanych w Wielkiej Brytanii i Irlandii spółek akcyjnych.

Określenie terminu zawarcia umowy często nie ogranicza się do prostego wskazania odpowiedniego dnia, miesiąca i roku poprzedzonego słowami **dated** lub **as of**, omówionymi powyżej, ale wiąże się z użyciem przeznaczonych do tego celu czasowników. Pierwszym z nich jest **make**:

CONSULTING AGREEMENT (the "Agreement") made¹ as of this² 25th day of July, 2002 ("Effective Date"³) by and between Mola Corporation, a Delaware corporation ("Company"), and BMM, L.L.P.⁴ ("Consultant").

- ¹ Znaczenie czasownika **made** użytego przed określeniem terminu zawarcia umowy równoważne jest znaczeniu polskiego przymiotnika *zawarta*.
- ² Zaimka wskazującego **this** często używa się przed wskazaniem daty zapisanej w formacie zawierającym przyimek **of**, czyli, jak powyżej: 25th day of July, 2002. W takim przypadku **this** znaczy dokładnie to samo, co polskie określenie *dnia*, dzięki czemu odczytując tak zapisane daty można pominąć użyte po pierwszej liczbie słowo **day**.
- ³ **Effective Date** to *termin wejścia umowy w życie*. Może to więc być ta sama data co termin podpisania umowy, ale nie musi.
- ⁴ **L.L.P.** to skrót od słów **Limited Liability Partnership**, obowiązkowo stosowanych w nazwach spółek, które są anglosaskimi odpowiednikami polskich *spółek partnerskich*.

Czasownik **make** może się też bezpośrednio łączyć z przymiotnikiem *effective*, jako że oba te słowa uczestniczą w określaniu istotnych dla umowy terminów:

This is a¹ Restructuring Agreement (hereinafter "Agreement") made effective² May 10th, 1999, between Seaway Inc. (hereinafter "Seaway"), a California corporation having its principal place of business³ in San Francisco, California, and International Shipping Consulting ("ISC") a New York corporation having its principal place of business in Ark Park, New York.

- ¹ Jest to bardzo nieoficjalne i nietypowe wprowadzenie nazwy umowy, stosowane wyłącznie przez zwolenników wspomnianego w rozdziale pierwszym *ruchu na rzecz uproszczenia angielskiego języka prawnego*, czyli **the plain language movement**.

3.1. Nazwa, strony i termin zawarcia umowy

- 2 **Made effective** oznacza *termin wejścia umowy w życie*, który może, ale nie musi, pokrywać się z terminem jej zawarcia, wskazanym w postanowieniach końcowych.
- 3 **Principal place of business** oznacza *główne miejsce prowadzenia działalności gospodarczej*, a nie siedzibę spółki. Gdyby chodziło o wskazanie siedziby, użyto by terminu **seat, registered seat** lub **registered office**.

Drugim czasownikiem poprzedzającym wskazanie terminu zawarcia umowy jest **enter**:

This¹ agreement ("Agreement") is entered into² between Martens, Inc. ("Martens") having offices³ at 189 Fremont Ave. San Fernando, CA 94041 and Compustore, Inc., ("Distributor") having offices at 179 North⁴ Red River Parkway, Dallas, TX 75244.

- 1 Użycie zaimka wskazującego *this* przed słowem **agreement** nadaje mu takie samo znaczenie, jak archaiczny polski zaimek wskazujący *niniejszy*.
- 2 Znaczenie czasownika **entered** umieszczonego przed określeniem terminu zawarcia umowy równoważne jest znaczeniu polskiego przymiotnika *zawarta*. W znaczeniu tym po czasowniku **enter** zawsze występuje przyimek **into**.
- 3 **Having offices** jest nieoficjalnym określeniem *siedziby spółki*. Bardziej oficjalnym określeniem siedziby jest **registered office, seat of the company** oraz **registered seat**.
- 4 W nazwach amerykańskich ulic często występują określenia stron świata, ponieważ numeracja zwykle rozpoczyna się w środku ulicy i narasta równocześnie w dwu przeciwnych kierunkach oznaczanych parami jako North i South lub East i West. Bardziej precyzyjnych azymutów na szczęście nie wprowadzono.

Zdarza się również, że oba przedstawione powyżej czasowniki występują razem, nie wnosi to jednak niczego nowego do treści umowy, poza jej wydłużeniem:

THIS NONCOMPETITION AGREEMENT (the "Agreement") made and entered into¹ as of the 22nd day of August, 2003, by and between Stenton, Inc., a California corporation ("Buyer"), and Meadbrook, plc. ("Seller").

- 1 Złożenie **made and entered into** należy rozumieć tak samo jak pojedyncze użycia wchodzących w jej skład czasowników omówione powyżej.

Nazwy umów bywają również poprzedzane słowami, które określają rodzaj tekstu umowy, z jakim czytelnik ma do czynienia. W praktyce występują trzy takie określenia, z których każde jest przymiotnikiem łączącym się bezpośrednio ze słowem **agreement**, choć umiejscowione są one na dokładnie przeciwległych końcach nazwy umowy. Pierwszym ze wspomnianych trzech słów jest **master**:

MASTER¹ DISTRIBUTION AND MARKETING AGREEMENT

MASTER DISTRIBUTION AND MARKETING AGREEMENT dated as of February 19th, 2001 by and between Cymru Financial Services, (hereinafter called "Seller"), having its principal place of business at 1410 Compton Drive, Bolton, England, and Taxrelief.com a partnership² (hereinafter called "Firm³") having its principal place of business at 1702 Heather Lane, Brighton, England.

- ¹ Poprzedzające nazwę umowy słowo **master** oznacza, że jest to *umowa ramowa*, która ustala warunki, na jakich zawarte zostaną dalsze umowy z poszczególnymi dystrybutorami (jak powyżej), najemcami, dostawcami, etc. Treść tych dalszych umów może być albo identyczna z **master agreement**, czyli umową ramową, albo też zgodna z nią w podstawowych warunkach umowy, a dostosowana do potrzeb stron w sprawach mniej istotnych. Całość nazwy umowy należy zatem odczytać jako *Ramowa umowa marketingu i dystrybucji*.
- ² **Partnership** to *spółka osobowa*, czyli nieposiadająca odrębnej osobowości prawnej. Z nazwy tej nie wynika jednak o jaki rodzaj spółki osobowej chodzi (np. jawnej, komandytowej, etc.).
- ³ Terminu **firm** używa się w znaczeniu *spółka* zazwyczaj w odniesieniu do *spółek osobowych*, czyli **partnerships**. Słowo to nie ma nic wspólnego ani z *firmą spółki* (czyli jej nazwą), po angielsku **business name**, ani nie jest synonimem słów **company** i **corporation**, oba odnoszą się bowiem wyłącznie do *spółek kapitałowych*.

W przypadku umów, których tekst nie został jeszcze do końca ustalony i wymaga uzupełnienia we wskazanych w tekście miejscach, przed nazwą umowy występuje słowo **form**, tak jak w zacytowanym poniżej fragmencie *umowy o pracę*:

FORM¹ OF EMPLOYMENT AGREEMENT

AGREEMENT, dated as of _____ 1999 by and between Nessimack, Inc., a Delaware corporation (the "Company"), and Scott Seaton (the "Employee").

- ¹ Poprzedzenie nazwy umowy słowem **form** oznacza zatem, że jest to umowa *in blanco*, dająca stronie, która ją otrzymała możliwość uzupełnienia wykreskowanych miejsc wedle własnego uznania.

Trzecim ze wspomnianych słów określających rodzaj czytanego tekstu umowy jest **draft**:

DRAFT¹ CREDIT AGREEMENT

- ¹ Użycie terminu **draft** oznacza, że tekst czytanej umowy jest projektem przeznaczonym do dalszych negocjacji. Zacytowaną nazwę należy więc odczytać jako *projekt umowy kredytowej*.

Znacznie mniej przewidywalne jest nazewnictwo aneksów do już obowiązujących umów. Celem sporządzenia aneksu jest wprowadzenie zmian do wcześniej podpisanej umowy, co w języku angielskim prowadzi do poprzedzenia nazwy aneksowanej umowy słowami, których znaczenie wiąże się ze zmianą na lepsze. W wersji najprostszej jest to **amendment**, na przykład:

AMENDMENT No. 1 TO EMPLOYMENT AGREEMENT,

czyli *Aneks nr 1 do umowy o pracę*.

W wersji nieco bardziej wyszukanej treść tę wyrażają dwie zestawione ze sobą formy czasownikowe o bardzo zbliżonym znaczeniu, na przykład:

AMENDED AND RESTATED EMPLOYMENT AGREEMENT,

czyli tak jak poprzednio *Aneks do umowy o pracę*.

Innym sposobem wyrażenia tej samej treści jest użycie mającego podobne znaczenie słowa **modification**, na przykład:

THIRD MODIFICATION EMPLOYMENT AGREEMENT,

czyli *Aneks nr 3 do umowy o pracę*.

Jeszcze inna, ale równie łatwo zrozumiała, wersja tego samego zapisu brzmi:

SUPPLEMENTAL EMPLOYMENT AGREEMENT,

czyli po raz kolejny *Aneks do umowy o pracę*.

3.2. Okoliczności poprzedzające zawarcie umowy

Po przedstawieniu stron i terminu zawarcia umowy piszący po angielsku prawnicy z reguły przechodzą do wyliczenia istotnych okoliczności, które doprowadziły do jej podpisania. Praktyka ta związana jest z wymogami procedury postępowania cywilnego powszechnie stosowanymi przez sądy w krajach anglosaskich. Wyraźne przytoczenie tego typu okoliczności w podpisanej przez strony umowie pozwala bowiem skutecznie podważać przed sądem prawdziwość wszystkich innych wersji wydarzeń, które przyczyniły się do jej zawarcia.

Choć prezentacja tych okoliczności wiąże się zazwyczaj z użyciem bardzo archaicznych wyrażeń, które przetrwały tylko w angielskim języku prawnym i stały się jego symbolami, to wynika ona, jak widać, nie z przywiązania do tradycji, ale z przezorności przystępujących do umowy stron i ich ostrożności procesowej. Z tego właśnie względu poszczególne okoliczności, które skłoniły strony do zawarcia umowy, przedstawiane są zawsze w osobnych zdaniach, a całość tego fragmentu umowy stanowi odrębną jednostkę redakcyjną ze stałym miejscem w strukturze jej treści (por. rozdział 2.1. powyżej) i własnym nagłówkiem. W roli tej tradycyjnemu występuje pisane dużymi literami i umieszczone na środku strony słowo

WITNESSETH,

czyli powszechnie znany czasownik **witness** opatrzony końcówką trzeciej osoby liczby pojedynczej czasu teraźniejszego w wersji nieużywanej już od prawie czterystu lat. W powszechnie znanej i używanej angielszczyźnie powinien on zatem przyjąć niegroźnie wyglądającą formę **witnesses**, ale prawnicy zdecydowanie wolą cytowaną powyżej muzealną formę gramatyczną.

Obecność końcówki trzeciej osoby liczby pojedynczej czasu teraźniejszego zdradza natomiast funkcję, jaką użycie tego słowa spełniało w przeszłości i jej obecną rolę w tekście umowy. Pierwotnie stanowiło ono bowiem fragment nieco dłuższego, ale za to łatwiej zrozumiałego wyrażenia

nia **this agreement witnesseth that**, w którym po zamianie archaicznej końcówki **-eth** na współczesne **-es** łatwo można dostrzec angielski odpowiednik polskiego określenia *niniejsza umowa zaświadcza, że*, co stanowi bardzo logiczne wprowadzenie do przedstawienia okoliczności, jakie skłoniły strony umowy do jej zawarcia.

Ponieważ z wyrażenia tego ostał się jedynie czasownik ze słabo zrozumiałą końcówką, pełni on obecnie już tylko rolę symboliczno-dekoracyjną, służąc jako znak oddzielający omawianą część umowy od poprzedniej i nadając całości tekstu bardziej podniosły charakter.

Nic zatem dziwnego, że mniej konserwatywnie nastawieni prawnicy wolą używać w nagłówku bardziej zrozumiałego, choć zgodnie z tradycją w ten sam sposób pisywanego słowa

RECITALS,

czyli rzeczownika **recital** w liczbie mnogiej. Dzięki temu, że ma on ten sam źródłosłów co polski czasownik *recytować* i angielski czasownik **recite**, czyli *przytaczać*, jego użycie pozwala łatwo domyślić się, że w tak zatytułowanym fragmencie umowy przedstawione są okoliczności znane już stronom, a więc wcześniejsze, poprzedzające spisanie tekstu, w którym są wyliczone. Tylko tego typu wydarzenia można bowiem przytaczać, a nie negocjować czy przewidywać.

W wersji konserwatywnej omawiana część tekstu umowy wygląda zatem następująco:

WITNESSETH¹,

WHEREAS², Seller owns certain³ power generating facilities⁴ (described herein as the "Generating Facilities") and other assets⁵ associated therewith; and⁶

WHEREAS, Buyer desires⁷ to purchase and Seller desires to sell the Generating Facilities and certain associated assets; and

WHEREAS...⁸

¹ Jak objaśniono powyżej, użycie formy **witnesseth** obecnie informuje jedynie, że poniżej zostaną wymienione okoliczności, które istotnie przyczyniły się do zawarcia czytanej umowy i ma już bardzo niewiele wspólnego ze znaczeniem dobrze znanego słowa **witness**.

- 2 Zgodnie z liczącą kilka wieków praktyką przytoczenie każdej okoliczności rozpoczyna się od słowa **whereas**, które stało się symbolem angielskiego języka prawnego. Pierwotnie używano w tym celu samego słowa **where**, które miało wtedy o wiele ogólniejsze znaczenie niż obecnie i często rozpoczynało zdania przytaczające różne okoliczności. Pozostałością takiego użycia **where** są zaimki omówione w rozdziale 2.1.c. Ponieważ znaczenie **where** stopniowo zawężało się do znanego dziś powszechnie *gdzie*, z czasem dodano do niego **as**, gdyż słowa tego często używano do przedstawiania okoliczności związanych z opisywanym wydarzeniem, np. **as you know full well / jak dobrze wiesz**. W ten sposób powstało pisane rozdzielnie wyrażenie **where as** oznaczające w zasadzie to samo, co polskie zwroty *jako że / w związku z tym, że / mając na uwadze fakt, że itp.*, co pasowało jak ulał do przytaczania faktów zaistniałych uprzednio. Po upływie kolejnych stuleci znaczenie to trudniej już jednak dostrzec, co najdobitniej symbolizuje zlanie się obu składników wyrażenia w jedno słowo, a **whereas** stało się jedynie uświęconym tradycją znakiem wskazującym, że następujące po nim zdanie przedstawia zgodne oświadczenie stron umowy na temat okoliczności, jakie w istotny sposób wpłynęły na podjęcie decyzji o jej zawarciu. Słowniki zazwyczaj podają, że w języku polskim znaczeniu **whereas** odpowiada rzadko już spotykany imiesłów *zważywszy*, który brzmi równie archaicznie, jego angielski pierwowzór. Czytając ten fragment umowy należy jednak pamiętać, że dla prawidłowego rozumienia jego treści najważniejszy jest nie wiek danego wyrażenia, a opisana powyżej funkcja, jaką pełni ono w zdaniu. We współczesnej polszczyźnie najpełniej wyraża ją zwrot *w związku z faktem, że*.
- 3 Użycie słowa **certain** wcale nie oznacza, że zapis jest nieprecyzyjny, jak mógłby sugerować jego standardowy polski odpowiednik *pewien, jakiś*. W angielskim języku prawniczym **certain** stosuje się bowiem do wskazania, że rzecz, o której mowa, jest dobrze znana piszącemu, ale nie zdefiniowana jeszcze obiektywnie dla czytelnika. Ponieważ omawiana część umowy zamieszczana jest zazwyczaj przed definicjami kluczowych dla umowy terminów, użycie w niej słowa **certain** jest zatem dosyć częste i w pełni uzasadnione, choć może być nieco zwodnicze. Oznacza bowiem to samo, co polskie wyrażenia *określony poniżej / zdefiniowany poniżej*.
- 4 Termin **facility** oznacza zazwyczaj ogólnie obiekt budowlany o przeznaczeniu sprecyzowanym w słowach użytych w jego bezpośrednim sąsiedztwie. W cytowanym przypadku chodzi więc o obiekt, którego przeznaczeniem jest wytwarzanie energii elektrycznej (**power generation**), czyli o elektrownię. Czytając teksty zawierające słowo **facility** należy jednak zachować daleko posuniętą ostrożność, ponieważ w tekstach umów kredytowych słowo to przybiera

dosyć nieoczekiwanie zupełnie inne znaczenie, o którym będzie mowa w rozdziale 4.

- 5 **Assets** to oczywiście polskie *aktywa*. Należy jednak pamiętać, że w języku angielskim używa się tego słowa również w liczbie pojedynczej **an asset**, gdy odpowiada ono polskiemu wyrażeniu *składnik majątku*. Z tego względu liczbę mnogą **assets** można również rozumieć jako odpowiednik polskiego terminu *majątek*.
- 6 Poszczególne okoliczności zwyczajowo oddziela się średnikiem, po którym następuje spójnik **and**, zapowiadający kolejne **whereas** i prezentację następnej okoliczności.
- 7 W angielskim języku prawnym czasownik **desire** ma o wiele mniej romantyczne znaczenie niż w powszechnie używanej angielszczyźnie. W tekstach prawnych znaczy on po prostu *posiadać zamiar, zamierzać*.
- 8 Liczba przytoczonych przez strony okoliczności nie jest niczym ograniczona i w przypadku rozbudowanych tekstów może sięgać kilkunastu.

W nieco zmodernizowanej wersji omawiana część umowy przybiera natomiast taką formę:

RECITALS

WHEREAS, Coolhouse, Inc. is the owner of certain valuable and famous trademarks¹

WHEREAS, Carlton, plc. and its subsidiaries² and affiliates³ are in the business of⁴ manufacturing, marketing, distributing and selling, primarily to retailers certain Products⁵ as herein defined; and

WHEREAS, Carlton, plc. desires to become licensed⁶ under certain Coolhouse, Inc. trademarks and Coolhouse, Inc. is willing⁷ to grant⁶ such license.

- 1 **Trademarks** to zastrzeżone znaki towarowe.
- 2 **Subsidiary** oznacza spółkę zależną od spółki matki (czyli **parent company**), mniej rodzicielsko zwanej również *podmiotem dominującym*. Zależność zazwyczaj wynika z faktu, że spółka matka wykonuje prawo głosu z co najmniej 50% akcji lub udziałów spółki zależnej. Razem tworzą one *grupę kapitałową* (czyli *group*), zwaną również nieformalnie *holdingiem*.
- 3 Terminem **affiliate** określa się *spółkę stowarzyszoną* ze spółką matką. W praktyce oznacza to, że spółka matka wykonuje prawo głosu z co najmniej 20% akcji lub udziałów spółki stowarzyszonej lub też w inny sposób posiada znaczący wpływ na zarządzanie spółką stowarzyszoną.

- 4 Wyrażenie **in the business of** odpowiada polskiemu zwrotowi *prowadzi działalność gospodarczą w zakresie*.
- 5 Jak przedstawiono to w rozdziale 2.2.1., użycie dużej litery wskazuje, że dane-go terminu używa się w znaczeniu sprecyzowanym w definicjach.
- 6 Wyrażenie **become licensed** oznacza uzyskać licencję. Dalsze szczegóły, na przykład jej zakres, licencjodawca, itp. podane są po przyimku **under**.
- 7 Przymiotnik **willing** często występuje w parze z czasownikiem **desire**. Skoro bowiem jedna strona umowy oświadcza, że *ma zamiar* (czyli **desires**) przeprowadzić opisywaną transakcję, to druga strona umowy stwierdza, że *wyraża wolę* (czyli **is willing**), aby do niej przystąpić.
- 8 Użycie czasownika **grant** ogólnie oznacza akceptację czyjejs prośby, wniosku, zamiaru, etc. W przypadku licencji przyjmuje on zatem znaczenie identyczne z polskim czasownikiem *udzielić*.

Jeżeli strony przytaczają tylko jedną istotną dla zawarcia umowy okoliczność, lub też przedstawione okoliczności ujęte są w jedno zdanie, w nagłówku, rzecz jasna, występuje liczba pojedyncza:

RECITAL

The Parties wish¹ to provide for² the purchase by Purchaser³ of certain assets from Seller, and to provide for certain related transactions, upon⁴ the terms and conditions⁵ set forth⁶ in this Agreement.

- 1 W angielskim języku prawnym czasownika **wish** używa się do określania *woli* stron umowy lub też *zamiaru*, jakim się kierują, czyli w zasadzie tak samo jak czasownika **desire**.
- 2 Czasownik **provide for** oznacza to samo co polskie wyrażenie *zawrzeć umowę*. W znaczeniu tym zawsze występuje on z przyimkiem **for**, który wskazuje na przedmiot zawieranej umowy.
- 3 **Purchaser** to oczywiście *kupujący*, czyli *nabywca*. Szerzej znane słowo **buyer** występuje w angielskim języku prawnym niestety dosyć rzadko.
- 4 **Upon** znaczy obecnie to samo, co powszechnie znany przyimek **on**, zastępująco czasami w tekstach pisanych bardzo oficjalnymi odmianami języka angielskiego, a więc również w dokumentach prawnych.
- 5 Złożenie **terms and conditions** oznacza to samo, co polski rzeczownik *warunki*, ale użyte w wersji angielskiej słowa nie są synonimami. W anglosaskiej doktrynie prawnej rozróżnia się bowiem dwa rodzaje warunków: *główne warunki umowy*, czyli **conditions**, oraz *poboczne warunki umowy*, czyli **warranties**. Naru-szenie jednego i drugiego rodzaju warunków uprawnia stronę pokrzywdzoną

do ubiegania się o odszkodowanie. Jeżeli złamany został warunek główny (*condition*) to strona ta może zostać jednak również zwolniona z dalszego wypełniania swych zobowiązań umownych, ponieważ umowa może zostać rozwiązana, a złamanie któregoś z warunków pobocznych (*warranties*) nie może skutkować rozwiązaniem umowy i pomimo naruszenia nadal wiąże ona strony.

Jak widać, w omawianym złożeniu występuje jednak tylko *condition*. Dzieje się tak dlatego, ponieważ termin *warranty* posiada kilka innych ważnych znaczeń i dla uniknięcia wieloznaczności został zastąpiony przez słowo *term*, które również oznacza *warunek*, ale nie wskazuje na skutki prawne, jakie może rodzić jego naruszenie. Dosłownie rzecz biorąc *terms and conditions* to zatem warunki i warunki główne umowy, czyli po prostu *warunki umowy*.

- ⁶ *Set forth* używa się w takim samym znaczeniu, jak polskiego przymiotnika *przedstawiony*. To samo znaczenie wyraża również zdecydowanie bardziej współcześnie brzmiące *set out*.

Duże nagromadzenie archaizmów w omawianej części postanowień wprowadzających nie mogło oczywiście ująć uwadze zwolenników wspomnianego już wielokrotnie ruchu na rzecz uproszczenia języka prawnego, czyli *the plain language movement*. Jak łatwo się można domyślić, zalecają oni pełne uwspółcześnienie gramatyki i słownictwa używanego do przedstawienia okoliczności, które w istotny sposób przyczyniły się do zawarcia czytanej umowy. Nieliczni prawnicy, którzy stosują się do tych wskazówek nadają temu fragmentowi umowy formę przedstawioną poniżej:

BACKGROUND INFORMATION¹:

A. Steelspace, Inc. creates hangars for its customers by integrating² and assembling³ pre-manufactured⁴ hangar components and providing on-site⁵ construction services.

B. Owner wishes to purchase a Steelspace building.

¹ *Background information* to unowocześniony odpowiednik terminu *recitals*, bardzo jasno wyrażający znaczenie tego słowa oraz funkcję, jaką pełni w tekście omawiany powyżej archaiczny czasownik *witnesseth*.

² Użycie czasownika *integrate* odnosi się do przygotowania projektu połączenia różnych podsystemów, prefabrykatów, komponentów, itp. w całość spełniającą wymagania zamawiającego. Rzeczownikiem opisującym całość tego procesu jest *integration*.

- 3 Czasownik **assemble** znaczy *montować*, a powiązany z nim rzeczownik **assembly** oczywiście oznacza *montaż*.
- 4 **Pre-manufactured** to rzadziej spotykany synonim łatwo zrozumiałego słowa **prefabricated**, czyli *prefabrykowany*, występującego czasami również w skróconej formie **prefab**.
- 5 **Site** znaczy *miejsce*, a **on-site** jest przymiotnikiem wskazującym, że czynność, o której mowa, zostanie wykonana *na miejscu*, w tym przypadku na placu budowy.

Rozdział 4. Zasadnicza treść umowy

Jak już wspomniano w rozdziale drugim (2.1.1.), w tej części tekstu strony szczegółowo przedstawiają przedmiot umowy oraz warunki, na jakich porozumiały się w celu realizacji swoich zamierzeń. Kolejno następują zatem po sobie formuła stwierdzająca osiągnięcie przez strony porozumienia, definicje terminów o kluczowym znaczeniu dla treści umowy oraz postanowienia opisujące uzgodnione przez strony warunki.

Pierwszy z tych elementów tradycyjnie brzmi bardzo podobnie w większości umów, ale w dwu pozostałych taka jednorodność jest już nieosiągalna. Dzieje się tak dlatego, ponieważ znaczna część używanej w nich terminologii odzwierciedla wyłącznie specyfikę przedmiotu, którego umowa dotyczy i poza nim w zasadzie nie znajduje zastosowania. Inny zestaw terminów charakterystyczny jest, na przykład, dla umów najmu lokali, a inny dla umów kredytowych. W tej części umowy terminologia prawna zazębia się bowiem z terminologią gospodarczą i trudno je rozdzielić, jako że każda dziedzina działalności ma również swoje aspekty prawne oraz terminy, które je precyzują.

W niniejszym rozdziale szczegółowo omówione zatem zostanie słownictwo stosowane w formule otwierającej tę część umowy, terminologia prawna występująca w definicjach oraz terminy spotykane w czterech typach umów: umowie kupna-sprzedaży, umowie o pracę, umowie kredytowej oraz umowie spółki.

4.1. Formuła zawarcia umowy

W krajach anglosaskich ta jednozdaniowa formuła stanowi obowiązkowy element praktycznie każdej umowy. Zawiera ona bowiem kluczowe dla jej ważności oświadczenie woli, w którym strony formalnie wyrażają zgodę na przystąpienie do umowy na warunkach przedstawionych w pozostałych partiach tekstu. Najkrótsza i najprostsza wersja tej formuły brzmi:

NOW¹, THEREFORE², the parties agree³ as follows:⁴

- 1 Pisany dużymi literami przysłówek **now** tradycyjnie rozpoczyna tekst formuły niezależnie od jej wersji i długości. Należy wszakże pamiętać, że w takim użyciu nie oznacza on chwili obecnej, kiedy czytamy umowę, ani czasu, gdy ją spisano czy podpisywano. W omawianej formule występuje nieco rzadziej spotykane znaczenie **now** wyrażające konsekwencje faktów, które zaszły lub zostały przytoczone uprzednio. Nawiązuje ono zatem do wyliczonych w poprzedniej części tekstu okoliczności poprzedzających zawarcie umowy i wskazuje, że zawarte w formule oświadczenie woli jest na nich oparte.
- 2 Jak widać, **therefore** również z reguły pisane jest dużymi literami. Przysłówek ten oznacza, że zdanie, w którym występuje, jest wnioskiem wynikającym z przesłanek zawartych w tekście, który je poprzedza. Jego użycie wskazuje zatem, że zawarte w omawianej formule oświadczenie woli stron umowy jest logiczną konsekwencją przedstawionych powyżej okoliczności. Zestawienie **now, therefore** używane jest zatem w takim samym sensie, jak polskie wyrażenie *w związku z powyższym*.
- 3 Czasownik **agree** jest obowiązkowym elementem omawianej formuły i występuje w niej niezależnie od stopnia jej rozbudowania i długości, zawsze przyjmując tę samą formę gramatyczną. Nie rezygnują z niego nawet zwolennicy ruchu na rzecz uproszczenia angielskiego języka prawnego, czyli **the plain language movement**. W języku polskim odpowiada mu zwrot *zgodnie postanowić*.
- 4 Ponieważ omawiana formuła zapowiada przedstawienie warunków, na jakich strony umowy postanowiły się porozumieć, z reguły kończy ją dwukropek, jako znak interpunkcyjny wprowadzający wyliczenia.

W nieco bardziej rozwiniętej formie omawianą formułę wzbogaca się o omówione w rozdziale pierwszym (1.1.) zaimki i przysłówki oparte na słowie **here**, na przykład:

NOW, THEREFORE, the parties hereto agree as follows:

lub też, w jeszcze szerzej rozbudowanej wersji:

NOW, THEREFORE, the parties hereto agree as set forth hereinbelow:

Tekst formuły bywa również rozbudowywany o bardziej szczegółowe przedstawienie rodzajów postanowień, jakie zawarto w umowie oraz dobitniejsze wskazanie na związek logiczny, jaki zachodzi pomiędzy ich treścią, a zawartym w formule oświadczeniem woli. Na przykład:

NOW, THEREFORE, in consideration of¹ the foregoing² and the respective³ representations⁴, warranties⁵, covenants⁶ and agreements⁷ set forth in this Agreement⁸ and intending⁹ to be legally¹⁰ bound¹¹ hereby¹², the parties hereto agree as follows:

- 1 W powszechnie znanej i używanej angielszczyźnie **consideration** oznacza *rozważanie* czy też *rozpatrywanie* wydarzeń i okoliczności. W połączeniu z przymi-kami **in** i **of** słowo to wyraża zatem takie samo znaczenie, jak polskie zwroty *po rozważeniu*, *po rozpatrzeniu*.
- 2 Wyrażenie **the foregoing** zastępuje fragment tekstu poprzedzający zdanie, w którym zwrot ten występuje. Spełnia więc ono rolę zaimka, który pozwala uniknąć żmudnych powtórzeń. W cytowanym przykładzie fragmentem, do którego odsyła **foregoing**, są oczywiście oświadczenia stron dotyczące okoliczności, jakie skłoniły je do przystąpienia do umowy.
- 3 **The respective** znaczy to samo, co polski przymiotnik *poszczególony* i zapowiada wystąpienie wyliczenia.
- 4 **Representations** to oświadczenia stron potwierdzające prawdziwość faktów, które brane były pod uwagę przy podejmowaniu decyzji o przystąpieniu do umowy. Standardowo zamieszcza się je w środkowej części tekstu, choć najistotniejsze z nich przytacza się na samym początku, jak to opisano w poprzednim rozdziale (3.2.).
- 5 **Warranties** to oświadczenia stron potwierdzające prawdziwość faktów mających istotne znaczenie dla ważności i wykonalności umowy. Należy je zatem rozumieć jako oświadczenia udzielające *rękojmi* za ewentualne wady prawne lub wady fizyczne rzeczy, których umowa dotyczy.
- 6 **Covenants** to *przyrzeczenia* podjęcia lub zaniechania przez strony umowy konkretnych czynności po terminie jej podpisania.
- 7 Pisane małą literą i w liczbie mnogiej **agreements** oznacza *uzgodnienia* pomiędzy stronami umowy, określane również jako **arrangements**. Rzeczownik **agreement** ma bowiem dosyć szerokie znaczenie, sięgające od nieformalnych uzgodnień i porozumień, aż po oficjalny tekst umowy.
- 8 Użycie wielkich i małych liter odróżnia tekst czytanej właśnie umowy, czyli **Agreement** od uzgodnień pomiędzy jej stronami, czyli **agreements**.
- 9 W angielskim języku prawnym czasownika **intend** używa się w znaczeniu *wyrazić wolę, mieć zamiar*. Brzmi on o wiele mniej uroczyście niż przedstawione powyżej czasowniki **desire** czy **wish**, ale rozumiany jest dokładnie tak samo.
- 10 **Legally** znaczy *zgodnie z prawem*, wskazuje zatem na legalność zamiarów, jakie mają strony czytanej umowy.

- 11 W angielskim języku prawnym stosuje się przymiotnik **bound** w znaczeniu *związany* postanowieniami wskazanymi w jego pobliżu. W tym przypadku strony wyrażają wolę związania się warunkami niniejszej umowy, czyli jej zawarcia.
- 12 W takim kontekście **hereby** ma omówione w rozdziale pierwszym (1.1.) znaczenie *by this agreement*. Po użytym wcześniej przymiotniku **bound** z reguły występuje bowiem przyimek *by*, który odnajdujemy w drugiej części złożenia **hereby**. Z tego względu takiego użycia **hereby** nie można odczytać jako znaczącego *niniejszym, uroczyście, etc.*

W nieco innej wersji omawianej formuły szeroko rozbudowany jest temat świadczenia, jakie jedna ze stron umowy oferuje drugiej w zamian za rzeczy czy prawa będące jej własnością:

Now, therefore, for and in consideration¹ of the mutual² covenants and agreements set forth in this Agreement and for other good and valuable consideration³, the receipt⁴ and sufficiency⁵ of which are hereby acknowledged⁶, the parties to this Agreement hereby agree as follows:

- 1 Rzadko spotykana kombinacja przyimków **for and in** oznacza, że słowa **consideration** użyto jednocześnie w dwu znaczeniach: wskazanym w poprzednim przykładzie, w którym rzeczownik **ten** występuje w towarzystwie dwu przyimków w wyrażeniu **in consideration of** oraz w znaczeniu omówionym poniżej w punkcie ³, w którym łączy się on z przyimkami **for i of**, tworząc wyrażenie **for the consideration of**.
- 2 Przymiotnik **mutual** znaczy *wzajemny* i podkreśla, że wyliczone poniżej przyrzeczenia i uzgodnienia nie są jednostronne, ale dwu- lub wielostronne.
- 3 Oprócz dobrze znanego znaczenia zilustrowanego w poprzednim przykładzie, w angielskim języku prawnym rzeczownik **consideration** ma również drugie znaczenie, odpowiadające polskiemu terminowi *świadczenie*. W znaczeniu tym z reguły występuje on z przyimkami **for i of**, tworząc wyrażenie **for the consideration of**, równoważne polskiemu zwrotowi *w zamian za świadczenie*. Określenie świadczenia umownego przymiotnikiem **good** oznacza, że jest ono zgodne z prawem i dobrym obyczajem w dziedzinie działalności gospodarczej, której dotyczy umowa (np. pod względem rodzaju, wartości, terminu, itp.). Określenie świadczenia umownego jako **valuable** oznacza z kolei, że nie jest ono symboliczne, ale przedstawia wartość adekwatną do przedmiotu umowy, skalkulowaną w oparciu o zasady wolnego rynku, co gwarantuje tym samym równowagę pomiędzy zobowiązaniami stron i możliwość ich wyegzekwowania.

- 4 Receipt oznacza *otrzymanie* rzeczy, praw, etc. wskazanych w bezpośrednim sąsiedztwie tego słowa, w tym przypadku chodzi zatem o otrzymanie świadczenia.
- 5 Sufficiency oznacza *wystarczalność*. W cytowanym przykładzie odnosi się ona do wartości wskazanego wcześniej świadczenia.
- 6 Czasownik **acknowledge** znaczy *potwierdzić* zaistnienie jakiegoś faktu lub czynności. W omawianym przykładzie użycie tego słowa oznacza więc potwierdzenie otrzymania i wystarczalności świadczenia.

Te same treści można oczywiście wyrazić nieco mniej skomplikowanym językiem, z czego skwapliwie korzystają zwolennicy ruchu na rzecz uproszczenia języka prawniczego (**the plain language movement**). Zgodnie ze swymi założeniami i ku radości czytelników, przywracają oni omawianej formule prostotę zilustrowaną już na początku niniejszego podrozdziału. W brzmieniu krótszym, ale zachowującym ten sam schemat treści i część terminologii, co przedstawione powyżej wersje tradycyjne, przybiera ona taką formę:

For good and valuable consideration, the receipt and adequacy of which are hereby acknowledged, the parties hereto agree as follows:

Jak widać, najbardziej zauważalną zmianą jest pominięcie pisanych zwykle dużą literą słów NOW, THEREFORE, tradycyjnie rozpoczynających tę część tekstu umowy. Nie jest to jednak koniec uproszczeń, jakie można czasami napotkać, głównie w umowach sporządzanych na zachodnim wybrzeżu USA. Zdarzają się bowiem formuły odchudzone do rozmiarów krótkiego zdania:

The Parties, intending to be legally bound, agree as follows:

oraz spisane przy użyciu słownictwa i gramatyki używanych w języku potocznym:

Owner hires¹ Steelspace, Inc., and Steelspace, Inc. agrees to work for² Owner as an independent contractor³, on the following terms and conditions:

¹ W amerykańskiej odmianie języka angielskiego **hire** znaczy *zatrudnić*, słowo to zastępuje zatem zdecydowanie bardziej oficjalnie brzmiący termin *zlecić*.

- 2 Znaczenie czasownika **work** jest powszechnie znane. W tak zapisanej formule, w połączeniu z przyimkiem **for**, zastępuje on wyrażenie *przyjąć zlecenie*.
- 3 W odróżnieniu od dwu poprzednich słów, **contractor** to termin ściśle prawny. Oznacza on *wykonawcę* zlecenia lub dzieła. Użycie przymiotnika **independent** podkreśla, że jest to podmiot niezależny od zleceńodawcy, niebędący jego pracownikiem czy spółką zależną.

4.2. Definicje

Jak wyraźnie wskazuje zarówno polska, jak i angielska nazwa tej części umowy, służy ona precyzyjnemu zdefiniowaniu znaczenia terminów mających kluczowe znaczenia dla prawidłowego rozumienia i interpretowania jej treści. Innymi słowy, jest to uporządkowany alfabetycznie słownik sporządzony na potrzeby danej umowy i dla każdego czytelnika stanowiący bezcenne źródło informacji na temat terminologii charakterystycznej dla dziedziny działalności gospodarczej, której czytany tekst dotyczy.

Definicje z zasady nie obejmują jednak podstawowej terminologii prawnej, nie można ich zatem traktować jako samouczka pozwalającego na swobodne zapoznanie się z treścią umowy bez gruntownego przygotowania w tym zakresie. Służą one bowiem przede wszystkim doprecyzowaniu znaczenia tych terminów, które można i trzeba dopasować do przedmiotu umowy i woli jej stron, co automatycznie wyklucza z ich zakresu powszechnie przyjęte terminy prawne czy rachunkowe.

Wbrew pozorom, cecha ta zwiększa jednak przydatność definicji dla czytelnika, ponieważ oznacza, że uwzględniają one już okoliczności, które należałoby dopiero ustalić na podstawie lektury całego tekstu w przypadku ogólnych definicji encyklopedycznych. Korzystanie z definicji ułatwia również ich przejrzysta struktura. Ich rolę i znaczenie w większości przypadków jasno przedstawia bowiem umieszczone pod nagłówkiem zdanie wprowadzające.

W najkrótszej i najprostszej, ale często stosowanej wersji omawiany fragment tekstu umowy przybiera brzmienie zilustrowane poniżej:

Definitions. For the purpose of¹ this Agreement the following terms² shall have the respective meanings set forth below:

- ¹ Wyrażenie *for the purpose of* służy do wskazania zakresu zastosowania słów i pojęć, do jakich się odnosi. Odpowiada więc znaczeniowo polskiemu zwrotowi *na potrzeby...*
- ² Jak podpowiada angielska pisownia, *terms* to po prostu *terminy*. W definicjach słowa tego używa się zatem w innym znaczeniu niż w często spotykanym złożeniu *terms and conditions* omówionym powyżej.

Alternatywne sformułowania zdania wprowadzającego najczęściej przybierają równie przystępną formę, na przykład:

Defined Terms. As used¹ in this Agreement, the following terms have the following meanings:

- ¹ Tak jak przedstawiony w poprzednim przykładzie zwrot *for the purpose of*, wyrażenie *as used* wyznacza zakres zastosowania słów i pojęć. Ponieważ kolejnym słowem jest przyimek *in*, który również może pełnić taką samą funkcję, całość należy rozumieć łącznie jako dosyć długi odpowiednik polskiego przyimka *w*. Przytoczone zdanie zaczyna się zatem od prostego stwierdzenia: *w niniejszej umowie...*

Nieco dłuższa wersja zdania wprowadzającego może również zawierać wskazania dotyczące zasad interpretacji zdefiniowanych terminów w przypadku użycia ich w innych formach gramatycznych niż cytowane w tej części tekstu umowy.

Certain¹ Defined Terms. As used in this Agreement, the following terms shall have the following meanings (such meanings to be² equally³ applicable to⁴ both the singular and plural forms of the terms defined):

- ¹ W nagłówku definicji słowa *certain* używa się do wyraźnego zaznaczenia, że obejmują one tylko *wybrane* terminy występujące w tekście umowy, a nie wszystkie bez wyjątku.
- ² Połączenia *to* z bezokolicznikiem często używa się do wskazania zalecanego trybu postępowania. W cytowanym przykładzie *to be* przybiera zatem znaczenie *należy, powinno się*.
- ³ W angielskim języku prawnym przysłówek *equally* często występuje w znaczeniu *tak samo, w taki sam sposób* i tak należy go właśnie rozumieć w przytoczonym przykładzie.
- ⁴ Gdy mowa o terminach i ich znaczeniach wyrażenia *applicable to* zazwyczaj używa się w taki sam sposób jak polskich zwrotów *odnosić do, stosować do*.

W bardziej rozbudowanych tekstach umów zasady interpretacji form gramatycznych zamieszczone są w osobnej jednostce redakcyjnej wraz ze wskazaniem, jak należy rozumieć terminy, których znaczenia nie zostały sprecyzowane w definicjach. W przypadku takiej organizacji tekstu część interpretacyjna zawsze następuje po definicjach i z reguły oznaczana jest nagłówkiem **other terms**, czyli *pozostałe terminy*.

Other Terms. All accounting¹ terms not specifically² defined herein shall be construed³ in accordance with generally accepted accounting practices⁴. All terms used in Division⁵ 9 of the UCC⁶ in the State of California, and not specifically defined herein, are used herein as defined⁷ in such⁸ Division 9. Unless⁹ the context otherwise¹⁰ requires, (i) "or" means "and/or," (ii) "including" (and with correlative meaning "include" and "includes") means including, without limiting the generality of¹¹ any description preceding¹² such term, (iii) the meanings of defined terms are equally applicable to the singular and plural forms of such defined terms.

- 1 **Accounting** to *rachunkowość*; cytowany fragment dotyczy zatem terminologii z zakresu rachunkowości.
- 2 W angielskim języku prawnym często używa się przysłówka **specifically** w takim samym znaczeniu jak polskiego przysłówka *wyraźnie*.
- 3 **Construe** to często używany przez prawników czasownik o znaczeniu *mieć znaczenie, mieć wykładnię, interpretować, rozumieć*. Tak jak w przytoczonym fragmencie, z reguły występuje on w stronie biernej, wskazując na sposób określenia wykładni terminów wzmiankowanych przez podmiot zdania. W tym przypadku terminy te mają zatem wykładnię zgodną z zasadami przedstawionymi w punkcie ⁴ poniżej.
- 4 Termin **generally accepted accounting principles** w większości krajów anglojęzycznych oznacza podstawowe pojęcia rachunkowości stanowiące logiczne i ekonomiczne podwaliny, na jakich opierają się przyjęte w poszczególnych krajach i ich grupach normy prawne, zwane standardami (np. *międzynarodowe standardy rachunkowości / International Accounting Standards*, czyli w skrócie **IAS**). W USA jest jednak inaczej i *powszechnie przyjęte zasady rachunkowości* oznaczają obowiązujące w tym kraju normy prawne w zakresie rachunkowości, czyli są równoważne *amerykańskim standardom rachunkowości* skróceniowo określanym z tego względu jako **GAAP**. Ponieważ cytowany fragment pochodzi z umowy sporządzonej w USA, tak też należy go rozumieć.

- 5 **Division** to duża jednostka redakcyjna tekstów prawnych zwykle spotykana tylko w kodeksach i równoważna polskiemu terminowi *dział*.
- 6 **UCC** to skrót utworzony od nazwy **Uniform Commercial Code** czyli *Jednolity Kodeks Handlowy*. Nie należy jednak dać się zwiść tej nazwie, a w szczególności znaczeniu przymiotnika *jednolity*. Zgodnie z dziesiątą poprawką do konstytucji USA we wszystkich kwestiach nieregulowanych ustawą zasadniczą, a do takich należy prawo handlowe, każdy stan może bowiem ustanawiać swoje własne regulacje prawne. Istnieje zatem tyle jednolitych kodeksów handlowych, ile stanów oraz pięćdziesiąty pierwszy, również jednolity, kodeks federalny, stanowiący tylko zalecany wzorzec, a nie obowiązującą normę prawną. Cytowany tekst szybko precyzuje zatem, że odnosi się do jednolitego kodeksu handlowego stanu Kalifornia.
- 7 Wyrażenia **as defined** używa się w angielskim języku prawnym tak samo jak polskiego zwrotu *w brzmieniu zdefiniowanym w*.
- 8 Powszechnie znane słowo *such* w dokumentach prawnych często występuje w takim samym znaczeniu, jak polskie zwroty *wyżej wymieniony, wzmiankowany, powyższy, przedmiotowy*.
- 9 **Unless** zwykle rozpoczyna zdania podrzędne wskazujące wyjątki od zasad ogólnych sformułowanych w zdaniu głównym. Pełni zatem taką samą rolę, jak polskie wyrażenia *chyba że, jeżeli nie, o ile nie*.
- 10 W angielskim języku prawnym przysłówka **otherwise** powszechnie używa się w znaczeniu *inaczej*.
- 11 Wyrażenia **without limiting the generality** używa się do wskazania, że treści zawartych w dalszej części zdania nie należy interpretować jako sprzecznych z tymi fragmentami tego samego dokumentu, które wskazane są po przymimku *of*. W języku polskim odpowiada mu więc zwrot *nie uchybiając*. Fragment **without limiting the generality of any description preceding such term** należy więc odczytać *nie uchybiając jakimkolwiek opisom poprzedzającym taki termin*.
- 12 **Preceding** oznacza to samo, co polski przymiotnik *poprzedzający*.

Tekst postanowień interpretacyjnych może być jeszcze bardziej szczegółowy i ustalać wykładnię nawet tak pozornie nieistotnych detali, jak rodzaj gramatyczny poszczególnych słów czy rolę nagłówków w interpretacji tekstu umowy:

NUMBER¹ AND GENDER² OF WORDS; OTHER REFERENCES³.
Unless otherwise specified, in this Agreement (a) where appropriate⁴, the singular⁵ includes the plural and VICE VERSA, and

words of any gender⁶ include each other gender, (b) heading⁷ and caption⁸ references may not be construed⁹ in interpreting provisions¹⁰, (c) monetary references are to currency of the United States of America, (d) references to "TELECOPY"¹¹, "FACSIMILE"¹², "FAX", or similar terms are to facsimile or telecopy transmissions¹³, (e) references to "INCLUDING" mean including without limiting the generality of any description preceding that word, (f) references to any Person include that Person's heirs¹⁴, personal representatives¹⁵, successors¹⁶, trustees¹⁷, receivers¹⁸, and permitted assigns¹⁹, (g) references to any Law²⁰ include every amendment²¹ or supplement²² to it, rule and regulation²³ adopted²⁴ under²⁵ it, and successor or replacement²⁶ for it.

- 1 W tekście postanowień interpretacyjnych **number** oznacza liczbę gramatyczną, czyli w przypadku języka angielskiego liczbę pojedynczą i mnogą.
- 2 **Gender** to rodzaj gramatyczny używanych w umowie słów. W języku angielskim odgrywa on istotną rolę wyłącznie w przypadku zaimków trzeciej osoby liczby pojedynczej (**he, she, it**) oraz złożzeń, których składnikami są słowa **man** i **woman** (np. **chairman / chairwoman**).
- 3 **Reference** oznacza dosłownie odniesienie do jakiegoś fragmentu tekstu lub przepisu. W postanowieniach interpretacyjnych często stosuje się jednak ten rzeczownik w znaczeniu użycie jakiegoś słowa.
- 4 **Where appropriate** wskazuje na zakres zastosowania przytoczonej poniżej reguły interpretacyjnej. Odpowiada zatem polskiemu sformułowaniu *tam, gdzie jest to uprawnione, uzasadnione*.
- 5 **Singular** to liczba pojedyncza. Cytowane zastrzeżenie oznacza zatem, że sformułowania w liczbie pojedynczej należy rozumieć jako obejmujące również liczbę mnogą i odwrotnie. Jeżeli zatem w tekście występuje, na przykład, słowo *company* należy rozumieć, o ile jest to uzasadnione, iż tekst odnosi się również do *companies*.
- 6 Sformułowanie **words of any gender** rozpoczyna zazwyczaj tekst zasady interpretacyjnej nakazującej uznanie, że każde słowo wskazujące na osoby płci żeńskiej należy rozumieć jako wskazujące również na osoby płci męskiej i odwrotnie. Jeżeli w tekście występuje zatem, na przykład, zaimek **she** należy rozumieć, o ile jest to uzasadnione, iż tekst odnosi się również do osoby płci męskiej w taki sam sposób, jakby zawierał sformułowanie **he or she** lub **he / she**.
- 7 **Heading** oznacza *nagłówek* poprzedzający tekst danego postanowienia, czyli *tytuł*, jaki został mu nadany.

- ⁸ **Caption** jest rzadziej występującym synonimem słowa **heading**, również oznacza zatem *nagłówek* poprzedzający tekst danego postanowienia.
- ⁹ W cytowanym fragmencie wyrażenie **may not be construed** znaczy to samo, co polski zwrot *nie może być brany pod uwagę, nie może być uwzględniany*. Jest to przypadek dosyć rzadki, spowodowany użyciem tego zwrotu razem z czasownikiem **interpret**. Zazwyczaj **may not be construed** znaczy bowiem *nie może być interpretowany / rozumiany jako*.
- ¹⁰ Termin **provision** oznacza to samo, co polskie *postanowienie* umowy, statutu, ustawy, etc.
- ¹¹ **Telecopy** to rzadko używany synonim słowa *fax*.
- ¹² **Facsimile** to pierwotna nazwa urządzenia, które obecnie powszechnie znane jest jako *fax*.
- ¹³ **Transmission** oznacza przesyłanie dokumentów za pomocą urządzenia wskazanego w bezpośrednim sąsiedztwie tego słowa. W tym przypadku chodzi więc o przesyłanie dokumentów faksem.
- ¹⁴ **Heirs** to *spadkobiercy ustawowi*, czyli osoby dziedziczące na podstawie przepisów prawa w przypadku braku testamentu.
- ¹⁵ Termin **personal representative** oznacza *przedstawiciela* reprezentującego osobę, która nie posiada zdolności do czynności prawnych, na przykład ze względu na stan zdrowia, niepełnoletniość, etc.
- ¹⁶ **Successor** to *następca prawny* czyli osoba, która przejmuje prawa i obowiązki swego poprzednika. Może to zatem być zarówno osoba fizyczna, jak i instytucja.
- ¹⁷ Termin **trustee** oznacza powiernika, czyli osobę fizyczną lub prawną, której powierzono zarządzanie majątkiem z zastrzeżeniem, że wypracowane przez nią dochody są własnością *beneficjenta* czyli **beneficiary** wskazanego w dokumencie ustanawiającym *zarząd powierniczy*, czyli **trust**, i określającym zakres uprawnień powiernika. W anglosaskiej doktrynie prawnej uznaje się, że powiernik, czyli **trustee** staje się właścicielem powierzonego mu majątku w świetle **common law**, a beneficjent jest właścicielem tego samego majątku w świetle **equity**, czyli uzupełniających **common law** *zasad sprawiedliwości*, zwanych również po polsku *zasadami słuszności*.
- ¹⁸ **Receiver** to wyznaczona przez sąd osoba pełniąca część funkcji polskiego syndyka. Po orzeczeniu przez sąd upadłości spółki lub osoby fizycznej przejmuje ona jej majątek (po angielsku używa się w tym przypadku czasownika *receive*; stąd też nazwa *receiver*) i sprawuje nad nim nadzór do czasu wyznaczenia przez wierzycieli swego własnego syndyka, czyli **trustee in bankruptcy**, który zajmie się ich zaspokojeniem.

- 19 **Assigns** to osoby, na które przeniesiono prawa do wskazanego w tekście majątku. Znaczenie tego terminu obejmuje zarówno zwykłych *nabywców*, jak i *cesjonariuszy*, czyli osoby, na które przelano prawo do wierzytelności. **Permitted assigns** to zatem osoby, na które prawo pozwala przenieść prawa do majątku. Terminu tego używa się prawie wyłącznie w liczbie mnogiej. Aby wyraźnie wskazać, że chodzi o *cesjonariusza*, stosuje się termin *assignee*.
- 20 Powszechnie znanego słowa *law* używa się często również w znaczeniu *ustawa*. W tym sensie jest to jednak termin dosyć potoczny. Oficjalnie ustawę określa się bowiem jako *statute*.
- 21 **Amendment** to *poprawka*. W cytowanym tekście chodzi zatem o poprawki do ustawy.
- 22 Słowo **supplement** jest dosyć rzadko używanym terminem oznaczającym *nowelizację ustawy*.
- 23 Określenie **every rule and regulation**, tak samo jak użyte w liczbie mnogiej słowo **regulations**, ogólnie oznacza *przepisy* bez wskazania na ich rangę (np. rozporządzenie, zarządzenie etc.).
- 24 Użycie czasownika **adopt** oznacza, że wskazane w tekście przepisy, uchwały, etc. przyjęto przez głosowanie. W języku prawnym czasownik ten znaczy zatem *przegłosować, przyjąć, uchwalić*.
- 25 Przyimka **under** często używa się w znaczeniu *na podstawie, na mocy*. W tym przypadku chodzi zatem o przepisy wydane na podstawie wspomnianej ustawy.
- 26 W przypadku ustaw i przepisów użycie słów **successor** i **replacement** odnosi się oczywiście do ustaw i przepisów, które zastąpiły uchylone akty prawne.

Poszczególne definicje mają zazwyczaj prostszą strukturę i nie wymagają aż tylu objaśnień. W coraz rzadziej spotykanej wersji tradycyjnej każda z nich zawiera objaśniony w rozdziale pierwszym (1.1.) czasownik *shall*, na przykład:

Letters of Credit¹ shall mean and include all letters of credit heretofore or hereafter issued by Charter Bank for the account of the Borrower pursuant to² this Agreement.

- 1 Letter of credit to tradycyjna nazwa *akredytywy*, określanej również jako *documentary credit*.
- 2 Wyrażenia **pursuant to** powszechnie używa się w takim samym znaczeniu, jak polskiego zwrotu *na podstawie*. Jest on zatem synonimem użycia przyimka **under** omówionego powyżej.

W większości definicji zamiast czasownika **shall** stosuje się jednak czas teraźniejszy prosty, czyli **the simple present tense**, co, jak przedstawiono w rozdziale pierwszym (1.1.), jest w pełni zgodne ze znaczeniem, jakie czasownik ten wyraża w angielskim języku prawnym:

Fiscal Year¹ means the twelve month period of the Borrower commencing² on January 1st of each calendar year and ending December 31st of each calendar year.

¹ **Fiscal year** to rok obrotowy spółki, często określane też jako **financial year**, czyli okres czasu, za jaki spółka sporządza sprawozdania roczne.

² **Commence** to ulubiony przez prawników, choć praktycznie przez nikogo więcej nieużywany, synonim powszechnie znanego słowa **start**.

4.3. Postanowienia bezpośrednio realizujące cel umowy

Jak zostało to zaznaczone we wstępie do niniejszego rozdziału, terminologia napotykana w tej części tekstu umowy zależy w bardzo dużym stopniu od jej typu oraz przedmiotu, jakiego dotyczy. Poniżej omówione zatem zostaną terminy charakterystyczne dla pięciu różnych typów pisanych po angielsku umów, często występujących w międzynarodowym obrocie prawnym. Każdemu z nich poświęcony będzie osobny podrozdział.

4.3.1. Kupno–sprzedaż

W przypadku umów, których przedmiotem jest zakup rzeczy lub praw w omawianej części tekstu, czytelnik z reguły napotyka siedem charakterystycznych grup postanowień. Określają one przedmiot zakupu, jego cenę, warunki płatności i dostawy, zakres udzielanej przez sprzedającego gwarancji, odpowiedzialność stron za ewentualne szkody, a w przypadku bliższej współpracy pomiędzy kupującym i sprzedającym, również tryb składania i realizacji zamówień.

Przedstawienie tych postanowień tradycyjnie poprzedza jednak złożenie przez strony umowy oświadczeń woli, które realizują podstawowy cel umowy. W najprostszej wersji przybierają one formę zilustrowaną poniżej:

Article 2. PURCHASE AND SUPPLY OF SUPPLY PARTS

(a) SOUNDMASTER agrees to purchase from SUNRISE INDUSTRIES and SUNRISE INDUSTRIES agrees to sell to SOUNDMASTER SUPPLY PARTS subject to¹ and upon the terms and conditions contained² herein.

¹ Zwrotu **subject to** używa się do wskazania, że wyrażenia zapisane po jego lewej stronie zależą od wyrażen zapisanych po jego prawej stronie, czyli po przyimku **to**. **Subject to** idealnie nadaje się zatem do umieszczenia pomiędzy oświadczeniami stron wyrażającymi zgodę na przeprowadzenie transakcji kupna-sprzedaży, a wskazaniem na warunki, które muszą zostać spełnione, aby doszła ona do skutku, tak jak to widać w cytowanym przykładzie. Ponieważ kolejnym słowem jest przyimek **upon**, który również może pełnić taką samą funkcję, całość należy rozumieć łącznie jako dosyć długi odpowiednik polskiego przyimka *na*.

Można również spotkać wersje, w których, aby uniknąć bezpośredniego łączenia **subject to** z **upon** lub **on**, rozdziela się je słowem **terms**. Omawiany fragment przybiera wtedy brzmienie: **subject to the terms and on the conditions**. Taka zmiana szyku jest jednak wyłącznie zabiegiem redakcyjnym, niemającym żadnego wpływu na znaczenie tekstu. Nadal należy go rozumieć jako skomplikowany sposób powiedzenia *na warunkach*.

² **Contained** dosłownie znaczy *zawarty, zamieszczony*, ale w tekstach prawnych słowo to jest również używane jako synonim wyrażen **set out** i **set forth**, znacząc, tak jak one, *przedstawiony, wyliczony*.

Dosyć często te same oświadczenia woli składane przez strony umowy przyjmują jednak bardziej konserwatywną formę, na przykład:

Seller hereby¹ sells, assigns², conveys³ and transfers^{4, 5} to Buyer all of Seller's right⁶, title⁷ and interest^{8, 9} in and to¹⁰ the following described¹¹ computer software (the "Software"):

¹ Ponieważ w bezpośrednim sąsiedztwie **hereby** nie ma słowa, które łączyłoby się z przyimkiem **by**, zgodnie z regułą przedstawioną w rozdziale pierwszym (1.2.1.), **hereby** należy w tym przypadku rozumieć jako odpowiednik polskiego przysłowka *niniejszym*.

² Czasownik **assign** oznacza *przeniesienie praw* do wierzytelności oraz aktywów niematerialnych, np. patentów. W pierwszym przypadku w języku polskim odpowiada mu zwrot *dokonać cesji*, a w drugim czasowniki *sprzedać, zbyć*.

- 3 **Convey** to czasownik oznaczający *przeniesienie praw* do wskazanych w tekście rzeczy ze zbywcy na nabywcę, ale z reguły używany jest w odniesieniu do sprzedaży nieruchomości.
- 4 Czasownik **transfer** oznacza *przeniesienie praw* do wskazanych w tekście rzeczy ze zbywcy na nabywcę, ale z reguły stosowany jest w odniesieniu do sprzedaży ruchomości.
- 5 Użycie aż czterech czasowników wynika głównie z ostrożności procesowej. Po pierwsze, po podbiciu Anglii przez mówiących po francusku Normanów w roku 1066 prawnicy zaczęli z konieczności łączyć ze sobą terminy pochodzenia anglosaskiego i francuskiego, tworząc wiele złożeń, które przetrwały do dziś. Po drugie, powstałe w ten sposób pary terminów obudowywano z przeczności wyrazami o zbliżonym znaczeniu, aby na pewno niczego nie pominąć. W efekcie powstały długie ciągi wyrazów bliskoznacznych, które należy rozumieć jako odpowiednik jednego polskiego terminu. W cytowanym przypadku zestawowi **sell, assign, convey and transfer** odpowiada polski czasownik *sprzedać*.
- 6 Rzeczownik **right** ogólnie oznacza *prawo* do rzeczy wskazanych po następującym po nim przyimku **to**. W cytowanym przypadku chodzi zatem o prawa do oprogramowania.
- 7 Jak podpowiada pisownia angielskiego terminu, **title** oznacza *tytuł własności* rzeczy wskazanych po następującym po nim przyimku **to**. W cytowanym przypadku chodzi zatem o tytuł własności oprogramowania.
- 8 W zależności od kontekstu **interest** oznacza albo *udziały*, albo *interes prawny* w rzeczach wskazanych po następującym po nim przyimku **in**. W cytowanym przypadku chodzi zatem o udziały w oprogramowaniu.
- 9 Zestawienie trzech rzeczowników **right, title and interest** powstało z takich samych przyczyn, jak opisany powyżej ciąg czterech czasowników i w taki sam sposób należy je rozumieć – jako długi odpowiednik jednego polskiego rzeczownika *prawa*.
- 10 Użycie dwu połączonych ze sobą przyimków **in and to** wynika z faktu, że dwa z trójki rzeczowników (**right** i **title**) łączą się z przyimkiem **to**, a jeden (**interest**) łączy się z przyimkiem **in**. Użycie wszystkich trzech rzeczowników w jednym ciągu wymusza więc powstanie zestawienia przyimków.
- 11 Połączenie **the following described** znaczy dokładnie to samo, co polskie wyrażenie *opisany poniżej*.

Takie same oświadczenia stron umowy mogą oczywiście przybrać jeszcze bardziej rozbudowane brzmienie, na przykład:

Assets to Be Sold¹. (a) On the terms and subject to the conditions of this Agreement, the Company and its Subsidiaries (collectively² the Sellers) shall, on the Closing Date³, sell, assign, transfer, convey and deliver⁴ to Slatemill, a company organized⁵ under the laws of Canada, or to such Affiliate or Affiliates of Slatemill, as Slatemill may designate⁶ in writing (collectively, "Slatemill Affiliates"), and Slatemill shall purchase or shall cause⁷ one of the Slatemill Affiliates to purchase from the Sellers on the Closing Date, all of the right, title and interest of the Sellers in the assets, properties⁸, rights and goodwill^{9, 10} of every kind and description¹¹ and wherever¹² located, whether¹³ tangible¹⁴ or intangible¹⁵, real¹⁶, personal¹⁷ or mixed¹⁸, owned¹⁹ by the Sellers, other than²⁰ the Excluded Assets²¹ (the assets to be purchased by Slatemill or the Slatemill Affiliates pursuant to this Section 1.1 being referred to as the "Assets"), including, without limitation²², the following:

- 1 To be sold to rzadko spotykany bezokolicznik w stronie biernej, odpowiadający polskiemu wyrażeniu *wystawiony na sprzedaż*.
- 2 **Collectively** używa się w sytuacji, gdy w definiowanej roli występuje więcej niż jeden podmiot. W cytowanym przypadku jako sprzedający występuje zarówno spółka matka, jak i spółki od niej zależne, w dalszych partiach umowy będą one zatem *łącznie / razem* zwane zbywcą.
- 3 Termin **closing date** występuje wyłącznie w przypadku bardziej złożonych transakcji, wymagających wielu czynności przygotowawczych. Oznacza on *termin podpisania umowy*, która wieńczy długie przygotowania i doprowadza transakcję do końca. W mniej oficjalnej polszczyźnie używa się również zażyczenia *zamknięcie umowy*.
- 4 W angielskim języku prawnym czasownik **deliver** oznacza *wydanie* nabywcy wskazanych w tekście rzeczy. Do znanego już ciągu czterech czasowników wnosi on więc nowe znaczenie i całość **sell, assign, transfer, convey and deliver** należy rozumieć jako odpowiednik dwóch polskich słów *sprzedaje i wydaje*.
- 5 W odniesieniu do spółek **organized** oznacza to samo, co polskie przymiotniki *zawiązany, założony, zarejestrowany*.
- 6 Czasownik **designate** znaczy *wskazać*. Całość wyrażenia **as Slatemill may designate in writing** należy zatem odczytać: *jaka Slatemill może wskazać na piśmie*.
- 7 Czasownika **cause** używa się do wskazania, że osoba lub instytucja wymieniona po jego lewej stronie (czyli Slatemill) *spowoduje*, iż osoba lub instytucja wymieniona po jego prawej stronie (czyli spółki stowarzyszone z Slatemill) wy-

konają czynność wyrażoną w bezkoliczniku (czyli dokonają zakupu). Innymi słowy, czasownika tego używa się w sytuacji, gdy rzeczywistym wykonawcą czynności kieruje jakiś inny podmiot.

- 8 Rzeczownik **property** występuje w dwóch postaciach. W formie niepoliczalnej, jak wiadomo, oznacza *majątek*. W formie policzalnej, która pozwala na tworzenie liczby mnogiej, przyjmuje on z kolei znaczenie *nieruchomość, działka*.
- 9 **Goodwill** to *wartość firmy*, czyli szacowana wartość nazwy spółki i jej logo.
- 10 Ponieważ w zestawieniu rzeczowników **assets, properties, rights and goodwill** każdy z nich ma odrębne znaczenie, różne od znaczenia pozostałych składników złożenia, należy je rozumieć jako cztery niezależne od siebie rzeczowniki, odpowiadające polskiemu ciągowi *majątek ruchomy, nieruchomości, prawa i wartość firmy*.
- 11 Wyrażenie **of every kind and description** dodaje się do jakiegoś terminu, aby zaznaczyć, że został on użyty w znaczeniu, które bez żadnych ograniczeń obejmuje wszystkie możliwe typy, podtypy i rodzaje, o jakich mowa. Cytowane wyrażenie pełni zatem w zdaniu taką samą funkcję jak polski zwrot *wszelkiego rodzaju* lub rzeczownik *całość* umieszczone przed określanym terminem. Ponieważ w cytowanym przykładzie wyrażenie **of every kind and description** następuje po serii czterech rzeczowników, należy przyjąć, że odnosi się do całej grupy, co oznacza, że przytoczony tekst należy odczytać: *całość majątku ruchomego, nieruchomości, praw i wartości firmy*.
- 12 W angielskim języku prawnym wyrażenie **wherever located** dodaje się do jakiegoś terminu, aby zaznaczyć, że został on użyty w znaczeniu, które bez żadnych ograniczeń obejmuje wszystkie możliwe lokalizacje poszczególnych części majątku, o jakim mowa. Wyrażenie to pełni zatem w zdaniu taką samą funkcję, jak polski zwrot *bez względu na jego położenie / lokalizację*. Tak samo należy rozumieć występujące zamiennie z **wherever located** wyrażenie **wherever situated**.
- 13 **Whether** używa się w parze z **or** do wyliczenia branych pod uwagę możliwości (w cytowanym przykładzie są to różne rodzaje majątku). Wystąpienie tej pary spójników oznacza, że przedstawione alternatywy są sobie równe i dla prawidłowej interpretacji tekstu nie ma żadnego znaczenia, która z nich zostanie wybrana, uznana za właściwą, itp. W języku polskim w tej samej roli występuje wyrażenie *zarówno... jak* oraz im podobne zwroty.
- 14 Przymiotnika **tangible** używa się do wskazania, że chodzi o *materialne* składniki majątku. Pełna ich nazwa brzmi **tangible property, tangible assets**, ale aby uniknąć wielokrotnego powtarzania słowa **property**, w tekście użyto samego przymiotnika, a rzeczownik pozostał domyślny.

- 15 Przymiotnika **intangible** używa się do wskazania, że chodzi o *niematerialne* składniki majątku. Pełna ich nazwa brzmi **intangible property**, **intangible assets**, ale aby uniknąć wielokrotnego powtarzania słowa **property**, w tekście użyto samego przymiotnika, a rzeczownik ponownie pozostał domyślny.
- 16 Przymiotnika **real** używa się do wskazania, że chodzi o *nieruchome* składniki majątku. Pełna ich nazwa oczywiście brzmi **real property**, ale aby uniknąć wielokrotnego powtarzania słowa **property**, w tekście użyto samego przymiotnika, a rzeczownik raz jeszcze pozostał domyślny.
- 17 Przymiotnika **personal** używa się do wskazania, że chodzi o *ruchome* składniki majątku. Pełna ich nazwa brzmi **personal property**, ale aby uniknąć wielokrotnego powtarzania słowa **property**, w tekście użyto samego przymiotnika, a rzeczownik i tym razem pozostał domyślny.
- 18 Przymiotnika **mixed** używa się do wskazania, że chodzi o składniki majątku, które mają cechy ruchomości, ale prawo zalicza je do nieruchomości. Pełna ich nazwa brzmi **mixed property**, ale aby uniknąć wielokrotnego powtarzania słowa **property**, w tekście użyto samego przymiotnika, a rzeczownik jeszcze raz pozostał domyślny. Typowym przykładem tego typu rzeczy jest płot, brama i tym podobne *przynależności* na stałe przytwierdzone do gruntu. W angielskiej doktrynie prawnej do tej samej kategorii zalicza się również *zapisy nieruchomości w testamentach*, określane jako **corporeal hereditaments**.
- 19 Imiesłów **owned** często stosuje się w takim samym znaczeniu, jak polskie wyrażenie *będący własnością*.
- 20 W angielskim języku prawnym wyrażenia **other than** często używa się w znaczeniu *inny niż, różny od*. Innymi słowy, pojawienie się tego wyrażenia w tekście oznacza, że zostanie wskazany jakiś wyjątek lub, jak w cytowanym przykładzie, majątek wyłączony z transakcji.
- 21 **Excluded assets** to *wyłączone składniki majątku*, czyli te jego elementy, które nie stanowią przedmiotu czytanej umowy kupna-sprzedaży.
- 22 Wyrażenia **without limitation** używa się przed rozpoczęciem dłuższego wyliczenia w celu wskazania, że nie obejmuje ono wszystkich elementów, jedynie kilka przykładów. W języku polskim odpowiada mu więc wyrażenie *w szczególności*.

Po przedstawieniu oświadczeń stron następuje zazwyczaj szczegółowe określenie przedmiotu, którego dotyczy czytana umowa kupna-sprzedaży. W najprostszych przypadkach opis ten mieści się w jednym zdaniu, jak w cytowanym poniżej fragmencie umowy zakupu oprogramowania. Należy jednak zauważyć, że opis ten jest tak krótki dzięki odwołaniu się do definicji, na co wskazuje zapisanie słowa **software** dużą

literą. Część szczegółów zamieszczono zatem po prostu w innym miejscu tekstu.

The Software shall include, but is not limited to¹:

(i) The Software in development² in all versions and all forms of expression thereof, including³ but not limited to proprietary rights⁴ and intellectual property⁵ contained therein or connected therewith.

- ¹ Wyrażenia **not limited** to używa się do zastrzeżenia, że przedstawione w dalszej części tekstu wyliczenie nie zawiera pełnej listy możliwych składników, a tylko najistotniejsze przykłady. Innymi słowy, wyrażenie to ostrzega, że następujące po nim wyliczenie nie jest enumeratywne i pełni taką samą funkcję, jak polski zwrot *w szczególności*.
- ² Wyrażenie **in development** oznacza, że produkty, do których się ono odnosi, nie są jeszcze gotowe, ponieważ znajdują się w fazie projektowania, przygotowania, produkcji, testów próbnych, etc.
- ³ W angielskim języku prawnym imiesłowu **including** używa się często w takim samym znaczeniu, jak polskiego zwrotu *w tym*.
- ⁴ **Proprietary rights** to *prawa własności*, czyli prawa, jakie posiada właściciel majątku, o którym mowa. Znaczenie to można łatwiej dostrzec pamiętając, że polskiemu terminowi *właściciel* w języku angielskim odpowiadają dwa znaczące to samo słowa: **owner** i jego rzadziej spotykany synonim **proprietor**.
- ⁵ **Intellectual property** to *własność intelektualna*.

W zdecydowanej większości przypadków opis przedmiotu umowy jest jednak daleko bardziej szczegółowy i obejmuje wiele zastrzeżeń, warunków, etc. Na przykład:

2. SPECIFICATION¹

2.1 SPECIFICATION DOCUMENTS

The Aircraft² will be manufactured³ in accordance with⁴ the Specification. The Specification may be further modified from time to time⁵ pursuant to the provisions of this⁶ Clause 2.

2.1.2 SPECIFICATION CHANGE NOTICE⁷

The Specification may be amended⁸ by written agreement⁹ between the parties. Each such agreement will be substantially¹⁰ in the form set out in Exhibit B hereto and will set out in detail the particular change to be made to the Specification and the effect, if any¹¹,

of such change on design, performance¹², weight, time of delivery¹³ of the Aircraft, and text of the Specification. Any such agreement may result in an adjustment¹⁴ of the Base Price.

2.1.3 DEVELOPMENT CHANGES¹⁵

The Specification may also be amended by the Seller without the Buyer's consent¹⁶ when changes to be incorporated¹⁷ in the Specification do not adversely affect¹⁸ price, time of delivery, weight or performance of the Aircraft. These changes are hereinafter defined as "Development Changes".

2.1.4 INCONSISTENCY¹⁹

In the event of any inconsistency between the Specification set forth in Exhibit A hereto and any other part of this Agreement, the Specification will be superseded²⁰ to the extent²¹ of such inconsistency.

- 1 **Specification** to często spotykana nazwa tej części tekstu umowy, czyli, jak podpowiada angielska pisownia, *specyfikacja* majątku, który jest jej przedmiotem.
- 2 Wbrew pozorom, forma *aircraft* wcale nie gwarantuje, że jest to liczba pojedyncza. Złożenia zawierające słowo *craft*, czyli *statek*, zawsze przybierają taką samą formę w liczbie pojedynczej i mnogiej. Aby przekonać się, czy w tekście mowa o *samolocie* czy *samolotach*, należy zajrzeć do definicji, w których precyzyjnie określono, ile sztuk kryje się za terminem *Aircraft*.
- 3 Czasownik **manufacture** znaczy *produkować*, ale wyłącznie w odniesieniu do urządzeń o znacznych rozmiarach i montowanych z dużej ilości części, co bardzo dobrze pasuje do samolotów, których zakup jest przedmiotem cytowanej umowy. Dokładnie taką samą pisownią i wymową ma również rzeczownik **manufacture**, czyli *produkcja, montaż*.
- 4 Wyrażenia **in accordance with** powszechnie używa się w znaczeniu *zgodnie z*.
- 5 W angielskim języku prawnym wyrażenie **from time to time** nie pełni funkcji mało precyzyjnego okolicznika czasu, jak można by się spodziewać, ale występuje w bardzo ważnej roli gramatycznej. Jego użycie wskazuje bowiem, że poprzedzające go orzeczenie zdania (w tym przypadku **may be modified**) oznacza czynność powtarzalną. Cytowany fragment należy więc odczytać *może być zmieniana*. Innymi słowy, zastosowanie wyrażenia **from time to time** służy wykluczeniu jednorazowej interpretacji czynności wskazanej przez orzeczenie (w tym przypadku wykluczona jest zatem wersja *może być zmieniona*).

- 6 Zaimka wskazującego **this** bardzo często używa się w znaczeniu *niniejszy*. Przytoczony fragment należy więc odczytać *niniejszego artykułu 2* (temat użycia i znaczenia terminu *clause* omówiono w rozdziale drugim (2.3.)).
- 7 **Notice** to ogólny termin oznaczający *powiadomienie*. Tak jak w przypadku nazw umów objaśnionych w rozdziale trzecim (3.1.), całość nagłówka należy przeczytać od prawej do lewej jako *powiadomienie o zmianach w specyfikacji*.
- 8 Czasownik **amend** znaczy to samo, co polskie wyrażenie *wprowadzać zmiany*. Początek zdania należy zatem odczytać *zmiany w specyfikacji mogą być wprowadzane...*
- 9 **Written agreement** to oczywiście *umowa pisemna*.
- 10 W angielskim języku prawnym przysłówka **substantially** używa się do zaznaczenia, że chodzi o treść dokumentu, a nie o jego formę. Przysłówek ten pełni zatem taką samą funkcję w tekście, jak polskie wyrażenie *co do treści*.
- 11 Szczątkowe zdanie warunkowe **if any**, które w pełnej, ale przez prawników niestosowanej wersji brzmi **if there is / are any**, dodaje się do fragmentu tekstu w celu wskazania, że przedstawia on tylko pewną teoretyczną możliwość, która wcale nie musi się ziścić. Zdanie to spełnia zatem w tekście taką samą rolę jak polskie zwroty *jeżeli dotyczy / jeśli dotyczy / o ile dotyczy*. Cytowany fragment **and the effect, if any**, należy więc odczytać: *wpływ takiej zmiany, o ile dotyczy*.
- 12 **Performance** to ogólny termin oznaczający *wynik czynności lub działalności* wskazanej w jego najbliższym kontekście. Dla sportowców będą to zatem *wyniki biegów, skoków, etc.*, dla spółek ich *wyniki finansowe*, a w przypadku samolotów, o których mowa w cytowanej umowie, *osiągi*.
- 13 W opisie przedmiotu umowy rzeczownik **delivery** znaczy oczywiście *dostawa*, a nie *wydanie* nabytego majątku, jak miało to miejsce w omawianych wcześniej oświadczeniach stron. Cytowany fragment odnosi się zatem do *terminu dostawy*.
- 14 Rzeczownika **adjustment** często używa się w znaczeniu *korekta*. W tym przypadku chodzi zatem o *korektę ceny wyjściowej*.
- 15 Terminem **development** określa się całość procesu powstawania rzeczy będącej przedmiotem umowy, od projektowania, przez produkcję, po kontrolę jakości. **Development changes** to zatem, czytając od prawej do lewej, *zmiany w trakcie produkcji*.
- 16 **Consent** to *zgoda*, czyli synonim często spotykanego w języku potocznym słowa **agreement**. Ponieważ w języku prawnym terminu **agreement** używa się w znaczeniu *umowa*, w znaczeniu *zgoda*, dla uniknięcia dwuznaczności i nieporozumień, z reguły zastępuje go mniej znany rzeczownik **consent**.

- 17 Gdy mowa o zmianach, korektach, poprawkach itp. **incorporated** znaczy *wprowadzony* do tekstu wzmiankowanego dokumentu. W cytowanym przykładzie chodzi zatem o *zmiany wprowadzone do specyfikacji*.
- 18 **Adversely affect** to ogólne wyrażenie znaczące to samo, co polskie zwroty *wpływać negatywnie na, wpływać niekorzystnie na, wyrzucić niekorzystny wpływ na, itp.*
- 19 **Inconsistency** oznacza brak zgodności pomiędzy dokumentami, o których mowa. Termin ten znaczy zatem to samo, co polskie rzeczowniki *niezgodność, niespójność*.
- 20 **Supersede** to powszechny w języku prawnym synonim czasownika **replac**e, używany w sytuacji, gdy tekst jednego dokumentu lub jego wersji zastępuje, czyli *uchyla* tekst innego dokumentu lub jego wcześniejszą wersję.
- 21 Wyrażenie **to the extent** znaczy to samo, co polski zwrot *w zakresie obejmującym*.

W tej części tekstu umowy zamieszcza się również warunki ograniczające swobodę nabywcy w posługiwaniu się zakupionym majątkiem, na przykład:

SOUNDMASTER shall not, without the prior written consent¹ of SUNRISE INDUSTRIES, use the SUPPLY PARTS² for any purposes other than for the manufacture and assembly³ of the PRODUCTS in the TERRITORY or sell or otherwise dispose of⁴ the SUPPLY PARTS, either directly or indirectly, to any third party⁵ in the TERRITORY or elsewhere in the world.

- 1 **Prior** znaczy to samo, co polskie przymiotniki *uprzedni, wcześniejszy*. Cały zwrot **prior written consent** jest zatem równoważny polskiemu wyrażeniu *uprzednia pisemna zgoda*.
- 2 **Supply parts** to *podzespoły* do produkcji bardziej skomplikowanych elementów lub montażu urządzeń. Zgodnie z zasadami przedstawionymi w rozdziale drugim (2.1.1.), pisownia dużymi literami wskazuje, że znaczenia wyróżnionych w ten sposób terminów sprecyzowano w zawartych w umowie definicjach.
- 3 Rzeczownik **assembly** znaczy to samo, co polski termin *montaż*. Odpowiadającym mu czasownikiem jest natomiast **assemble** czyli *montować*.
- 4 W angielskim języku prawnym czasownika **dispose of** używa się w znaczeniu *zbyć*, czyli przenieść prawo własności na inną osobę. Znaczenie tego terminu jest bardzo szerokie i obejmuje wszystkie sposoby przenoszenia prawa własności, od sprzedaży, po darowiznę i oddanie na złom czy makulaturę.
- 5 **Third party** to *strona trzecia*, czyli inna niż strony czytanej umowy.

W przypadku umów przewidujących stałe dostawy części, podzespołów, komponentów, materiałów, etc. do opisu przedmiotu umowy zazwyczaj załączone są również postanowienia regulujące tryb składania i realizacji zamówień, na przykład:

Article 3. ORDER PROCEDURES¹

(a) SOUNDMASTER shall place² with SUNRISE INDUSTRIES monthly firm³ purchase orders⁴ in writing for the SUPPLY PARTS at least 3 months before the start of the production month of the SUPPLY PARTS thereby⁵ ordered or at least 4 months before the end of the month in which the SUPPLY PARTS are to be shipped⁶ from the relevant port(s) of shipment, whichever⁷ is applicable. By the end of each month, non-binding⁸ rolling forecasts⁹ for the SUPPLY PARTS order for the period of next six months shall be given to SUNRISE INDUSTRIES by SOUNDMASTER for SUNRISE INDUSTRIES's smooth arrangements¹⁰ of the SUPPLY PARTS. In case¹¹ the relevant SUPPLY PARTS are to be manufactured outside Japan, however, the number of months provided¹² above shall be increased by one.

- ¹ Order procedures to *tryb składania zamówień*.
- ² Czasownik **place** z reguły występuje razem z rzeczownikiem **order**, tworząc taką samą parę, jak *składać zamówienie* w języku polskim. Nazwę kontrahenta, u którego składa się zamówienie, poprzedza się przyimkiem **with**. W języku polskim odpowiada mu użycie nazwy kontrahenta w odpowiednim przypadku (zazwyczaj jest to celownik).
- ³ W odniesieniu do zamówień przymiotnik **firm** znaczy *nieodwołalny*. W takim samym znaczeniu używa się również złożenia **non-cancellable**.
- ⁴ **Purchase order** oznacza dosłownie *zlecenie zakupu*, ale powszechnie używa się jego krótszego synonimu *zamówienie*.
- ⁵ Użycie zaimka **thereby** odsyła czytelnika do wspomnianych powyżej miesięcznych zamówień na piśmie (**monthly purchase orders in writing**), wskazując, że mowa o **supply parts**, czyli *podzespołach* zamówionych właśnie w tym trybie. Połączenie zaimka **thereby** z następującym po nim czasownikiem **ordered** oznacza zatem to samo, co polskie wyrażenie *w taki sposób zamówionych*.
- ⁶ Czasownik **ship** znaczy *wysyłać, ekspediować, przewozić*, ale wbrew temu, co sugeruje angielska pisownia, nie musi to wcale być transport drogą morską. Tego samego czasownika używa się w odniesieniu do przewozu rzeczy koleją, sa-

mochodem czy samolotem. W cytowanym tekście wskazany jest port, w tym przypadku chodzi zatem o transport statkiem. Rzeczownikiem powiązany znaczeniowo z czasownikiem **ship** jest **shipment**, czyli *transport, załadunek*.

- 7 Zaimek **whichever** zazwyczaj rozpoczyna zdania podrzędne, które wskazują w jaki sposób należy wybrać między alternatywami przedstawionymi we wcześniejszych fragmentach zdania lub tekstu. W cytowanym przykładzie wskazano dwie alternatywne metody składania zamówień, a zdanie zaczynające się od **whichever** informuje, że do danego zamówienia ma zastosowanie tylko ten fragment przytoczonego postanowienia, który opisuje opcję wybraną przez kontrahenta. Zdanie to pełni zatem w tekście taką samą rolę, jak polskie wyrażenia *w zależności od wybranego wariantu, w zależności od wybranego trybu*.
- 8 **Non-binding** znaczy dokładnie to samo, co polski przymiotnik *niewiążący*.
- 9 **Rolling forecast** to *prognoza krocząca*, czyli stale uaktualniana o miniony tydzień, miesiąc czy kwartał. Niezależnie od upływu czasu tego typu prognoza zawsze obejmuje więc okres o takiej samej długości.
- 10 W odniesieniu do podzespołów, komponentów, etc. rzeczownik **arrangement** oznacza *zapewnienie ciągłych dostaw*. Połączenie tego rzeczownika z przymiotnikiem *smooth* oraz użytym przed nazwą producenta przyimkiem **for** jest zatem równoważne polskiemu wyrażeniu *w celu płynnego zapewnienia dostaw, w celu zapewnienia płynnych dostaw*.
- 11 **In case** rozpoczyna zdania warunkowe w taki sam sposób, jak polskie wyrażenia *jeśli, jeżeli, w przypadku*.
- 12 Czasownika **provide** w angielskim języku prawnym często używa się w znaczeniu *zapisać, określić* w tekście umowy. Tak też należy rozumieć zastosowanie tego czasownika w cytowanym fragmencie.

(b) The quantity of each model of the SUPPLY PARTS to be ordered by each of such purchase orders shall be the integral¹ multiple of 1000.

(c) Such purchase orders shall be deemed only to be offers by SOUNDMASTER to purchase the SUPPLY PARTS on and subject to the terms and conditions of this Agreement and such other terms and conditions as may be set forth in any SUNRISE INDUSTRIES price-list², estimate³ or other similar documents in effect⁴ at the date when SOUNDMASTER's order is accepted.

¹ Przymiotnik *integral* znaczy *całkowity*. Cytowany zapis wymaga zatem, aby ilość zamówionych podzespołów była *całkowitą wielokrotnością liczby 1000*.

- 2 Niezależnie od pisowni zarówno **price-list**, jak i **price list** to w obu przypadkach *cennik*.
- 3 Termin **estimate** oznacza *wycenę szacunkową*.
- 4 Wyrażenia **in effect** używa się do wskazania, że wymieniony przed nim przepis lub dokument aktualnie obowiązuje. Wyrażenie to pełni więc w tekście taką samą rolę, jak polski przymiotnik *obowiązujący* umieszczony przed określeniem danego dokumentu czy przepisu.

(d) SUNRISE INDUSTRIES may accept or reject¹ the purchase orders submitted² by SOUNDMASTER. The acceptance by SUNRISE INDUSTRIES of such purchase orders shall be made only by execution³ and delivery by SUNRISE INDUSTRIES of the SALES CONTRACT (whose form is designated by SUNRISE INDUSTRIES and is subject to revision⁴ made from time to time by SUNRISE INDUSTRIES at its sole discretion⁵), thereupon⁶ such SALES CONTRACT shall be deemed⁷ to be the final and conclusive⁸ contract between the parties for the purchase and sale of the SUPPLY PARTS therein described. Immediately upon receipt⁹ by SOUNDMASTER of the said SALES CONTRACT, SOUNDMASTER shall sign and return to SUNRISE INDUSTRIES the duplicate copy¹⁰ of such SALES CONTRACT but failure¹¹ of SOUNDMASTER to do so shall not affect¹² the validity¹³ of such SALES CONTRACT as provided hereinabove. It is specifically agreed, however, that if any export license or permit¹⁴ is required for the exportation of the SUPPLY PARTS, the SALES CONTRACT shall come into effect¹⁵ only when such export license or permit shall have been obtained¹⁶. SOUNDMASTER agrees that due to delay in obtaining such license or permit the shipping date of the SUPPLY PARTS as set forth in the SALES CONTRACT may be delayed¹⁷ and that such delay shall not constitute¹⁸ a breach by SUNRISE INDUSTRIES of the SALES CONTRACT; provided¹⁹, however, that SUNRISE INDUSTRIES will ship the SUPPLY PARTS as soon as practicable²⁰ after the shipping date set forth in the SALES CONTRACT.

- 1 **Accept** znaczy *przyjąć* zamówienie, a **reject** *odrzuć*. Rzeczownikami wyrażającymi analogiczne znaczenia są **acceptance** i **rejection**.
- 2 W odniesieniu do zamówień, zleceń, raportów, sprawozdań, itp. czasownika **submit** używa się w takim samym znaczeniu, jak czasownika **place**, czyli *składać*.

- 3 Wbrew temu, co sugeruje pisownia, termin **execution** oznacza tylko *podpisanie* umowy lub innego dokumentu, a powiązany z nim czasownik **execute** znaczy *podpisać*. Należy wszakże pamiętać, że znaczenie czasownika **execute** jest szersze, niż dobrze znanego **sign**. Obejmuje ono bowiem nie tylko złożenie samego podpisu, ale również spełnienie wszystkich innych warunków niezbędnych dla nadania dokumentowi pełnej mocy prawnej, na przykład naklejenie znaczków skarbowych, odczytanie, obecność świadków, etc. Nic zatem dziwnego, że w tekstach prawnych **execute** występuje stosunkowo często.
- 4 **Revision** oznacza wprowadzanie zmian do tekstu dokumentu, czyli jego *korektę*. Wraz z poprzedzającym **subject to** i czasownikiem **made** cytowany fragment należy zatem odczytać: *podlega korektom wprowadzanym...*
- 5 Rzeczownik **discretion**, wbrew temu co sugeruje jego pisownia, oznacza *władzę* lub *uprawnienie do podejmowania samodzielnych decyzji*. Nic zatem dziwnego, że bardzo często występuje on razem z przymiotnikiem **sole**, znaczącym *wyłącznie*. Razem słowa te jeszcze dobitniej podkreślają bowiem samodzielność w podejmowaniu decyzji. Całemu wyrażeniu **at its sole discretion** w języku polskim najczęściej odpowiada zwrot *według własnego uznania*.
- 6 **Thereupon** to dosyć archaiczna wersja zaimka **thereon**, który z kolei znaczy to samo, co wyrażenie **on that**, w którym zaimek **that** zastępuje wspomniane kilka linijek wcześniej słowo **acceptance**. Ostatecznie w cytowanym tekście **thereupon** należy więc uznać za równoważne wyrażeniu **on acceptance**, czyli *w momencie akceptacji, z chwilą akceptacji*.
- 7 **Deem** to często używany przez prawników synonim czasownika **consider** w znaczeniu *uważać za, uznawać za*.
- 8 **Conclusive** jest synonimem poprzedzającego go przymiotnika **final**. Zestawienie **final and conclusive** znaczy dokładnie to samo, co każdy z tworzących go przymiotników z osobna, czyli *ostateczny*.
- 9 Rzeczownik **receipt** oznacza *otrzymanie*, czyli wynik czynności opisywanej przez powszechnie znany czasownik **receive**.
- 10 **Duplicate copy** to po prostu *drugi egzemplarz*, w cytowanym przypadku *drugi egzemplarz umowy sprzedaży*. Nie jest to zatem *duplikat* czy *wtórnik*, bo w takim przypadku użyto by samego słowa **duplicate**, ani *potwierdzona kopia*, użyto by wtedy bowiem zwrotu **certified copy**. Często spotykanym synonimem wyrażenia **duplicate copy** jest termin **counterpart**.
- 11 W angielskim języku prawnym rzeczownika **failure** używa się do tworzenia przeczeń. W cytowanym fragmencie **failure to do so** znaczy, na przykład, dokładnie to samo co **not doing so**. Zdania zawierające rzeczownik **failure**

4.3. Postanowienia bezpośrednio realizujące cel umowy

z bezokolicznikiem należy więc rozumieć jako przeczące, choć nie występuje w nich słowo *not*.

- 12 W tekstach prawnych czasownika *affect* używa się zazwyczaj do określenia wpływu okoliczności na moc prawną wskazanego w tekście dokumentu. Czasownik ten przybiera zatem znaczenie *wpływać, mieć wpływ*.
- 13 Rzeczownik *validity* oznacza *ważność* dokumentu, o którym mowa. Przymiotnikiem o analogicznym znaczeniu jest oczywiście *valid*.
- 14 Rzeczownik *permit* (z akcentem na pierwszą sylabę!) oznacza dokument wyrażający zgodę stosownych władz na wykonanie wskazanych w nim czynności lub prowadzenie działalności. W zależności od kontekstu odpowiada on więc polskim terminom *pozwolenie, zezwolenie, koncesja*.
- 15 Wyrażenia *come into effect* używa się do wskazania, że dokument, o którym mowa, nabiera pełnej mocy prawnej. W języku polskim odpowiada mu więc zwrot *wejść w życie*.
- 16 Czasownik *obtain* znaczy *uzyskać* i bardzo często występuje z rzeczownikami *consent, permit, licence*, tworząc przewidywalne połączenia *uzyskać zgodę, zezwolenie, licencję, itp.*
- 17 *Delay* występuje zarówno jako rzeczownik, jak i czasownik, znacząc odpowiednio *opóźnienie* i *opóźniać*. W obu przypadkach termin ten nie sugeruje jednak winy którejś ze stron umowy. Tak jak w cytowanym przykładzie, w najbliższym kontekście bardzo często wskazane są zatem okoliczności, które opóźnienie spowodowały.
- 18 Czasownik *constitute* znaczy *stanowić* i najczęściej występuje razem z rzeczownikiem *breach*, tworząc wyrażenie *stanowić naruszenie, stanowić złamanie warunków umowy*.
- 19 Jeżeli imiesłów *provided* rozpoczyna zdanie główne lub podrzędne (jak w cytowanym przykładzie), należy uznać, że występuje ono w roli spójnika wprowadzającego zdanie warunkowe, czyli w takiej samej roli, jak polskie zwroty *pod warunkiem, o ile*.
- 20 Przymiotnik *practicable* dosłownie znaczy *wykonalny*. W tekstach prawnych najczęściej występuje on w wyrażeniu *as soon as practicable*, któremu w języku polskim odpowiada zwrot *w najkrótszym możliwym terminie*.

Kolejnym typowym elementem tekstu umowy kupna-sprzedaży jest określenie ceny, jaką uzgodnili zbywca i nabywca, waluty oraz sposobu dokonania płatności. Wszystkie te uzgodnienia często mieszczą się w jednym postanowieniu o umiarkowanej długości i prostym nagłówku, na przykład:

SECTION 2.
PURCHASE PRICE

The aggregate¹ purchase price for the Machinery² is ONE MILLION TWO HUNDRED THOUSAND UNITED STATES DOLLARS (US\$ 1,200.000.00³) (the "Purchase Price"). The parties agree that the Purchase Price is to be allocated⁴ among the Units⁵ as previously agreed⁶ by the parties in writing. The Purchase Price shall be paid by Polblach SA to US Steel at the appraised⁷ value for each Unit, at the Closing⁸ (as defined in SECTION 3 below) by wire transfer⁹ free of bank charges¹⁰ to an account or accounts designated in writing by US Steel, such designation not to be later than ten (10) days prior¹¹ to the Closing Date (as defined in SECTION 3 below).

- ¹ Użycie przymiotnika **aggregate** wskazuje na zsumowanie pewnej liczby składników. Wyrażenie **aggregate price** oznacza zatem *cenę łączną* za wszystkie zakupowane prawa lub rzeczy.
- ² **Machinery** to ogólny termin oznaczający *maszyny i urządzenia* bez wskazywania na ich typ czy przeznaczenie. Jak sugeruje pisownia wielką literą, dalsze szczegóły podano w definicjach.
- ³ Należy pamiętać, że w krajach anglojęzycznych obowiązują inne niż w Polsce konwencje stosowania znaków interpunkcyjnych w pisowni liczb. Całości od części ułamkowych oddziela *kropka* (czyli **decimal point**), a przecinek stawia się w dużych liczbach co trzy miejsca dziesiętne dla łatwiejszego odczytania zapisu.
- ⁴ Czasownik **allocate** oznacza podział wymienionej wcześniej kwoty na części składowe według uzgodnionego klucza dla celów księgowych. W rachunkowości zarządczej przyjęło się zapożyczenie angielskiego terminu w postaci czasownika *alokować*, ale w tekście umowy, który rachunkowości zarządczej nie dotyczy, równie dobrze można użyć mniej technicznych terminów *podzielić, rozdzielić*.
- ⁵ Rzeczownika **unit** używa się powszechnie jako ogólnego terminu wskazującego na pojedyncze urządzenie bez określania jego typu czy przeznaczenia. W zależności od kontekstu w języku polskim odpowiadają mu więc również ogólne terminy *maszyna, urządzenie, sztuka*, itp. lub nieco bardziej precyzyjne określenia rzeczy, o których faktycznie mowa, na przykład *odbiornik, aparat, pojazd*, etc. Słowo to uzupełnia zatem termin **machinery**, który odnosi się do wszystkich wspomnianych w tekście maszyn i urządzeń łącznie.

- 6 Przysłówek **previously** znaczy *wcześniej, uprzednio*. Wyrażenie **as previously agreed** oznacza zatem to samo, co polskie zwroty *jak uzgodniono uprzednio, zgodnie z wcześniejszymi uzgodnieniami*, a całe wyrażenie **as agreed by the parties in writing** należy odczytać *jak strony uzgodniły uprzednio na piśmie*.
- 7 Czasownik **appraise** znaczy *wyceniać*. Termin **appraised value** oznacza więc *wycenę wartości danego urządzenia*, a wyrażenie **at the appraised value** należy rozumieć tak, jak polskie zwroty *według wyceny, zgodnie z wyceną*.
- 8 **Closing** to *podpisanie umowy, która finalizuje transakcję*. Wyrażenie **at the closing** znaczy zatem *w terminie podpisania umowy końcowej*.
- 9 **Wire transfer** to dosyć archaiczne określenie *przelewu*, które przetrwało w amerykańskiej odmianie języka angielskiego. Termin ten odzwierciedla dawno minione czasy, gdy przelewów dokonywano za pomocą sygnału przesyłanego linią telegraficzną łączącą banki i urzędy pocztowe, czyli po drucie, z którego linie te były budowane, co upamiętnia słowo *wire*. Nowszym terminem jest oczywiście **transfer**.
- 10 **Bank charges** to *opłaty bankowe*. Wyrażenie **free of bank charges** oznacza więc, że chodzi o *kwotę netto*, z której nie zostaną potrącone opłaty naliczane przez banki realizujące przelew.
- 11 Przysłówek **prior** jest ulubionym przez prawników synonimem powszechnie znanego słowa *before*. Po przysłówku **prior** występuje przyimek **to**.

Cena bywa też określana bardziej ogólnie, poprzez wskazanie jej źródła lub sposobu ustalenia, na przykład:

Article 4. PURCHASE PRICE

All SUPPLY PARTS shall be sold to SOUNDMASTER at the prices established¹ or confirmed² by SUNRISE ELECTRONICS and in effect at the time when SOUNDMASTER's purchase order is accepted by SUNRISE ELECTRONICS. All prices for the sale of the SUPPLY PARTS under any SALES CONTRACT shall be specified³ in Japanese yen.

- ¹ **Establish** znaczy *zakładać, ustanawiać, ustalać*. W cytowanym fragmencie chodzi więc o *cenę ustaloną przez sprzedającego*.
- ² Czasownik **confirm** znaczy *potwierdzić*. W przytoczonym fragmencie chodzi zatem o *cenę potwierdzoną przez sprzedającego*.
- ³ W odniesieniu do cen słowo **specified** używa się do określenia waluty, w jakiej są podane. Cytowany fragment mówi więc o cenach *określonych, podanych, kwotowanych w jenach*.

W przypadku bardziej skomplikowanych transakcji wymagających czasochłonnych przygotowań, negocjacji, weryfikacji dokumentów, etc., postanowienia określające uzgodnioną przez strony cenę przedmiotu umowy zazwyczaj przewidują możliwość jej korygowania. Tego typu postanowienia często występują, na przykład, w umowach, których przedmiotem jest zakup spółki, przedsiębiorstwa spółki lub jego części. Na przykład:

2.1 CONSIDERATION¹ AND PAYMENT²

Subject to³ Section 2.2, the aggregate cash consideration⁴ paid for the Assets shall be £110,000 (the "Cash Consideration"). The Cash Consideration shall be paid in full⁵ in immediately available⁶ pound sterling funds⁷ at the Closing.

2.2 CASH CONSIDERATION ADJUSTMENT⁸

The Cash Consideration shall be subject to⁹ adjustment, if any, after the Closing Date (as defined in Article 3) as specified¹⁰ in this Section 2.2.

- 1 Termin **consideration** oznacza *świadczenie*, które sprzedający zaakceptował w zamian za przeniesienie na nabywcę praw do przedmiotu umowy. W cytowanym przykładzie jest to zatem dosyć górnołotne określenie *ceny*, jaką ustaliły między sobą strony umowy.
- 2 **Payment** znaczy *płatność*. Użycie tego terminu w nagłówku artykułu zapowiada więc opisanie w nim *warunków płatności*, które zazwyczaj określa się terminem **terms of payment**.
- 3 Użycie przymiotnika **subject to** wraz z nazwą lub numerem jednostki redakcyjnej tekstu umowy (w tym przypadku jest to section 2.2, czyli artykuł 2.2) oznacza, że wskazany w ten sposób fragment zawiera wyjątek od ogólniejszego sformułowania zawartego w czytany właśnie postanowieniu. W języku polskim takiemu zastosowaniu **subject to** odpowiada zwrot z *zastrzeżeniem*.
- 4 Jak można się domyślać, określenie **cash consideration** oznacza *świadczenie w gotówce*, co w przytoczonym fragmencie sprowadza się do *ceny płatnej w gotówce* lub, jak czasami po staropolsku piszą notariusze, *w gotowiźnie*.
- 5 Gdy mowa o płatnościach wyrażenie **in full** znaczy to samo, co polski zwrot *w całości*.
- 6 W odniesieniu do kwot wyrażenie **immediately available** oznacza, że można je przelać, wypłacić, etc. tego samego dnia, o którym mowa, nie czekając na

rozliczenie czeku czy udzielenie kredytu. W cytowanym przypadku dniem tym jest **Closing**, czyli termin podpisania umowy. Kwoty określane jako **immediately available** są zatem *dostępne tego samego dnia*. Bardziej technicznym terminem bankowym wyrażającym takie samo znaczenie jest **same day funds**.

- 7 **Funds to środki pieniężne**, czyli kwoty dostępne na rachunku bankowym. W takim znaczeniu słowo **funds** zawsze występuje w liczbie mnogiej. Ponieważ słowo **funds** może oznaczać również *fundusze*, czyli liczbę mnogą utworzoną od słowa **fund** czyli *fundusz* (np. fundusz płac, fundusz inwestycyjny, itp.), dla uniknięcia nieporozumień w znaczeniu środka pieniężnego używa się również czasami rzeczownika **money** w liczbie mnogiej, pisanego **monies**, jak w cytowanym powyżej przykładzie, lub **moneys**. W powszechnie znanej i nauczanej angielszczyźnie forma ta jest niegramatyczna, ale występuje ona jako termin fachowy w języku prawa i ekonomii.
- 8 **Adjustment** oznacza *korektę*. W cytowanym nagłówku chodzi zatem o *korektę świadczenia gotówkowego*, czyli *korektę ceny*.
- 9 Jeżeli po przymiotniku **subject to** nie występuje nazwa lub numer jednostki redakcyjnej tekstu (np. artykułu, paragrafu, etc.), jak miało to miejsce w punkcie ³ powyżej, to znaczy on to samo, co polski czasownik *podlegać*. Przytoczony fragment stwierdza więc, że *świadczenie gotówkowe podlega korekcie*.
- 10 Wyrażenie **as specified** jest synonimem częściściej stosowanych zwrotów **as set out** i **as set forth** i tak jak one *znaczy jak jest to wskazane, przedstawione, określone*.

2.2.1 As soon as practicable (but in no event¹ later than 90 calendar days following the Closing Date), Booker & McKenzie shall prepare and deliver to SBB an audited² balance sheet for the Business³ (the "Closing Balance Sheet"⁴), including the Company, the Subsidiaries and Affiliates, as of⁵ the Closing Date, together with a supplementary statement⁶ adjusting the balance sheet to exclude certain assets and liabilities which are not to be sold and to include certain other assets and liabilities which are to be sold, all as set forth in Schedule⁷ 2.2.2. In the preparation of the Closing Balance Sheet, Booker & McKenzie shall in good faith⁸ consider all reasonable⁹ audit procedures suggested by SBB, and to the extent such suggested procedures are acceptable to Booker & McKenzie prepare the Closing Balance Sheet, in a manner¹⁰ consistent¹¹ therewith.

2.2.2 Subject to the limitations¹² set forth in Section 2.2.4, within 30 **Business Days**¹³ after the date of receipt by SBB of the Closing Balance Sheet:

- (i) If the amount of Net Book Value¹⁴ shown¹⁵ on the Closing Balance Sheet is less than \$1,174,530 by at least \$80,000 (the "Designated Amount"), Pakopol SA shall immediately¹⁶ pay to SBB, as an adjustment to the Cash Consideration, in immediately available funds, an amount equal to such excess over¹⁷ the Designated Amount; and
- (ii) If the amount of Net Book Value shown on the Closing Balance Sheet is greater than \$1,174,530 by at least the Designated Amount, SBB shall immediately pay, as an adjustment to the Cash Consideration, in immediately available funds, to Pakopol SA an amount equal to such excess over the Designated Amount.

- ¹ W angielskim języku prawnym wyrażenia *in no event* używa się w znaczeniu *w żadnym wypadku, w żadnym razie*.
- ² Czasownik *audit* oznacza *badanie sprawozdań finansowych* przez biegłego rewidenta czyli audytora. *Audited balance sheet* to zatem *bilans zbadany przez audytora*.
- ³ Powszechnie znany rzeczownik *business* zazwyczaj nie wskazuje na formę prawną, w jakiej prowadzona jest działalność gospodarcza, może to natomiast wynikać z kontekstu. Ponieważ przytoczony fragment pochodzi z umowy kupna-sprzedaży spółki, w cytowanym fragmencie *business* przybiera znaczenie *spółka*. Jak wskazuje pisownia wielką literą, zostało to sprecyzowane w definicjach.
- ⁴ *Closing balance sheet* to *bilans zamknięcia*, czyli sporządzany według stanu majątku spółki w ostatnim dniu jej działalności.
- ⁵ Wyrażenia *as of* używa się do określenia daty, na jaką sporządzone zostało wskazane w tekście sprawozdanie, zestawienie, itp. Odpowiada ono zatem polskiemu zwrotowi *według stanu na dzień*.
- ⁶ Termin *supplementary statement* oznacza *notę objaśniającą* załączaną do głównej części opinii biegłego rewidenta sporządzonej po zbadaniu sprawozdania finansowego.
- ⁷ Jak wspomniano w rozdziale 2.1., *schedule* to *załącznik do umowy* zawierający szczegóły uzupełniające jej treść.
- ⁸ Jak łatwo można się domyślić, termin *good faith* oznacza *dobrą wiarę*. Należy jednak pamiętać, że w doktrynie anglosaskiej pojęcie dobrej wiary jest znacznie szersze niż w prawie polskim i oznacza nie tylko przekonanie o działaniu zgodnie z prawem, ale ogólne zaufanie związanych umową stron do siebie.

- 9 Wbrew temu, co może sugerować użycie tego słowa w języku potocznym, w tekstach prawnych przymiotnik **reasonable** wcale nie oznacza *rozsądny*, ale *uzasadniony*. Wynika to z faktu, że rzeczownik **reason**, z którego utworzono przymiotnik **reasonable**, oznacza zarówno *rozum*, jak i *przyczynę*. W języku potocznym preferuje się to pierwsze znaczenie, a w języku prawnym drugie.
- 10 Rzeczownik **manner** oznacza *sposób* lub *tryb* wykonania wskazanej w tekście czynności. W języku prawnym używa się go w taki sam sposób, jak słowa *way* w języku potocznym.
- 11 Przymiotnik **consistent** oznacza *zgodny* i zawsze występuje z przyimkiem **with**. Z tego właśnie powodu zaimek rozpoczynający się od **there** przyjmą w cytowanym fragmencie formę **therewith**. Zaimek ten odsyła jednak czytelnika do *sugerowanych przez SBB i akceptowanych przez Booker & McKenzie procedur przeprowadzania audytu*. Całość kończącego zdanie wyrażenia **in a manner consistent therewith** należy więc odczytać *w sposób zgodny z sugerowanymi procedurami*.
- 12 **Limitations** to *ograniczenia*. Przytoczone zdanie rozpoczyna się więc od stwierdzenia: *z zastrzeżeniem ograniczeń przedstawionych w artykule 2.2.4.*
- 13 **Business day** oznacza *dzień roboczy*. Zazwyczaj przyjmuje się, że jest to dzień, w którym banki obsługują klientów we wskazanych centrach finansowych, np. Londynie, Nowym Jorku, etc.
- 14 **Net book value** oznacza to samo, co polski termin *wartość księgową netto*, czyli wartość majątku spółki wykazana w bilansie po odjęciu zobowiązań i odpisów z tytułu amortyzacji. W tym samym znaczeniu używa się również terminów **net worth** i **equity**.
- 15 Imiesłowu **shown** używa się przy określaniu wartości liczbowych *wykazanych* w sprawozdaniach finansowych.
- 16 W języku prawnym przysłówek **immediately** stosuje się czasami w znaczeniu *bezzwłocznie*. W takim samym znaczeniu używa się również trudniejszego w wymowie i archaicznego już wyrazu **forthwith**.
- 17 W dokumentach prawnych i finansowych rzeczownik **excess** oznacza *nadwyżkę*, łącząc się w takim przypadku z przyimkiem **over**, jak w omawianym przykładzie.

Jak już wspomniano, w przypadku złożonych transakcji kupna–sprzedaży wymagających długotrwałych przygotowań, w umowach często występuje osobny zestaw postanowień opisujących przebieg i interpretację wydarzeń w dniu podpisania umowy końcowej, określanym jako **closing**. Na przykład:

3.1 THE CLOSING. The closing of the transaction¹ contemplated² herein (the "Closing") shall take place³ at the offices of Booker & McKenzie, Storagatan 26, 100 41, Stockholm, Sweden, and at such other locations as the parties may agree⁴ at 10:00 a.m. (New York City time) on the later of⁵ (i) August 31st, 1994, and (ii) the fifth Business Day after the satisfaction⁶ or waiver⁷ of the conditions in Articles 8 and 9, or at such other time or place as the parties may agree (the "Closing Date"). All matters⁸ at the Closing shall be considered to take place simultaneously⁹, and no delivery of any document shall be deemed completed¹⁰ until all transactions and delivery of documents are completed. At the Closing, the purchase of the Assets shall be, as between SBB and the SBB Affiliates, on the one hand, and Pakopol SA, on the other hand, deemed to have occurred¹¹ at and as of¹² 24:00 local time in the respective jurisdictions¹³ on the Closing Date.

- 1 W odniesieniu do transakcji termin closing odpowiada polskiemu zwrotowi *podpisanie umowy końcowej*. The closing of the **transaction** należy więc odczytać *podpisanie umowy końcowej dotyczącej transakcji*.
- 2 Wbrew temu, co może sugerować pisownia, w dokumentach prawnych imiesłów **contemplated** stosuje się w takim samym znaczeniu, jakie wyraża polski zwrot *o którym mowa*.
- 3 W języku prawnym wyrażenie **take place** znaczy dokładnie to samo, co w języku potocznym – określa miejsce i czas wskazanej w tekście czynności. W języku polskim odpowiadają mu więc zwroty *mieć miejsce, odbyć się*.
- 4 Wyrażenie **as the parties may agree** oznacza to samo, co polskie zwroty *uzgodniony przez strony, ustalony przez strony, jak strony uzgodnią, jaki strony uzgodnią* itp.
- 5 Wyrażenie **on the later of** poprzedza wyliczenie dwóch sposobów ustalenia terminu wykonania jakiejś czynności (w cytowanym przypadku chodzi o podpisanie umowy) i wskazuje, że należy wybrać ten spośród nich, który prowadzi do ustalenia daty późniejszej. Jeżeli umowa nakazuje wybranie wcześniejszej z dwóch dat, wyrażenie to przyjmuje brzmienie **on the earlier of**. W języku polskim wersjom tym odpowiada zwrot *w późniejszym / wcześniejszym terminie z*, lub też dodane po wyliczeniu obu terminów zdanie podrzędne *w zależności od tego, który z tych terminów przypada później / wcześniej*.
- 6 Rzeczownik **satisfaction** oznacza *spełnienie warunku*, o którym mowa w tekście.

- 7 Rzeczownik *waiver* oznacza dobrowolne *odstąpienie* przez jedną ze stron umowy od wykonania prawa, które jej przysługuje.
- 8 Tak jak w języku potocznym, występujący w liczbie mnogiej rzeczownik **maters** ma w dokumentach prawnych znaczenie bardzo ogólne, które precyzuje dopiero kontekst jego użycia. W przypadku cytowanej umowy zawęża się ono z bardzo szerokiego terminu *sprawy do czynności*, jakie wiążą się z podpisaniem umowy.
- 9 Zastosowanie przysłówka **simultaneously** oznacza uznanie poszczególnych czynności za *równoczesne*. W tym samym znaczeniu używa się również przysłówka **concurrently**.
- 10 Jak wspomniano wcześniej, **deem** to często spotykany w dokumentach prawnych synonim powszechnie znanego czasownika **consider** w znaczeniu *uważać, uznawać*. Ujęte w stronie biernej wyrażenie **shall be deemed completed** należy zatem rozumieć jako odpowiednik polskiego zwrotu *jest uważany za dokonany* i jego wersji w pozostałych rodzajach gramatycznych. Na przykład, do przywołanego w cytowanym tekście *doręczenia* najlepiej pasuje *jest uważane za dokonane*.
- 11 Wbrew pozorom, bardzo podobne znaczenie kryje się za bardziej wyrafinowanym gramatycznie wyrażeniem **deemed to have occurred**. Aby je prawidłowo odczytać, trzeba je jednak najpierw połączyć z **shall be**, czyli pozostałą jego częścią, która wystąpiła w zdaniu nieco wcześniej, oraz powiązać ze słowem **purchase**, czyli *zakup*, które występuje w podmiocie zdania. Po takich zabiegach wstępnych można już zinterpretować całość **shall be deemed to have occurred** jako równoważną polskiemu zwrotowi: *uważa się za dokonany, uważa się, że nastąpił*.
- Bezokolicznik występuje tu w rzadko spotykanej wersji z operatorem **have** ze względu na chronologię wydarzeń. Użycie czasownika **deem** wskazuje bowiem, że strony nie będą czekać z podpisaniem umowy do północy, ale po prostu uznają, że nastąpiło ono akurat o tej godzinie. O tej porze fakt podpisania umowy będzie już jednak należał do przeszłości, a jedyną bezokolicznikową formą gramatyczną, która odnosi się do wydarzeń przeszłych, jest właśnie cytowana forma z operatorem **have**. Częściej spotykane i prostsze formy bezokolicznika wskazują bowiem zawsze na wydarzenia przyszłe lub teraźniejsze.
- 12 Wystąpienie bardzo rzadkiego połączenia dwu przyimków **at and as of** wynika z tego, że strony zarówno uznają umowę za podpisaną dokładnie o północy według czasu obowiązującego w Sztokholmie (stąd użycie przyimka **at**), jak i za wchodzącą w życie z wybięciem tej godziny, co wyraża **as of**.

- ¹³ Jak podpowiada pisownia, **jurisdiction** to *jurysdykcja*, która w tym przypadku oznacza geograficzny zasięg stosowania poszczególnych systemów prawnych, np. polskiego, szwedzkiego, angielskiego, itp.

Jeżeli warunki płatności wykraczają poza proste dokonanie przelewu, są one zwykle wydzielane w osobny artykuł umowy, tak jak ma to miejsce poniżej w przypadku **letter of credit**, czyli akredytywy:

Article 5. TERMS OF PAYMENT

(a) At least one month before the shipping date specified in the relevant agreement, Starprint shall raise¹, with a leading and first class bank (such bank shall be changed at the request² of Moonsystems, Inc. to be made from time to time), an irrevocable³ and, if so requested by Moonsystems, Inc., confirmed⁴ letter of credit in full amount specified in the agreement in Canadian dollars (unless otherwise agreed upon) in favour of⁵ Moonsystems, Inc. available at two days after the date of the bill of lading⁶ or air waybill⁷ for the shipment of Cartridges to be drawn on⁸ the establishing bank⁹ (unless otherwise agreed upon). A confirming bank¹⁰ shall be a leading and first class international bank acceptable to Moonsystems, Inc. and, unless otherwise agreed upon, be a bank other than the establishing bank of the letter of credit. Such letter of credit shall provide for partial shipments and shall remain valid for not less than 30 days after the last day specified for shipment. In the event that the letter of credit is to be advised¹¹ by facsimile, Starprint shall cause a written confirmation thereof to be air-mailed¹² to Moonsystems, Inc. via the advising bank¹³.

- ¹ Czasownika **raise** używa się w odniesieniu do akredytywy w takim samym sensie, jak polskiego czasownika *otworzyć*. Opisuje on bowiem całość starań importera o wyrażenie przez bank zgody na sfinansowanie transakcji za pomocą akredytywy, czyli operacji finansowej, której istotą jest dokonanie płatności za sprzedane towary na podstawie samej dokumentacji, zanim towary faktycznie dotrą do nabywcy.
- ² Znaczenie wyrażenia **at the request** jest silnie uzależnione od kontekstu. Obejmuje ono bowiem bardzo szeroki zakres możliwości, którym odpowiadają polskie zwroty sięgające od dyplomatycznego *na prośbę*, poprzez urzędowe *na wniosek*, aż po stanowcze *na żądanie*. Właściwą wersję należy wybrać na pod-

stawie wywnioskowanych z treści zamiarów strony lub stron. Cytowany fragment nie jest nacechowany żadnymi emocjami, brzmi neutralnie, najbardziej stosowna wydaje się zatem wersja środkowa *na wniosek*.

- 3 Przymiotnik **irrevocable** odnosi się do akredytywy i oznacza, że jest ona *nieodwołalna*, dając eksporterowi pewność, że bank nie wycofa się z obsługi transakcji.
- 4 Imiesłów **confirmed** również odnosi się do akredytywy i wskazuje, że jej otwarcie oraz wiarygodność banku otwierającego jest *potwierdzona* przez bank bliżej znany eksporterowi. Dzięki potwierdzeniu eksporter ma większą pewność, że otrzyma należną mu płatność zgodnie z ustaleniami i nie poniesie strat.
- 5 Zwrotu *in favour of* (w pisowni amerykańskiej *in favor of*) używa się do wskazania beneficjenta akredytywy, czyli eksportera, który za jej pomocą otrzyma płatność za sprzedane towary. W języku polskim w takim znaczeniu używa się zwrotu *na rzecz*, mówiąc, że akredytywa została otwarta *na rzecz* wskazanego w tekście podmiotu (w cytowanym przypadku Moonsystems, Inc.).
- 6 **Bill of lading to list przewozowy**, czyli dokument uprawniający przewoźnika do transportu powierzonych mu towarów drogą morską lub lądową. W języku polskim używa się w tym znaczeniu również terminu *konosament*. Jeżeli tekst wymienia towary, na które wystawiony jest list przewozowy, to następuje to po przyimku **for**.
- 7 Termin **air waybill**, często zastępowany skrótem **AWB** utworzonym od pierwszych liter pełnej wersji terminu, to *lotniczy list przewozowy*, czyli dokument uprawniający przewoźnika do transportu powierzonych mu towarów drogą lotniczą. Jeżeli tekst wymienia towary, na które wystawiony jest list przewozowy, to następuje to po przyimku **for**.
- 8 Wyrażenia **to be drawn on** używa się do wskazania banku, który dokona płatności z tytułu akredytywy, czyli płatnika. W języku polskim odpowiada mu zatem prosty zwrot *płatny przez* i jego dalsze wersje w innych rodzajach gramatycznych.
- 9 **Establishing bank to bank otwierający akredytywę**, znany również jako **issuing bank**.
- 10 **Confirming bank to bank potwierdzający wiarygodność instytucji finansowej, która otworzyła akredytywę**.
- 11 W terminologii finansowej czasownik **advise** znaczy *awizować*, czyli powiadamiać za pomocą stosownego dokumentu. Wyrażenie **is to be advised** należy zatem odczytać *ma być awizowany*.

- ¹² Jak podpowiadają składniki dosyć rzadkiego czasownika **air-mail**, znaczy on *wysłać pocztą lotniczą*. Całość wyrażenia **cause to be air-mailed** należy zatem odczytać *spowodować wysłanie pocztą lotniczą*.
- ¹³ **Advising bank to bank awizujący**, czyli instytucja finansowa, której rola w całej operacji finansowej sprowadza się do przekazania awiza akredytywy.

W osobnym artykule umowy bywają również umieszczane postanowienia opisujące transport, czyli **shipment**, na przykład:

Article 9. SHIPMENT

(a) Unless otherwise agreed¹, shipment shall be effected² at any Korean or foreign port(s) in one shipment or in installments³ by any carrier⁴ of any flag⁵ subject to the carrier's space being available. The quantity of each shipping lot⁶ of the ENGINES shall be from time to time determined by the Seller.

(b) The date of Bill of Lading or of similar document(s) shall be deemed to be conclusive evidence⁷ of the date of such shipment.

- ¹ Wyrażenie **unless otherwise agreed** znaczy to samo, co polskie zwroty *o ile strony umowy nie uzgodniły inaczej, jeżeli strony umowy nie uzgodniły inaczej*.
- ² Czasownik **effect** oznacza *wykonać* czynność wskazaną w jego najbliższym kontekście. W języku polskim odpowiadają mu jednak zazwyczaj czasowniki o bardziej precyzyjnym znaczeniu, dopasowane do czynności, o której mowa. W przypadku *zleceń*, czyli **orders** jest to, na przykład, *realizować*, a w cytowanym przykładzie dotyczącym *transportu*, czyli **shipment**, i portu, jest to *wysłać, wyekspediować*.
- ³ Wyrażenie **in installments** oznacza, że towar wysyłany będzie *partiami*, a więc nie jednym transportem, czyli **in one shipment**.
- ⁴ **Carrier** to przewoźnik. Zapis **any carrier** należy odczytać *każdy przewoźnik, dowolny przewoźnik*. **Any** stosuje bowiem często do wskazania, że nie przewiduje się żadnych preferencji i dopuszcza się wolny wybór.
- ⁵ Ponieważ wzmianka o porcie wskazuje na transport morski, **flag** oznacza *banderę*, czyli kraj, w którym zarejestrowano statek na podstawie obowiązujących w nim przepisów. Wyrażenie **of any flag** należy więc odczytać *phywający pod dowolną banderą*.
- ⁶ **Shipping lot** to *partia towaru* wysłana jednym transportem.
- ⁷ Wyrażenie **conclusive evidence** oznacza to samo, co polski zwrot *wystarczający dowód*.

Kolejnym elementem typowej umowy kupna–sprzedaży jest określenie warunków gwarancji udzielanej na przedmiot umowy przez sprzedającego. Ze względu na wagę postanowień dotyczących tego zagadnienia z reguły są one zamieszczane w osobnym artykule.

6. WARRANTY¹

6.1. Buyer shall submit to Seller a written report detailing² the quality problem with the Components³ occurring in the market during the period of fifteen [15] months from each delivery of the Components hereunder. Further⁴, Buyer shall submit to Seller samples⁵ of the Components alleged⁶ to be defective⁷ upon request of⁸ Seller.

6.2. Buyer shall be responsible for warranty servicing⁹ of the Products and any claims¹⁰ made by any third party against the Products once¹¹ Buyer distributes or has distributed the Products in the market.

- 1 Terminu **warranty** używa się zamiennie z **guarantee** na oznaczenie *gwarancji*. Formalnie **warranty** to zobowiązanie sprzedającego wynikające z samego faktu sprzedaży, czyli *rekojmia*, a **guarantee** to odrębne zobowiązanie umowne, czyli *gwarancja*. W praktyce *gwarancję* jakości wyrobów określa się jednak jednym i drugim terminem, co odzwierciedla ich wspólny źródłosłów. Pierwotnie **warranty** i **guaranty** były bowiem jedynie dwoma różnymi pisowniami tego samego słowa, a termin **guarantee**, zgodnie ze swą końcówką, oznaczał osobę, której udzielono rekojmii. Należy również pamiętać, że słowo **warranty** ma jeszcze drugie bardzo ważne znaczenie. Jest nim *poboczny warunek* umowy, czyli każdy warunek inny niż określony terminem **condition**, jak zostało to omówione w rozdziale trzecim. Na szczęście, w znaczeniu tym termin **warranty** często zastępowany jest słowem **term**, tak jak w wyrażeniu **terms and conditions**, albo, jak zostanie to przedstawione w rozdziale piątym, występuje w liczbie mnogiej **warranties** i w formie czasownikowej **warrants, warranted, etc.**
- 2 Czasownika **detail** używa się do przedstawienia zawartości wskazanego w tekście dokumentu. W języku polskim odpowiadają mu więc czasowniki *przedstawić, określić, wykazać, itp.*
- 3 Jak podpowiada pisownia, **components** to najczęściej komponenty, choć termin angielski ma dosyć szerokie znaczenie i obejmuje również *podzespoły, części, składniki* itp.

- 4 Słowo **further**, czyli dosłownie przysłówki *dalej*, często występuje w roli gramatycznej, zastępując spójniki wskazujące na kontynuowanie tego samego tematu, myśli, etc. W takim przypadku **further** rozpoczyna zdanie i pełni taką samą rolę, jak używane w środku zdania polskie spójniki *również, także*, itp.
- 5 **Sample** to *próbka* towaru, materiału, etc. W użyciu znajduje się również czasownik **sample**, który, jak można się domyślać, znaczy *pobierać próbki*.
- 6 Czasownika **allege** używa się z bezokolicznikiem do wyraźnego zaznaczenia, że przedstawione w dalszej części zdania wydarzenia, okoliczności itp. są tylko domniemaniami i opiniami, a nie obiektywnymi faktami. W języku polskim najczęściej odpowiadają mu zwroty *uważany za, określany jako*.
- 7 Rzeczownik **defect** oznacza *wadę*, a utworzony od tego słowa przymiotnik **defective** znaczy *wadliwy*. Słów tych używa się zarówno w odniesieniu do wad fizycznych, jak i prawnych.
- 8 Wyrażenie **upon request of** jest bardziej oficjalną wersją zwrotu **at the request of** i ma tak samo szerokie znaczenie, omówione powyżej.
- 9 **Warranty service** to *serwis gwarancyjny*, czyli wykonywanie napraw w okresie objętym gwarancją. *Serwis pogwarancyjny*, czyli wykonywanie napraw po upływie gwarancji, określa się terminem **maintenance**.
- 10 Terminem **claim** określa się *roszczenia*. W cytowanym przykładzie są to *roszczenia osób trzecich*.
- 11 W języku prawnym przysłówka **once** używa się w znaczeniu, które w języku polskim wyraża spójnik *gdy*.

6.3. In the event¹ that any malfunctions² or defects in a particular model of the Products, which Seller admits³ to be attributable⁴ to the manufacturer thereof, such as defects in design⁵, parts or workmanship⁶ of Products, should⁷ occur in identical components or parts by reason of⁸ the same cause in more than 5%⁹ of the total number of such Components which have been delivered within one [1] month, Seller shall remedy¹⁰ all such malfunctions or defects in excess of¹¹ such 5% in the way selected by Seller, on condition that Buyer performs¹² its obligations stipulated¹³ in Clause 6.1.

- 1 Wyrażenie **in the event of** dosłownie znaczy to samo, co polski zwrot *w przypadku*. Ponieważ podstawową funkcją tego wyrażenia jest wprowadzanie zdań warunkowych, często przyjmuje ono takie samo znaczenie, jak polskie spójniki *jeśli, jeżeli*.

- 2 Rzeczownik **malfunction** ogólnie oznacza *wadliwe funkcjonowanie* wskazanych w zdaniu urządzeń. W języku polskim najczęściej odpowiada mu więc termin *awaria*.
- 3 Czasownik **admit** znaczy *uznać, przyznać*.
- 4 Przymiotnika **attributable** używa się z przymikiem **to** do wskazania na potencjalne źródło okoliczności wskazanych w pozostałej części zdania. W języku polskim odpowiadają mu więc zwroty *powiązany z, związany*.
- 5 Termin **design** oznacza *projekt* przygotowany przez konstruktora. Przytoczony fragment **defects in design** należy więc odczytać jako *wady konstrukcyjne*.
- 6 Termin **workmanship** oznacza *jakość wykonania* produktu, o którym mowa w tekście.
- 7 W bardzo oficjalnych odmianach języka angielskiego, a do takich należy język prawny, czasownika modalnego **should** często używa się nie w powszechnie znanym znaczeniu *powinien*, ale dla zaznaczenia, że czytane właśnie zdanie, jest zdaniem warunkowym. W takiej roli **should** występuje zawsze na początku zdania. W cytowanym przykładzie tak nie jest, ponieważ miejsce to zajmuje inne wyrażenie, które spełnia tę rolę. Nie zmieniając znaczenia całego zdania można by jednak przenieść **should** na jego początek, zastępując nim wyrażenie **in the event of**. Innymi słowy, w przytoczonym zdaniu występują dwa elementy wskazujące na jego warunkowy charakter i ten spośród nich, który występuje później, czyli **should**, można w trakcie czytania całkowicie pominąć. Jeżeli **should** jest jedyną oznaką, że czytelnik ma do czynienia ze zdaniem warunkowym, w języku polskim odpowiadają mu spójniki *jeśli, jeżeli*, itp.
- 8 Zwrot **by reason of** jest dosyć często używanym przez prawników synonimem powszechnie znanego wyrażenia **because of**.
- 9 Należy pamiętać, że w języku angielskim przeważnie nie pisze się zera przed ułamkiem dziesiętnym. Jak widać, w użyciu jest tylko kropka, czyli **decimal point**, zastępująca stosowany w Polsce przecinek.
- 10 Czasownik **remedy** ma dosyć ogólne znaczenie związane z przywracaniem wskazanych w tekście rzeczy lub osób do stanu pierwotnego. W języku polskim odpowiadają mu zazwyczaj czasowniki o bardziej precyzyjnym znaczeniu, dopasowane do czynności, o której mowa, na przykład *naprawić* szkodę, *usunąć* awarię, *uzdrowić* sytuację, etc.
- 11 Wyrażenia **in excess of** używa się do wskazania minimalnej wielkości, ilości itp., po przekroczeniu której podjęte zostaną kroki przedstawione w pozostałej części zdania. W języku polskim odpowiada mu zatem *powyżej*.

- ¹² W odniesieniu do zobowiązań, czyli obligations, czasownik perform przybiera znaczenie wykonać, wywiązać się. Należy jednak pamiętać, że słowo obligations nie oznacza zobowiązań tylko w sensie księgowym, tak jak termin liabilities, ale ma znaczenie znacznie szersze, obejmując również zobowiązania finansowe, umowne, moralne, etc.
- ¹³ W języku prawnym czasownika stipulate używa się do wskazania, gdzie zapisane są przytoczone w tekście warunki czy postanowienia. W języku polskim odpowiadają mu więc czasowniki wskazać, określić, przedstawić, itp.

Postanowienia charakterystyczne dla umowy kupna-sprzedaży zwykle zamyka osobny artykuł ograniczający odpowiedzialność stron z tytułu szkód, jakie mogą wyniknąć w związku z jej realizacją.

LIMITATION OF LIABILITY¹. other than² as³ set forth in section 3.a. or upon⁴ the breach of any warranty⁵, neither⁶ buyer, nor seller shall be liable⁷ to the other⁸ for any indirect⁹, special¹⁰, incidental¹¹ or consequential¹² damages¹³ arising out of¹⁴ or related to¹⁵ this agreement or any performance¹⁶ hereunder, even if such party has advance notice¹⁷ of the possibility of such damages, whether¹⁸ based on¹⁹ a theory²⁰ of contract²¹, tort²², strict liability²³ or otherwise²⁴.

- ¹ Termin liability oznacza odpowiedzialność w sensie prawnym. Różni się on więc zasadniczo od powszechnie znanego słowa responsibility, którego znaczenie obejmuje tylko odpowiedzialność w sensie moralnym i społecznym, co najlepiej ilustrują połączenia obu słów z przymiotnikiem limited. Zarówno limited liability jak i limited responsibility to ograniczona odpowiedzialność, ale w pierwszym przypadku oznacza ona pomniejszenie odpowiedzialności wskazanych w tekście osób wobec prawa, a w drugim w negatywnym świetle przedstawia ich charakter jako jednostek lekkomyślnych, niegodnych zaufania, itp.
- ² Wyrażenia other than używa się w celu wskazania wyjątku od sformułowanej w zdaniu zasady ogólnej. W języku polskim odpowiadają mu zatem zwroty z wyjątkiem, za wyjątkiem oraz bardziej dostojnie brzmiące słowa wyjąwszy, oprócz.
- ³ Niepozornie wyglądające as bywa stosowane w języku prawnym do przywołania okoliczności przedstawionych w innym miejscu czytanego tekstu. Początek zdania other than as set forth in należy więc odczytać za wyjątkiem okoliczności przedstawionych w.
- ⁴ Przyimków upon i on używa się zazwyczaj do określenia położenia wskazanych w tekście przedmiotów. Jeżeli występujące po obydwu przyimkach słowa nie odnoszą się jednak do rzeczy, ale do wydarzeń (jak w cytowanym

przykładzie, gdzie jest to **breach**, czyli *naruszenie warunków umowy*), to tekst wskazuje na ich równoczesność z okolicznościami przedstawionymi w pozostałej części zdania oraz zachodzący między nimi związek przyczynowo-skutkowy. Przytoczony fragment należy więc odczytać *w związku z naruszeniem, w przypadku naruszenia*.

- 5 Należy pamiętać, że termin *warranty*, jak przedstawiono to szczegółowo w rozdziale trzecim, oznacza *poboczny warunek umowy*, czyli każdy inny warunek, niż określony terminem *condition*. Całość **or upon the breach of any warranty** należy więc odczytać *lub w przypadku naruszenia któregoś z pobocznych warunków umowy*.
- 6 Jak wiadomo, zbudowane z dwóch spójników wyrażenie **neither... nor...** najczęściej równoważne jest polskiemu zwrotowi *ani... ani...* Należy jednak pamiętać, że oba jego składniki zawierają ukryte przeczenie, ponieważ powstały z połączenia partykuły **ne**, czyli prekursora używanego obecnie **not**, z powszechnie znanymi słowami **either** oraz **other**. Wystąpienie tego zwrotu w zdaniu, niezależnie od nadanej mu interpretacji, zawsze oznacza zatem, że jest to zdanie przeczące, choć ze względu na obowiązującą w języku angielskim zasadę stosowania tylko jednego przeczenia, orzeczenie zawsze przyjmuje w takim przypadku formę twierdzącą, co najlepiej ilustruje dalszy ciąg omawianego zdania.
- 7 Przymiotnik **liable** znaczy *odpowiedzialny w sensie prawnym, ponoszący odpowiedzialność*. Po przyimku **for** określony jest natomiast zakres wskazanej przez przymiotnik odpowiedzialności. Połączenie **liable for** oznacza zatem to samo, co polskie zwroty *odpowiedzialny za, ponoszący odpowiedzialność z tytułu*. Czytając omawiany fragment należy jednak zauważyć, że występuje w nim wyrażenie **neither... nor...**, które, jak wskazano w punkcie ⁶ powyżej, całemu zdaniu nadaje znaczenie przeczące, choć w orzeczeniu, czyli **shall be**, brak partykuły **not**. Z tego względu **shall be liable** w tym przypadku oznacza, że wymienione strony *nie ponoszą odpowiedzialności z tytułu wskazanego w dalszej części tekstu*.
- 8 W języku prawnym wyrażenia **to the other** używa się do oznaczenia, że strony umowy stosują wskazaną w tekście zasadę do siebie nawzajem. W języku polskim najczęściej odpowiada mu zatem dodane do orzeczenia *się, sobie*, itp. Zastosowanie zwrotu **to the other** we fragmencie: **neither buyer nor seller shall be liable to the other for** wskazuje więc, że w stosowaniu zasady nieponoszenia odpowiedzialności z tytułu wymienionego w dalszej części zdania, obowiązuje pełna wzajemność, co najlepiej odczytać *kupujący i sprzedający nie będą pociągać się do odpowiedzialności z tytułu lub, w bardziej podniosłych wersjach, nabywca i zbywca nie będą dochodzić od siebie, nabywca i zbywca nie będą wnosić*

- przeciwko sobie roszczeń z tytułu. W obu przypadkach użycie w języku polskim czasu przyszłego wynika z tego, że cytowane zdanie ewidentnie odnosi się do wydarzeń umiejscowionych w przyszłości.
- 9 **Indirect damages** to ogólny termin oznaczający *odszkodowanie z tytułu strat* lub szkód pośrednio związanych z naruszeniem umowy bez wskazania na ich zakres czy okoliczności powstania.
 - 10 Termin **special damages** oznacza *odszkodowanie z tytułu rzeczywistych strat* lub szkód poniesionych przez pokrzywdzoną stronę bez względu na orzecznictwo sądów w podobnych przypadkach. Przeciwnością terminu **special damages** jest termin **general damages**, który oznacza typowe dla danego przypadku odszkodowanie orzekane przez sądy w krajach anglosaskich. Użycie terminu **special damages** sugeruje zatem, że strona pokrzywdzona, powołując się na szczególne okoliczności sprawy, wnosi o ustanowienie precedensu.
 - 11 Termin **incidental damages** oznacza *odszkodowanie z tytułu strat*, jakie jedna ze stron poniosła w związku z transportem i magazynowaniem rzeczy, które ostatecznie nie zostały wydane odbiorcy z powodu naruszenia przez niego warunków wiążącej strony umowy.
 - 12 Termin **consequential damages** oznacza *odszkodowanie z tytułu strat* lub szkód spowodowanych konsekwencjami naruszenia warunków umowy przez jedną z jej stron. Znaczenie tego terminu obejmuje zatem straty lub szkody, które nie są bezpośrednio spowodowane działaniami podjętymi przez stronę umowy, ale które stanowią ich logiczną konsekwencję znaną wcześniej stronie, która dopuszcza się naruszenia umowy, i niemożliwą do uniknięcia przez stronę pokrzywdzoną. Typowym przykładem jest sytuacja, w której dostawca podzespołów nie dostarczył ich na czas, w związku z czym producent urządzenia przekroczył termin uzgodniony z odbiorcą gotowego produktu i został z tego tytułu obciążony karą umowną.
 - 13 **Damages** to *odszkodowanie* orzeczone przez sąd. W takim znaczeniu słowo to występuje wyłącznie w liczbie mnogiej. W liczbie pojedynczej **damage** jest rzeczownikiem niepoliczalnym i znaczy to samo, co polski termin *szkoda* poniesiona przez osobę fizyczną lub prawną. Jeżeli odszkodowanie płatne jest na jakiegokolwiek innej podstawie niż wyrok sądu, na przykład wynika z polisy ubezpieczeniowej, decyzji władz spółki, etc. jest ono określane terminem **indemnity** lub rzadziej **indemnification**.
 - 14 Wyrażenia **arising out of** używa się do wskazania bezpośredniego związku pomiędzy wskazanymi w tekście okolicznościami, wydarzeniami, faktami, etc. W języku polskim odpowiadają mu zatem najczęściej wyrażenia *bezpośrednio związany z*, *pośrednio wynikający z*.

- 15 Wyrażenia **related to** używa się do wskazania pośredniego związku pomiędzy wskazanymi w tekście okolicznościami, wydarzeniami, faktami, etc. W języku polskim odpowiadają mu zatem najczęściej wyrażenia *pośrednio związany z, pośrednio wynikający z*. Często spotykaną parę **arising out of or related to** można zatem odczytać łącznie *bepośrednio lub pośrednio związany z, bepośrednio lub pośrednio wynikający z*.
- 16 Jak wiadomo, **performance** oznacza *wykonanie* wskazanej w zdaniu czynności. Ponieważ w cytowanym tekście czynność ta określona jest bardzo ogólnie słowami **any** i **hereunder**, fragment **any performance herunder** należy odczytać jako *wykonanie jakiegokolwiek czynności na podstawie niniejszej umowy*.
- 17 W połączeniu z czasownikiem **have** i jego pozostałymi formami (w cytowanym fragmencie jest to **has**) wyrażenia **advance notice** używa się w takim samym znaczeniu, jak polskich zwrotów *mieć wcześniejszą wiedzę, mieć uprzednią wiedzę* o faktach, okolicznościach itp. wskazanych w dalszych partiach tekstu. W otoczeniu innych czasowników **notice** oznacza natomiast *powiadomienie na piśmie*.
- 18 Obecność spójnika **whether** przed wyliczeniem kilku alternatyw oznacza, że są one sobie równe i dla prawidłowej interpretacji tekstu nie ma żadnego znaczenia, która z nich zostanie wybrana, uznana za właściwą, itp. W języku polskim takiemu użyciu **whether** odpowiadają zatem najczęściej zwroty *zarówno... jak, bez względu na to czy, niezależnie od tego czy*. Ostatni element wyliczenia zawsze poprzedza występujący w parze z **whether** spójnik **or**.
- 19 Dobrze znanemu wyrażeniu **based on** zazwyczaj odpowiada polski zwrot *oparty na*. Należy jednak pamiętać, że równie dobrym jego odpowiednikiem bywa rzeczownik *podstawa*. Na przykład połączenie **whether based on** najlepiej odczytać *bez względu na to, czy podstawą jest*.
- 20 Powszechnie znanego słowa **theory** używa się do wskazania gałęzi prawa lub doktryny prawnej, z której wypływają zasady, na jakich oparte jest rozszczenie. W języku polskim zazwyczaj odpowiadają mu więc terminy *prawo* lub *doktryna* połączone z nazwą dziedziny wskazanej w kolejnych słowach.
- 21 Jak wiadomo, **contract to** *umowa*. Zgodnie z przedstawionym powyżej znaczeniem słowa **theory** w angielskim języku prawnym, połączenie **theory of contract** oznacza *prawo umów*.
- 22 Termin **tort** oznacza *czyn niedozwolony* w prawie cywilnym, czyli *delikt*. Połączenie **theory of tort** oznacza zatem *prawo deliktów*.
- 23 Terminem **strict liability** określa się anglosaską doktrynę prawną, która przypisuje sprawcom niektórych deliktów odpowiedzialność za popełnione czyny bez potrzeby dowodzenia ich umyślnej winy czy niedochowania należytej staranności. Stosuje się ją, na przykład, w odniesieniu do producentów, których

wadliwe wyroby spowodowały określone prawem szkody, uszkodzenia ciała lub śmierć użytkownika. W praktyce doktryna ta oznacza, że do zasądzenia odszkodowania wystarczy wykazanie, że szkoda miała miejsce i wynika z działania pozwanego. W języku polskim można określić ją mianem *bezwzględnej odpowiedzialności deliktowej*.

- ²⁴ Wyrażenia **or otherwise** używa się jako ostatniego elementu wyliczeń obejmującego wszystkie możliwe, lecz wyraźnie nieprzedstawione wcześniej powody lub podstawy opisywanych wydarzeń. W języku polskim odpowiadają mu więc wyrażenia *wszelkie inne, jakiegokolwiek inne* w połączeniu z ogólną nazwą wyliczanych elementów. Ponieważ cytowany fragment przedstawia dziedzinę prawa i doktryny mogące stanowić podstawę do roszczeń o odszkodowanie, w takim przypadku **or otherwise** można, na przykład, odczytać *bądź też jakiegokolwiek inna dziedzina prawa lub doktryna*.

4.3.2. Umowa o pracę

Umowy o pracę o wiele częściej niż inne rodzaje umów redagowane są w formie listu. Pisane są one zatem mniej oficjalnym językiem niż zdecydowana większość dokumentów prawnych i sprawiają wrażenie bardziej przyjaznych dla czytelnika. Nie oznacza to jednak, że nie występuje w nich specjalistyczna terminologia związana z prawnymi aspektami zatrudnienia. Zazwyczaj występuje ona w postanowieniach określających termin rozpoczęcia i okres zatrudnienia, powierzone przez pracodawcę obowiązki, wysokość wynagrodzenia, przysługujące pracownikowi świadczenia dodatkowe oraz warunki i skutki wypowiedzenia umowy. Terminologia ta zostanie omówiona poniżej w takiej właśnie kolejności.

W najprostszej i najkrótszej wersji określenie terminu rozpoczęcia i czasu trwania zatrudnienia mieści się w jednym zdaniu:

Commencement¹ and term² :

1. Your employment³ with Advanced Technologies, Ltd. will start on 22nd May 2004, and will continue until terminated⁴ by you or Advanced Technologies, Ltd.

- ¹ Jak jasno przedstawia to dalszy ciąg cytowanego postanowienia, rzeczownik **commencement** jest często występującym w tekstach prawnych synonimem powszechnie znanych słów **start** i **beginning**. W odniesieniu do umów o pracę oznacza on *termin rozpoczęcia zatrudnienia*.

- ² W umowach o pracę rzeczownikiem **term** określa się *okres zatrudnienia*.
- ³ Termin **employment** oznacza *zatrudnienie na podstawie umowy o pracę*.
- ⁴ Czasownik **terminate** znaczy *wypowiedzieć umowę*. Uprawnione do tego strony wskazane są po przyimku **by**. Wskazanie, że **employment... will continue until terminated** oznacza zatem, że jest to umowa na czas nieokreślony.

W bardziej szczegółowych wersjach postanowienia te, pomimo nadania umowie formy listu i zredagowania jej w stylu dosyć potocznym, przybierają rozmiary typowe dla umów sporządzanych w krajach anglosaskich, na przykład:

1. Position¹. You will be employed by Glenfield, plc. as its Finance Director² effective³ commencing⁴ upon the date of your resignation⁵ from your current employer⁶ (the "Commencement Date"), reporting⁷ directly to me. You will be elected to the Glenfield, plc. Board of Directors⁸ at the next scheduled⁹ Board Meeting following your commencement date. During the term of your employment, you will be expected¹⁰ to devote your full working time and attention to the business¹¹ of Glenfield, plc., and you will not render¹² services to any other business¹³ without the prior approval¹⁴ of the Board of Directors or, directly or indirectly, engage¹⁵ or participate¹⁶ in any business that is competitive¹⁷ in any manner with the business of Glenfield, plc. Notwithstanding¹⁸ the foregoing¹⁹, you may remain a director²⁰ of businesses with respect to which²¹ you are a director on the Commencement Date. You will also be expected to comply with²² and be bound by²³ Glenfield, plc.'s operating policies²⁴, procedures²⁵ and practices²⁶ that are from time to time²⁷ in effect²⁸ during the term of your employment.

- ¹ W umowach o pracę termin **position** znaczy *stanowisko*.
- ² Użycie terminu **director** oznacza, że wskazane stanowisko związane jest z zasiadaniem w omówionej poniżej *radzie dyrektorów*, czyli **board of directors**. W krajach anglosaskich zastosowanie terminu **director** ograniczone jest bowiem wyłącznie do osób wchodzących w skład tego ciała i nie wiąże się bezpośrednio z piastowaniem funkcji kierowniczej. Osoby kierujące nawet bardzo dużymi działami, pionami czy departamentami spółki, ale niewchodzące w skład rady dyrektorów, nie są uprawnione do używania tytułu **director**, a w nazwach stanowisk, na jakich są zatrudnione, widnieją mniej dumnie brzmiące słowa. Dla nadania tej praktyce stosownej rangi w statutach wielu

- spółek zamieszczony jest nawet osobny artykuł zastrzegający stosowanie terminu **director** tylko dla członków rady dyrektorów. **Finance director** to zatem *dyrektor finansowy*, czyli osoba odpowiedzialna za całokształt finansów spółki, i członek rady dyrektorów w jednej osobie.
- 3 Przymiotnika **effective** używa się do wskazania terminu, od którego obowiązuje czytana umowa. W języku polskim odpowiada mu zazwyczaj wyrażenie *z dniem*.
 - 4 Czasownik **commence** jest często występującym w tekstach prawnych synonimem dobrze znanych słów **start** i **begin**. W cytowanym przypadku czasownik ten użyty jest jednak w dosyć nietypowy sposób, powtarza bowiem znaczenie wyrażone przez występujący przed nim przymiotnik **effective** i czytając omawiane zdanie można go pominąć.
 - 5 Rzeczownik **resignation** w oczywisty sposób kojarzy się z *rezygnacją*, ale w umowach o pracę przybiera on bardziej techniczne znaczenie *wypowiedzenia umowy o pracę* przez pracownika. Pracodawca, u którego zatrudnienie dobiegło końca, wskazany jest po przymimku **from**.
 - 6 **Current employer** oczywiście dosłownie oznacza *aktualny pracodawca*. Cały fragment **effective commencing upon the date of resignation from your current employer** należy zatem odczytać *z dniem złożenia wypowiedzenia aktualnemu pracodawcy*.
 - 7 Słowa **reporting** używa się do wskazania podległości służbowej. Osoba wskazana po lewej stronie tej formy czasownikowej bezpośrednio *podlega* osobie wskazanej po jej prawej stronie i poprzedzonej przymimkiem **to**. W cytowanym przypadku są to, odpowiednio, nowozatrudniony dyrektor finansowy i dyrektor zarządzający spółki, który kryje się za zaimkiem *me*.
 - 8 Termin **board of directors** oznacza *radę dyrektorów*, czyli charakterystyczne dla prawodawstwa anglosaskiego ciało kolegialne wybrane przez walne zgromadzenie spółki do kierowania nią i nadzorowania jej działalności. Łączy ono w sobie zatem kompetencje polskiej rady nadzorczej i zarządu, co najlepiej odzwierciedlone jest w jego składzie. Zasiadają w nim bowiem zarówno **non-executive directors**, czyli *dyrektorzy niezarządzający*, którzy reprezentują poszczególnych akcjonariuszy w taki sam sposób, jak polscy członkowie rady nadzorczej, nie uczestnicząc w bieżącym zarządzaniu sprawami spółki, jak i **executive directors**, czyli *dyrektorzy zarządzający*, którzy kierują spółką na co dzień i w rzeczywistości polskiej umieszczeni zostaliby w jej zarządzie, czyli odrębnym ciele kolegialnym podlegającym radzie nadzorczej. W tej drugiej grupie dyrektorów najbardziej prominentne miejsce zajmuje **managing director**, czyli *dyrektor wykonawczy*, który bezpośrednio odpowiada za

zarządzanie spółką, pełniąc zatem rolę jej jednoosobowego zarządu. Osoba ta nierzadko łączy jednak tę funkcję ze stanowiskiem przewodniczącego rady dyrektorów, co najlepiej obrazuje mieszany z polskiego punktu widzenia zakres kompetencji tego ciała. W przypadku takiej unii personalnej osoba ta tytułowana jest **managing director and chairman**.

- ⁹ W języku prawnym imiesłowu **scheduled** używa się do wskazania, że termin wydarzenia, o którym mowa, został ustalony w przyjętym wcześniej terminarzu. W języku polskim odpowiadają mu więc zwroty *zaplanowany, przypadający, przewidziany w terminarzu*. **Next scheduled board meeting following...** oznacza zatem *najbliższe posiedzenie rady dyrektorów przypadające po...*
- ¹⁰ Nie należy dać się zwieść pozornie mało stanowczym, jak na tekst umowy, sformułowaniom, których typowym przykładem jest wyrażenie **will be expected**. Występują one w cytowanej umowie wyłącznie ze względu na nadanie jej formy listu, która wymaga zastosowania się do obowiązujących w języku angielskim konwencji wyrażania szacunku i grzeczności. Najistotniejszą z nich jest zaś docenienie możliwości intelektualnych adresata poprzez stosowanie niedopowiedzeń, które pozwalają mu samemu domyślić się dorozumianych składników treści. W rzeczywistości znaczenie tak sformułowanych zdań jest zatem równie kategoryczne, jak postanowień umowy tradycyjnie zapisywanych przy użyciu czasownika **shall**, z tym że tekst wyraża tylko część tego znaczenia, a reszta jest z przedstawionych powyżej powodów dorozumiana. Przystępując do lektury umowy o pracę należy zatem pamiętać, że aby ją prawidłowo zrozumieć, trzeba w myślach zastąpić dyplomatyczne sformułowania zilustrowane powyżej wyrażeniem **you will be expected to** zdecydowanie bardziej stanowczo brzmiącymi zwrotami **you are obliged to, it is your duty to**, itp., niepozostawiającymi cienia wątpliwości, że tekst przedstawia wiążące warunki umowy, a nie łagodne prośby i niepociągające za sobą żadnych konsekwencji oczekiwania.
- ¹¹ W najczęściej spotykanym znaczeniu termin **business** oznacza *działalność gospodarczą* bez wskazywania na formę, w jakiej jest ona prowadzona. W takim znaczeniu rzeczownik ten jest niepoliczalny i występuje wyłącznie w liczbie pojedynczej. Na takie właśnie znaczenie wskazuje użycie go w cytowanym przykładzie wraz z nazwą spółki.
- ¹² W odniesieniu do usługi, czyli **service**, czasownika **render** używa się w znaczeniu *świadczyć, wykonywać*. Występującemu po **render** przyimkowi **to** w języku polskim odpowiada zwrot *na rzecz*. Mniej oficjalnym czasownikiem występującym w takiej samej roli jest **provide**.
- ¹³ Wspomniany powyżej rzeczownik **business** ma również drugie znaczenie, w którym ogólnie wskazuje na *podmiot prowadzący działalność gospodarczą*

- bez wskazywania na formę prawną, jaka została mu w tym celu nadana. W takim znaczeniu rzeczownik ten posiada liczbę mnogą **businesses** i często w niej występuje.
- 14 Rzeczownik **approval** oznacza zgodę wskazanego w tekście podmiotu na podjęcie kroków, czynności itp., o których mowa. **Prior approval** oznacza więc *uprzednią zgodę* przywołanej w cytowanym fragmencie rady dyrektorów.
 - 15 Czasownik **engage** ma bardzo ogólne znaczenie wyrażane w języku polskim zwrotem *angażować się w*.
 - 16 Czasownik **participate** znaczy *uczestniczyć*. Odpowiadającym mu rzeczownikiem jest **participation**.
 - 17 Przymiotnika **competitive** używa się do określenia, że wskazany w tekście podmiot, produkt, etc. jest na rynku konkurentem spółki, wyrobu itp., o którym mowa. W języku polskim odpowiada mu zatem przymiotnik *konkurencyjny*.
 - 18 Archaicznie brzmiące złożenie **notwithstanding** służy do wskazania, że przytoczone w jego sąsiedztwie fakty, okoliczności, przepisy, etc., nie mają wpływu na interpretację pozostałej części zdania, rozpoczynającej się po przecinku. W języku polskim odpowiadają mu więc zwroty *bez względu na, niezależnie od, z wyłączeniem*.
 - 19 Wyrażenie **the foregoing** zastępuje fragment tekstu poprzedzający zdanie, w którym zwrot ten występuje. Spełnia więc ono rolę zaimka, który pozwala uniknąć znużonego powtarzania tego samego ustępu. Jak wynika z dalszego ciągu cytowanego przykładu, zastąpionym przez **foregoing** fragmentem jest przedstawiony wcześniej zakaz pracy na rzecz innych podmiotów gospodarczych.
 - 20 Użycie przedimka nieokreślonego a przed słowem **director** oznacza, że chodzi o jednego z *członków rady dyrektorów*, a nie o samodzielne stanowisko.
 - 21 Wyrażenie **with respect to which** dosłownie znaczy *w odniesieniu do którego*, ale w cytowanym przykładzie sprowadza się po prostu do wyrażenia *w której*.
 - 22 Czasownika **comply** używa się z przyimkiem **with** w znaczeniu *przestrzegać, stosować się do* wskazanych w dalszej części tekstu *zasad, przepisów, itp.*
 - 23 Wyrażenie **be bound by** znaczy *związany przepisami, zasadami, itp.* wskazanymi w dalszej części tekstu. Ponieważ w cytowanym fragmencie występuje ono w zestawieniu ze znaczącym praktycznie to samo wyrażeniem **comply with**, czytając powyższy fragment można jedno z nich pominąć.
 - 24 Użyte w liczbie pojedynczej wyrażenie **operating policy** oznacza przyjętą w spółce ogólną *zasadę postępowania*. W liczbie mnogiej termin **operating policies** oznacza więc pełny zbiór *zasad prowadzenia działalności, obsługi klientów etc.*, w danej spółce, a więc jej *strategię działania*.

- 25 Termin **procedure** nieodparcie kojarzy się z polskim rzeczownikiem *procedura*, ale należy pamiętać, że termin angielski, szczególnie w liczbie mnogiej, ma o wiele szersze znaczenie, obejmujące wszelkie *regulaminy* określające tryb postępowania w poszczególnych obszarach działalności spółki.
- 26 Rzeczownik **practice** oznacza szczegółową *procedurę* stosowaną w praktyce danej spółki (stąd wzięło się angielskie brzmienie tego terminu) do rozwiązywania konkretnych problemów, osiągania zamierzonych celów, itp. Ponieważ w każdej spółce obowiązuje wiele procedur postępowania, tak jak w cytowanym przykładzie, rzeczownik ten często występuje w liczbie mnogiej *practices*.
- 27 Jak już wspomniano powyżej, wyrażenie **from time to time** wskazuje, że czasownik, z którym ono współwystępuje, oznacza czynność powtarzalną. W przypadku, gdy łączy się ono z formą czasownika **to be** (w przytoczonym fragmencie jest **to are**), oznaczającym stan, którego nie da się powtórzyć, znaczenie to należy przenieść na rzeczownik lub rzeczowniki, do których wspomniana forma się odnosi. W cytowanym tekście są to przytoczone wcześniej dokumenty spółki, co oznacza, że umowa nakłada na nowozatrudnionego obowiązek przestrzegania regulaminów, procedur itp., które obowiązują w momencie podjęcia pracy oraz wprowadzanych w terminach późniejszych. W języku polskim takiemu zastosowaniu wyrażenia **from time to time** odpowiada więc zwrot *obecnie i w przyszłości*.
- 28 Wyrażenia **in effect** używa się w połączeniu z formami czasownika **to be** (w cytowanym przykładzie jest **to are**) w takim samym znaczeniu, jak polskiego przymiotnika *obowiązujący*.

W przypadku zatrudnienia na czas określony stosowne postanowienie umowy opiera się na terminologii zilustrowanej poniżej:

SECTION 2. EMPLOYMENT PERIOD. The Company hereby agrees to continue the Programmer in its employ¹; and the Programmer hereby agrees to remain in the employ of the Company, subject to the terms and conditions of this Agreement, for the period commencing on² the Effective Date³ and ending on the second anniversary⁴ of the Effective Date (the "Employment Period").

- 1 Rzeczownik **employ** jest rzadko spotykanym synonimem powszechnie znanego terminu **employment**, tak jak on oznaczając zatem *zatrudnienie*.
- 2 Czasownik **commence** występujący w parze z czasownikiem **end** w formie z końcówką **-ing** i przyimkiem **on** służy do określenia początku i końca okresu

zatrudnienia. W języku polskim zestawowi czasowników **commencing on... and ending on...** odpowiada więc najczęściej proste wyrażenie *od... do...*

- ³ W odniesieniu do umowy **effective date** oznacza *termin wejścia w życie*, który dosyć często różni się od daty jej podpisania wskazanej w oświadczeniach stron na jej początku oraz powtórzonej w formule końcowej zapowiadającej złożenie podpisów.
- ⁴ **Anniversary** dosłownie oznacza rocznicę, ale w umowach o pracę nieco mniej uroczystie rzeczownik ten wskazuje tylko liczbę *lat*, na jaką zawarto umowę określoną poprzedzającym go liczebnikiem porządkowym. Cytowane wyrażenie **second anniversary** należy zatem odczytać jako *dwa lata*.

Powierzone pracownikowi *obowiązki* zwykle określa się prostymi terminami **duties** lub **responsibilities** i zazwyczaj wylicza w osobnym akapicie lub artykule, w zależności od przyjętego formatu umowy:

Duties

2. As a software consultant of Central Europe Associates, you will be a leader¹ of Central Europe Associates's business in the region and, as such, your responsibilities will include:

- (a) managing and supervising² the provision³ of consulting services to Central Europe Associates's clients⁴;
- (b) participating in the management and administration of Central Europe Associates and any Affiliate to the extent reasonably⁵ required; and
- (c) participating in software development activities⁶ in your area of expertise⁷ and other areas of general importance to⁸ Central Europe Associates.

¹ Określenie **leader** ogólnie oznacza *stanowisko kierownicze* bliżej nieokreślonego szczebla. Z użycia przedimka nieokreślonego a przed słowem **leader** należy natomiast wywnioskować, że chodzi o jedno z równorzędnych stanowisk. W przeciwnym razie wystąpiłby bowiem albo przedimek określony **the**, albo żaden z nich. Ponieważ piastowanie każdego stanowiska kierowniczego wiąże się z ponoszeniem odpowiedzialności za pewien obszar działalności spółki, mało precyzyjne wyrażenie **you will be a leader of...** najlepiej odczytać równie enigmatycznie: *będzie pan współodpowiadał za działalność*.

² W odniesieniu do *usługi*, czyli **service**, rzeczownika **provision** używa się w takim samym znaczeniu, jak polskiego terminu *świadczyc*.

- 3 Czasownik **supervise** znaczy *nadzorować*, a jego formy **supervising** i **supervision** oznaczają *nadzór*.
- 4 Wbrew temu, co sugeruje pisownia, termin **client** nie jest synonimem częściej spotykanego rzeczownika **customer**. Słowa **client** używa się bowiem w odniesieniu do osób i instytucji związanych z usługodawcą stosowną umową, a termin **customer** stosuje się we wszystkich innych przypadkach. Zdecydowana większość *klientów banków i konsultantów* to zatem **clients**, a w sklepach i centrach handlowych dominują **customers**. W języku polskim w jednym i drugim przypadku nieodmiennie występuje natomiast rzeczownik *klient*.
- 5 Jak już wspomniano powyżej, użycie przysłowka **reasonably** oznacza, że wskazana w zdaniu czynność jest *uzasadniona*, czyli *umotywowana* stosownymi okolicznościami. Wyrażenie to **the extent reasonably required** należy więc odczytać: *w zakresie, jaki w sposób uzasadniony może okazać się konieczny* lub krócej *w zakresie, jaki zasadnie może okazać się konieczny*.
- 6 Występujący w liczbie mnogiej rzeczownik **activities** zazwyczaj ogólnie oznacza *prace nad zagadnieniem* określonym przez słowa, które są z nim bezpośrednio powiązane gramatycznie. W cytowanym przypadku chodzi zatem o *prace nad udoskonaleniem, opracowaniem, rozwojem, itd. oprogramowania*.
- 7 Terminem **expertise** określa się *specjalistyczną wiedzę* wskazanych w tekście osób. Wyrażenie **in your area of expertise** należy więc odczytać *w zakresie pana specjalności*.
- 8 Jak sugeruje jeden z podstawowych składników wyrażenia **areas of general importance to**, ma ono bardzo ogólnikowe znaczenie odpowiadające polskiemu zwrotowi *dziedzina wiedzy ogólnie związana z działalnością* podmiotu wskazanego po przyimku **to**.

Powierzone pracownikowi obowiązki mogą być również sformułowane w sposób bardziej ogólny. Na przykład:

3. Your general duties to St. John's Hospital include duties to:
 - (a) comply with the lawful¹ and reasonable directions² of the management³ of St. John's Hospital, its delegates⁴ or such other person or group which St. John's Hospital may nominate from time to time;
 - (b) devote⁵ your full time and attention to the business and affairs⁶ of St. John's Hospital and any Affiliate for which you are required⁷ to perform duties;

(c) refrain from⁸ directly or indirectly carrying on⁹ or being engaged¹⁰, concerned¹¹ or interested in any other business, trade¹² or occupation¹³ without St. John's Hospital's written consent¹⁴, such consent not to be withheld unreasonably¹⁵.

- 1 Przymiotnik **lawful** znaczy *zgodny z prawem*. Należy jednak pamiętać, że nie zawsze jest on synonimem słowa **legal**. Termin **legal** odnosi się bowiem do formalnej zgodności z przepisami prawa, a termin **lawful** do zgodności z ich treścią i duchem. Cytowany fragment wskazuje zatem, że zgodna z prawem ma być **treść** poleceń, o których mowa, a nie forma, w jakiej są wydawane. Różnicę w znaczeniu obu przymiotników najwyraźniej widać w ich formach przeczących. Jeżeli bowiem umowę podpisano z naruszeniem wymogów formalnych, bo, na przykład, zrobiła to nieupoważniona do tego osoba, to na pewno można ją określić przymiotnikiem **illegal**. Aby orzec, że jest ona również **unlawful** trzeba jednak najpierw zbadać jej treść i wykryć w niej postanowienia sprzeczne z obowiązującym prawem. Jeżeli takich postanowień w niej brak, to jest ona wtedy jednocześnie **illegal i lawful**, czyli wadliwa formalnie, ale zgodna z prawem co do treści.
- 2 Jak już wspomniano powyżej, **direction** to *polecenie*. Ponieważ jest to słowo używane w sytuacjach oficjalnych, a nie w mowie potocznej, w języku polskim zazwyczaj odpowiada mu wyrażenie *polecenie służbowe*. Określenie tych poleceń przy pomocy przymiotnika **reasonable** oznacza, że mają one być *uzasadnione* okolicznościami, czyli *zasadne*. Potocznym odpowiednikiem terminu **direction** jest **request**.
- 3 Termin **management** ogólnie oznacza *kierownictwo* spółki, instytucji, itp. bez wskazania na zajmowane stanowiska czy zakres kompetencji.
- 4 Pisownia słowa **delegate** sugeruje, że oznacza ono delegata, ale w umowach o pracę używa się go w znaczeniu *przedstawiciel* organu wskazanego w pozostałej części zdania. W cytowanym przypadku jest to więc *przedstawiciel kierownictwa szpitala*.
- 5 Czasownik **devote** znaczy *poświęcić, przeznaczyć*, wskazując na sposób dysponowania czasem pracy. W cytowanym przypadku jest on określony jako **full time**, czyli *cały czas pracy, pełny czas pracy*.
- 6 **Affairs** znaczy *sprawy* spółki, instytucji, itp. W zestawieniu **business and affairs** pierwszy z jego składników odnosi się do działalności gospodarczej, a drugi do pozostałych spraw związanych z funkcjonowaniem podmiotu, o którym mowa.

- 7 Czasownik **require** dosłownie znaczy *wymagać*. W umowach o pracę stosuje się go jednak w ogólniejszym znaczeniu do wyrażenia woli pracodawcy i należy uznać, że dzieje się tak nawet w przypadku zastosowania go w stronie biernej, gdy pracodawca nie jest podmiotem zdania, jak w przykładzie cytowanym powyżej. Fragment **in which you will be required to perform duties** należy więc odnieść do pracodawcy i odczytać *w którym St. John's Hospital poleci panu wykonywanie obowiązków*.
- 8 Czasownik **refrain from** znaczy to samo, co polskie zwroty *powstrzymać się od, nie angażować się w*. Zapowiada zatem przedstawienie nałożonych przez pracodawcę ograniczeń na swobodę podejmowania dodatkowego zatrudnienia przez pracownika.
- 9 W odniesieniu do działalności gospodarczej czasownik **carry on** znaczy *prowadzić*. Sugeruje on więc albo prowadzenie samodzielnej działalności gospodarczej, albo kierowanie jakimś podmiotem gospodarczym. W cytowanym przykładzie wiąże się on z użytym nieco dalej słowem **business**.
- 10 Czasownik **engage** ogólnie znaczy *angażować się w działalność* podmiotu wskazanego w pozostałej części zdania. Czasownik ten nie określa natomiast ani charakteru wykonywanej pracy, ani jej formy prawnej. Użycie strony biernej może jednak sugerować, że **being engaged** wskazuje raczej nie na czynne kierowanie jakimś podmiotem, ale na bardziej pasywną rolę pracownika, doradcy, konsultanta, etc.
- 11 W języku prawnym czasownika **concern** używa się jako synonimu częściściej spotykanego czasownika **interest**, ale żaden z nich w tej odmianie języka angielskiego nie znaczy *interesować się*. Obu używa się natomiast w znaczeniu *angażować się w działalność* podmiotu, o którym mowa w zdaniu. Ponieważ w cytowanym przykładzie oba synonimy występują obok siebie, czytając ten fragment można jeden z nich pominąć.
- 12 Oprócz tego, że termin *trade* oznacza *handel, transakcję, czy też szerzej, działalność gospodarczą*, w języku prawnym przetrwało również jego bardziej archaiczne znaczenie *wolny zawód* i tak należy go rozumieć w przytoczonym fragmencie.
- 13 Termin **occupation** ogólnie oznacza *zawód wykonywany, wykonywanie zawodu* bez wskazania na formę prawną, w jakiej się to odbywa. Potrójne zestawienie **business, trade or occupation** obejmuje zatem pełny wachlarz możliwości od pracy najemnej w podmiocie gospodarczym, przez wykonywanie wolnego zawodu, po podjęcie jakiegokolwiek innego zatrudnienia.
- 14 Termin **consent** oznacza *zgodę* wskazanego w tekście podmiotu (w cytowanym przypadku jest to pracodawca). **Written consent** to zatem *zgoda na piśmie, pisemna zgoda*.

- ¹⁵ Wyrażenie **such consent not to be withheld unreasonably**, czasami pisane w nieco innym szyku wyrazów **such consent not to be unreasonably withheld**, zastrzega, że podmiot, w którego gestii leży udzielenie wspomnianej w zdaniu zgody, nie odmówi jej wydania bez uzasadnionych powodów.

W tej części umowy określone bywają również miejsce i godziny pracy, choć nie jest to zbyt częste, na przykład:

4. Your normal¹ place of work will be South Star's offices² at Sydney or such other³ office of South Star as South Star may reasonably require⁴.

5. South Star may at its discretion require you to refrain from performing some or all of your day-to-day⁵ responsibilities on full pay⁶ if it regards⁷ it to be in its best interests to do so.

Hours of Work

6. The standard working week⁸ of South Star is⁹ 40 hours, based on¹⁰ 8 hours per day, Monday to Friday. It is understood¹¹, however, that hours¹² may vary in order to comply with¹³ South Star's commitment¹⁴ to the highest standard of professional performance¹⁵. Your salary represents payment¹⁶ for all those hours so worked¹⁷.

- ¹ W odniesieniu do miejsca pracy przymiotnik **normal** przybiera znaczenie *podstawowy*.
- ² Należy pamiętać, że rzeczownik **office** może, ale wcale nie musi, znaczyć *biuro*. W zależności od kontekstu może on odnosić się do różnych *miejsz* wykonywania pracy umysłowej: *gabinetu, kancelarii, sekretariatu, placówki* itp. W liczbie mnogiej zazwyczaj oznacza on *siedzibę*. **Offices at Sydney** to zatem *siedziba w Sydney*, ale **other office of South Star** to już raczej *inna placówka South Star* lub też *inne biuro South Star*.
- ³ Wyrażenia **such other** używa się w parze z **as** w taki sam sposób, jak polskiego zwrotu *taki... jaki*. Fragment **or such other office of South Star as South Star** należy więc odczytać: *lub w takiej innej placówce South Star, jaką South Star...* lub *w takim innym biurze South Star, jakie South Star...*
- ⁴ Jak już wspomniano powyżej, w umowach o pracę czasownika **require** używa się do wyrażenia woli pracodawcy. W języku polskim odpowiadają mu w takim przypadku różne czasowniki o bardziej precyzyjnych znaczeniach w zależności od okoliczności, jakich czytany fragment tekstu dotyczy. Ponieważ przytoczony fragment określa miejsce pracy, wyrażenie **as South Star may reasonably requ-**

- ire należy, na przykład, odczytać: *jakie South Star może zasadnie wskazać*. W kolejnym zdaniu czasownik ten pojawia się natomiast w kontekście dotyczącym czasu pracy, wyrażenie **South Star may at its discretion require you to** należy zatem odczytać *South Star może według własnego uznania nakazać*.
- 5 Wyrażenia **day-to-day** używa się w odniesieniu do obowiązków pracownika w taki sam sposób, jak polskiego przymiotnika *bieżący*. **Day-to-day responsibilities** to zatem *bieżące obowiązki*. Ponieważ wyrażenie to występuje w jednym zdaniu z omówionym powyżej czasownikiem **refrain from**, całość postanowienia odnosi się do wysłania pracownika na przymusowy urlop.
- 6 Wyrażenie **on full pay** znaczy z *zachowaniem pełnego wynagrodzenia*.
- 7 Czasownik **regard** jest dosyć rzadko stosowanym synonimem powszechnie znanego czasownika **consider** w znaczeniu *uważać za, uznawać*.
- 8 **Working week** to oczywiście *tydzień pracy*.
- 9 W połączeniu z liczbami form czasownika **to be** (w cytowanym przypadku jest to **is**) używa się w znaczeniu *wynosić*. Przytoczony fragment **the standard working week of South Star is 40 hours** należy zatem odczytać *standardowy tydzień pracy w South Star wynosi 40 godzin*.
- 10 Odnosząc się do określenia godzin pracy wyrażenie **based on** przybiera znaczenie *w oparciu o*. Fragment **based on 8 hours per day** należy więc odczytać *w oparciu o ośmiogodzinny dzień pracy*.
- 11 Występując razem z przysłówkiem **however**, wyrażenie **it is understood** wprowadza wyjątek od przedstawionej poprzednio reguły ogólnej, ograniczając jej zastosowanie. W języku polskim odpowiada mu więc zwrot z *zastrzeżeniem*.
- 12 W umowie o pracę rzeczownik **hours** oczywiście odnosi się do *godzin pracy*.
- 13 Ponieważ tekst umowy odnosi się do przyjętych przez spółkę standardów jakości świadczonych usług, wyrażenie **comply with** przybiera w takim przypadku znaczenie *sprostac, osiągnac*.
- 14 W odniesieniu do spółki rzeczownik **commitment** ogólnie oznacza strategiczne cele prowadzonej przez nią działalności, często określane również górnolotnym terminem **mission**. Fragment **in order to comply with South Star's commitment to...** należy zatem odczytać *w celu osiągnięcia strategicznego celu South Star, jakim jest...*
- 15 Wyrażenie **professional performance** ogólnie znaczy *świadczenie usług o wysokiej jakości*. Fragment **the highest standard of professional performance** należy więc odczytać: *świadczenie usług o najwyższym standardzie jakości*.
- 16 Jak wiadomo, termin **payment** zazwyczaj oznacza *płatność*. Gdy mowa o wynagrodzeniu przyjmuje on jednak również znaczenie *zapłata*.

¹⁷ Wyrażenie *hours so worked* znaczy w ten sposób przepracowanych godzin.

Po przedstawieniu powierzonego pracownikowi stanowiska i określe-
niu związanych z nim warunków zatrudnienia, umowa o pracę zwykle
przechodzi do określenia wynagrodzenia. Na przykład:

2. Base Salary¹. Your initial base annual² salary will be³ \$75,000,
payable⁴ in accordance with Space Wagon's normal payroll
practices⁴ with such payroll⁵ deductions⁶ and withholdings⁷ as are
required by law. Your base salary will be reviewed⁸ on an annual
basis⁹ by the Compensation Committee¹⁰ of the Board of Directors
and increased in April 2001 and from time to time thereafter¹¹, in the
discretion of¹² the Board of Directors.

- ¹ Base salary to wynagrodzenie zasadnicze, czyli bez wszystkich świadczeń dodat-
kowych, premii, etc. Użycie słowa **salary** wskazuje na zatrudnienie na stano-
wisku pracownika umysłowego. W przypadku prac fizycznych stosuje się
przeważenie termin *wages*, ale nie spotyka się go czytając umowy o pracę, po-
nieważ z osobami zatrudnionymi w takim charakterze tradycyjnie zawiera się
w krajach anglosaskich umowy ustne. Coraz częściej oba terminy zastępuje
jednak politycznie poprawne słowo **compensation**, które nie sugeruje rodzaju
wykonywanej pracy.
- ² Określenie wynagrodzenia przymiotnikami **initial** i **annual** wskazuje, że jest
to pierwsze wynagrodzenie w tym miejscu pracy i obliczone w skali roku,
a więc w sposób tradycyjnie stosowany w krajach anglosaskich. W języku pol-
skim odpowiadają im oczywiście przymiotniki *początkowy* i *roczny*.
- ³ Jak już wspomniano powyżej, w odniesieniu do kwot form czasownika **to be**
używa się w znaczeniu *wynosić*. Ta sama zasada dotyczy formy **will be** i wyra-
żenie **will be \$75,000** należy więc odczytać *wynosi 75 000 USD*.
- ⁴ Przymiotnika **payable** używa się do określenia sposobu i terminu dokonania
płatności. W języku polskim odpowiada mu przymiotnik *płatny*.
- ⁵ Pierwotnie termin **payroll** oznaczał *listę płac* oraz dział spółki, który ją przygo-
towywał, czyli *rachubę płac* lub *placę*. Obecnie przybrał on również znaczenie
wypłata wynagrodzeń. **Normal payroll practices** to zatem *standardowe procedury*
wypłaty wynagrodzeń.
- ⁶ Znaczenie terminu **deductions** obejmuje wszystkie *składki* potrącane z wyna-
godzenia brutto oprócz zaliczek na poczet podatku dochodowego.
- ⁷ Jak można się domyślać po przeczytaniu poprzedniego objaśnienia, termin
withholding oznacza *zaliczkę na poczet podatku dochodowego*. Cały fragment
such payroll deductions and withholdings as are required by law należy za-

tem odczytać potrącenie takich składek i zaliczek na poczet podatku dochodowego, jakich wymagają przepisy prawa.

- 8 Czasownik **review** ogólnie oznacza, że wskazana w dalszym ciągu zdania osoba lub zespół osób (w cytowanym przypadku jest to stosowna komisja rady dyrektorów) *weryfikuje* wcześniejsze ustalenia. W przypadku wynagrodzenia efektem takiej weryfikacji może być zarówno podwyżka, jak i pozostawienie go bez zmian czy obniżka. Fragment **your base salary will be reviewed** należy więc odczytać: *wynagrodzenie zasadnicze będzie weryfikowane / wynagrodzenie zasadnicze będzie podlegało weryfikacji.*
- 9 Wyrażenia **on annual basis** używa się do wskazania, że określona w pozostałej części zdania czynność wykonywana jest *w odstępach rocznych, raz w roku*. W analogiczny sposób **on a weekly basis** wskazuje na powtarzanie tej samej czynności co tydzień, **on a monthly basis** co miesiąc, itp.
- 10 W praktyce stosowanej w krajach anglosaskich rada dyrektorów często powołuje działające w jej imieniu komisje w mniejszym gronie zajmujące się podejmowaniem kluczowych decyzji i nadzorowaniem wybranych obszarów działalności spółki. Jedną z nich zazwyczaj jest **compensation committee**, czyli *komisja do spraw wynagrodzeń*, określana też terminem **remuneration committee**.
- 11 Jak już wspomniano powyżej, wyrażenie **from time to time** wskazuje na powtarzalność przedstawionej w zdaniu czynności, a przysłówki **thereafter** odnosi się do okresu czasu po wskazanym w tekście terminie. Przytoczony fragment stwierdza zatem jasno, że wskazana w umowie podwyżka nie będzie jednorazowa.
- 12 Wyrażenie **in the discretion of** jest synonimem zwrotu **at the discretion of** i znaczy zatem *według uznania*.

Wynagrodzenie zasadnicze z reguły uzupełnione jest możliwością otrzymania dodatkowego wynagrodzenia w postaci premii, na przykład:

(2) **ANNUAL BONUS**¹. In addition to the Annual Base Salary, the Programmer shall be awarded, for each fiscal year ending during the Employment Period, an annual bonus (the "Annual Bonus") in cash², determined³ as a percentage of Annual Base Salary. Each such Annual Bonus shall be paid no later than the end of the third month of the fiscal year next following⁴ the fiscal year for which the Annual Bonus is awarded, unless the Programmer shall elect to⁵ defer⁶ the receipt of such Annual Bonus.

- 1 Termin **bonus** oznacza *premię*. Ponieważ określona jest ona jako **annual bonus**, tekst umowy odnosi się do premii płatnej raz do roku, czyli *premier rocznej*. Zarówno okres czasu, za jaki jest naliczana taka premia, jak i sposób wyznaczania jej wysokości, bardzo przypominają polską trzynastą pensję, czyli trzynastkę, ale w krajach anglosaskich takie pojęcie nie jest znane i wszelkie dodatkowe wynagrodzenia płatne w środkach pieniężnych określane są terminem **bonus**.
- 2 W odniesieniu do premii wyrażenie **in cash** nie oznacza, że płatna jest ona w gotówce, ale *w środkach pieniężnych*, przeciwstawiając ją premiom w postaci umożliwienia zakupu akcji spółki i innym świadczeniom niepieniężnym.
- 3 Czasownika **determine** używa się do określania wysokości kwot, stawek, etc. W języku polskim odpowiadają mu więc czasowniki *wyznaczyć, wyliczyć, obliczyć, skalkulować*.
- 4 Wyrażenia **next following** używa się do wyraźnego zaznaczenia, że płatność, o której mowa, ma być dokonana w następnym przypadającym kolejno roku obrotowym spółki. W prostszej, ale nie lubianej przez prawników wersji, zapis **fiscal year next following the fiscal year for which...** brzmi: **the next fiscal year following the fiscal year for which...**
- 5 W języku prawnym czasownika **elect** używa się z bezokolicznikiem jako synonimu powszechnie znanego czasownika **decide**. Fragment **the programmer shall elect** należy więc odczytać *programista postanowi, programista zdecyduje*, itp.
- 6 Czasownik **defer** oznacza przeniesienie płatności, o jakiej mowa, na inny okres, rok podatkowy, etc. W języku polskim odpowiada mu więc czasownik *odroczyć*.

W większości przypadków umowy o pracę przewidują jednak mniejszy automatyzm w przyznawaniu premii i nadają jej charakter uznaniowy, podkreślony zastosowaniem czasownika **may**. Na przykład:

Special Bonus¹

In recognition² and appreciation of³ your performance⁴, the Company may pay you a special discretionary bonus⁵ in the amount of up to £5,000 in one installment⁶ to be included with the first regular payroll⁷ in January 2005. The payment will be subject to standard payroll practices and be subject to applicable⁸ withholding taxes⁹.

1 Termin **special bonus** oznacza *premię okolicznościową*.

2 Wyrażenie **in recognition of** znaczy to samo, co polski zwrot *w uznaniu*.

- ³ Wyrażenia **in appreciation of** używa się tak samo, jak polskiego zwrotu *w podziękowaniu za*. Ponieważ w wersji angielskiej rozpoczyna się on od tego samego słowa, co wyrażenie występujące przed nim, umieszczony na początku zdania przyimek **in** jest w tym przypadku wspólny dla obydwu zwrotów.
- ⁴ Termin **performance** oznacza *wynik* wskazanej w tekście działalności. W cytowanym przykładzie są to zatem *wyniki pracy* nagrodzonej osoby.
- ⁵ **Discretionary bonus** to *premia uznaniowa*, czyli zależna od oceny przełożonego.
- ⁶ W odniesieniu do premii wyrażenie **in one installment** znaczy *płatna jednorazowo*.
- ⁷ Określenie **regular payroll** oznacza *wypłatę wynagrodzenia zasadniczego*.
- ⁸ W odniesieniu do podatków, przepisów, etc. przymiotnik **applicable** znaczy *obowiązujący*. **Applicable taxes** to zatem *obowiązujące podatki*.
- ⁹ Termin **withholding tax** oznacza *podatek pobierany zaliczkowo*, czyli w taki sam sposób, jak podatek dochodowy.

Oprócz premii umowy o pracę przewidują zazwyczaj również inne rodzaje dodatkowego wynagrodzenia. Na przykład:

Remuneration¹ and benefits²

7. You will be entitled to base compensation, which will be subject to statutory deductions and will comprise³ a number of elements, which may include:

- (a) voluntary⁴ superannuation⁵ contributions⁶;
- (b) non-cash benefits⁷ which you elect to receive as a component of your base compensation (e.g. provision⁸ of a car and provision of car parking at work⁹ – details of these benefits may be obtained from the Employee Benefits Department);
- (c) Fringe Benefits Tax¹⁰ which is payable on¹¹ the non cash benefits referred to in paragraph¹² (b); and
- (d) a taxable¹³ salary.

¹ Rzeczownik **remuneration** jest synonimem częściej spotykanego terminu **compensation** i tak jak on oznacza *wynagrodzenie* bez wskazywania na charakter wykonywanej pracy.

² Terminem **benefits** określa się wszystkie dodatkowe *świadczenia* uzupełniające wynagrodzenie.

- 3 Czasownik **comprise** znaczy *obejmować*, zapowiada więc wystąpienie w tekście wyliczenia.
- 4 Przymiotnik **voluntary** znaczy *dobrowolny*. Składki, o których mówi dalszy ciąg zdania, są zatem *nieobowiązkowe*.
- 5 Termin **superannuation** to dosyć wyszukany synonim powszechnie znanego słowa **pension**, występujący zarówno jako rzeczownik, jak i przymiotnik. W języku polskim, w zależności od kontekstu, odpowiadają mu więc terminy *emerytura* i *emerytalny*.
- 6 Terminem **contribution** określa się *składkę emerytalną*. Cały fragment **voluntary superannuation contributions** oznacza więc *nieobowiązkowe składki emerytalne*.
- 7 **Non-cash benefits** to *świadczenia niepieniężne* uzupełniające wynagrodzenie zasadnicze.
- 8 W odniesieniu do świadczeń uzupełniających wynagrodzenie zasadnicze rzeczownik **provision** oznacza *udostępnienie rzeczy lub usługi* wskazanej w pozostałej części zdania (w cytowanym przykładzie samochodu i miejsca parkingowego).
- 9 Wyrażenie **at work** znaczy to samo, co polski zwrot *w miejscu pracy*.
- 10 **Fringe benefits** to popularna nazwa *świadczeń niepieniężnych*, czyli **non-cash benefits**. **Fringe benefits tax** oznacza zatem *podatek dochodowy od świadczeń niepieniężnych* pobierany w niektórych krajach anglosaskich.
- 11 W odniesieniu do podatków wyrażenie **payable on** znaczy to samo, co polski zwrot *płatny od*.
- 12 Jak objaśniono to w rozdziale drugim (2.4.), angielski termin **paragraph** oznacza o wiele mniejszą jednostkę redakcyjną tekstu umowy niż podobnie brzmiący polski termin *paragraf*. Jak widać w cytowanym przykładzie, angielskiemu terminowi odpowiada polski termin *litera*.
- 13 Przymiotnik **taxable** znaczy *opodatkowany*.

Umowa może również szczegółowo określać uprawnienia urlopowe pracownika:

Annual Leave¹

12. As an employee of Liverpool Port Authority, you will be entitled to annual leave of 20 working days per year of service². This entitlement³ will accrue⁴ from year to year. When 6 weeks of leave has accrued, you may be required to take a holiday⁵ to reduce your accrued leave entitlements⁶.

13. You will be required⁷ to pay back to Liverpool Port Authority on termination⁸ any annual leave taken⁹ in excess of your accrued entitlement. Liverpool Port Authority may deduct¹⁰ this amount from any amount due¹¹ to you on termination.

Sickness

14. You will (if employed on a full-time basis¹²) be entitled to 10 days' sick leave¹³ for each year of service, and this entitlement will accrue from year to year. Liverpool Port Authority does not make any payment in lieu of¹⁴ accrued but untaken sick leave. If you are employed on a part-time basis¹⁵, you will accrue sick leave on a pro rata basis¹⁶.

Parental Leave¹⁷

15. You will be entitled to parental leave in accordance with relevant legislation¹⁸ and Liverpool Port Authority policies¹⁹ after the birth or adoption of a child.

- ¹ W angielszczyźnie brytyjskiej termin *leave* oznacza *urlop*. **Annual leave** to zatem urlop przysługujący co roku, czyli *urlop wypoczynkowy*.
- ² W tradycji brytyjskiej terminem **service** określa się *zatrudnienie*. W wielu przepisach prawa obowiązujących w tym kraju *pracownik* to bowiem nadal, tak jak przed wiekami, *servant*. Wyrażenie **per year of service** znaczy zatem *za pracowany rok*.
- ³ Wywodzący się od czasownika **entitle** termin **entitlement** oznacza *uprawnienie*.
- ⁴ Czasownik **accrue** dosłownie znaczy *gromadzić się, narastać*. W odniesieniu do wymiaru urlopu oznacza on *przenosić na następny okres*. W cytowanym przypadku na kolejny rok można przenieść uprawnienie do urlopu wypoczynkowego.
- ⁵ Termin **holiday** oznacza *urlop* i używa się go zamiennie ze słowem **leave**. **Take a leave** oraz **take a holiday** znaczą zatem *wykorzystać, wziąć urlop*.
- ⁶ Wyrażenie **accrued leave entitlements** oznacza *narosłe uprawnienie do urlopu, czyli niewykorzystany urlop z lat ubiegłych*.
- ⁷ Ponieważ w umowach o pracę czasownika **require** używa się do wyrażenia woli pracodawcy, należy uznać, że dzieje się tak nawet w przypadku zastosowania go w stronie biernej, gdy pracodawca nie jest podmiotem zdania, jak we fragmencie cytowanym powyżej. **You will be required to pay back to London Port Authority** należy więc odczytać *London Port Authority zażąda zwrotu*.

- 8 Rzeczownik **termination** oznacza *wypowiedzenie umowy*. Wyrażenie **on termination** jest zatem równoważny polskiemu zwrotowi *w terminie wypowiedzenia umowy*.
- 9 Wyrażenie **leave taken** oznacza *wykorzystany urlop*.
- 10 Czasownik **deduct** znaczy *potrącać* kwotę, o której mowa w czytanej umowie.
- 11 Przymiotnik **due** dodaje się do słów i liczb oznaczających kwotę, aby wskazać, że są one *należne*.
- 12 W odniesieniu do zatrudnienia wyrażenie **on a full time basis** oznacza *w pełnym wymiarze godzin, na pełny etat*.
- 13 Termin **sick leave** oznacza *nieobecność w pracy z powodu choroby*. Nie jest to zwolnienie lekarskie, ponieważ w krajach anglosaskich obowiązuje inny sposób ewidencjonowania czasu pracy i lekarze nie wystawiają dokumentów potwierdzających niezdolność do pracy. Dlatego też do określenia nieobecności spowodowanej względami medycznymi stosuje się ten sam termin, co do urlopu wypoczynkowego, czyli **leave**. W obu przypadkach pracownik nie stawia się bowiem do pracy.
- 14 Wyrażenie **in lieu of** jest bardzo rzadko spotykanym synonimem powszechnie znanego zwrotu **instead of**. Oznacza zatem *zamiast, w zamian za*.
- 15 W odniesieniu do zatrudnienia wyrażenie **on a part time basis** oznacza *w niepełnym wymiarze godzin, na ułamek etatu*.
- 16 Termin **pro rata** znaczy *proporcjonalnie* do wielkości wskazanej w pozostałej części zdania i umieszczenie go w wyrażeniu **on a pro rata basis** niczego pod tym względem nie zmienia. W odniesieniu do zatrudnienia w niepełnym wymiarze godzin fragment **on a pro rata basis** należy więc odczytać: *proporcjonalnie do ułamka etatu*.
- 17 Termin **parental leave** to politycznie poprawna nazwa *urlopu macierzyńskiego*, nie ujawnia ona bowiem, któremu z *rodziców*, czyli **parents**, on przysługuje. Bardziej tradycyjna i sensowna nazwa tego urlopu to **maternity leave**. Jeżeli urlop przysługuje również ojcu nowonarodzonego dziecka, to przybiera on nazwę **paternity leave**.
- 18 Terminem **legislation** nieoficjalnie określa się *ustawy* oraz inne przepisy prawa. **Relevant legislation** oznacza więc *właściwą ustawę, stosowną ustawę*.
- 19 Termin **policies** użyty w odniesieniu do wskazanej w tekście spółki oznacza ogólnie obowiązujące w niej *przepisy wewnętrzne*. W takim samym znaczeniu stosuje się również rzeczownik **policy** w liczbie pojedynczej.

Innym uprawnieniem wymienianym czasami przez umowy o pracę jest objęcie pracownika i jego rodziny ubezpieczeniem opłacanym przez pracodawcę, na przykład:

17. Jupiter Foods provides a comprehensive insurance program¹ for its executives². The details of this program are set out in Jupiter Foods's policy, and currently provide the following types of insurance:

- (a) life assurance³;
- (b) long term disablement insurance⁴ (payments to this program are payable by you and details will be advised⁵ by Employee Benefits Department);
- (c) accidental death and dismemberment insurance⁶;
- (d) travel insurance cover⁷;
- (e) personal accident insurance⁸; and
- (f) medical⁹ and repatriation¹⁰ expenses¹¹.

The types of insurance and the terms on which they are provided may change from time to time¹².

- 1 Przymiotnik **comprehensive** wskazuje na bardzo szeroki zakres określonej w pozostałej części zadania usługi, oferty, itp. W języku polskim odpowiadają mu więc przymiotniki *kompleksowy, pełny*. Wyrażenie **comprehensive insurance program** należy więc odczytać jako *pełny zakres ubezpieczeń*.
- 2 Terminem **executives** określa się ogólnie *kadre kierowniczą* wyższego szczebla bez wskazania na konkretne stanowiska zajmowane przez poszczególne osoby. W liczbie pojedynczej **executive** to zatem również ogólnie *członek ścisłego kierownictwa spółki, dyrektor* w polskim znaczeniu tego słowa.
- 3 W terminologii brytyjskiej **life assurance** to *ubezpieczenie na życie*. W innych krajach anglojęzycznych używa się przeważnie amerykańskiego terminu **life insurance**.
- 4 **Long term disablement insurance** to ubezpieczenie od długotrwałej niezdolności do pracy, czyli *ubezpieczenie rentowe*, znane również pod nazwą **invalidity insurance**.
- 5 W języku prawnym czasownik **advise** znaczy *powiadamiać, informować*. Zapisany w stronie biernej fragment **details will be advised by...** należy zatem odczytać: *o szczegółach zostanie pan / pani poinformowany przez...*
- 6 **Accidental death and dismemberment insurance** to *ubezpieczenie od śmierci i ciężkiego uszkodzenia ciała wskutek nieszczęśliwego wypadku*.

- ⁷ W odniesieniu do ubezpieczeń czasownika **cover** używa się w znaczeniu *objąć ochroną* wskazanego w tekście ubezpieczenia, czyli po prostu *ubezpieczyć*. Identycznie wyglądający i brzmiący rzeczownik **cover** oznacza zatem *zakres ubezpieczenia* wskazanego w pozostałej części zdania i w związku z tym często występuje razem ze słowem **insurance**. Określenie **travel insurance cover** oznacza zatem, że w zakresie oferowanego ubezpieczenia mieszczą się podróże służbowe. Cytowane wyrażenie należy więc odczytać *ubezpieczenie podróży służbowych*.
- ⁸ Termin **personal accident insurance** oznacza *indywidualne ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków*, czyli NW.
- ⁹ **Medical expenses** to *koszty opieki medycznej*. Ponieważ cytowany artykuł umowy o pracę dotyczy świadczeń przysługujących pracownikowi, należy uznać, że chodzi o pokrycie tego typu kosztów przez pracodawcę, choć tekst bezpośrednio o tym nie wspomina.
- ¹⁰ **Repatriation** to *przeniesienie* do innego kraju, czyli *przeprowadzka za granicę*; **repatriation expenses** to w takim razie *koszty przeniesienia za granicę*. Ponieważ cytowany artykuł umowy o pracę dotyczy świadczeń przysługujących pracownikowi, należy uznać, że chodzi o pokrycie tego typu kosztów przez pracodawcę, choć tekst o tym nie wspomina.
- ¹¹ Termin **expense** oznacza *koszt*, ale należy pamiętać, że w rachunkowości, w odróżnieniu od mowy potocznej, nie jest on synonimem wyrazu **cost** i nie używa się ich zamiennie. Termin **cost** stosuje się bowiem w sytuacji, gdy skutkiem wydatkowania pewnej kwoty jest nabycie lub powstanie środka trwałego, a terminu **expense** we wszystkich pozostałych przypadkach. Dlatego też dokumenty mówią zazwyczaj o **direct costs**, **energy costs**, etc., czyli *kosztach bezpośrednich, kosztach energii*, itp., ale o omówionych powyżej **medical expenses**, **repatriation expenses**, itd.
- ¹² Wyrażenie **from time to time**, jak już wspomniano powyżej, wskazuje na powtarzalność określonej w zdaniu czynności. Wyklucza ono zatem zrozumienie zwrotu **may change from time to time** jako odpowiednika polskiego wyrażenia *może ulec zmianie* i sugeruje nadanie mu znaczenia *może ulegać zmianie*.

W umowach o pracę zawieranych z pracodawcami amerykańskimi lista oferowanych pracownikom świadczeń jest zazwyczaj nieco inna, na przykład:

6. Other Benefits. You will be entitled to¹ the following additional benefits:

(a) You will be eligible for² the normal vacation³, health insurance⁴, 401(k)⁵, Employee Stock Purchase Plan⁶ and other benefits offered to all CMD accountants of similar rank.

- 1 Czasownik **entitle** znaczy *uprawnić, nadać uprawnienia do*. Występujące w stronie biernej wyrażenie **entitled to** oznacza więc to samo, co polski przymiotnik *uprawniony* lub czasownik *przysługiwać*.
- 2 Wyrażenie **eligible for** dosłownie znaczy to samo, co polski zwrot *kwalifikować się do*. W tekstach prawnych często stosuje się go jednak zamiennie z wyrażeniem **entitled to** w znaczeniu *być uprawnionym do, przysługiwać* i tak właśnie jest w cytowanym powyżej postanowieniu umowy.
- 3 W angielszczyźnie amerykańskiej **vacation** oznacza *płatny urlop*. Określenie go jako **normal** odnosi się do jego wymiaru. **Normal vacation** oznacza zatem *standardowy wymiar urlopu*, co w USA równa się zazwyczaj dwóm tygodniom.
- 4 **Health insurance** oznacza *ubezpieczenie zdrowotne*. Mając na uwadze fakt, że termin ten występuje w artykule przedstawiającym oferowane pracownikowi świadczenia, należy uznać, że w tym przypadku odnosi się on do opłacania składek takiego ubezpieczenia przez pracodawcę.
- 5 Skrót **401(k)** odnosi się do funduszy emerytalnych, które na podstawie artykułu 401 amerykańskiej ordynacji podatkowej (**Internal Revenue Code**) mogą przyjmować składki nieobciążone podatkiem dochodowym. Płaci je pracownik, a pracodawca może do nich dodawać swoją składkę do wysokości składki pracowniczej i o takim świadczeniu dodatkowym właśnie mówi cytowane postanowienie.
- 6 Termin **employee stock purchase plan** odnosi się do popularnego w USA sposobu dodatkowego wynagradzania pracowników poprzez umożliwianie im zakupu akcji spółki po atrakcyjnej cenie. Spółki emitują w tym celu więcej akcji niż faktycznie wprowadzają do obiegu, tworząc w ten sposób rezerwę wyemitowanych, lecz nieprzydzielonych akcji, które mogą następnie udostępnić pracownikom uprawnionym do skorzystania z programu zakupu akcji pracowniczych.

W bardziej wyszukanych przypadkach lista świadczeń oferowanych przez amerykańskich pracodawców może być oczywiście dłuższa niż powyżej i o wiele bardziej oryginalna niż w omówionych poprzednio wersjach brytyjskich, na przykład:

(3) INCENTIVE, SAVINGS AND RETIREMENT PLANS. During the Employment Period, the Market Analyst shall be entitled to participate in all incentive¹, savings² and retirement³ plans, practices, policies, and programs⁴ applicable⁵ generally to other peer⁶ Market Analysts of the Company.

(5) EXPENSES. During the Employment Period, the Market Analyst shall be entitled to receive prompt⁷ reimbursement⁸ for all reasonable expenses⁹ incurred¹⁰ by the Market Analyst in accordance with the most favorable policies, practices and procedures¹¹ of the Company.

OFFICE AND SUPPORT STAFF¹². During the Employment Period, the Market Analyst shall be entitled to an office¹³ and to exclusive personal secretarial assistance¹⁴ on an equal basis with other peer Market Analysts of the Company.

- 1 W kontekście umowy o pracę termin **incentive** oznacza *motywację*. **Incentive plan** to zatem *program motywacyjny*, czyli przyjęty przez spółkę sposób nagradzania pracowników za wyjątkowe zaangażowanie w pracy.
- 2 Termin **savings** oznacza *oszczędności*. Wyrażenie **savings plan** odnosi się więc do oferowanego przez spółkę dostępu do współpracującego z nią funduszu inwestycyjnego, w którym pracownicy mogą inwestować swoje oszczędności na preferencyjnych zasadach.
- 3 **Retirement plan** to amerykańska nazwa *funduszu emerytalnego*. Ponieważ wymienia się ją wśród świadczeń pracowniczych, należy rozumieć, że oznacza ona współfinansowanie składek emerytalnych.
- 4 W zestawieniu **plans, practices, policies and programs** termin **practices**, jak już objaśniono powyżej, odnosi się do obowiązujących w spółce *procedur*, słowo **policies** oznacza ogólnie *wewnętrzne przepisy spółki*, a **programs** to samo co **plans**, czyli przygotowane z myślą o konkretnych celach *programy działań*. Całość należy więc odczytać *programy przewidziane dokumentami wewnętrznymi spółki*.
- 5 W odniesieniu do programów oferujących świadczenia dodatkowe używany z bezokolicznikiem przymiotnik **applicable** oznacza to samo, co polskie zwroty *dostępny dla, przeznaczony dla, adresowany do*.
- 6 Przymiotnika **peer** używa się do wskazania, że mowa o osobach zajmujących takie same stanowiska lub zatrudnionych na tym samym szczeblu w strukturze organizacyjnej spółki. Przytoczone w przykładzie wyrażenie **peer market analysts** należy więc odczytać: *osoby zatrudnione na stanowisku analityka rynku*.
- 7 Przymiotnika **prompt** używa się w języku prawnym w znaczeniu *bezzwłocznie*. W bardziej sformalizowanych tekstach w roli tej występuje zazwyczaj słowo **forthwith**.
- 8 Czasownik **reimburse** znaczy *zwrócić* wydaną kwotę. Utworzony z niego rzeczownik **reimbursement** oznacza więc *zwrot*, a wyrażenie **prompt reimbursement** *bezzwłoczny zwrot* wydatkowanych kwot.

- ⁹ Ponieważ cytowane postanowienie umowy odnosi się do zwrotu kosztów, to dosyć ogólny termin **expenses** przybiera w takim kontekście znaczenie *koszty poniesione w związku z wykonywaniem pracy na rzecz pracodawcy*. Określenie ich przymiotnikiem **reasonable** oznacza, że przytoczony fragment mówi o kosztach *uzasadnionych i / lub udokumentowanych*.
- ¹⁰ Czasownik **incur** znaczy *ponosić koszty*.
- ¹¹ Zestawienie **policies, practices and procedures** oznacza dokładnie to samo, co wyrażenie omówione w punkcie ⁴ powyżej. Cytowany fragment **according with the most favorable policies, practices and procedures** należy więc odczytać *według najkorzystniejszych procedur przewidzianych dokumentami wewnętrznymi spółki*.
- ¹² Termin **support staff** ogólnie oznacza *personel pomocniczy*, czyli obsługę (sekretarka, asystentka, kierowca, itp.).
- ¹³ Ponieważ mowa o przysługujących pracownikowi przywilejach, słowo **office** przybiera w takim kontekście znaczenie *gabinet*.
- ¹⁴ Wyrażenie **exclusive personal secretarial assistance** w dosyć skomplikowany i politycznie poprawny sposób oznacza osoby zatrudnione na stanowisku *osobistego sekretarza / sekretarki oraz asystenta / asystentki*.

Specjalnością amerykańskich umów o pracę jest oferowanie wybranym członkom kierownictwa spółki dodatkowego wynagrodzenie w postaci opcji zakupu jej akcji. Na przykład:

1. GRANT OF OPTION. The Company hereby irrevocably¹ grants² to Employee the right and option³ ("Option") to purchase all or any part of⁴ an aggregate⁵ of 7,500 shares of Stock⁶, on the terms and conditions set forth herein and in the Plan, which Plan is incorporated⁷ herein as a part of this Agreement. This Option shall not be treated as an incentive stock option⁸ within the meaning⁹ of section¹⁰ 422(b) of the Internal Revenue Code of 1986, as amended¹¹ (the "Code").

2. PURCHASE PRICE. The purchase price of Stock purchased pursuant to¹² the exercise¹³ of this Option shall be \$2.48 per share, which has been determined to be not less than the fair market value¹⁴ of the Stock at the date of grant of this Option.

3. EXERCISE OF OPTION. Subject to¹⁵ the earlier expiration¹⁶ of this Option as herein provided, this Option may be exercised, by written notice¹⁷ to the Company¹⁸ at its principal executive office¹⁹

addressed to the attention of²⁰ its Vice President²¹ and Secretary²², at any time²³ and from time to time²⁴ after the date of grant hereof, but, except as otherwise provided below²⁵, this Option shall not be exercisable²⁶ for more than a percentage of the aggregate number of shares offered by this Option determined in accordance with the following schedule²⁷.

Percentage of Shares Number of Full Years	That May be Purchased
Less than 1 year	0%
1 year	33,3%
2 years	67%
3 years	100%

This Option is not transferable²⁸ by Employee otherwise than²⁹ by will³⁰ or the laws of descent and distribution³¹, and may be exercised only by Employee during Employee's lifetime. This Option may be exercised only while Employee remains an employee of the Company.

- 1 Przystówek irrevocably znaczy *nieodwołalnie*.
- 2 Czasownika grant używa się w znaczeniu *nadać* prawo, *udzielić* przywileju lub *przychylić się* do wniosku przedstawionego na piśmie. Ponieważ w przytoczonym fragmencie jest mowa o dodatkowym wynagrodzeniu, najstosowniejszą wersją w tym przypadku jest *udzielić*. Słowo grant występuje również jako rzeczownik znaczący *nadanie, udzielenie*.
- 3 Wyrażenie **right and option** jest dosyć rzadkim synonimem występującego w dalszej części tekstu terminu **option**, ale bardzo dobrze oddaje jego znaczenie. *Opcja* jest bowiem prawem do nabycia w przyszłości oznaczonej w umowie rzeczy po ustalonej wcześniej cenie. Ponieważ jest to tylko prawo, posiadacz opcji może zrezygnować z jej wykonania i rzeczy nigdy nie nabyć, tracąc przy tym tylko cenę zakupu opcji, która w przypadku potraktowania jej jako wynagrodzenia równa się zeru. Taki sam mechanizm, rzecz jasna, może dotyczyć *opcji sprzedaży*, czyli **put option**, ale w umowach o pracę występuje praktycznie tylko *opcja zakupu*, czyli **call option**.
- 4 Wyrażenie **all or any part of** znaczy dokładnie to samo, co polski zwrot *całość lub dowolna część*.

- 5 Rzeczownika **aggregate** używa się w języku prawnym w znaczeniu *całość* wskazanej w dalszej części tekstu grupy rzeczy lub praw.
- 6 Wyrażenie **share of stock** jest archaicznym terminem oznaczającym *akcję*. W amerykańskiej odmianie języka angielskiego używa się obecnie w tym znaczeniu tylko drugiej jego części, czyli **stock**, a w odmianie brytyjskiej tylko jego pierwszej części, czyli **share**. Wyrażenie **share of stock** pamięta natomiast jeszcze czasy, gdy *kapitał akcyjny spółki*, określany wówczas terminem **stock**, nie składał się z odrębnych akcji, jak obecnie, ale stanowił jednolitą sumę, z której w miarę potrzeb można było wydzielić dowolny jej ułamek określany terminem **share**. Nieliczne spółki, których przynajmniej część kapitału akcyjnego nadal ma jeszcze taką muzealną postać, przetrwały jedynie w Wielkiej Brytanii.
- 7 W odniesieniu do jednostek redakcyjnych tekstu imiesłowu **incorporated** używa się w języku angielskim w taki sam sposób, jak wyrażenia *stanowi integralną część* w języku polskim.
- 8 Termin **incentive stock option** oznacza opcję zakupu akcji przyznaną w celach motywacyjnych, czyli, mówiąc krócej, *opcję motywacyjną*.
- 9 Wyrażenia **within the meaning of** używa się w odniesieniu do ustaw i innych przepisów prawa w takim samym znaczeniu, jak polskiego zwrotu *w rozumieniu* wskazanego dalej przepisu.
- 10 Jak wskazano w rozdziale drugim (2.4.), w ustawach uchwalanych w krajach anglosaskich termin **section** oznacza *artykuł*. Cytowany fragment odnosi się więc do artykułu 422(b) Amerykańskiej Ordynacji Podatkowej.
- 11 W odniesieniu do nazw ustaw wyrażenie **as amended** znaczy *z późniejszymi poprawkami*.
- 12 Wyrażenia **pursuant to** zazwyczaj używa się w takim samym znaczeniu, jak polskiego zwrotu *na podstawie*. W cytowanym fragmencie należy go jednak odczytać jako *w związku z*.
- 13 W języku prawnym czasownika **exercise** używa się w znaczeniu *wykonać prawo*, czyli skorzystać z nadanych nim uprawnień.
- 14 Termin **market value** znaczy *wartość rynkowa*, a przymiotnik **fair** oznacza, że została ona wyznaczona przez księgowych w sposób *rzetelny*. Całe zestawienie **fair market value** oznacza więc *rzetelną wartość rynkową*. Nie jest to jednak *cena rynkowa*, czyli **market price**, ponieważ ustalili ją księgowi, a nie kupujący i sprzedający.
- 15 Jeżeli wyrażenie **subject to** rozpoczyna zdanie, to należy pamiętać, że przedstawia ono wyjątek od zasady określonej w pozostałej części tego samego zdania, rozpoczynającej się po przecinku. W języku polskim odpowiadają mu więc zwroty *z zastrzeżeniem*, *wyjawszy*, *wyłaczywszy*, *z wyłączeniem*, itd.

- 16 Termin **expiration** to ulubiony przez prawników synonim częściej spotykanego rzeczownika **expiry**, oznaczający *wygaśnięcie* wskazanego w tekście prawa.
- 17 Termin **notice** oznacza *powiadomienie*. Wyrażenie **by written notice** znaczy zatem za *powiadomieniem na piśmie*.
- 18 Ponieważ cytowany fragment dotyczy powiadomienia na piśmie, wyrażenie **to the company** należy odczytać *przesłanym spółce*, mimo że brak w nim czasownika.
- 19 Wyrażenie **principal executive office** jest dosyć rzadkim i skomplikowanym synonimem prostszego terminu **headquarters**, czyli *centrala*.
- 20 Wyrażenia **to the attention of** używa się do wskazania osoby, *na ręce* której ma być przesłany określony w tekście dokument (w cytowanym przykładzie powiadomienie).
- 21 Termin **vice president** w terminologii stosowanej w USA oznacza stanowisko kierownicze wyższego szczebla, odpowiadające polskiemu tytułowi *dyrektor działu, wydziału, departamentu*. Wyżej w hierarchii amerykańskiej spółki znajdują się **senior vice president**, **executive vice president** czy **senior executive vice president**. Osoby piastujące tak nazwane stanowiska zazwyczaj kierują większymi obszarami działalności spółki niż **vice president**, np. pionem sprzedaży, produkcją, itp. i podlegają bezpośrednio dyrektorowi wykonawczemu, którego w USA określa się skrótem **CEO** utworzonym od pełnej nazwy **chief executive officer**.
- 22 **Secretary** to *sekretarz* rady dyrektorów, czyli osoba odpowiedzialna za dokumentację spółki, w tym kierowaną do niej korespondencję.
- 23 Wyrażenie **at any time** znaczy to samo, co polski zwrot *w dowolnym terminie*.
- 24 Jak już wielokrotnie wspomniano, wyrażenie **from time to time** wskazuje na powtarzalność czynności, o której mówi zdanie. W przytoczonym fragmencie odnosi się ono do przesłania powiadomienia o wykonaniu przyznanej pracownikowi opcji. Fragment **at any time and from time to time** należy zatem odczytać *w dowolnym terminie i wielokrotnie*.
- 25 Wyrażenie **except as otherwise provided below** wskazuje na istnienie ewentualnych wyjątków od przedstawianej właśnie reguły, opisanych w dalszych partiach umowy. W języku polskim odpowiada mu więc zwrot *chyba że w dalszej części niniejsza umowa stanowi inaczej*.
- 26 Przymiotnika **exercisable** używa się w znaczeniu *można wykonać* wskazane w tekście prawo (w cytowanym przypadku opcje). Fragment **shall not be exercisable** należy więc odczytać jako *nie można wykonać*.
- 27 Słowo **schedule** oznacza w tym przypadku *harmonogram*. Tekst odnosi się więc do harmonogramu przedstawionego poniżej.

- 28 Przymiotnika **transferable** używa się w znaczeniu *można przenieść* wskazane w tekście prawa na osoby trzecie. Fragment **this option is not transferable by employee** należy zatem odczytać: *pracownik nie może przenieść prawa do opcji.*
- 29 Wyrażenia **otherwise than** używa się w znaczeniu *w inny sposób niż*. Zapowiada więc ono przedstawienie listy wyjątków od przedstawionej właśnie zasady ogólnej.
- 30 Terminy **will, last will** oraz **last will and testament** oznaczają *testament*. Używa się ich zamiennie w zależności od preferencji piszącego. Wyrażenie **by will** znaczy zatem *za pomocą testamentu, w testamencie, testamentem*.
- 31 Termin **laws of descent and distribution** oznacza *prawo spadkowe*, krócej nazywane również **succession law** oraz **law of succession**. Wyrażenie **by laws of descent and distribution** należy zatem odczytać: *na mocy prawa spadkowego*.

Postanowienia charakterystyczne dla umów o pracę zazwyczaj zamykają artykuły określające okoliczności, sposób oraz konsekwencje ich wypowiedzenia. Na przykład:

Termination¹

21. Continental Solutions, plc. may immediately² terminate your employment³ by notice⁴ to you in writing if you at any time:

- (a) commit⁵ any serious or persistent breach⁶ of this Agreement including, without limitation, intentional⁷ disobedience⁸, inappropriate conduct⁹, dishonesty¹⁰, serious or persistent breach of duty¹¹ or serious or persistent neglect¹²;
- (b) materially¹³ breach¹⁴ this Agreement and do not remedy¹⁵ that breach within two days after receiving notice¹⁶ from Continental Solutions, plc. specifying the breach;
- (d) become of unsound mind¹⁷ or a person whose person¹⁸ or estate¹⁹ is liable to be dealt with²⁰ in any way under laws relating to mental health²¹; or
- (e) are convicted²² of a criminal offence²³ which, in the reasonable opinion²⁴ of Continental Solutions, plc., will detrimentally affect²⁵ Continental Solutions, plc. or any Affiliate.

- ¹ Rzeczownik **termination** oznacza *wypowiedzenie* umowy. Czasownikiem znaczącym *wypowiedzieć* umowę jest **terminate**.
- ² Przysłówka **immediately** używa się do wskazania, że przedstawiona w zdaniu czynność ma skutek natychmiastowy. **Immediately terminate** znaczy zatem *wypowiedzieć ze skutkiem natychmiastowym*.

- 3 Termin **employment** zazwyczaj znaczy zatrudnienie na podstawie umowy o pracę. Może jednak, jak w przytoczonym przykładzie, również oznaczać *stosunek pracy*.
- 4 Rzeczownik **notice** zazwyczaj ogólnie oznacza *powiadomienie* strony umowy wskazanej po przyimku **to**. W postanowieniach dotyczących wypowiedzenia umowy termin ten odnosi się do pisma powiadamiającego o podjęciu takiego kroku, czyli do *wypowiedzenia*. Wyrażenia **by notice** używa się zatem tak samo, jak polskiego zwrotu *za wypowiedzeniem*.
- 5 W odniesieniu do wskazanego w zdaniu czynu niedozwolonego czasownik **commit** znaczy *popęłnić, dopuścić się*. W przytoczonym fragmencie czyn ten określony jest jako **breach**, czyli naruszenie warunków umowy, co wskazuje, że bardziej adekwatnym polskim czasownikiem jest *dopuszczyć się*.
- 6 Jak już wspomniano powyżej, termin **breach** oznacza *naruszenie* warunków umowy. Określenie go przymiotnikami **serious** i **persistent** precyzuje, że jest to naruszenie *poważne i trwałe*.
- 7 Przymiotnik **intentional** wskazuje na kierowanie się przez sprawcę wyraźnym zamiarem. Polskimi odpowiednikami są zatem: *świadomie, rozmyślnie*.
- 8 Termin **disobedience** ogólnie oznacza *nieposłuszeństwo*. W kontekście umowy o pracę nabiera on jednak bardziej precyzyjnego znaczenia *niewykonywania poleceń przełożonych*.
- 9 Rzeczownik **conduct** oznacza *zachowanie, postępowanie, sprawowanie się* wskazanej w tekście osoby. Określenie go przymiotnikiem **inappropriate** precyzuje, że jest to postępowanie, które narusza obowiązujące w pracy normy zachowania. Cytowane wyrażenie **inappropriate conduct** należy więc odczytać *naruszenie obowiązujących w miejscu pracy norm zachowania*.
- 10 Rzeczownik **dishonesty** ogólnie oznacza *nieuczciwość* i nie wskazuje na żadne bliższe okoliczności, w jakich się jej dopuszczono.
- 11 Wyrażenie **breach of duty** oznacza to samo, co polski zwrot *naruszenie obowiązków* powierzonych przez pracodawcę.
- 12 Termin **neglect** oznacza *zaniedbywanie obowiązków* powierzonych pracownikowi przez pracodawcę, czyli wykonywanie ich w sposób niestaranny i nieterminowy.
- 13 Ulubiony przez prawników przymiotnik **material** znaczy *istotny*. Utworzony od niego przysłówek **materially** wskazuje zatem, że czynność, do której się on odnosi *istotnie, znacząco, w znacznym stopniu, itd.* wpływa na przedstawione w zdaniu okoliczności.
- 14 Słowo **breach** występuje zarówno jako przedstawiony powyżej rzeczownik, oznaczający *naruszenie* warunków umowy, jak i w roli czasownika znaczącego *naruszać* warunki umowy. W cytowanym zdaniu słowo to pojawia się w oby-

dwu postaciach – najpierw jako czasownik po przysłówku **materially**, a następnie jako rzeczownik po zaimku wskazującym **that**.

- 15 Czasownik **remedy** znaczy *usunąć, naprawić* naruszenie warunków umowy.
- 16 W takim kontekście rzeczownik **notice** oczywiście oznacza tylko *powiadomienie*, a nie wspomniane powyżej *wypowiedzenie*.
- 17 W języku prawnym przymiotnika **sound** nadal używa się w archaicznym znaczeniu *zdrowy*. **Unsound** to zatem *niezdrowy, chory*, a wyrażenie **become of unsound mind** należy rozumieć: *zachorować na schorzenie umysłowe, wymagać opieki psychiatrycznej*.
- 18 Aby prawidłowo zrozumieć dosyć podejrzanie wyglądające wyrażenie **a person whose person** należy pamiętać, że jest to część zdania, którego początek znajduje się w linijce poprzedzającej podpunkt (a), i brzmi **if you at any time**, po którym następuje otwierający podpunkt (d) czasownik **become**. Całość wygląda zatem następująco: **if you at any time become a person, whose person or...**, co należy odczytać *jeżeli kiedykolwiek okaże się, że Pana / Pani osoba lub...*
- 19 Terminem **estate** określa się *majątek* osoby, która została pozbawiona możliwości zarządzania nim ze względu na ogłoszenie upadłości, śmierć czy też, jak w cytowanym przykładzie, schorzenie wymagające opieki psychiatrycznej. W języku polskim, w zależności od kontekstu, terminowi temu odpowiadają zatem wyrażenia *masa upadłości, masa spadkowa, majątek*.
- 20 Wyrażenia **liable to be dealt with** używa się w połączeniu z odpowiednią formą czasownika **to be** (w cytowanym przypadku jest to **is**) w takim samym znaczeniu, jak polskiego czasownika *podlegać*. Jeżeli czytany tekst dotyczy podlegania normom określonym w ustawach, rozporządzeniach, etc., to przepisy te wskazane są po przyimku **under**.
- 21 Termin **mental health** oznacza *zdrowie psychiczne*.
- 22 Czasownik **convict** znaczy *skazać* prawomocnym wyrokiem sądu. Norma prawna, której naruszenia przez skazanego dopatrył się sąd, wskazana jest po przyimku **of**.
- 23 Termin **criminal offence** oznacza *przestępstwo*.
- 24 Jak już wspomniano powyżej, przymiotnik **reasonable** w języku prawnym znaczy *uzasadniony, zasadny, umotywowany*. Wyrażenie **in the reasonable opinion** należy więc odczytać jako *w zasadnej opinii*.
- 25 Przymiotnik **detrimental** znaczy *szkodliwy*. Utworzony od niego przysłówek **detrimentally** znaczy więc *szkodliwie*, a fragment **will detrimentally affect** należy odczytać: *szkodliwie wpłynie na, będzie miało szkodliwy wpływ na*.

22. If your employment is terminated under clause 21, Continental Solutions, plc. will not be obliged to provide to you any severance benefits¹ other than² the following:

- (a) any accrued salary³ and superannuation contributions to which you are entitled on the Termination Date⁴;
- (b) any amount to which you are entitled in lieu of unused annual leave⁵.

23. Continental Solutions, plc. may for any lawful reason terminate your employment by giving you 4 months' notice⁶ and by paying to you on the date on which that notice period expires the payments specified in clause 22.

24. You may at any time and for any reason resign⁷ by giving 4 months' written notice to Continental Solutions, plc.

25. Continental Solutions, plc. may in its discretion pay you the equivalent amount of⁸ base compensation in lieu of all or part of any notice period⁹ relating to the termination of your employment under this Agreement.

- 1 Termin **severance benefit** oznacza *odprawę*, czyli dodatkowe wynagrodzenie płatne przy rozwiązaniu umowy o pracę. W tym samym znaczeniu występuje również termin **severance pay**.
- 2 Wyrażenie **other than** jest ulubionym przez prawników synonimem powszechnie znanego słowa **except**. Jego wystąpienie zapowiada więc przedstawienie wyjątków od ogólnej reguły sformułowanej w poprzedzającej części zdania.
- 3 Określenie jakichkolwiek kwot imiesłowem **accrued** oznacza, że są one *naliczone* lub też, bardziej bezosobowo, *narosłe*. **Accrued salary** to zatem *naliczone wynagrodzenie*, a **accrued superannuation contributions** to *narosłe składki emerytalne*.
- 4 **Termination date** to oczywiście *termin wypowiedzenia umowy*.
- 5 Wyrażenie **unused annual leave** oznacza *niewykorzystany urlop wypoczynkowy*.
- 6 Terminu **notice** używa się wraz z przyimkiem **by** oraz okolicznikiem czasu do wskazania, z jakim wyprzedzeniem należy poinformować drugą stronę umowy o zamiarze jej rozwiązania, czyli do określenia długości terminu wypowiedzenia umowy. Wyrażenie **by four months' notice** należy zatem odczytać za czteromiesięcznym wypowiedzeniem.

- 7 Czasownik **resign** nieodparcie kojarzy się z *rezygnacją*, ale w umowach o pracę przybiera on bardziej techniczne znaczenie *wypowiedzieć umowę, złożyć wymówienie*.
- 8 Wyrażenia **equivalent amount of** używa się w angielskim języku prawnym w takim samym znaczeniu, jak polskiego rzeczownika *ekwiwalent* za wskazane w zdaniu świadczenie niepieniężne, w cytowanym wypadku za okres wypowiedzenia umowy.
- 9 Termin **notice period** oznacza *okres wypowiedzenia umowy*.

Konsekwencją rozwiązania umowy o pracę często jest również nałożenie na byłego pracownika obowiązku zachowania w tajemnicy nabytych w trakcie zatrudnienia informacji poufnych, na przykład:

SECTION 7. CONFIDENTIAL INFORMATION¹. The Employee shall hold² in a fiduciary³ capacity⁴ for the benefit of⁵ the Company all secret⁶ or confidential information, knowledge or data relating to the Company or the Affiliated Companies, and their respective businesses⁷, which information, knowledge or data shall have been obtained by the Employee during the Employee's employment by the Company or the Affiliated Companies and which information, knowledge or data shall not be or become public knowledge⁸ (other than by acts⁹ by the Employee or representatives¹⁰ of the Employee in violation of¹¹ this Agreement). After termination of the Employee's employment with the Company, the Employee shall not, without the prior written consent of the Company or as may otherwise be required¹² by law or legal process¹³, communicate¹⁴ or divulge¹⁵ any such information, knowledge or data to anyone other than the Company and those persons designated by the Company.

- 1 **Confidential information** to *informacje poufne* lub *informacja poufna*. O doborze liczby gramatycznej w języku polskim decyduje kontekst, ponieważ angielski rzeczownik **information** jest niepoliczalny i niezależnie od znaczenia, w jakim jest użyty, zawsze występuje wyłącznie w liczbie pojedynczej.
- 2 W postanowieniach dotyczących informacji, danych itp., czasownik **hold** przybiera znaczenie *zachować w tajemnicy*.
- 3 W odniesieniu do zarządzania powierzonym majątkiem przez *powiernika* (czyli *trustee*), który reprezentuje ustanowiony w tym celu *zarząd powierniczy* (czyli *trust*), przymiotnik **fiduciary** znaczy *powierniczy*, a więc związany z osobą i obowiązkami powiernika. Przymiotnik **fiduciary** często występuje jednak

- również w ogólniejszym znaczeniu, w którym wskazuje jedynie, że określonej nim osobie powierzono w zaufaniu informacje, majątek czy środki finansowe i w związku z tym spoczywa na niej obowiązek posługiwania się nimi dla dobra tych, którzy ją takim zaufaniem obdarzyli, na przykład klientów, pacjentów, przełożonych, podopiecznych etc. Przymiotnik **fiduciary** w takim użyciu przyjmuje zatem znaczenie *pełniący funkcję zaufania publicznego*. Osoba, która występuje w takiej roli, najczęściej jest zatem prawnik, makler, czy lekarz, ale w doktrynie anglosaskiej pojęcie to ma bardzo szerokie znaczenie i obejmuje również opiekunów prawnych, pełnomocników, doradców czy pracowników.
- 4 Rzeczownika **capacity** używa się do oznaczenia roli, w jakiej występuje wskazana w tekście osoba. W języku polskim najczęściej odpowiada mu zatem spójnik *jako*. Wyrażenie **in a fiduciary capacity** należy zatem odczytać *jako osoba pełniąca funkcję zaufania publicznego*.
 - 5 W języku prawnym wyrażenie **for the benefit of** oznacza to samo, co polski zwrot *na rzecz* i często skracane jest do samego przyimka **for**. W języku potocznym wyrażenie to ma jednak szersze znaczenie *dla dobra* osoby czy instytucji wskazanej po przyimku **for** i w takim sensie występuje w przytoczonym powyżej fragmencie **the Employee shall hold in a fiduciary capacity for the benefit of the Company**. Należy go bowiem odczytać *pracownik, jako osoba pełniąca funkcję zaufania publicznego, dla dobra Spółki zachowuje w tajemnicy...*
 - 6 W połączeniu z rzeczownikiem **information** przymiotnik **secret** oznacza *informację* lub *informacje tajne*. O doborze liczby gramatycznej w języku polskim decyduje kontekst, ponieważ angielski rzeczownik **information** jest niepoliczalny i niezależnie od znaczenia, w jakim jest użyty, zawsze występuje wyłącznie w liczbie pojedynczej.
 - 7 Jeżeli termin **business** przeciwstawiony jest terminowi **company**, jak w przytoczonym przykładzie, to oznacza on *przedsiębiorstwo* spółki wskazanej słowem **company**. Fragment **companies and their respective businesses** należy więc odczytać *spółki i ich przedsiębiorstwa*.
 - 8 Termin **public knowledge** oznacza *informację jawne* lub *informacja jawna*. Ponieważ rzeczownik **knowledge** jest niepoliczalny i niezależnie od znaczenia, w jakim jest użyty, występuje wyłącznie w liczbie pojedynczej, o doborze właściwej liczby gramatycznej w języku polskim decyduje kontekst.
 - 9 W odniesieniu do osób rzeczownika **act** używa się w znaczeniu *działanie*. Fragment **by acts by the Employee** należy więc odczytać *na skutek działań pracownika, w efekcie działań pracownika*.
 - 10 **Representative to** *przedstawiciel*.

- 11 Rzeczownik *violation* oznacza *naruszenie* wskazanej w tekście ustawy, przepisu, itp. Wyrażenia *in violation of* używa się więc w takim samym znaczeniu, jak polskiego czasownika *naruszać*.
- 12 Wyrażenia *as may otherwise be required* używa się w znaczeniu *w innej formie wymaganej przez przepisy, zwyczaje, okoliczności, itp.* wskazane w pozostałej części zdania.
- 13 Wbrew temu, co może sugerować pisownia, termin **legal process** nie oznacza procesu, ale pisma, jakie w związku z toczącym się postępowaniem sąd wysyła do uczestniczących w nim stron, czyli *pisma sądowe*.
- 14 W odniesieniu do danych, informacji, etc. czasownik **communicate** przybiera znaczenie *przekazać*.
- 15 Rzadko używany nawet przez prawników czasownik **divulge** znaczy *wyjawić* wskazane w tekście informacje, tajemnice, itp.

4.3.3. Umowa kredytowa

Umowy kredytowe należą do najbardziej rozbudowanych anglojęzycznych tekstów prawnych. Pod względem objętości oraz liczby załączników osiągają one rozmiary, do których nie zbliża się nawet większość ustaw, często przekraczając długość 50 stron. W znacznej mierze wynika to z praktyki wprowadzania do umów kredytowych bardzo licznych postanowień końcowych, które w mniejszych ilościach występują również w wielu innych rodzajach umów i zostaną szczegółowo omówione w rozdziale 6. Poniżej przedstawiona natomiast zostanie terminologia typowa dla równie obszernych postanowień, spotykanych przede wszystkim w umowach kredytowych. Zazwyczaj dotyczą one określenia kwoty i przeznaczenia kredytu, oprocentowania, warunków spłaty, przyjętego przez kredytodawcę zabezpieczenia oraz trybu postępowania w przypadku niespłacania kredytu przez kredytobiorcę.

W najprostszej i najkrótszej formie kwota kredytu bywa określona jednym zdaniem. Na przykład:

1. AMOUNT AND TERMS OF THE LOAN

1.1. The Loan. The "Loan"¹ hereunder shall mean the loan² by the Lender³ to the Borrower⁴ in the principal amount⁵ of \$2,000,000.

- 1 Umieszczenie słowa *loan* w cudzysłowie oznacza, że czytany tekst definiuje znaczenie tego terminu na potrzeby cytowanej umowy.

- 2 Terminowi **loan** w języku polskim odpowiada zarówno *kredyt*, jak i *pożyczka*. W krajach anglosaskich nie różni się bowiem między pożyczaniem pewnej kwoty przez bank uprawniony do nadzorowania, na jaki cel zostanie ona wydatkowana, czyli *kredytem bankowym*, a pożyczaniem pewnej kwoty przez jakikolwiek inny podmiot nieposiadający takich uprawnień, czyli *pożyczką*. O doborze właściwego polskiego terminu decyduje zatem kontekst. W przypadku umów sygnowanych przez banki z reguły będzie to *kredyt* i tak należy rozumieć termin **loan** w niniejszym rozdziale.

Należy wszakże pamiętać, że nie obejmuje on wszystkich kredytów w polskim rozumieniu tego słowa. Termin **loan** odnosi się bowiem wyłącznie do kredytów księgowanych przez banki na osobnym rachunku kredytowym. Jeżeli bank udziela *kredytu w rachunku bieżącym*, czyli wykazuje pożyczoną sumę jako saldo ujemne na rachunku na co dzień używanym przez klienta, na przykład w postaci limitu kredytowego w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym, to w krajach anglosaskich taki kredyt określa się terminem **overdraft**. Czytając teksty, w których pojawia się ten termin, należy jednak zachować daleko posuniętą ostrożność, ponieważ tego samego terminu używa się również w odniesieniu do *debetu*, czyli *przekroczenia salda rachunku*, na które bank nie wyraził zgody. O wyborze właściwego polskiego odpowiednika decyduje oczywiście kontekst.

- 3 W zależności od kontekstu termin **lender** oznacza zatem *kredytodawcę* lub *pożyczkodawcę*. W sytuacji, gdy w roli tej występuje bank, właściwszy jest oczywiście pierwszy z tych terminów. Wyrażenie **loan by the lender** należy zatem odczytać *kredyt udzielony przez kredytodawcę*.
- 4 W taki sam sposób termin **borrower** może oznaczać zarówno *kredytobiorcę*, jak i *pożyczkobiorcę*. Jeżeli jednak, jak w przytoczonym powyżej fragmencie, umowa mówi o udzieleniu kredytu przez bank, w grę oczywiście wchodzi tylko pierwsza z tych dwóch możliwości.
- 5 Terminem **principal amount** określa się *kapitał*, czyli pożyczoną sumę, od której naliczane będą odsetki. W większości umów kredytowych w znaczeniu tym samodzielnie występuje słowo **principal**.

W tego typu postanowieniach zazwyczaj występuje co najmniej jeden z wielu angielskich czasowników stosowanych w znaczeniu *udzielić* kredytu lub pożyczki, na przykład:

Section 1.1. The Loan. Subject to the terms and conditions herein, Wendler Bank, plc. agrees to make a loan¹ to Easton, plc. on the date hereof in an aggregate principal amount² of £910,000 in next day funds³. Such loan shall be referred to herein as the "Loan".

- ¹ W umowach kredytowych **make** przybiera znaczenie *udzielić*, ale nie jest jedynym słowem występującym w tej roli. W takim samym znaczeniu używa się również czasowników **grant**, **extend** i **originate**.
- ² Przymiotnik **aggregate** znaczy *łączny*. Wyrażenie **in an aggregate principal amount** należy zatem odczytać *w łącznej kwocie, na łączną kwotę*.
- ³ Wyrażenie **next day funds** odnosi się do środków finansowych, które można pobrać, przelać, itd. następnego dnia po podpisaniu umowy. Są to zatem *środki dostępne w następnym dniu roboczym*.

W zdecydowanej większości przypadków omawiany artykuł umowy kredytowej jest jednak znacznie bardziej rozbudowany, na przykład:

ARTICLE II AMOUNTS AND TERMS OF THE ADVANCES

SECTION 2.1. The Revolving Credit¹ Advances². The Lender agrees, on the terms and conditions hereinafter set forth, to make Revolving Credit Advances under this Facility³ to the Borrower from time to time⁴ on any Business Day during the period from the Effective Date⁵ until the Termination Date⁶ in an aggregate amount (based in respect of⁷ any Revolving Credit Advance denominated⁸ in Pound Sterling or the Equivalent in Euro determined on the date of delivery of the applicable⁹ Notice of Revolving Credit Borrowing¹⁰), not to exceed at any time outstanding¹¹ the Lender's Commitment¹². Each Revolving Credit Borrowing¹³ shall be in an aggregate amount not less than £100,000 (or the Equivalent thereof in Euro determined on the date of delivery of the applicable Notice of Revolving Credit Borrowing) or an integral multiple¹⁴ of £100,000 (or the Equivalent thereof in Euro determined on the date of delivery of the applicable Notice of Revolving Credit Borrowing) in excess thereof¹⁵ and shall consist of Revolving Credit Advances of the same Type made on the same day by the Lender. Notwithstanding anything herein to the contrary, no Revolving Credit Borrowing may be made in any currency if, after giving effect¹⁶ to the making of such Revolving Credit Borrowing, the Equivalent in Pound Sterling of the aggregate amount of outstanding Revolving Credit Advances, would exceed £500,000. Within the limits of the Lender's Commitment, any the Borrower may borrow¹⁷ under this Section 2.1, prepay¹⁸ pursuant to Section 2.9 and reborrow¹⁹ under this Section 2.1.

- ¹ Użycie terminu **revolving credit** oznacza, że jest to *kredyt odnawialny*, dający kredytobiorcy możliwość wielokrotnego zadłużania się do wyznaczonego umową limitu. Na określenie tego rodzaju kredytu w języku polskim używa się również czasami zapożyczonego z angielszczyzny terminu *kredyt rewolwin-gowy*. Jak widać, w nazwie kredytu nie występuje termin **loan**, ale **credit**. Dzieje się tak, ponieważ terminu **loan** używa się w sytuacjach, gdy pożyczana kwota jest jednoznacznie określona, a termin **credit** ogólniej oznacza możliwość zadłużania się, co o wiele lepiej pasuje do kredytu odnawialnego. Z tego samego powodu słowo **credit**, a nie **loan** występuje w nazwach wielu innych usług bankowych, dających klientom możliwość wielokrotnego zaciągania kredytu, na przykład **credit card** (czyli *karta kredytowa*), **credit line** (czyli *linia kredytowa*). W znaczeniu tym rzeczownik **credit** jest niepoliczalny, nie występuje więc w liczbie mnogiej.
- ² Terminem **advance** określa się kwotę pobraną przez kredytobiorcę na podstawie umowy, która umożliwia mu wielokrotne zadłużanie się w ramach ustalonego limitu i samodzielne decydowanie o wysokości zaciągniętego w ten sposób kredytu. W języku polskim w znaczeniu tym używa się terminu *kwota kredytu odnawialnego*.
- ³ Termin **facility** ogólnie oznacza *kredyt* lub *pożyczkę* bez wskazywania na sposób, w jaki są one księgowane czy udzielane. W tekstach umów często zastępuje on więc bardziej precyzyjne terminy **loan**, **overdraft** i **credit** omówione powyżej.
- ⁴ Jak już wielokrotnie wspomniano, wyrażenia **from time to time** używa się do zaznaczenia, że przedstawiona w zdaniu czynność może być powtarzana. W cytowanym przykładzie odnosi się to do czasownika **make**, który tym samym nie znaczy *udzielić*, ale *udzielać* kredytu odnawialnego.
- ⁵ Termin **effective date** oznacza *termin wejścia umowy w życie*, czyli rozpoczęcie okresu kredytowania.
- ⁶ **Termination date** oznacza *termin wypowiedzenia umowy*.
- ⁷ Wyrażenia **in respect of** używa się często w takim samym znaczeniu, jak polskiego zwrotu *w odniesieniu do*.
- ⁸ Imiesłów **denominated** zazwyczaj poprzedza określenie waluty, w jakiej wyrażona jest przedstawiona w tekście kwota. W języku polskim odpowiada mu rzadko używany przymiotnik *denominowany* lub prosty przyimek *w*.
- ⁹ W odniesieniu do wskazanych w zdaniu dokumentów przymiotnik **applicable** przybiera znaczenie *stosowny, właściwy, przewidziany niniejszą umową*.

- 10 Terminem **notice of revolving credit borrowing** określa się notę informującą kredytodawcę o pobraniu transzy kredytu odnawialnego, czyli *notę obciążeniową*.
- 11 W terminologii finansowej imiesłowu **outstanding** używa się w zupełnie innym znaczeniu, niż w języku potocznym. W dokumentach finansowych oznacza on bowiem, że kwota, do której się on odnosi, nie została jeszcze spłacona. W cytowanym tekście przymiotnik ten wiąże się zatem znaczeniowo z rzeczownikiem **amount** znajdującym się bezpośrednio przed długim zdaniem wtrąconym umieszczonym w nawiasie. Bardziej klarowny przykład użycia **outstanding** w połączeniu ze słowem **amount** w znaczeniu *niespłacony* znajduje się w końcowej części cytowanego postanowienia umowy.
- 12 Terminem **commitment** określa się *maksymalną kwotę kredytu* lub limitu kredytowego, czyli największą możliwą sumę, jaką zobowiązał się przygotować i udostępnić (czyli **commit**) kredytodawca.
- 13 W odniesieniu do kredytów odnawialnych terminu **borrowing** używa się w takim samym znaczeniu, jak omówionego powyżej terminu **advance**, czyli *kwota kredytu odnawialnego*.
- 14 Rzeczownik **integer** oznacza *liczbę całkowitą*, a utworzony od niego przymiotnik **integral** znaczy *całkowity*. Wyrażenie **an integral multiple** należy więc odczytać *całkowita wielokrotność, pełna wielokrotność*.
- 15 Jak wskazuje użycie zaimka **thereof**, wyrażenie **in excess** odnosi się w cytowanym przykładzie do wspomnianej poprzednio podstawowej wysokości kwoty kredytu, czyli 100,000 GBP. Całość **in excess thereof** należy więc odczytać *powyżej ww. kwoty 100 000 GBP*.
- 16 Wyrażenie **give effect to** znaczy to samo, co polskie czasowniki *wykonać, zrealizować* czynność wskazaną po przyimku **to**. Ponieważ w tym miejscu w cytowanym przykładzie występuje **making of such Revolving Credit Borrowing**, cały fragment **after giving effect to the making of such Revolving Credit Borrowing** należy odczytać *po pobraniu takiej kwoty kredytu odnawialnego*.
- 17 W odniesieniu do kredytów odnawialnych dobrze znany czasownik **borrow** przybiera znaczenie *zadłużać się*.
- 18 Czasownik **prepay** znaczy spłacić ratę kredytu lub cały kredyt przed przewidzianym w umowie terminem, czyli *przedpłacić*.
- 19 Czasownik **reborrow** znaczy ponownie zadłużyć się, czyli *pobrać dalsze kwoty kredytu odnawialnego*.

W przypadku kredytów udzielanych przez grupę banków, które utworzyły w tym celu *konsorcjum kredytowe* (czyli **loan syndicate**) w tekście

umowy pojawiają się dodatkowe terminy opisujące stosunki pomiędzy jego uczestnikami. Na przykład:

Article 2
Syndicated loan¹

Subject to the terms and conditions set forth in this Agreement, at any time and from time to time² from the Closing Date³ through⁴ the Banking Day⁵ immediately prior to the Maturity Date⁶, each Bank shall, pro rata⁷ according to that Bank's Pro Rata Share of the then⁸ applicable Commitment⁹, make Advances to Borrower under the Commitment¹⁰ in such amounts as Borrower may request¹¹ that

- (i) do not result in the Outstanding Obligations being in excess of the then effective¹² Commitment, and
- (ii) are directly used to finance the development¹³, construction¹⁴ or operation¹⁵ of hotel / casino properties¹⁶ owned by the Borrower.

Subject to the limitations set forth herein, the Advances by each Bank under its Pro Rata Share of the Commitment may be prepaid without premium¹⁷ or penalty¹⁸. The Administrative Agent shall promptly provide the Borrower with a written report allocating¹⁹ the Obligations requested by Borrower.

- ¹ Termin **syndicated loan** oznacza *kredyt konsorcjalny*, czyli udzielony przez grupę banków, która powołała w tym celu *konsorcjum kredytowe*, czyli **loan syndicate**, zorganizowane przez bank określany jako **arranger**, czyli *organizator konsorcjum*. Na czele konsorcjum stoi **lead manager**, czyli bank pełniący rolę *lidera konsorcjum*. Najczęściej jest to bank, który wnosi największy wkład do wspólnie pożyczonej kwoty. Jeżeli jest ich kilka, określa się je terminem **co-lead managers**. Prowadzenie rozliczeń pomiędzy uczestnikami konsorcjum, korespondencji z kredytobiorcą i wypełnianie tym podobnych obowiązków administracyjnych powierza się z kolei bankowi określanemu jako *agent konsorcjum* (czyli **administrative agent**). Role te oczywiście bywają łączone i jeden bank może wystąpić w kilku z nich jednocześnie.
- ² Jak wspomniano powyżej, zawile wyglądające wyrażenie **at any time and from time to time** należy odczytać *w dowolnym terminie i wielokrotnie*, lub też wyrazić powtarzalność poprzez dobór odpowiedniej formy czasownika. W cytowanym przypadku odnosi się ona do występującego kilka linijek niżej czasownika **make**, który tym samym przybiera znaczenie *udzielać*.

- 3 Wyrażenie **closing date** oznacza *termin podpisania umowy*, który może, ale nie musi, być równy terminowi jej wejścia w życie.
- 4 W angielszczyźnie amerykańskiej przyimka **through** używa się do określenia długości okresu czasu. Użyte w tekście wyrażenie **from... through** ma zatem takie samo znaczenie, jak częściej spotykany zwrot **from... to**. W języku polskim obu wariantom odpowiada wyrażenie *od... do...*
- 5 Terminem **banking day** oznacza się *dzień roboczy dla banków*, czyli dzień, w którym banki obsługują klientów.
- 6 W odniesieniu do kredytów i pożyczek **maturity** oznacza *termin wymagalności*, czyli ostateczny termin spłaty zaciągniętego zadłużenia. Fragment **through Banking Day immediately prior to Maturity Date** należy więc odczytać *do dnia roboczego dla banków bezpośrednio poprzedzającego termin wymagalności*.
- 7 Wyrażenie **pro rata** znaczy *proporcjonalnie*. W cytowanym przykładzie proporcjonalność ta odnosi się do wkładu poszczególnych uczestników konsorcjum w pożyczoną kwotę. W tym samym znaczeniu używa się także równie obco brzmiącego w języku angielskim zwrotu **pari passu**.
- 8 Wyrażenia **the then** używa się do wskazania, że określony nim rzeczownik przedstawia stan rzeczy w momencie wskazanym w tekście, a nie w czasie, gdy jest on czytany, czy też w sposób ogólny i ponadczasowy. W języku polskim odpowiadają mu więc przymiotnik *aktualny*, przysłówki *wówczas* oraz zwroty *w tym momencie*, *w tym terminie*, itd.
- 9 Jak już wspomniano powyżej, termin **commitment** oznacza *maksymalną kwotę kredytu*, jaką kredytodawca zobowiązał się udostępnić kredytobiorcy. Fragment **of the then applicable Commitment** należy więc odczytać *obowiązującej wówczas maksymalnej kwoty kredytu*.
- 10 Terminu **commitment** używa się również przenośnie na oznaczenie umowy kredytowej, jako synonimu terminu **facility**. Wyrażenie **under the Commitment** znaczy zatem to samo, co **under the facility**, czyli *na podstawie niniejszej umowy*.
- 11 Rzeczownik **request** ma bardzo szeroki zakres znaczeniowy – od nieoficjalnej prośby, po bardzo oficjalne żądanie. Ponieważ cytowany przykład dotyczy wysoce sformalizowanych umów stosunków kredytodawcy z kredytobiorcą, fragment **as Borrower may request** należy odczytać *o jaki wystąpi kredytobiorca*.
- 12 W odniesieniu do kwot, limitów, etc. przymiotnika **effective** używa się w takim samym znaczeniu, jak przymiotnika **applicable**. Oba w takim przypadku znaczą *obowiązujący*.
- 13 W odniesieniu do budynków i budowli rzeczownik **development** oznacza *planowanie*, projektowanie i tym podobne czynności poprzedzające rozpoczęcie prac budowlanych.

- 14 Wbrew temu, co może sugerować pisownia terminu **construction**, oznacza on proces budowania, czyli *budowę*. W języku prawnym w znaczeniu tym praktycznie nie używa się natomiast powszechnie znanego słowa *building*,
- 15 W odniesieniu do budynków i budowli rzeczownik **operation** znaczy *eksploatacja, użytkowanie*.
- 16 Jeżeli tekst dotyczy budynków lub budowli powszechnie znany rzeczownik **property** przybiera znaczenie *nieruchomość* i, jak widać w cytowanym fragmencie, często występuje w liczbie mnogiej.
- 17 W odniesieniu do spłaty kredytu termin **premium** oznacza *ulgę* w postaci zniżki oprocentowania, opłat, prowizji, itp.
- 18 Jak wiadomo, podstawowym znaczeniem terminu **penalty** jest *kara*. W tekstach dotyczących spłaty kredytu wskazuje on na konieczność zapłacenia *karnych odsetek, opłat, prowizji, itp.*
- 19 Czasownika **allocate** używa się do przedstawienia obowiązku agenta konsorcjum kredytowego, polegającego na *dzieleniu pomiędzy uczestników konsorcjum kwot pożyczanych przez kredytobiorcę*. W cytowanym fragmencie kwoty te są ogólniej określone terminem **obligations**, a więc *zobowiązania* kredytobiorcy w stosunku do kredytodawcy.

Po ustaleniu kwoty kredytu umowa zazwyczaj przechodzi do określenia terminu i sposobu udostępnienia go kredytobiorcy, na przykład:

Whenever Borrower desires¹ an Advance, Borrower will notify² Bank by facsimile transmission or telephone no later than 3:00 p.m. GMT³ time, on the Business Day that the Advance is to be made. Each such notification shall be promptly confirmed by an Advance Form⁴ in substantially⁵ the form of Exhibit C hereto. In addition to the procedure set forth in the preceding sentence, Bank is authorized⁶ to make Advances under this Agreement, based upon written instructions⁷ received from a Responsible Loan Officer⁸ or without instructions if in Bank's discretion⁹ such Advances are necessary to meet Obligations¹⁰ which have become due¹¹ and remain unpaid. Bank will credit¹² the amount of Advances made under this Section 2.1 to Borrower's account. Amounts borrowed pursuant to this Section 2.1 may be repaid and re-borrowed at any time during the term of this Agreement so long as no Event of Default¹³ has occurred and is continuing¹⁴.

- 1 W języku prawnym czasownik **desire** ma mniej romantyczne znaczenie niż w języku potocznym. Oznacza on bowiem ogólnie *wyrażenie woli*.
- 2 Czasownik **notify** znaczy *powiadomić* w sposób wskazany w pozostałej części zdania (w cytowanym przypadku faksem lub telefonicznie). Odpowiadającym mu rzeczownikiem jest **notification**, czyli *powiadomienie*.
- 3 Skrót **GMT** pochodzi od wyrażenia Greenwich Mean Time, które oznacza *średni czas Greenwich*, czyli czas właściwy dla południka zerowego, przebiegającego przez to podlondyńskie obserwatorium astronomiczne, i stanowiący podstawę do ustalania stref czasowych w poszczególnych częściach świata. W mniej brytyjski sposób ten sam czas określa się skrótem **UT** powstałym od wyrażenia **universal time**.
- 4 Rzeczownikiem **form** określa się *wzór pisma, zawiadomienia, sprawozdania, itd.* Jeżeli wzory zebrane są w formie książki, przybiera ona zazwyczaj tytuł **form book**, a w tekście umowy zwyczajowo zamieszcza się je wśród załączników. **Advance form** należy więc odczytać *formularz powiadomienia o pobraniu kwoty kredytu*.
- 5 Użycie przysłówka **substantially** oznacza, że dokument, o którym mowa, czyli formularz powiadomienia o pobraniu kwoty kredytu, musi być zgodny *co do treści* z podanym wzorem.
- 6 Czasownika **authorize** często używa się w stronie biernej wskazując czynności, do wykonania których *upoważniona* jest osoba lub instytucja wskazana przez podmiot zdania. W cytowanym przypadku jest to bank.
- 7 W odniesieniu do operacji bankowych rzeczownik **instruction** przybiera znaczenie *dyspozycja*.
- 8 Termin **loan officer** oznacza *inspektora kredytowego*, czyli pracownika banku odpowiedzialnego za analizę wniosków kredytowych i obsługę poszczególnych kredytobiorców.
- 9 Rzeczownik **discretion** oznacza uprawnienie do samodzielnego podejmowania decyzji. Wyrażenie **in bank's discretion** należy więc odczytać *w opinii banku*.
- 10 W odniesieniu do zobowiązań czasownika **meet** używa się w znaczeniu *wypełnić, wykonać, pokryć*.
- 11 Przymiotnika **due** używa się do wskazania, że kwoty, o których mowa w cytowanym tekście, stały się *wymagalne*, ponieważ minął ich termin płatności.
- 12 Czasownik **credit** znaczy *uznać*, czyli zaksięgować jako wpływ na wskazanym w tekście rachunku. Słowo to występuje również jako rzeczownik **credit** oznaczający *uznanie* kwoty na rachunku i w takim znaczeniu często spotykane jest w liczbie mnogiej **credits** (czyli *uznania*).

- ¹³ Rzeczownik **default** oznacza *naruszenie* warunków umowy. Wyrażenie **event of default** należy zatem odczytać jako *przypadek naruszenia umowy*.
- ¹⁴ Czasownika **continue** używa się do wskazania, że określony w zdaniu stan pozostaje bez zmian. Ponieważ cytowany fragment odnosi się do naruszenia warunków umowy, oznacza to, że nie zostało ono usunięte, naprawione, itp. Fragment **no event of default has occurred or is continuing** należy więc odczytać *nie nastąpił przypadek naruszenia umowy i nie pozostaje nienaprawione wcześniejsze jej naruszenie*.

W nieco innej wersji postanowienie to przyjmuje brzmienie przedstawione poniżej:

(a) Disbursement¹.

(i) Prior to² 2:00 p.m. (GMT time) on the date of an Advance hereunder (if such Advance will increase the principal amount of the Loans), the Administrative Agent shall, subject to³ the satisfaction⁴ of the conditions set forth in this Section 2.2 and in Article 3, disburse⁵ the amounts made available⁶ to the Administrative Agent by the Lenders in immediately available funds by (i) transferring⁷ such amounts pursuant to the instructions of the Borrower, or (ii) in the absence of such instructions, crediting such amounts to the account of the Borrower maintained⁸ with the Administrative Agent or an affiliate of the Administrative Agent.

¹ Rzeczownik **disbursement** dosłownie oznacza *wypłatę* kwoty ze wskazanego w tekście rachunku. W odniesieniu do kredytów oznacza to umożliwienie kredytobiorcy pobrania pożyczonej kwoty, czyli *postawienie środków kredytowych do dyspozycji klienta* lub mniej elegancko *uruchomienie kredytu*.

² **Prior to** to ulubiony przez prawników synonim powszechnie znanego przyimka *before*.

³ Użycie wyrażenia **subject to** wskazuje na konieczność wcześniejszego spełnienia przedstawionego po nim warunku. W języku polskim odpowiada mu więc zwrot *pod warunkiem*.

⁴ W języku prawnym rzeczownika **satisfaction** używa się w znaczeniu *spełnienie* wskazanego w zdaniu warunku. Odpowiadającym mu czasownikiem jest zatem **satisfy**, czyli *spełnić, wypełnić*.

- 5 Czasownik **disburse** znaczy *wypłacić*. Przedstawia on więc czynność uruchomienia kredytu z punktu widzenia banku, który stawia kredyt do dyspozycji klienta. Z punktu widzenia kredytobiorcy kwotę kredytu *pobiera się*, co w języku angielskim wyraża czasownik **draw down**.
- 6 W terminologii finansowej wyrażenie **make available** występuje w znaczeniu *udostępnić, przygotować, postawić w stan gotowości* wskazane w tekście kwoty.
- 7 W odniesieniu do środków finansowych czasownika **transfer** używa się w znaczeniu *przełać*.
- 8 W terminologii finansowej czasownik **maintain** przybiera znaczenie *prowadzić rachunek bankowy*. Instytucja, w której rachunek ten jest umiejscowiony, wskazana jest po przyimku **with**.

Kolejnym stałym elementem umów kredytowych jest określenie stopy procentowej oraz terminu i sposobu płatności odsetek, na przykład:

(A) INTEREST RATE¹. Except as provided in² Section 2.3(b), any Drawings³ under this Agreement shall bear interest⁴, on⁵ the average Daily Balance⁶, at a rate equal to three quarters of a percentage point⁷ (0.75%) above the Prime Rate⁸.

- 1 **Interest rate** to *stopa procentowa*. Jak widać w dalszej części cytowanego przykładu, w tym samym znaczeniu często używa się również samego słowa *rate*.
- 2 Wyrażenie **as provided** odsyła czytelnika do okoliczności przedstawionych w innym fragmencie umowy, wskazanym po przyimku **in**. W języku polskim całości tego wyrażenia odpowiada więc zwrot *okoliczności wskazane w*.
- 3 Termin **drawing** oznacza *transzę* kredytu. Zazwyczaj nie stosuje się go jednak do kredytów odnawialnych, które pozwalają na wielokrotne pobierania kwot o różnej wysokości, określanych omówionym powyżej terminem **advance**, ale do standardowych kredytów, które ze względu na potrzeby kredytobiorcy, pobierane są w transzach. Ponieważ w języku angielskim pobierać to **draw down**, w tym samym znaczeniu co **drawing** używa się również pisanego łącznie rzeczownika **drawdown**.
- 4 W języku angielskim nie ma słowa odpowiadającego polskiemu przymiotnikowi *oprocentowany*. Aby wyrazić to znaczenie używa się rzeczownika **interest** w połączeniu z czasownikiem. W przypadku kredytów najczęściej jest to **bear**, a w przypadku depozytów **pay**. Wyrażenie **any drawings under this Agreement shall bear interest...** należy więc odczytać *wszystkie transze pobrane na podstawie niniejszej umowy są oprocentowane...*

- 5 Przyimka **on** używa się do wskazania kwoty, od której naliczane będą odsetki. W języku polskim odpowiadają mu zatem zwroty *według stopy naliczanej od*, lub krócej *naliczane od*.
- 6 Termin **balance** oznacza *saldo* rachunku. W przypadku kredytu jest to saldo rachunku kredytowego, które wykazuje aktualną kwotę zadłużenia. Wyrażenie **average daily balance** należy więc odczytać jako *średnie saldo dzienne*.
- 7 **Percentage point** to *punkt procentowy*, czyli jednostka arytmetyczna używana do wyrażania różnicy pomiędzy wielkościami procentowymi. Jeżeli na przykład oprocentowanie kredytu zmienia się z 6,25% na 5,25%, to maleje ono o jeden punkt procentowy, a nie o jeden procent. Aby wyliczyć o ile procent zmieniła się w takim przypadku stopa procentowa należy wykonać o wiele bardziej skomplikowane obliczenie.
- 8 Termin **prime rate** oznacza *stopę bazową*, czyli stopę procentową, jaką bank zastosowałby, gdyby nie istniało ryzyko niespłacenia kredytu. Stopę tę bank oferuje zatem tylko swoim najlepszym klientom, a dla pozostałych wylicza oprocentowanie kredytu poprzez dodanie odpowiedniej liczby punktów procentowych do stopy bazowej. W tym samym znaczeniu występuje również termin **base rate**.
- W większości przypadków wysokość stopy procentowej reguluje jednak znacznie obszerniejszy artykuł umowy kredytowej, na przykład:

Section 2.3 Interest.

- (a) Interest on¹ each drawing shall be computed² on the basis of a 360-day year³ for the actual number of days elapsed⁴ from and including⁵ the first day and to but excluding the last day of each applicable Interest Period⁶ and shall be payable at⁷ LIBOR⁸ plus 75 basis points⁹ for each drawing in arrears¹⁰ on the applicable Payment Date¹¹. Interest on the drawings then outstanding¹² shall also be due and payable¹³ on the Maturity Date¹⁴ (accrued¹⁵ in respect of¹⁶ the period ending on but excluding the Maturity Date), at the applicable rate. In addition, if any portion¹⁷ of the principal of any drawing is repaid¹⁸ on any day that is not a Payment Date for that Drawing or the Maturity Date, interest on that drawing, or the relevant portion thereof, shall also be due and payable, at the applicable rate, on the date of that repayment (accrued in respect of the period ending on but excluding that date).

- 1 **Interest to odsetki.** Należy jednak pamiętać, że w języku angielskim jest to rzeczownik niepoliczalny i występuje wyłącznie w liczbie pojedynczej. Kwota, od której nalicza się odsetki, wskazana jest po przyimku **on**.
- 2 Czasownika **compute** używa się do wskazania sposobu obliczania odsetek. W języku polskim odpowiada mu więc termin *naliczać*.
- 3 Dla uproszczenia sposobu naliczania odsetek w bankowości często używa się lat o innej liczbie dni niż ma to miejsce w rzeczywistości. Wyrażenie **a 360-day year** oznacza zatem przyjęty w takim celu hipotetyczny rok liczący 360 dni. Równie hipotetyczny rok liczący zawsze 365 dni występuje natomiast w kolejnym przykładzie poniżej.
- 4 Czasownikiem **elapse** określa się upływ czasu. Wyrażenie **for the actual number of days elapsed** należy więc odczytać *za liczbę dni, jakie rzeczywiście upłynęły*.
- 5 W połączeniu z określeniem terminu imiesłów **including** oznacza to samo, co użyty po dacie polski przymiotnik *włącznie*. Fragment **from and including the first day... of the interest period** należy więc odczytać *od pierwszego dnia okresu odsetkowego włącznie*.
- 6 **Interest period** oznacza *okres odsetkowy*, czyli okres, za który naliczane i płatne są odsetki według określonej umową stopy procentowej.
- 7 W połączeniu z przyimkiem **at** przymiotnika **payable** używa się w znaczeniu *płatny w wysokości*.
- 8 Termin **LIBOR** jest powszechnie używanym również w Polsce skrótem utworzonym od pierwszych liter nazwy London Inter Bank Offered Rate i, czytając od końca, oznacza *średnią stopę procentową oferowaną przez banki działające w Londynie* na dany okres. Ponieważ Londyn jest największym centrum finansowym w Europie, tak wyliczonej stopy powszechnie używa się jako stopy bazowej do określania oprocentowania kredytów dla poszczególnych kredytobiorców. Jak widać w cytowanym przykładzie, robi się to poprzez dodanie do stopy LIBOR wielkości, która w opinii banku odzwierciedla ryzyko niespłacenia kredytu.
- 9 **Basis point** to *punkt bazowy*, czyli jedna setna punktu procentowego. Rzeczywiste oprocentowanie kredytu w cytowanym fragmencie wynosi więc LIBOR plus 0,75%.
- 10 W odniesieniu do płatności związanych z kredytami wyrażenie **in arrears** oznacza, że należy ich dokonywać po zakończeniu okresu, za który zostały naliczone, a więc *z dołu*. Wbrew temu, co sugeruje potoczne znaczenie tego zwrotu, w terminologii finansowej nie ma on nic wspólnego z zaległościami. Płatności zaległe, czyli *przeteterminowane*, określa się zwrotami **past due** lub **overdue**.
- 11 Termin **payment date** oznacza *termin płatności*. W cytowanym fragmencie jest to termin płatności odsetek.

- 12 Jak widać, imiesłowu **outstanding** w terminologii finansowej używa się po rzeczowniku, co w języku angielskim należy do rzadkości. Wystąpienie tego imiesłowu oznacza, że kwota, do której się on odnosi, nie została jeszcze spłacona i stanowi zobowiązanie kredytobiorcy w stosunku do kredytodawcy. Wyrażenie **drawings then outstanding** należy więc odczytać *pobrane, ale niespłacone transze kredytu*.
- 13 Wyrażenie **due and payable** służy do wskazania terminu płatności, czyli dnia, w którym płatność wskazanej w tekście kwoty stanie się wymagalna. Znaczenie to bardzo jasno wynika ze znaczeń obu składników, jako że, jak już wspomniano powyżej, **payable** wskazuje na konieczność dokonania płatności, a **due** na jej wymagalność. W języku polskim zwrotowi temu zazwyczaj odpowiada albo techniczny termin *wymagalny*, albo też nieco mniej precyzyjny przymiotnik *płatny*.
- 14 W odniesieniu do kredytów **maturity** oznacza *termin wymagalności*, czyli dzień, w którym mija ostateczny termin dokonania wskazanej w tekście płatności lub też *okres kredytowania*, czyli okres, na jaki został udzielony kredyt. Połączenie **maturity day** służy więc jasnemu wskazaniu, że chodzi o pierwsze z tych znaczeń, tzn. *termin wymagalności*.
- 15 Określenie jakichkolwiek kwot imiesłowem **accrued** oznacza, że są one *naliczone* lub też, bardziej bezosobowo, *narosłe*. W cytowanym tekście mowa zatem o *narosłych odsetkach*, czyli *naliczonych odsetkach*.
- 16 Wyrażenie **in respect of** zazwyczaj znaczy to samo, co polski zwrot z *tytułu*. W odniesieniu do okresów odsetkowych przybiera on jednak znaczenie *za*.
- 17 Rzeczownik **portion** jest dosyć wyszukany synonimem powszechnie znanego słowa **part**. W cytowanym fragmencie oznacza on zatem *część kapitału transzy kredytu*.
- 18 Jak wiadomo, czasownik **repay** znaczy *oddać, spłacić*. W umowach kredytowych używa się go przede wszystkim w odniesieniu do spłaty kapitału, czyli płatności rat kapitałowych. Kwoty te rzeczywiście są bowiem oddawane kredytodawcy. W tej samej roli występuje również jednak mający mniej wyspecjalizowane znaczenie czasownik **pay**.

Przedstawione powyżej postanowienia występują w umowach dotyczących kredytów *rozłożonych na raty*, znanych w świecie anglosaskim jako **amortized loans**. W przypadku kredytów *częściowo rozłożonych na raty*, czyli **balloon loans**, oraz *kredytów nierozłożonych na raty*, czyli **bullet loans**, przybierają one prostszą postać, zilustrowaną poniżej:

1.4 Interest

- (a) The outstanding principal balance of the Loan and any other obligations arising under this Agreement shall bear interest at the rate of 5.12% per annum¹. Interest on the Loan shall be calculated² on the basis of a 365-day year and the actual number of days elapsed.
- (b) Interest on the Loan shall accrue with annual compounding³ from and including the Effective Date but excluding the date of any repayment thereof, and, except as otherwise provided by in this Agreement, shall be payable by the Borrower to the Lender in one lump sum⁴ on the fifth anniversary⁵ of the Effective Date.

- 1 Zaczerpnięte z łaciny wyrażenie *per annum*, bardzo często skracane do *p.a.*, znaczy to samo, co polski zwrot *w skali roku*, wskazując okres za jaki wyliczono oprocentowanie.
- 2 Czasownika *calculate* używa się do wskazania sposobu obliczania odsetek. W języku polskim odpowiada mu więc termin *naliczać*.
- 3 Czasownik *compound* znaczy *kapitalizować* narosłe odsetki, czyli dodawać je na koniec okresu odsetkowego do kwoty kapitału, podwyższając w ten sposób sumę, od której naliczane będą odsetki w kolejnym okresie odsetkowym. Wyrażenie *with annual compounding* należy więc odczytać z *kapitalizacją roczną*.
- 4 W odniesieniu do kredytów wyrażenie *lump sum* oznacza *jednorazową spłatę* całości zobowiązania bez podziału na mniejsze części. Określenie takiej spłaty liczebnikiem *one* w wyrażeniu *one lump sum* niewiele więc zmienia. Całość i tak należy odczytać *w jednej racie, w jednej płatności, jednorazowo*.
- 5 Jak wiadomo, *anniversary* oznacza *rocznicę*. W umowie kredytowej rzeczownika tego używa się do wskazania terminu przypadającego równą liczbę lat od daty jej wejścia w życie. Fragment *on the fifth anniversary of the effective date* należy więc odczytać *pięć lat od terminu jej wejścia w życie*, lub też, *w piątą rocznicę jej wejścia w życie*.

Artykuły umowy kredytowej definiujące wysokość oraz sposób naliczania i płatności odsetek mogą również zawierać postanowienia dostosowujące stopę procentową do ograniczeń nałożonych przez akty prawne określające maksymalne dopuszczalne oprocentowanie kredytów bankowych, potocznie zwane ustawami antylichwiarskimi. Na przykład:

- (c) Nothing contained herein shall be deemed to require the payment of interest at a rate in excess of¹ the maximum rate permit-

ted by applicable law². In the event that the amount required to be paid hereunder for any calendar month³ exceeds⁴ the maximum rate permitted by law, such amounts shall be automatically reduced for such month to the maximum rate permitted by applicable law.

- ¹ Wyrażenia *in excess of* używa się do wskazania, że przekroczono wskazany w dalszej części zdania poziom wielkości, o której mowa. W cytowanym przypadku jest to wysokość stopy procentowej. W języku polskim zwrotowi temu odpowiada prosty przymiotnik *powyżej*.
- ² Wyrażenie *permitted by law* znaczy *dopuszczalny przez prawo, legalny*. Po dodaniu do niego przymiotnika *applicable* zwrot ten przybiera nieco bardziej precyzyjne znaczenie *dopuszczalny przez stosowne przepisy prawa, dopuszczalny przez stosowną ustawę*.
- ³ **Calendar month** oznacza *miesiąc kalendarzowy*, w odróżnieniu od kolejnych trzydziestu dni następujących po jakimś terminie, ale mieszczących się w dwu różnych miesiącach kalendarzowych.
- ⁴ Czasownik *exceed* znaczy *przekraczać* wskazany w tekście poziom, pułap, etc.

Nieodzowną częścią postanowień określających termin i sposób płatności odsetek jest również wskazanie trybu postępowania w przypadku niewywiązywania się kredytobiorcy ze swych zobowiązań.

(b) **Defaulted Payments**¹. If all or a portion of the principal amount of any drawing, or any interest payable on any drawing, shall not be paid when due², the Lender shall charge³ interest on such overdue⁴ amount at the Default Rate⁵ from the date of such nonpayment⁶. Such interest shall be payable on the Maturity Date and shall accrue until the earlier of⁷ (i) the payment in full of such overdue amount, (ii) consent of the Lender to rescind⁸ the charging of interest on such overdue amount at the Default Rate, or (iii) payment in full of the Obligations owing⁹ under this Agreement.

- ¹ Rzeczownik *default* oznacza *niewykonanie zobowiązania*. **Defaulted payments** to zatem *płatności przeterminowane*.
- ² Wyrażenie **when due** znaczy *w terminie płatności, terminowo*.
- ³ Czasownik **charge** znaczy *naliczać, potrącać* i zazwyczaj odnosi się do opłat i prowizji, ale, jak widać w cytowanym przykładzie, bywa również stosowany w odniesieniu do odsetek.

- 4 W odniesieniu do płatności przymiotnik **overdue** znaczy *przeteterminowany*. W takim samym znaczeniu używa się również pisanego łącznie lub rozdzielnie złożenia **pastdue / past due**.
- 5 Termin **default interest** oznacza *odsetki karne*, a więc odsetki naliczane od kwot, które nie zostały uiszczone w terminie i stanowią zaległości kredytobiorcy w stosunku do kredytodawcy.
- 6 Jak wskazują znaczenia składników złożenia **nonpayment**, oznacza ono *niedokonanie płatności*.
- 7 Użycie wyrażenia **the earlier of** zapowiada przedstawienie kilku alternatyw (w cytowanym przykładzie są trzy), z których faktyczne zastosowanie będzie miała ta, która opisuje sytuację przypadającą najwcześniej. W języku polskim odpowiada mu więc użyty przed wyliczeniem zwrot *wcześniejszy* z lub dodane po ostatniej z alternatyw zdanie podrzędne *w zależności od tego, która z tych okoliczności nastąpi pierwsza*.
- 8 Czasownik **rescind** znaczy *uchylić* wskazany w zdaniu przepis, artykuł, itp. W cytowanym przykładzie przewiduje się zatem możliwość uchylenia postanowień umowy dotyczących naliczania odsetek karnych.
- 9 Użycie imiesłowu **owing** po rzeczowniku odnoszącym się do środków pieniężnych (w cytowanym przykładzie terminem tym jest **obligations**, czyli *zobowiązania*) oznacza, że jest to kwota *należna*.

Po określeniu zasad płatności odsetek umowa kredytowa z reguły przechodzi do ustalenia warunków spłaty rat kapitałowych. W najprostszym przypadku postanowienia te ograniczają się do przedstawienia harmonogramu spłat lub odsyłają do załącznika, w którym jest on zdefiniowany. Na przykład:

1.5 Repayment of Principal. Except as otherwise provided in this Agreement, repayment¹ of principal shall be due and payable in installments² as follows:

- (a) \$400,000 on the second anniversary of the Effective Date;
- (b) \$400,000 on the third anniversary of the Effective Date;

¹ Termin **repayment** oznacza *spłatę*. W umowach kredytowych używa się go przede wszystkim w odniesieniu do spłaty rat kapitałowych. Kwoty te bowiem rzeczywiście zwracane są kredytodawcy. Jak pokazuje przykład omówiony poniżej, w tej samej roli występuje jednak również ogólniejszy termin **payment**.

² **Installment** to *rata* zarówno odsetkowa, jak i kapitałowa. Wyrażenie **in installments** znaczy zatem to samo, co polski zwrot *w ratach*.

Postanowienia określające zasady spłaty rat kapitałowych mogą jednak przybierać równie szczegółową formę jak warunki płatności odsetek. Na przykład:

(a) Each payment¹ by the Borrower on account of² the principal of the Loan shall be made not later than 2:00 p.m. (New York City time) on the date specified for payment under this Agreement or any other applicable Loan Document to the Administrative Agent to an account³ designated by the Administrative Agent, for the account of⁴ the Lenders or the Administrative Agent, in lawful money of the United States of America in immediately available funds, and shall be remitted⁵ promptly by the Administrative Agent to the Lenders (i) pro rata based on the outstanding principal amount of the Loan in the case of principal and (ii) pro rata according to the Commitment Ratio⁶ of such Lender in the case of fees. The failure⁷ of the Borrower to make any such payment by such time⁸ shall not constitute a Default hereunder, provided that such payment is received by the Administrative Agent in immediately available funds by 4:00 p.m. (New York City time) on such due date⁹, but any such payment received by the Administrative Agent after 2:00 p.m. (New York City time) on such due date shall be deemed to have been made¹⁰ on the next Business Day for the purpose of calculating interest on amounts outstanding on the Loan, unless the Administrative Agent, in fact, was able to remit to such Lender its pro rata share of such payment by 4:00 p.m. (New York City time) on such due date. In the case of a payment for the account of a Lender, the Administrative Agent will promptly thereafter distribute¹¹ the amount so received in like funds¹² to such Lender. If the Administrative Agent shall not have received any payment from the Borrower as and when due¹³, the Administrative Agent will promptly notify the Lenders accordingly¹⁴.

¹ Termin **payment** ogólnie oznacza *płatność*, nie wskazując na tytuł, z jakiego jest ona dokonywana. Używa się go więc zarówno w odniesieniu do spłaty odsetek i kapitału, jak i uiszczania opłat oraz prowizji.

² Wyrażenie **on the account of** znaczy to samo, co częściej spotykany zwrot **in respect of**. W języku polskim odpowiada mu więc wyrażenie z *tytułu*.

- 3 Znaczenie wyrażenia **to an account** wynika bezpośrednio z podstawowych znaczeń jego składników. W języku polskim odpowiada mu zatem zwrot *na rachunek*.
- 4 Wyrażenia **for the account of** używa się do wskazania, na czyją rzecz dokonana jest wskazana w zdaniu czynność. W cytowanym przykładzie jest to płatność *na rzecz* agenta konsorcjum lub jego pozostałych uczestników.
- 5 Czasownik **remit** jest rzadziej stosowanym synonimem terminu **transfer**, czyli *przełać, dokonać przelewu* wskazanej w tekście kwoty. Odpowiadającym mu rzeczownikiem jest **remittance**.
- 6 Rzeczownik **ratio** oznacza *wskaznik* podany w procentach, a więc wynikający z podzielenia co najmniej dwóch wielkości. Termin **commitment ratio** oznacza zatem *udział procentowy* danego uczestnika konsorcjum kredytowego w kwocie, o której mowa. W cytowanym fragmencie jest to udział w dochodach z tytułu opłat i prowizji.
- 7 W języku prawnym dobrze znanego rzeczownika **failure** używa się jako synonimu partykuły **not**. W parze z najbliższym czasownikiem w bezokoliczniku **failure** tworzy zatem przeczenie. W cytowanym przykładzie fragment **failure of the borrower to make such payment** należy zatem odczytać *niedokonanie takiej płatności przez kredytobiorcę*.
- 8 Wyrażenie **by such time** znaczy to samo, co polski zwrot *w takim terminie*.
- 9 Złożenie **due date** oznacza termin, w którym wskazana w tekście płatność staje się wymagalna, czyli *termin płatności*.
- 10 Bezokolicznik występuje tu w rzadko spotykanej wersji z operatorem **have** ze względu na chronologię wydarzeń. Jak jasno stwierdza tekst cytowanego postanowienia, płatność dokonana pomiędzy godziną 14:00 a 16:00 zostanie uznana za mającą miejsce następnego dnia roboczego. Z punktu widzenia tego dnia została ona jednak zrealizowana wcześniej, czyli w przeszłości, a jedyną bezokolicznikową formą gramatyczną, która odnosi się do wydarzeń przeszłych, jest właśnie cytowana forma z operatorem **have** i stąd jej użycie w przytoczonym fragmencie.
- 11 Czasownik **distribute** ogólnie znaczy *rozprowadzać, rozdzielać*, co bardzo dobrze odzwierciedla rolę agenta konsorcjum. Jednym z jego obowiązków jest bowiem przyjmowanie płatności od kredytobiorcy i rozdzielanie ich pomiędzy uczestników konsorcjum. Ponieważ w praktyce kwoty te są przelewane do poszczególnych banków, czasownik **distribute** w takim przypadku przybiera znaczenie *przekazać, przelać, przełać*.
- 12 Wyrażenie **in like funds** odnosi się do dostępności środków pieniężnych i wskazuje, że kwoty przelane przez agenta uczestnikom konsorcjum mają być

dostępne w takim samym terminie, jak kwoty, które agent konsorcjum otrzymał od kredytobiorcy. W obu przypadkach mają to zatem być *środki pieniężne dostępne tego samego dnia* (czyli *same day funds*), *środki pieniężne dostępne następnego dnia* (czyli *next day funds*), itd. W języku polskim znaczenie to wyraża zwrot *środki pieniężne dostępne w tym samym terminie*.

- 13 Wyrażenie **as and when due** odzwierciedla przedstawione w tekście warunki płatności. **When due**, jak przedstawiono powyżej, znaczy *w terminie płatności*, czyli w cytowanym przykładzie do godziny 14:00 czasu nowojorskiego. Natomiast **as** odnosi się do uznania płatności za dokonaną w kolejnym dniu roboczym, jeżeli została ona zrealizowana pomiędzy godziną 14:00 a 16:00. Przytoczone wyrażenie należy więc odczytać *w wymaganym terminie, w wyznaczonych godzinach*, itp.
- 14 Użyty na końcu zdania przysłówek **accordingly** wskazuje, że przedstawiona w zdaniu czynność została lub zostanie wykonana w sposób adekwatny do okoliczności. Ponieważ w cytowanym zdaniu czynnością tą jest powiadomienie uczestników konsorcjum, fragment **the Administrative Agent will promptly notify the Lenders accordingly** należy odczytać *agent bezzwłocznie powiadomi o tym fakcie kredytodawców*.

Postanowienia umowy dotyczące spłaty kapitału kredytu i odsetek zazwyczaj zamyka artykuł określający warunki *przedterminowej spłaty* zobowiązań kredytobiorcy. Na przykład:

Section 2.9. Prepayment¹. The Loan may be prepaid² prior to the applicable Payment Date, upon one (1) Business Day's prior written notice³ to the Lender, provided that the Borrower shall reimburse⁴ the Lender for any loss⁵ or out of pocket expense⁶ incurred⁷ by the Lender in connection with such prepayment, as set forth in Section 2.10 hereof. Each notice of prepayment⁸ shall be irrevocable⁹, and all amounts prepaid on the Loan shall be applied¹⁰ first to interest and fees and other amounts due and payable hereunder as of such date, and then to principal. Partial prepayments¹¹ shall be in a principal amount of not less than \$100,000 and in an integral multiple of \$100,000.

- 1 Termin **prepayment** oznacza spłatę całości lub części kredytu przed upływem terminu, w którym jest to przewidziane umową. W języku polskim odpowiadają mu wyrażenia *spłata przedterminowa*, *przedpłata*. Jeżeli za umożliwienie takiej spłaty bank pobiera opłatę, określa się ją terminem **prepayment fee**.

- 2 Czasownik **prepay** znaczy spłacić ratę kredytu lub cały kredyt przed określonym w umowie terminem, czyli *przedpłacić*.
- 3 Jak już wspomniano powyżej, wyrażenie **prior written notice** oznacza *wcześniejsze powiadomienia na piśmie*. Umieszczone przed nim określenie precyzuje natomiast liczbę dni, o jaką powinno ono wyprzedzać podjęcie wskazanej w zdaniu czynności. Fragment **upon one (1) Business Day's prior written notice to the Lender** należy zatem odczytać *za wcześniejszym powiadomieniem kredytodawcy na piśmie z wyprzedzeniem jednego dnia roboczego*.
- 4 Czasownik **reimburse** znaczy zwrócić koszty poniesione przez wskazaną w tekście stronę. W cytowanym fragmencie *zwrot kosztów* (czyli **reimbursement**) należy się kredytodawcy.
- 5 Termin **loss** ogólnie oznacza *stratę*, nie wskazując na jej charakter czy przyczyny.
- 6 Wyrażenie **out of pocket expenses** oznacza dodatkowe koszty poniesione w związku z realizacją zlecenia klienta. W języku polskim odpowiada mu termin *wydatki bieżące*. W przytoczonym fragmencie są to zatem wydatki poniesione przez bank z tytułu przedterminowej spłaty kredytu przez kredytobiorcę.
- 7 Czasownik **incur** znaczy *ponosić koszty*.
- 8 Wyrażenie **notice of prepayment** oznacza powiadomienie o zamiarze dokonania przedterminowej spłaty kredytu, czyli *powiadomienie o przedpłacie*.
- 9 Czasownik **revoke** znaczy *odwołać* sporządzony wcześniej dokument, czyli go unieważnić. Utworzony od tego czasownika przymiotnik **irrevocable** wskazuje natomiast, że dokument, o którym mowa, jest *nieodwołalny*.
- 10 Czasownika **apply** używa się w parze z przyimkiem **to** do wskazania celu, na który przeznaczone są określone w zdaniu kwoty. W języku polskim odpowiadają mu zatem zwroty *zaliczyć na poczet, zarachować na poczet*. Fragment **all amounts prepaid on the Loan shall be applied first to interest...** należy zatem odczytać *wszystkie przedpłacone kwoty kredytu w pierwszej kolejności zaliczane są na poczet odsetek...*
- 11 Wyrażenie **partial prepayment** oznacza przedterminową spłatę części kredytu lub raty, a więc *przedpłatę częściową*.

W dalszej części umowy kredytowej występują postanowienia dotyczące pobieranych przez kredytodawcę opłat i prowizji. Na przykład:

2.5. FEES. Borrower shall pay to Bank the following fees¹:

FINANCIAL EXAMINATION² AND APPRAISAL FEES³. Bank's customary fees⁴ and out-of-pocket expenses for Bank's initial audit⁵ of Borrower's Accounts⁶ and Inventory⁷, and for each subsequent⁸ ap-

praisal of Inventory and financial analysis and examination of Borrower performed from time to time by Bank or its agents⁹.

- 1 Znaczenie terminu *fee* jest bardzo szerokie i ogólnie oznacza wynagrodzenie za usługi świadczone na rzecz klienta. Wynagrodzenie to może przybrać formę *opłaty*, czyli płatności w kwocie określonej z góry, jak i *pro wizji*, czyli płatności stanowiącej procent jakiejś sumy. W języku polskim terminy te są precyzyjnie rozróżniane i aby wybrać właściwy odpowiednik rzeczownika *fee* należy sprawdzić, w jaki sposób podana jest wysokość płatności: kwotowo (co wskazuje na *opłatę*), czy procentowo (co wskazuje na *pro wizję*). W języku angielskim istnieje bowiem termin, który jednoznacznie wskazuje na *pro wizję* (**commission**), ale w odniesieniu do kredytów i bankowości nie jest on w zasadzie używany.
- 2 Wyrażenie **financial examination** oznacza *badanie sytuacji finansowej* potencjalnego kredytobiorcy w celu określenia jego *zdolności kredytowej* (czyli **creditworthiness**) oraz oszacowania *ryzyka kredytowego* (czyli **credit risk**).
- 3 Termin **appraisal** znaczy to samo, co polski rzeczownik *wycena*. Wyrażenie **appraisal fee** oznacza zatem *opłatę za przeprowadzenie wyceny składników majątku*.
- 4 Wyrażenie **customary fees** oznacza *standardowe opłaty i pro wizje* pobierane w wysokości wskazanej w aktualnie obowiązującej tabeli *pro wizji i opłat*. Fragment **Bank's customary fees** należy więc odczytać *standardowe opłaty i pro wizje* lub też, w dłuższej wersji, *opłaty i pro wizje zgodne z obowiązującą w banku tabelą pro wizji i opłat*.
- 5 Termin **audit** oznacza *badanie sprawozdań finansowych* coraz częściej określane zapożyczonym z języka angielskiego rzeczownikiem *audyt*. Zazwyczaj odnosi się on zatem do czynności wykonywanych przez *biegłego rewidenta*, określane go również zapożyczonym z języka angielskiego rzeczownikiem *audytor* (czyli **auditor**). W cytowanym przykładzie badanie sprawozdań klienta przeprowadzają jednak pracownicy kredytodawcy.
- 6 **Accounts** to dosyć rzadko spotykane określenie *sprawozdań finansowych*. Częściej występującymi synonimami są **financial statements** oraz **financial reports**. W znaczeniu tym rzeczownik **accounts** zawsze występuje w liczbie mnogiej.
- 7 W angielszczyźnie amerykańskiej termin **inventory** oznacza zmagazynowane przez producenta *zapasy surowców, półproduktów oraz wyrobów gotowych*. Brytyjskim odpowiednikiem tego terminu jest występujący zawsze w liczbie mnogiej rzeczownik **stocks**.

- ⁸ Przymiotnik **subsequent** znaczy *późniejszy* i jest ulubionym przez prawników synonimem powszechnie znanego **later**. Jak widać w cytowanym przykładzie, może on jednak również przybierać znaczenie *kolejny*.
- ⁹ Termin **agent** oznacza *przedstawiciela* uprawnionego do reprezentowania interesów osób fizycznych lub prawnych. W cytowanym fragmencie jest to przedstawiciel ustanowiony przez kredytodawcę.

W przypadku kredytów odnawialnych bank z reguły pobiera również prowizję za utrzymywanie środków pieniężnych w gotowości do dyspozycji kredytobiorcy:

The Borrower agrees to pay to Lender a facility fee¹ (the "Facility Fee") for the period from and including² the Agreement Date³ to the earlier of the last day of the Revolving Commitment Period⁴ and the date upon which this Agreement is otherwise terminated⁵ or the Revolving Commitment is otherwise reduced to zero, computed at the Facility Fee Rate on the average daily amount of the undrawn⁶ Revolving Commitment during the period for which payment is required to be made, payable quarterly⁷ in arrears on the last day of each March, June, September and December and on the earlier of the Maturity Date and the date upon which this Agreement is otherwise terminated, commencing⁸ on September 30th, 2001.

- ¹ Termin **facility fee** oznacza *provizję za gotowość*, czyli wynagrodzenie pobierane przez bank za utrzymywanie do dyspozycji klienta kwoty kredytu odnawialnego, która nie została pobrana przez kredytobiorcę i nie przynosi kredytodawcy dochodu w postaci odsetek. W tym samym znaczeniu używa się również terminu **commitment fee**.
- ² Wyrażenia **from and including** używa się do wskazania, że definiowany w zdaniu okres obejmuje również jego pierwszy dzień. W języku polskim odpowiadają mu więc zwroty *od dnia... włącznie, od terminu... włącznie*.
- ³ Termin **agreement date** oznacza *termin podpisania umowy*. Fragment **from and including the Agreement Date** należy więc odczytać *od terminu podpisania umowy włącznie*.
- ⁴ Jak już wspomniano powyżej, **revolving commitment** to *kredyt odnawialny*. **Revolving commitment period** oznacza zatem okres, na jaki udzielono kredytu odnawialnego, czyli *okres kredytowania*. Cytowany przykład **the last day of the revolving commitment period** można zatem odczytać *ostatni dzień okresu kredytowania* lub też bardziej technicznie *termin wymagalności kredytu*.

- 5 Czasownik **terminate** znaczy *wypowiedzieć* wskazaną w tekście umowę. W przytoczonym fragmencie jest to umowa kredytu odnawialnego.
- 6 Czasownik **draw** znaczy *pobierać* kwotę kredytu. Rzadko spotykany imiesłów **undrawn** wskazuje zatem, że zdanie odnosi się do kwot *niepobraných* przez kredytobiorcę, czyli takich, które nie zostały przez niego wykorzystane.
- 7 Wyrażenie **payable quarterly** ma takie samo znaczenie, jak polski zwrot *płatny kwartalnie*.
- 8 Czasownik **commence** jest ulubionym przez prawników synonimem powszechnie znanych słów **start** i **begin**. W cytowanym zdaniu wskazuje on na pierwszy termin płatności prowizji.

Kolejnym typowym elementem umowy kredytowej są postanowienia określające zabezpieczenie spłaty zobowiązań kredytobiorcy. Dostyc często przyjmują one zwięzłą formę przedstawioną poniżej.

1.2. The Note. The Loan shall be evidenced¹ by a promissory note² in substantially the form attached³ hereto as Exhibit A (the "Note"), which Note shall be executed⁴ by the Borrower as of the Effective Date. Every term contained in the Note shall be deemed incorporated into this Agreement. To the extent⁵ any provision of the Note shall be deemed to be inconsistent⁶ with the provisions of this Agreement, however, the provisions of this Agreement shall control⁷.

- 1 Czasownik **evidence** dosłownie znaczy *wykazywać* w dokumentach zestawieniach, etc. W odniesieniu do kredytów używa się go jednak również w znaczeniu *zabezpieczać*, czyli jako synonimu częściej spotykanego czasownika **secure**.
- 2 Termin **promissory note** oznacza *weksel własny*, czyli weksel, który kredytobiorca wystawia na kredytodawcę i sam siebie wskazuje jako płatnika. W wekslu tym kredytobiorca występuje zatem zarówno w roli wystawcy, jak i płatnika, a kredytodawca w roli beneficjenta, który przyjmuje weksel jako zabezpieczenie spłaty kredytu. Otwierające cytowany przykład wyrażenie **the note** odnosi się do takiego właśnie weksla własnego.
- 3 Czasownik **attach** znaczy *załączać* do umowy, czyli *umieszczać w załączniku*.
- 4 Czasownik **execute**, wbrew temu, co może sugerować jego pisownia, znaczy *podpisać* oraz *dopełnić* wszelkich innych wymaganych przepisami formalności, na przykład *opieczetować*, *nakleić znaczek skarbowy*, etc. W tekstach prawnych czasownik ten występuje zatem o wiele częściej, niż powszechnie znane słowo **sign**, którego znaczenie nie obejmuje takich dodatkowych czynności.

- 5 Wyrażenie **to the extent** znaczy to samo, co polski zwrot *w zakresie, w jakim*.
- 6 Przymiotnik **inconsistent** znaczy *niezgodny*. W znaczeniu tym zawsze występuje on z przymikiem **with**.
- 7 Choć czytelnikowi polskiemu pisownia i wymowa czasownika **control** zdają się sugerować zupełnie coś innego, zazwyczaj znaczy on *sprawować władzę* we wskazanej w zdaniu instytucji. W przypadku konfliktu pomiędzy dwoma różnymi postanowieniami umowy wskazuje on z kolei, które z nich *ma decydujące znaczenie*. Jest to jednak użycie dosyć rzadkie. O wiele częściej w znaczeniu tym spotyka się czasownik **prevail**.

W większości przypadków zabezpieczenie kredytu w postaci weksła własnego nie jest jednak wystarczające i kredytodawcy sięgają również po inne przewidziane prawem środki, na przykład:

SECTION 3. SECURITY INTEREST

As security¹ for the prompt², complete³ and indefeasible⁴ payment when due (whether at stated payment dates or otherwise⁵) of all the Secured⁶ Obligations⁷ and in order to induce⁸ Lender to make the Loan upon the terms and subject to the conditions of the Note, Borrower hereby assigns⁹, conveys¹⁰, mortgages¹¹, pledges¹², hypothecates¹³ and transfers¹⁴ to Lender for security purposes¹⁵ only, and hereby grants to Lender a security interest¹⁶ in, all of Borrower's right¹⁷, title¹⁸ and interest¹⁹ in and to each of the following (all of which being hereinafter collectively called the "Collateral"²⁰):

- (a) All Receivables²¹;
- (b) All Equipment²²;
- (c) All Fixtures²³;
- (d) All Intangibles²⁴;
- (e) All Inventory;
- (f) All other goods and personal property²⁵ of Borrower whether tangible or intangible²⁶ and whether now or hereafter owned or existing²⁷, leased²⁸, consigned²⁹ by or to, or acquired³⁰ by, Borrower and wherever located.

¹ Termin **security** oznacza *zabezpieczenie* kredytu lub pożyczki.

² Przymiotnik **prompt** jest często używanym w tekstach prawnych synonimem powszechnie znanych słów **quick** i **fast**.

- 3 W odniesieniu do spłaty kredytu przymiotnik **complete** znaczy *pełny*.
- 4 Podstawowe znaczenie rzadko spotykanego przymiotnika **indefeasible** najlepiej oddają polskie przymiotniki *nienaruszalny*, *niepodważalny*. Gdy słowo to nie odnosi się jednak bezpośrednio do przysługujących stronie praw, ale do spłaty kredytu, przybiera ono znaczenie *nieodwołalny*, stając się synonimem częściej występującego przymiotnika **irrevocable**.
- 5 Użycie słowa **otherwise** wskazuje na alternatywę dla okoliczności przedstawionych w poprzedzającej części zdania. Ponieważ dotyczy ona terminu spłaty, fragment **or otherwise** należy w przytoczonym powyżej przykładzie odczytać *lub w innym terminie*.
- 6 Imiesłowu **secured** używa się w odniesieniu do kredytów i pożyczek, których udzielono po uprzednim ustanowieniu zabezpieczenia ich spłaty. W języku polskim odpowiada mu więc przymiotnik *zabezpieczony*.
- 7 Termin **obligation** ogólnie oznacza *zobowiązanie* bez wskazywania na jego charakter. W znaczeniu tego rzeczownika mieszczą się więc zarówno zobowiązania finansowe (jak w cytowanym fragmencie), jak i moralne czy społeczne.
- 8 Czasownik **induce** znaczy *nakłonić*.
- 9 W odniesieniu do zabezpieczenia kredytu czasownik **assign** oznacza *dokonać cesji, dokonać przelewu praw*. Odpowiadającym mu rzeczownikiem jest **assignment**, czyli *cesja*. Stronami cesji są *cedent*, czyli **assignor**, który przenosi na *cessionariusza*, czyli **assignee**, prawo do wskazanej w tekście wierzytelności.
- 10 Czasownik **convey** znaczy *przenieść prawa do nieruchomości*. Odpowiadającym mu rzeczownikiem jest **conveyance**. Stronami transakcji są **conveyor**, czyli *sprzedający*, zwany również *zbywcą*, który przenosi na **conveyee**, czyli *kupującego*, zwanego również *nabywcą*, prawo do wskazanej w tekście nieruchomości. Często spotykanym synonimem obu tych słów jest, występujący zarówno w roli rzeczownika, jak i czasownika, termin **grant**. Jeżeli występuje on w tekście umowy zamiast **convey**, w znaczeniu *zbywca* pojawia się termin **grantor**, a w znaczeniu *nabywca* słowo **grantee**.
- 11 **Mortgage** to zarówno rzeczownik *hipoteka*, jak i czasownik, któremu odpowiadają polskie zwroty *ustanowić hipotekę na nieruchomości*, *obciążyć nieruchomość hipoteką*. Stronami hipoteki są **mortgagor**, czyli *dłużnik hipoteczny*, który zaciągnął kredyt zabezpieczony *hipoteką* oraz **mortgagee**, czyli *wierzyciel hipoteczny*, który tego kredytu udzielił.
- 12 Rzeczownik **pledge** oznacza *zastaw*, a tak samo pisany i wymawiany czasownik znaczy *ustanowić zastaw, zastawić*. Stronami zastawu są **pledgor**, czyli *zastawca*, który zastawił jakąś ruchomość u *zastawnika*, czyli **pledgee**. Termin

pledge nie wskazuje jednak na rodzaj ustanowionego zastawu (np. rejestrowy, umowny, itd.).

- 13 Wbrew temu, co sugeruje pisownia, czasownik **hypothecate** nie oznacza ustanowienia hipoteki, a ustanowienie zastawu, który nie wymaga wydania zastawionej rzeczy zastawcy, czyli *zastaw rejestrowy*. Zastawiona ruchomość pozostaje w posiadaniu zastawnika, a fakt ustanowienia zastawu odnotowany jest jedynie w stosownych dokumentach. Rzeczownikiem, który odpowiada temu czasownikowi, jest **hypothecation**.
- 14 Termin **transfer** występuje jako czasownik znaczący *przenieść prawa* do ruchomości oraz jako rzeczownik oznaczający *przeniesienie praw do rzeczy ruchomych*. Stronami transakcji są **transferor**, czyli *sprzedający*, zwany również *zbywcą*, który przenosi na **transferee**, czyli *kupującego*, zwanego również *naabywcą*, prawo do wskazanej w tekście ruchomości.
- 15 Wyrażenie **for security purposes** wskazuje, że celem wykonania czynności określonych poprzedzającymi je czasownikami jest ustanowienie zabezpieczenia. W języku polskim odpowiada mu więc zwrot *w celu ustanowienia zabezpieczenia*.
- 16 Termin **interest** ogólnie oznacza *interes prawny* w rzeczy wskazanej w treści czytanego postanowienia umowy. Ponieważ w cytowanym przykładzie rzeczą tą jest **security**, czyli *zabezpieczenie kredytu*, zestawienie **security interest** oznacza przeniesione na kredytodawcę prawa do rzeczy stanowiących zabezpieczenie. W języku polskim wyrażeniu temu odpowiada zwrot *interes prawny w przedmiocie zabezpieczenia*, lub też ogólniejszy termin *zabezpieczenie kredytu*. Fragment **grants Lender a security interest** należy więc odczytać *ustanawia na rzecz kredytodawcy interes prawny w przedmiocie zabezpieczenia*, lub też ogólniej, *ustanawia zabezpieczenie na rzecz kredytodawcy w postaci*.
- 17 Rzeczownik **right** ogólnie oznacza *prawo do rzeczy* wskazanych po następującym po nim przyimku **to**. W cytowanym przypadku chodzi zatem o prawa do majątku wyliczonego poniżej.
- 18 Jak słusznie podpowiada pisownia angielskiego terminu, **title** oznacza *tytuł własności* rzeczy wskazanych po następującym po nim przyimku **to**. W cytowanym przypadku chodzi zatem o tytuł własności majątku wyliczonego poniżej.
- 19 Zestawienie trzech rzeczowników **right, title and interest** powstało z przyczyn historycznych i pozostaje w użyciu głównie z ostrożności procesowej. Po pierwsze, po podbiciu Anglii przez mówiących po francusku Normanów w roku 1066 prawnicy zaczęli z konieczności łączyć ze sobą terminy pochodzenia anglosaskiego i francuskiego, tworząc wiele złożeń, które przetrwały do

dziś. Po drugie, powstałe w ten sposób pary terminów obudowywano z przeczoności wyrazami o zbliżonym znaczeniu, aby na pewno niczego nie pominać. W efekcie powstały długie ciągi wyrazów bliskoznacznych, które należy rozumieć jako odpowiednik jednego polskiego terminu. Zestawienie **right, title and interest** należy więc odczytać jako wyjątkowo długi odpowiednik polskiego rzeczownika *prawa*.

- 20 Termin **collateral** oznacza *zabezpieczenie* kredytu lub pożyczki i jest preferowanym w angielszczyźnie amerykańskiej synonimem słowa *security*. W terminologii brytyjskiej czasami rozróżnia się natomiast te terminy, uznając **security** za *główne zabezpieczenie* kredytu czy pożyczki, a **collateral** za *zabezpieczenie dodatkowe*.
- 21 **Receivables to należności** z tytułu wykonanych dostaw czy usług. Termin ten zawsze występuje w liczbie mnogiej i czasami zastępowany jest przez bardziej wyszukany synonim **accounts receivable**.
- 22 Termin **equipment** jest dosyć rzadko spotykanym synonimem rzeczownika **machinery**, oznaczającego *maszyny i urządzenia*, czyli rzeczy ruchome niezbędne do wykonywania pracy. W tym samym znaczeniu termin ten występuje również w postaci złożenia **plant and machinery**.
- 23 Termin **fixtures** oznacza *przynależności*, czyli *rzeczy ruchome*, które zostały na trwałe przytwierdzone do podłoża, stając się tym samym częścią nieruchomości, na przykład wmurowany w ścianę piec czy zakotwiona w podłodze rama maszyny. W tym samym znaczeniu termin ten występuje również w postaci złożenia **fixtures and fittings**.
- 24 **Intangibles to wartości niematerialne i prawne**, na przykład patenty, prawa autorskie, etc. Często spotykanym synonimem tego terminu jest wyrażenie **intangible assets**.
- 25 Termin **personal property** oznacza *majątek ruchomy*, który w anglosaskiej doktrynie prawnej obejmuje *ruchomości*, czyli **chattels**, oraz *dzierżawione nieruchomości*, czyli **leaseholds**. Złożenie **goods and personal property** powstało z omówionych powyżej względów historycznych, składa się z dwu synonimów i należy je rozumieć tak samo jak użyty pojedynczo termin **personal property**.
- 26 W połączeniu z użytym wcześniej terminem **personal property** oznaczającym *majątek ruchomy*, wyrażenie **whether tangible or intangible** należy rozumieć jako odpowiednik polskiego zwrotu *zarówno materialny, jak i niematerialny*.
- 27 Wyrażenie **whether now or hereafter owned or existing** należy odczytać *będący własnością strony umowy lub istniejący obecnie czy też w przyszłości*. Ponieważ w cytowanym fragmencie stroną umowy jest kredytobiorca, zwrot ten

przybiera znaczenie *będący własnością kredytobiorcy lub istniejący obecnie czy też w przyszłości*.

- 28 W zależności od kontekstu czasownik lease znaczy *dzierżawić, wynajmować* oraz *brać lub oddawać w leasing*. Jeżeli tekst odnosi się do nieruchomości niezabudowanych właściwym odpowiednikiem z reguły jest *dzierżawić*, jeżeli mowa o lokalach, budynkach, itp. najpewniejszym ekwiwalentem polskim jest *wynajmować*, a w zdaniach dotyczących rzeczy ruchomych najtrafniejszym odpowiednikiem jest *brać/oddawać w leasing*. W takich samych kontekstach polskimi odpowiednikami rzeczownika lease kolejno są *dzierżawa, najem i leasing*. W anglosaskiej doktrynie prawnej są to jednak tylko trzy różne formy tego samego pojęcia, ponieważ w każdym z opisanych przypadków osoba niebędąca właścicielem użytkuje rzecz udostępnioną jej przez właściciela, a zmienia się jedynie rodzaj użytkowanej rzeczy.
- 29 Termin *consign* znaczy *oddać w komis*. Stronami takiej transakcji są *consignor*, czyli *komitent*, który oddaje będące jego własnością rzeczy w komis *komisantowi*, czyli *consignee*, a on sprzedaje je w imieniu swego klienta. Po przyimku *by* wskazany jest zatem *komitent*, czyli *consignor*, a po przyimku *to* *komisant*, czyli *consignee*. Ponieważ tekst cytowanej umowy przewiduje obie możliwości, pojawia się w nim rzadka kombinacja przyimków *by or to*.
- 30 Czasownik *acquire* ogólnie znaczy *nabyć* bez wskazywania rodzaju nabytej rzeczy ani sposobu, w jaki nabywca stał się jej właścicielem.

Aby zabezpieczenie było skuteczne i kredytodawca faktycznie mógł je zrealizować (czyli spieniężyć) w przypadku niespłacenia kredytu przez kredytobiorcę, niezbędne jest dopełnienie szeregu przewidzianych prawem formalności przedstawianych zazwyczaj w osobnym artykule, na przykład:

SECTION 3. Perfection Procedures.

The Company shall execute and deliver to the Lender concurrently¹ with the execution of this Agreement, and the Company hereby authorizes² the Lender to file³ (with or without the Company's signature) at any time and from time to time thereafter⁴, all security agreements⁵, assignments⁶, warehouse receipts⁷, documents of title⁸, affidavits⁹, reports, notices, statements of account¹⁰ and all other documents and instruments¹¹, in form satisfactory to the Lender, and take all other action¹², as the Lender may request, to perfect¹³ and continue perfected¹⁴, maintain the priority¹⁵ of or provide notice¹⁶ of the Lender's security interest in the Collateral and to

accomplish¹⁷ the purposes of this Agreement. Without limiting the generality¹⁸ of the foregoing, the Company ratifies¹⁹ and authorizes the filing by the Lender of any instruments filed prior to the date hereof.

- 1 Przysłówek **concurrently** jest często stosowanym w języku prawnym synonimem szerzej znanego słowa **simultaneously** i znaczy *równocześnie*.
- 2 Czasownik **authorize** znaczy *upoważnić, upelnomocnić* wskazaną w dalszej części osobę prawną lub fizyczną. W cytowanym przykładzie jest nią kredytodawca.
- 3 W odniesieniu do dokumentów czasownik **file** znaczy *składać* w biurze, urzędzie, etc. wskazanym w dalszej części zdania.
- 4 Jak wspomniano powyżej, zwrot **from time to time** wskazuje na powtarzalność przedstawionej w zdaniu czynności (w cytowanym fragmencie jest to składanie dokumentów w powołanych do tego urzędach), a **thereafter** znaczy to samo, co powszechnie znane słowo **later**. Wyrażenie **at any time and from time to time thereafter** zaznacza więc, że czynność tę można wykonać w dowolnym terminie i później powtarzać ją wielokrotnie. W języku polskim odpowiada mu zatem czasownik w formie gramatycznej wskazującej na powtarzalność czynności w powiązaniu ze zwrotem *w dowolnym terminie*. W przytoczonym przykładzie jest to *składać w dowolnym terminie*.
- 5 **Security agreements** to umowy ustanawiające zabezpieczenie kredytu lub pożyczki, na przykład umowa zastawu, przewłaszczenia, itp.
- 6 **Assignment** to *cesja wierzytelności*. Ponieważ cytowany fragment dotyczy składania dokumentów w urzędach, termin ten przybiera w tym przypadku znaczenie *dokumenty potwierdzające cesję, umowa cesji*.
- 7 Termin **warehouse receipt** oznacza *rewers*, czyli dokument potwierdzający przyjęcie wskazanego w tekście towaru na przechowanie w domu składowym na podstawie umowy składu. Dokument ten potwierdza istnienie towaru i umożliwia przeniesienie prawa do dysponowania nim na inną osobę.
- 8 Wyrażenie **document of title** znaczy *tytuł własności* wskazanych w tekście rzeczy.
- 9 **Affidavit** to często spotykane w krajach anglosaskich *oświadczenie pod przysięgą*, czyli oświadczenie na piśmie, którego prawdziwość potwierdzona jest nie tylko podpisem składającej je osoby, ale również złożeniem przez nią przewidzianej procedurą przysięgi.
- 10 Wyrażenie **statement of account** oznacza *wyciąg z rachunku bankowego*. W tym samym znaczeniu częściej spotyka się krótsze terminy **account statement** i **statement**.

- 11 Rzeczownik **instrument** jest często używanym w języku prawnym synonimem terminu **document**. Wystąpienie obydwu pojęć obok siebie nie wnosi więc niczego nowego do znaczenia tekstu.
- 12 Termin **action** w języku prawnym oznacza *działanie*. Wyrażenie **take action** należy więc odczytać *podjąć działanie, przedsięwziąć działanie*.
- 13 W odniesieniu do zabezpieczenia kredytu użycie czasownika **perfect** oznacza dopełnienie formalności niezbędnych do nadania mu pełnej mocy prawnej, na przykład poprzez wpisanie go do stosownych rejestrów, powiadomienie zainteresowanych stron, itp. W języku polskim odpowiada mu więc zwrot *nadać zabezpieczeniu pełną moc prawną*.
- 14 Ponieważ w odniesieniu do zabezpieczenia kredytu czasownik **perfect** znaczy *nadać zabezpieczeniu pełną moc prawną*, wyrażenie **continue perfected** oznacza zatem *zachować zabezpieczenie w pełnej mocy prawnej*.
- 15 Termin **priority** oznacza *pierwszeństwo* w skorzystaniu ze wskazanego w tekście prawa. Ponieważ przytoczony powyżej fragment dotyczy zabezpieczenia kredytu, **priority** odnosi się w nim do pierwszeństwa kredytodawcy w prawie do zaspokojenia swych roszczeń w przypadku niewywiązania się kredytobiorcy ze spłaty zadłużenia. Wyrażenie **maintain priority** należy zatem odczytać jako *zachować pierwszeństwo*.
- 16 Wyrażenie **provide notice** znaczy to samo, co czasownik **notify**, a więc *powiadomić*.
- 17 Czasownik **accomplish** znaczy *osiągnąć, zrealizować*. Wyrażenie **accomplish the purpose** należy więc odczytać *osiągnąć cel, zrealizować cel*.
- 18 Wyrażenia **without limiting the generality** używa się do wskazania, że treści zawartych w dalszej części zdania nie należy interpretować jako sprzecznych z tymi fragmentami tego samego dokumentu, które wskazane są po przyimku **of**. W języku polskim odpowiada mu więc zwrot *nie uchybiając*. W cytowanym przykładzie po przyimku **of** występuje wyrażenie **the foregoing**, wskazujące na wcześniejsze partie tekstu, a więc postanowienia znajdujące się powyżej. Fragment **without limiting the generality of the foregoing** należy więc odczytać *nie uchybiając postanowieniom przedstawionym powyżej*.
- 19 Czasownik **ratify** znaczy *uznać* wskazane w tekście czynności za ważne. Jak widać, pisownia podpowiada, że odpowiednikiem tego terminu może być również czasownik *ratyfikować*, ale w języku polskim używa się go wyłącznie w odniesieniu do umów i konwencji międzynarodowych.

Postanowienia dotyczące zabezpieczenia kredytu z reguły zamyka artykuł opisujący kroki, jakie zostaną podjęte przez strony umowy po

spłacie całości zobowiązań kredytobiorcy w stosunku do kredytodawcy. Na przykład:

2.10. FULL REPAYMENT AND RELEASE OF LIEN. Upon receipt¹ of all sums owing and outstanding under the Loan, Lender shall issue² a full release³ of lien⁴ covering the Property⁵ and Improvements⁶ from the lien of the Deed of Trust⁷; provided⁸, however, that all of the following conditions shall be satisfied at the time of, and with respect to⁹, such release of lien:

- (a) Lender shall have received all escrow¹⁰, closing¹¹ and recording costs¹², the costs of preparing and delivering such release of lien and any sums then due and payable under the Loan¹³; and
- (b) Lender shall have received a written release satisfactory to Lender¹⁴ of any set aside letter¹⁵, letter of credit or other form of undertaking¹⁶ which Lender has issued to any surety¹⁷, governmental agency¹⁸ or any other party in connection with the Loan and/or the Property and Improvements.

Lender's obligation to make further disbursements¹⁹ under the Loan shall terminate as to any portion of the Loan undisbursed²⁰ as of the date of issuance of such full release of lien, and any commitment²¹ of Lender to lend any undisbursed portion of the Loan shall be canceled²².

- 1 Rzeczownik **receipt** oznacza *otrzymanie* kwoty lub dokumentów wskazanych w pozostałej części zdania. Termin ten powiązany jest zatem z czasownikiem *receive*, który znaczy *otrzymać*.
- 2 Czasownik **issue** znaczy *wydać* wskazany w tekście dokument, a w przypadku akcji, obligacji i innych papierów wartościowych *wyemitować*. Tak samo brzmiący rzeczownik **issue** oznacza *wydanie* dokumentu oraz *emisję* papierów wartościowych.
- 3 W języku prawnym czasownik **release** znaczy *zwolnić* z wykonania wskazanego w tekście zobowiązania. Tak samo pisany i wymawiany rzeczownik **release** oznacza natomiast *zwolnienie* z wykonania wskazanego w tekście obowiązku oraz dokument, który o tym zaświadcza. Określenie **full release** należy więc odczytać jako *całkowite zwolnienie*. Zobowiązanie, którego dotyczy zwolnienie, wskazane jest po przyimku *of* lub *from*.
- 4 Terminu **lien** używa się w dwu znaczeniach: ogólniejszym, w którym oznacza on *obciążenie* majątku zabezpieczeniem zobowiązań kredytobiorcy oraz bardziej szczegółowym, w którym oznacza on *prawo zatrzymania* wskazanego w tekście składnika majątku klienta, który nie wywiązał się ze swych zobowiązań. W tym

drugim przypadku *uprawniony z prawa zatrzymania*, czyli **lienor**, może zatrzymać powierzony mu składnik majątku ruchomego *obciążonego z prawa zatrzymania*, czyli **lienee**, do czasu uiszczenia należnej zapłaty za wykonaną usługę. Ponieważ cytowany przykład dotyczy zabezpieczenia kredytu i nie wymienia ruchomości, które mogłyby podlegać prawu zatrzymania, należy uznać, że termin **lien** przyjmuje w nim pierwsze z wymienionych znaczeń. Fragment **issue a full release of lien covering...** należy więc odczytać *wyda zaświadczenie o całkowitym zwolnieniu majątku z obciążenia zabezpieczeniem obejmującym...*

- 5 W języku prawnym rzeczownik **property** występuje w dwóch postaciach gramatycznych. W formie niepoliczalnej, jak wiadomo, oznacza *majątek*. W formie policzalnej, która pozwala na tworzenie liczby mnogiej, przyjmuje on z kolei znaczenie *nieruchomość, działka*. Na takie właśnie użycie tego terminu w cytowanym fragmencie wyraźnie wskazuje kontekst.
- 6 W odniesieniu do nieruchomości termin **improvement** oznacza wybudowany na niej obiekt zwiększający jej wartość. Obiektem tym jest albo budynek, czyli obiekt posiadający ściany i dach, albo budowla, czyli jakkolwiek inny obiekt budowlany, na przykład droga, most, etc. Uniwersalnym polskim odpowiednikiem terminu **improvement** jest zatem złożenie *budynki i budowle*.
- 7 **Deed of trust** to stosowany w niektórych stanach USA odpowiednik *hipoteki*, w którym tytuł własności do obciążonej nieruchomości przechodzi nie na wierzyciela hipotecznego, czyli bank, a na wyznaczonego w tym celu powiernika. Fragment **the lien of the deed of trust** należy więc odczytać *obciążenie zabezpieczeniem wynikającym z hipoteki ustanowionej na rzecz powiernika*.
- 8 Jeżeli słowo **provided** rozpoczyna zdanie główne lub podrzędne, występuje ono w roli spójnika wprowadzającego warunek, a więc przyjmuje takie samo znaczenie, jak polski zwrot *pod warunkiem*.
- 9 Wyrażenie **with respect to** znaczy to samo, co polskie zwroty *w odniesieniu do, w związku z*.
- 10 Termin **escrow** oznacza *depozyt*, w którym przechowywane są wskazane w umowie sumy lub, jak w cytowanym fragmencie, dokumenty. Wyrażenie **escrow costs** odnosi się zatem do *kosztów depozytu* dokumentów.
- 11 Jak wspomniano powyżej, **closing** to *podpisanie umowy*. Zwrot **closing costs** oznacza więc *koszty związane z podpisaniem umowy końcowej*, na przykład opłaty notarialne, koszt znaczków skarbowych oficjalnie zwanych znakami opłaty skarbowej, etc.
- 12 Imiesłów **recording** oznacza *rejestrację* wskazanych w tekście dokumentów w powołanych do tego celu urzędach. W takim samym znaczeniu występuje również rzadziej spotykany rzeczownik **recordation**, a czasownik **record**

przyjmuje w odniesieniu do dokumentów znaczenie *rejestrować*. Wyrażenie **recording costs** oznacza zatem *koszty rejestracji*.

- 13 Wyrażenie **under the loan** należy odczytać *na podstawie kredytu*.
- 14 Ponieważ rzeczownik **release**, jak wskazano powyżej, oznacza zwolnienie ze zobowiązania, wyrażenie **a written release satisfactory to Lender of** należy odczytać *satysfakcjonujące kredytodawcę pisemne zwolnienie go ze zobowiązań wynikających z*.
- 15 Termin **set aside letter** oznacza sporządzone na piśmie oświadczenie kredytodawcy o przyrzeczeniu kredytu, czyli udzieleniu wiążącej obietnicy przyznania go przyszłemu kredytobiorcy. Z wydaniem takiego *oświadczenia o przyrzeczeniu kredytu* wiąże się zarezerwowanie na ten cel stosownej kwoty określane angielskim czasownikiem **set aside**, od którego wzięła się nazwa omawianego dokumentu.
- 16 W terminologii prawnej **undertaking** ogólnie oznacza *zobowiązanie* podjęte przez wskazaną w zdaniu stronę lub też, jak w cytowanym przykładzie, *oświadczenie o podjęciu zobowiązania*.
- 17 Termin **surety** oznacza *poręczyciela* kredytu lub pożyczki.
- 18 **Governmental agency** to *agencja rządowa*. Ponieważ cytowany tekst dotyczy zabezpieczenia kredytu, odnosi się on zapewne do agencji rządowych udzielających gwarancji i poręczeń.
- 19 Jak wspomniano powyżej, w odniesieniu do kredytów termin **disbursement** oznacza *umożliwienie kredytobiorcy pobrania pożyczonej kwoty, czyli postawienie środków kredytowych do dyspozycji klienta czyli uruchomienie kredytu*. Wyrażenie **further disbursements** należy więc uznać za odpowiednik polskich zwrotów *uruchamianie dalszych kwot kredytu, udostępnianie dalszych kwot kredytu*.
- 20 Czasownik **disburse** znaczy *postawić kwotę kredytu lub jego transzy do dyspozycji kredytobiorcy*. Rzadko spotykany imiesłów **undisbursed** wskazuje zatem, że czytane postanowienie umowy odnosi się do kwot kredytu, które ze wskazanych w niej względów, *nie zostały udostępnione lub nie zostaną udostępnione* kredytobiorcy.
- 21 Termin **commitment** oznacza *zobowiązanie do wykonania wskazanej w tekście czynności*.
- 22 Czasownik **cancel** znaczy *anulować, unieważnić*.

Postanowienia charakterystyczne dla umowy kredytowej kończy zazwyczaj artykuł określający tryb postępowania w przypadku, gdy kredytobiorca nie wywiąże się z płatności swych zobowiązań w ustalonych terminach. Na przykład:

Section 7.1. Events of Default¹. If one or more of the following events (each an "Event of Default") shall occur and be continuing²:

- (a) default³ in the payment of interest on the Loan, including any Default Interest⁴ in respect of the Loan, when due for 10 days (whether by virtue of⁵ the provisions described under Article IV hereof or otherwise); provided that a valid⁶ extension⁷ of the interest payment period by Borrower pursuant to Section 2.3 hereof shall not constitute⁸ a default in the payment of interest for this purpose; or
- (b) default in the payment of principal on the Loan when due; or
- (c) the dissolution⁹, winding up¹⁰ or liquidation¹¹ of Lender; or
- (d) the bankruptcy¹², insolvency¹³ or liquidation of Borrower; or
- (e) breach¹⁴ of any covenants¹⁵ contained herein continued for 30 days after notice¹⁶ to Borrower;

then, in every such event, and at any time thereafter during the continuance of such event, Lender will have the right to declare¹⁷ the principal of and the interest on the Loan (including any Default Interest and any interest subject to¹⁸ an extension of the interest payment period) and any other amounts payable on the Loan to be forthwith due and payable¹⁹, whereupon²⁰ the same²¹ shall become and be forthwith due and payable without presentment²², demand²³, protest²⁴ or other notice of any kind, all of which are hereby expressly²⁵ waived²⁶, anything in this Agreement to the contrary notwithstanding²⁷.

- 1 Rzeczownik **default** ogólnie znaczy *niedotrzymanie warunków umowy*. Wyrażenie **events of default** oznacza więc *przypadki niedotrzymania umowy*, a jego wystąpienie w tekście zapowiada przedstawienie katalogu okoliczności, które należy w ten sposób interpretować. Tak samo pisany i wymawiany czasownik **default** znaczy *nie wywiązać się z umowy, płatności etc. wskazanej po przyimku on*.
- 2 Wyrażenie **occur and be continuing** oznacza, że wskazane w cytowanym fragmencie niedotrzymanie warunków umowy nastąpiło i trwa nadal, czyli nie zostało usunięte. W języku polskim wyrażeniu temu odpowiada zatem zwrot *nastąpiło i nie zostało usunięte*.
- 3 W odniesieniu do płatności lub też wykonania jakiegokolwiek innej wskazanej w zdaniu czynności, rzeczownik **default** przybiera znaczenie *zwłoka*, czyli

- opóźnienie zawinione przez osobę zobowiązaną do dotrzymania terminu. W cytowanym przypadku jest to zwłoka w płatności odsetek.
- 4 **Default interest** to *odsetki karne* naliczane po upływie terminu płatności.
 - 5 Wyrażenie *by virtue of* znaczy to samo, co polskie zwroty z *tytułu*, w związku z.
 - 6 Przymiotnik *valid* znaczy *ważny*, czyli sporządzony zgodnie z obowiązującą procedurą, we właściwym terminie, itp.
 - 7 W odniesieniu do kredytów i pożyczek termin **extension** oznacza *prolongatę* spłaty, czyli przedłużenie jej terminu.
 - 8 Czasownik *constitute* znaczy *stanowić*, czyli *interpretować* we wskazany w zdaniu sposób.
 - 9 Termin *dissolution* oznacza *rozwiązanie* spółki, czyli zakończenie jej istnienia jako osoby prawnej.
 - 10 **Winding up** to *likwidacja* spółki, czyli spieniężenie jej majątku.
 - 11 Termin *liquidation* oznacza oczywiście *likwidację*, ale ma on nieco szersze zastosowanie niż *winding up*, ponieważ używa się go nie tylko w odniesieniu do spółek, ale również innych podmiotów, których majątek jest upłynniany, czyli zamieniany na środki pieniężne. Ponieważ cytowany tekst dotyczy spółki, **winding up** i *liquidation* znaczą w nim jednak to samo i jeden z nich można przy lekturze przytoczonego fragmentu pominąć.
 - 12 **Bankruptcy** oznacza orzeczoną przez sąd *upadłość* spółki. W angielszczyźnie brytyjskiej w znaczeniu tym używa się również terminu *receivership*.
 - 13 Termin **insolvency** oznacza *niewypłacalność*, czyli sytuację, w której spółka nie jest w stanie terminowo regulować swych zobowiązań finansowych.
 - 14 Rzeczownik **breach** znaczy *złamanie*, *naruszenie*, *niedotrzymanie* warunku umowy, a brzmiały tak samo czasownik **breach** *złamać*, *naruszyć*, *nie dotrzymać*.
 - 15 Jeżeli umowa nie dotyczy sprzedaży lub dzierżawy nieruchomości, termin **covenant** oznacza *przyrzeczenie*, czyli wiążącą obietnicę podjęcia lub zaniechania przez wskazaną w tekście stronę określonych w nim czynności. W odniesieniu do nieruchomości termin ten oznacza natomiast *oświadczenie* właściciela na temat ich stanu prawnego.
 - 16 Wyrażenie **after notice** znaczy to samo, co polski zwrot *od terminu powiadomienia* strony wskazanej po przyimku **to**.
 - 17 Czasownik **declare** znaczy *oświadczyć*, *ogłosić*. W przytoczonym fragmencie wiąże się on jednak z omówionym poniżej wyrażeniem **forthwith due and payable** i przybiera znaczenie przedstawione w punkcie ¹⁹ poniżej.
 - 18 Jak już wspomniano, zwrotu **subject to** używa się do wskazania, że wyrażenia zapisane po jego lewej stronie zależą od wyrażen zapisanych po jego prawej

stronie, czyli po przyimku *to*. Fragment **interest subject to an extension** należy więc odczytać *odsetki, które podlegają prolongacji*, lub też, w dłuższej wersji, *odsetki, w stosunku do których możliwa jest prolongata*.

- 19 Wyrażenie **forthwith due and payable** oznacza natychmiastową wymagalność wskazanych w tekście kwot. W cytowanym przykładzie wyrażenie to wiąże się z czasownikiem **declare** w zwrot **declare forthwith due and payable**, występujący również w krótszej wersji **declare due and payable**. W języku polskim odpowiada mu wyrażenie *postawić w stan natychmiastowej wymagalności*.
- 20 Archaiczny przysłówek **whereupon** znaczy z chwilą dokonania wskazanej w tekście czynności. W języku polskim odpowiada mu więc przymiotnik *równocześnie*.
- 21 W języku prawnym powszechnie znanego wyrażenia **the same** używa się jako zaimka zastępującego przytoczony poprzednio fragment tekstu. W cytowanym fragmencie zastępuje on określenie kwot, które mogą zostać postawione w stan natychmiastowej wymagalności. Należy więc uznać, że w przypadku tym przybiera on znaczenie *kwoty tej*.
- 22 Termin **presentment** oznacza *przedstawienie* weksla lub też innego dokumentu płatniczego do zapłaty wskazanemu w nim płatnikowi.
- 23 W języku prawnym rzeczownik **demand** oznacza *wezwanie* do dokonania wskazanej w tekście płatności.
- 24 Jak podpowiada pisownia, rzeczownik **protest** oznacza *protest wekslowy*, czyli skierowane do sądu pismo stwierdzające niedokonanie płatności weksla w oznaczonym terminie.
- 25 W odniesieniu do postanowień umowy przysłówka **expressly** używa się w znaczeniu *wyraźnie*.
- 26 Czasownik **waive** znaczy *dobrowolnie odstąpić od wykonania* wskazanego w tekście prawa. W przytoczonym przykładzie jest to prawo do żądania płatności za pomocą dokumentów omówionych w punktach ²², ²³ i ²⁴ powyżej.
- 27 Użycie złożenia **notwithstanding** na końcu zdania oznacza, że fakty, okoliczności, przepisy, etc. przytoczone pomiędzy nim a ostatnim poprzedzającym go przecinkiem nie mają wpływu na interpretację wcześniejszej części zdania, która znajduje się przed tym przecinkiem. Cytowany fragment **anything in this Agreement to the contrary notwithstanding** należy więc odczytać *nawet jeżeli jakiegokolwiek postanowienia niniejszej umowy stanowią inaczej*. W zależności od kontekstu polskimi odpowiednikami **notwithstanding** są również zwroty *bez względu na, niezależnie od, z wyłączeniem*.

4.3.4. Umowa spółki kapitałowej

Na wstępnych etapach negocjacji zmierzających do utworzenia spółki kapitałowej jej przyszli anglosascy współwłaściciele zazwyczaj ogólnie określają swe cele i priorytety w dokumencie powszechnie znanym jako **letter of intent**, czyli *list intencyjny*. W miarę postępu rozmów nadają im bardziej precyzyjne brzmienie zawarte w zestawieniu występującym pod nazwą **term sheet** lub **heads of agreement**, co należy odczytać jako *lista podstawowych warunków umowy*. Dokument ten wylicza kluczowe dla negocjacji postanowienia umowy, jaką w przyszłości zwiążą się założyciele spółki i która szczegółowo zdefiniuje strukturę organizacyjną spółki oraz określi prawa i obowiązki poszczególnych współzałożycieli.

W języku angielskim ta obszerna umowa określana jest mianem **shareholders' agreement** i jej podpisanie kończy negocjacje pomiędzy stronami zainteresowanymi utworzeniem spółki. Wszelkie dalsze dokumenty niezbędne do jej zarejestrowania powstają bowiem na bazie tej umowy i w zasadzie nie wymagają żadnych odrębnych uzgodnień. Ponieważ w terminologii anglosaskiej nie ma rozróżnienia pomiędzy udziałowcem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością a akcjonariuszem spółki akcyjnej i obu ich określa się rzeczownikiem **shareholder**, w warunkach polskich **shareholders' agreement** można odczytać zarówno jako *umowę udziałowców*, jak i *umowę akcjonariuszy*, w zależności od tego, jaką spółkę kapitałową zamierzają zarejestrować jej założyciele. Aby uniknąć takiej niezręcznej dwuznaczności nazwę tej umowy można również nieco ogólniej uznać za równoważną polskiemu terminowi *umowa spółki*.

Umowa ta zawiera pięć charakterystycznych grup postanowień, które zostaną omówione poniżej. Opisują one przedmiot umowy, czynności organizacyjne, jakie zostaną podjęte przez założycieli po podpisaniu wiążącej ich umowy, powołanie władz spółki, prerogatywy poszczególnych współwłaścicieli oraz procedurę zbycia przez nich udziałów/akcji spółki.

Określenie przedmiotu umowy jest zazwyczaj bardzo zwarte i mieści się w jednym zdaniu:

OBJECT¹ OF THIS AGREEMENT

The purpose² of this Agreement is to³ define the relations⁴ between the Shareholders of the Company.

- 1 W połączeniu z terminem **agreement** rzeczownik **object** w języku prawnym oznacza *przedmiot umowy*. Wyrażenie **object of this agreement** należy więc odczytać *przedmiot niniejszej umowy*.
- 2 W języku prawnym powszechnie znanego rzeczownika **purpose** używa się w połączeniu ze słowem **agreement** w takim samym znaczeniu, jak omówionego powyżej terminu **object**. Zwrot **the purpose of this agreement** oznacza zatem *przedmiot niniejszej umowy*.
- 3 Połączenia odpowiedniej formy czasownika **to be** z bezokolicznikiem używa się do wskazania celu przedstawionych w zdaniu działań, co dobrze odpowiada treści postanowienia określającego przedmiot umowy. Ponieważ w omawianym przypadku działania podejmują uprawnione do tego strony umowy, wyrażenie **is to** pełni taką samą rolę gramatyczną, jak czasownik **shall**, a w języku polskim odpowiada mu czas *terazniejszy*. Fragment **the purpose of this agreement is to define** należy więc odczytać *przedmiotem niniejszej umowy jest określenie*.
- 4 Terminem **relations** w języku prawnym ogólnie określa się *stosunki* wiążące strony umowy. Wyrażenie **relations between the Shareholders of the Company** oznacza zatem *stosunki pomiędzy akcjonariuszami/udziałowcami spółki* lub też, nieco bardziej górnolotnie *całokształt stosunków pomiędzy akcjonariuszami/udziałowcami spółki*.

W nieco obszerniejszej wersji postanowienie to może przyjąć brzmienie przedstawione poniżej:

2. THE COMPANY. The Parties hereby acknowledge¹ that the purpose² of the Company shall be to establish³ and develop the Business in the Territory⁴ and carry on any other businesses⁵ related to or incidental⁶ to the Business.

3. OPERATION⁷ OF THE COMPANY. Each Party agrees to take all actions necessary to ensure⁸ that the Company shall be operated⁹ in accordance with the terms of this Agreement, including, without limitation, voting¹⁰ all Securities¹¹ held¹² by any such Party (and to cause all Securities held by any of their Subsidiaries to be voted) to effect¹³ the terms hereof.

- 1 W języku prawnym czasownika **acknowledge** używa się w znaczeniu *uznać, uzgodnić*, a więc jako synonimu częściej spotykanego czasownika **agree**. Fragment **the parties hereby acknowledge that** należy zatem odczytać *strony umowy niniejszym uznają/uzgadniają, że*.

- 2 Ponieważ w cytowanym postanowieniu rzeczownik **purpose** nie łączy się ze słowem **agreement**, nie oznacza on przedmiotu umowy, jak miało to miejsce w poprzednio omawianym postanowieniu, ale to samo co w języku potocznym i zwrot **purpose of the Company shall be** należy odczytać *celem Spółki jest*.
- 3 W kontekście *działalności gospodarczej* określonej w dalszej części zdania terminem **business**, czasownik **establish** przyjmuje znaczenie *rozpocząć*.
- 4 Rzeczownik **territory** oznacza *terytorium*, czyli określony przepisami prawa obszar, na którym spółka będzie prowadzić działalność, na przykład Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, Unię Europejską, etc. Jak wynika z zapisu słowa **Territory** dużą literą, w omawianym przykładzie granice tego obszaru przedstawiono w definicjach.
- 5 W odniesieniu do spółki terminem **business** określa się prowadzoną przez nią *działalność gospodarczą*. W znaczeniu tym rzeczownik **business** jest niepoliczalny i jego rzadko spotykane użycie w liczbie mnogiej należy odczytać *rodzaje działalności gospodarczej*.
- 6 Wyrażenia **incidental to** używa się w języku prawnym do wskazania, że mowa o faktach, okolicznościach lub czynnościach, które są naturalną konsekwencją podjętych działań lub prowadzonej działalności. Zwrot **related to or incidental to** odpowiada więc polskiemu wyrażeniu *pośrednio związany lub wynikający z*.
- 7 W języku prawnym termin **operation** oznacza *działalność* spółki lub instytucji, o której mowa. Wyrażenie **operation of the company** należy więc odczytać *działalność spółki*.
- 8 Czasownik **ensure** zazwyczaj znaczy *zapewnić*, ale w języku prawnym przyjmuje on nieco bardziej rygorystyczne znaczenie *zagwarantować*. Fragment **to take all actions necessary to ensure that** należy więc odczytać *podjąć wszelkie działania niezbędne do zagwarantowania, że / podjąć wszelkie kroki niezbędne do zagwarantowania, że*.
- 9 W odniesieniu do spółek i instytucji czasownik **operate** przybiera znaczenie *prowadzić działalność*. Zapisany w stronie biernej fragment **the Company shall be operated** odpowiada więc polskiemu wyrażeniu *spółka prowadzi działalność*.
- 10 Czasownik **vote**, jak powszechnie wiadomo, znaczy *głosować*. W połączeniu z określeniem papierów wartościowych przybiera on jednak znaczenie *wykonywać prawo głosu z/głosować z*.
- 11 Terminem **securities** określa się *papiery wartościowe* bez względu na to czy są to właścicielskie papiery wartościowe, na przykład akcje lub udziały, czy też dłużne papiery wartościowe, na przykład obligacje. W cytowanym przy-

kładzie termin **Securities** zapisany jest dużą literą, rodzaj papierów wartościowych, o których mowa sprecyzowany jest zatem w definicjach.

¹² W kontekście papierów wartościowych i innych składników majątku czasownik **hold** przybiera znaczenie *być właścicielem*. Fragment **voting all Securities held by any such Party** należy więc odczytać *wykonywanie prawa głosu z wszystkich papierów wartościowych będących własnością strony umowy / głosowanie z wszystkich papierów wartościowych będących własnością strony umowy*.

¹³ W odniesieniu do warunków umowy czasownik **effect** często przybiera znaczenie *wprowadzić w życie/zrealizować*. Wyrażenie **to effect the terms hereof** znaczy więc to samo, co polski zwrot *wprowadzić w życie/zrealizować warunki niniejszej umowy*. Ponieważ w cytowanym postanowieniu czasownik ten użyty jest w bezokoliczniku, co w języku angielskim często służy do wyrażania celu, zdominowany przez stronę bierną fragment (**and to cause all Securities held by any of their Subsidiaries to be voted**) **to effect the terms hereof** należy odczytać oraz spowodować, aby prawo głosu z wszystkich papierów wartościowych znajdujących się w posiadaniu ich spółek zależnych było wykonywane w sposób zapewniający wprowadzenie w życie warunków niniejszej umowy.

Po przedstawieniu celu sporządzenia umowy zazwyczaj następuje seria postanowień opisujących działania, jakie strony umowy zobowiązują się podjąć po jej podpisaniu. Na przykład:

3. Completion¹

3.1. Within² 20 calendar days of the execution of this Agreement the Founders³ shall (to the extent not already performed) do or cause to be done⁴ the following⁵ at the appropriate Shareholders' or Directors' meeting⁶:

3.1.1. Adopt⁷ the agreed Articles of Association⁸ of the Company.

3.1.2. Appoint⁹ the directors⁸ of the Company as set out in clause 6 hereinbelow.

3.1.3. Register¹⁰ the Company with relevant authorities.

¹ Terminem **completion** określa się sekwencję działań, których podjęcie stanowi bezpośrednią konsekwencję podpisania umowy. W języku polskim odpowiadają mu zatem zwroty *wykonanie umowy, realizacja umowy*.

² W połączeniu z rzeczownikiem nazywającym jednostkę miary czasu przyimek **within** służy do określania długości okresu liczonego od wydarzenia wskaza-

- nego po przyimku **of**. Fragment **within 20 calendar days of the execution of this Agreement** należy więc odczytać *w terminie 20 dni od podpisania niniejszej umowy*.
- 3 W języku prawnym rzeczownik **founder** oznacza osobę fizyczną lub prawną, która uczestniczy w procesie zawiązywania spółki i znajduje się w gronie jej pierwszych udziałowców / akcjonariuszy. W języku polskim odpowiada mu więc termin *założyciel spółki*. W tym samym znaczeniu używa się również złożenia **founding shareholder**.
 - 4 Ponieważ użycie czasownika **do** wskazuje na wykonanie czynności bezpośrednio przez podmiot zdania, a użycie czasownika **cause** na wykonanie jej za pośrednictwem innych osób, zestawienie **do or cause to be done** należy odczytać *wykonać lub spowodować wykonanie, podjąć lub spowodować podjęcie* czynności określonych w dalszej części zdania.
 - 5 Jeżeli po wyrażeniu **the following** nie występuje rzeczownik wskazujący, co zostanie wyliczone poniżej, to do prawidłowego odczytania tak zapisanego fragmentu tekstu należy go uzupełnić uzyskaną z kontekstu informacją o składnikach zapowiadanego wyliczenia. W cytowanym fragmencie są nimi czynności / działania co oznacza, że w tym przypadku **the following** należy odczytać *następujące czynności / następujące działania*.
 - 6 Dobór właściwego odpowiednika powszechnie znanego słowa **meeting** zależy od tego, kto uczestniczy w spotkaniu. Jeżeli uczestnikami są akcjonariusze / udziałowcy, to właściwym terminem jest *zgromadzenie*, a jeżeli spotykają się członkowie rady dyrektorów, to jest nim *posiedzenie*.
 - 7 W języku prawnym czasownika **adopt** używa się w znaczeniu *przyjąć poprzez głosowanie, przegłosować, uchwalić*. W takim samym znaczeniu występują również czasowniki **accept** i **approve**.
 - 8 Termin **articles of association** oznacza *statut spółki*. Ponieważ nazwa angielska jest dosyć długa, często bywa skracana i w takim samym znaczeniu występuje w postaci **the articles**. W amerykańskiej odmianie języka angielskiego ten sam dokument określany jest terminem *charter*.
 - 9 Czasownik **appoint** znaczy *mianować* na stanowisko wskazane w dalszej części zdania. W takim samym znaczeniu używa się czasowników **name** i **nominate**.
 - 10 W odniesieniu do spółek czasownik **register** przyjmuje znaczenie *zarejestrować*. W amerykańskiej odmianie języka angielskiego w takim samym znaczeniu używa się czasownika **incorporate**. W Wielkiej Brytanii rejestracją spółek zajmują się urzędy podlegające Ministerstwu Przemysłu i Handlu, w USA sekretarze stanu poszczególnych stanów, a w Polsce Krajowy Rejestr Sądowy (KRS).

W omawianej grupie postanowień mieszczą się również szczegółowe uregulowania dotyczące wniesienia do spółki kapitału oraz zwrócenia założycielom kosztów poniesionych w związku z przygotowaniem do jej założenia.

3.1.4. Baltic Ventures shall subscribe to¹ 120,000 ordinary registered shares² at³ £5 each at a price of £5.50 per share⁴ and 10,000 preference shares⁵ at £10 each at a price of £9 per share, such shares to be allotted⁶ and issued⁷ by the Company to Baltic Ventures in consideration⁸ of the payment in full⁹ of £750,000.

3.1.5. Odra Investments shall subscribe to 130,000 ordinary registered shares at £5 each at a price of £5.50 per share, such shares to be allotted and issued by the Company to Odra Investments in consideration of the payment in full of £540,000 and making the in-kind contribution¹⁰ of Land whose ratable¹¹ value of £35,000 has been appraised by the Auditors¹².

3.1.6. The Company shall reimburse the expenses incurred by the Founders in its formation, including reasonable legal fees¹³, other professional fees¹⁴ and reasonable travel costs¹⁵, within twelve months of incorporation¹⁶.

- ¹ W odniesieniu do papierów wartościowych czasownik **subscribe** oznacza wyrażenie zgody na objęcie akcji, udziałów, obligacji etc. emitowanych przez spółkę lub inne podmioty. W przypadku emisji publicznych, gdy liczba osób wyrażających wolę objęcia akcji, obligacji, etc. jest nieograniczona i może się okazać, że każdy z zainteresowanych ostatecznie otrzyma ich mniej niż chciał, **subscribe** przybiera sugerowane przez pisownię znaczenie *przystąpić do subskrypcji/zapisów na* wskazane w danym kontekście papiery wartościowe. W przypadku gdy emisja skierowana jest wyłącznie do wskazanych w umowie podmiotów i każdy z nich otrzyma dokładnie taką liczbę akcji, udziałów, etc., jaką zmówił, ten sam czasownik **subscribe** wyraża znaczenie *objąć* papiery wartościowe, o których mowa w dalszej części zdania. W obu znaczeniach czasownik ten występuje zarówno samodzielnie, czyli w formie **subscribe**, jak i w wersji przyimkowej **subscribe to** oraz **subscribe for**.
- ² Ponieważ w terminologii angielskiej nie odróżnia się akcji spółek akcyjnych od udziałów w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, rzeczownik **share** może oznaczać oba rodzaje właścicielskich papierów wartościowych. Aby

ustalić właściwą wykładnię czytanej umowy należy sprawdzić, którą z tych dwu spółek kapitałowych zamierzają utworzyć założyciele albo śledzić, czy słowo **share** poprzedzone jest wymienionymi poniżej przymiotnikami. Ich wystąpienie jednoznacznie wskazuje bowiem, że w tekście jest mowa o akcjach. Na przykład **ordinary share** to *akcja zwykła*, dająca właścicielowi jeden głos i prawo do równego udziału w zyskach spółki, a **ordinary registered share** to *imienna akcja zwykła*, czyli akcja zwykła, której właściciel wpisany jest do księgi akcyjnej prowadzonej przez władze spółki. Amerykańskimi odpowiednikami tych brytyjskich terminów są, odpowiednio **common stock** i **registered common stock**. Oznaczenie **bearer share** wskazuje z kolei, że jest to *akcja na okaziciela*, czyli akcja niewymagająca wpisania właściciela do księgi akcyjnej, a **ordinary bearer share** to *akcja zwykła na okaziciela*.

- 3 Przyimka **at** używa się do wskazania wartości akcji. Jeżeli po nazwie akcji występuje tylko **at** i oznaczenie kwoty, np. **ordinary registered shares at £5 each**, to należy uznać, że tekst dotyczy *wartości nominalnej* akcji, czyli **face value**. Jeżeli po **at** występuje dodatkowo słowo **price**, np. **ordinary registered shares at a price of £5.50**, to należy uznać, że zapis odnosi się do ceny *emisyjnej* akcji, czyli **issue price**. Wartość nominalna akcji służy wyłącznie do celów księgowych, a cena emisyjna oznacza kwotę, którą nabywca faktycznie płaci spółce, której akcje obejmuje. Różnicę pomiędzy wartością nominalną a ceną emisyjną określa się terminem *premia emisyjna*, czyli **premium**. Jeżeli nabywcy kupują akcje od akcjonariuszy a nie bezpośrednio od spółki, to cena zakupu jest *ceną rynkową*, czyli **market price**, w przypadku transakcji giełdowych znaną jako *kurs akcji*, czyli **share price**. W większości przypadków każda z tych trzech cen jest inna, a cena rynkowa dodatkowo ulega ciągłym zmianom.
- 4 Wyrażenie **per share** znaczy to samo, co polski zwrot *za jedną akcję* i, jak widać to w cytowanym przykładzie, w określeniach cen akcji występuje zamiennie z zaimkiem **each**.
- 5 Termin **preference share** oznacza *akcję uprzywilejowaną* , czyli akcję dającą właścicielowi więcej głosów niż jeden lub też uprawniającą go do większego udziału w zysku spółki niż zapewnia to akcja zwykła. W takim samym znaczeniu używa się również terminu **preferred share**, a w USA **preferred stock**.
- 6 W odniesieniu do papierów wartościowych czasownik **allot** przyjmuje znaczenie *przydzielić* , czyli zdecydować kto będzie mógł je nabyć i w jakiej ilości. Podjęcie takiej decyzji określane jest terminem *przydział* czyli **allotment**.
- 7 W tekstach dotyczących papierów wartościowych czasownik **issue** zazwyczaj używany jest w znaczeniu *wyemitować* akcje, obligacje, etc. Posiada on jednak

również drugie, nieco rzadziej spotykane znaczenie *wydać* papiery wartościowe nabywcy i tak właśnie należy odczytać omawiany fragment umowy.

- 8 W połączeniu z określeniem kwoty należnej do zapłaty wyrażenie **in consideration of** przybiera znaczenie *w zamian za świadczenie w wysokości* i używa się go zamiennie z podobnie zbudowanym wyrażeniem **for the consideration of**.
- 9 Jeżeli wyrażenie **in full** poprzedza określenie kwoty płatności, to oznacza ono, że jest ona *płatna w całości*, a nie w ratach.
- 10 Termin **in-kind contribution** oznacza *aport rzeczowy*, czyli wniesienie do kapitału spółki majątku ruchomego lub nieruchomego zamiast środków pieniężnych. W omawianym przykładzie jest to **land**, czyli *działka*.
- 11 Użycie przymiotnika **ratable** oznacza, że podana po nim wartość jest *szacunkowa*. Występowanie tego przymiotnika w zasadzie ograniczone jest do tekstów dotyczących nieruchomości. Szacunkowy charakter wartości rzeczy ruchomych określa się najczęściej imiesłowem *estimated*.
- 12 Rzeczownik **auditor** oznacza *biegłego rewidenta*, powszechnie zwanego również *audytorem*, czyli osobę uprawnioną do badania prawidłowości dokumentacji księgowej i sprawozdań finansowych. Użycie tego rzeczownika w liczbie mnogiej wskazuje, że odnosi się on do kancelarii biegłych rewidentów.
- 13 Znaczenie terminu **legal fees** obejmuje wynagrodzenie kancelarii prawnych, którym zlecono obsługę danej transakcji oraz poniesione w związku z nią opłaty sądowe. W języku polskim odpowiada mu zatem zwrot *koszty obsługi prawnej*, a fragment **reasonable legal fees** należy odczytać *uzasadnione koszty obsługi prawnej*.
- 14 Termin **professional fees** oznacza wynagrodzenia wypłacane przedstawicielom wolnych zawodów lub zatrudniającym ich biurom i kancelariom, którym zlecono wykonanie usług na rzecz spółki. W znaczeniu tego terminu mieszczą się zatem wynagrodzenia prawników, biegłych rewidentów, doradców podatkowych, tłumaczy przysięgłych, notariuszy, rzeczoznawców oraz przedstawicieli wszystkich innych zawodów, których wykonywanie uzależnione jest od uzyskania wpisu na listę osób uprawnionych. W języku polskim omawianemu terminowi odpowiada zatem wyrażenie *koszty usług zleconych*, a fragment **other professional fees** należy odczytać *inne koszty usług zleconych/pozostałe koszty usług zleconych*.
- 15 W języku prawnym **travel costs** to *koszty podróży służbowych*. W cytowanym fragmencie są to **reasonable travel costs**, czyli *uzasadnione koszty podróży służbowych*.

- ¹⁶ Rzeczownik **incorporation** oznacza nadanie spółce osobowości prawnej poprzez jej rejestrację potwierdzoną wydaniem **certificate of incorporation**, czyli świadectwa rejestracji spółki.

Po ustaleniu harmonogramu działań, jakie zostaną podjęte przez strony umowy po jej podpisaniu następuje grupa postanowień powołujących do życia władze spółki i ustalających tryb ich działania. Na przykład:

4. CORPORATE GOVERNANCE¹

4.1. BOARD OF DIRECTORS. The Company will be managed by the Board in accordance with the terms of this Agreement and applicable law. The Board shall consist of 5 Directors, 3 of whom shall be nominated by Baltic Ventures and 2 of whom shall be nominated by Odra Investments. One of the Directors nominated by Odra Investments shall be Chairperson² and the chair shall have a casting vote³.

- ¹ Termin **corporate governance** oznacza zarządzanie spółką w sposób zgodny z przepisami prawa i dobrymi zwyczajami. W języku polskim odpowiada mu wyrażenie *ład korporacyjny*.
- ² Ze względu na polityczną poprawność *przewodniczący rady dyrektorów* często tytułowany jest nie **chairman**, ale ogólniej **chairperson** lub też krócej **chair**.
- ³ Terminem **casting vote** określa się *głos rozstrzygający*, którym uprawniona do tego osoba może przełamać remis w głosowaniu. W praktyce oznacza to, że głos takiej osoby liczy się podwójnie. W amerykańskiej odmianie języka angielskiego w takim samym znaczeniu używa się terminu **tie breaking vote**.

W nieco dłuższej i bardziej szczegółowej wersji postanowienia te mogą również wskazywać z imienia i nazwiska pierwszych członków władz spółki oraz ograniczać ich prawa do podejmowania niektórych decyzji. Na przykład:

4. COMPANY MANAGEMENT

- (a) The Company shall be managed by a Board of Directors composed of ¹ not less than² 3 and not more than 5 members³.
- (b) Upon incorporation⁴ of the Company, the Board of Directors shall be composed as follows:
- Brian Wilcox
Nathan Parry
Samuel Lee Sweeney

(c) Subsequently⁵, the composition⁶ of the Board shall insofar as possible⁷ reflect the shareholdings⁸ of the Company subject always to the condition that the following decisions may not be made without the prior approval, in any written form, of at least two of the directors nominated by Sirius Eastern Trust:

(i) the approval of any decision to undertake⁹ any investment for an amount over EURO 50,000;

(ii) the approval of any modifications of the by-laws¹⁰ of the Company unless relating to a share capital increase¹¹;

¹ W odniesieniu do ciał kolegialnych czasownika *compose* używa się w stronie biernej z przyimkiem *of* do wskazania ich składu i liczebności. Jeżeli w zdaniu określona jest tylko liczba członków rady, zarządu, etc., to w języku polskim takiemu użyciu **composed of** odpowiada zazwyczaj imiesłów *liczący*. Jeżeli natomiast po przyimku *of* następuje wyliczenie osób zasiadających w danym ciele kolegialnym, tak ja ma to miejsce w punkcie 4.b cytowanego fragmentu, to zwrot **composed of** należy odczytać *w skład którego / której wchodzi*.

² W języku prawnym wyrażenia *not less than* używa się w parze ze zwrotem *not more than* do wskazania minimalnej i maksymalnej liczby członków ciała kolegialnych. W języku polskim łącznemu użyciu obu wyrażeń odpowiada więc zwrot *od... do...* Fragment **Board of Directors composed of not less than 3 and not more than 5 members** należy więc odczytać *Rada Dyrektorów licząca od 3 do 5 członków*.

³ Rzeczownika *member* używa się do ogólnego wskazania, że ktoś jest członkiem rady, zarządu, etc. *bez* określania funkcji, jaką ta osoba pełni.

⁴ Wyrażenie **upon incorporation** odnosi się do pierwszych chwil istnienia spółki i znaczy to samo, co polskie zwroty *w momencie rejestracji, w chwili rejestracji, według stanu na dzień rejestracji*.

⁵ W odniesieniu do spółek przysłówka **subsequently** używa się do wskazania na etap ich historii przypadający po rejestracji. W języku polskim odpowiadają mu więc zwroty *na późniejszym etapie rozwoju spółki, na dalszych etapach rozwoju spółki*.

⁶ W odniesieniu do ciał kolegialnych rzeczownik **composition** przybiera znaczenia *skład rady, zarządu, etc.* W takim samym znaczeniu używa się również rzeczownika **constituency**.

⁷ Wyrażenie *insofar as possible* to stosowany przez prawników synonim dobrze znanego zwrotu *as far as it is possible*, któremu w języku polskim odpowiadają wyrażenia *w takim zakresie, w jakim jest to możliwe / w miarę możliwości*.

- ⁸ Terminem **shareholding** określa się pakiet akcji / udziałów znajdujący się w posiadaniu jednego właściciela. Użycie tego terminu w liczbie mnogiej oznacza zatem, że mowa o pakietach akcji / udziałów spółki czyli *strukturze akcjonariatu / strukturze udziałów*. W takim samym znaczeniu używa się również zwrotu **shareholder mix**.
- ⁹ W odniesieniu do inwestycji czasownik **undertake** przyjmuje znaczenie *podjąć / przeprowadzić / dokonać*.
- ¹⁰ Znaczenie terminu **by-laws** obejmuje wszystkie *dokumenty wewnętrzne spółki*, od statutu i najważniejszych regulaminów, po niższej rangi instrukcje i zarządzenia. Fragment *modification of the by-laws* należy więc odczytać *zmiany w dokumentach wewnętrznych spółki*.
- ¹¹ Termin **share capital increase** oznacza *podniesienie / podwyższenie kapitału spółki*. Z użycia tego terminu nie wynika czy nowe akcje / udziały zakupią dotychczasowi akcjonariusze / udziałowcy spółki, czy też nabędą je osoby do tej pory ze spółką niezwiązane.

Dalsza część omawianej grupy postanowień szczegółowo reguluje tryb powoływania i odwoływania członków władz spółki, odbywania posiedzeń i podejmowania uchwał. Na przykład:

5. REMOVAL¹; REAPPOINTMENT² OF DIRECTORS. Any Director may be removed³ for cause⁴ in accordance with applicable law⁵. In addition, each Party having the right to appoint a Director pursuant to this Agreement shall also have the right, in its sole discretion⁶, to remove such Director at any time by a written notice⁷ to the Company, in which event the Party which nominated the Director in question shall cause such Director to deliver⁸ a written resignation⁹ to the Company. In the case of a vacancy¹⁰ in the office of a Director for any reason (including removal pursuant to the preceding sentence), the vacancy shall be filled¹¹ by the Party that nominated or has the right to nominate the Director in question, subject to obtaining the approval¹² of a majority of the remaining Directors.

- ¹ W odniesieniu do osób mianowanych na wskazane w tekście stanowisko rzeczownik **removal** oznacza *odwołanie z piastowanego urzędu*.
- ² W postanowieniach regulujących tryb zmiany obsady stanowisk rzeczownik **reappointment** występuje w dwóch znaczeniach: *ponowne powołanie / mianowanie na to samo stanowisko tej samej osoby, która dotychczas piastowała dany urząd oraz powołanie / mianowanie nowej osoby*. Właściwą wersję należy

- wybrać po zapoznaniu się z treścią czytanego postanowienia. W cytowanym fragmencie **reappointment of directors** należy odczytać *powołanie nowych członków rady dyrektorów*.
- 3 W kontekście zmiany obsady stanowisk czasownik **remove** przyjmuje znaczenie *odwołać / usunąć z piastowanego urzędu*.
 - 4 W postanowieniach dotyczących odwołania z zajmowanego stanowiska wyrażenie **for cause** występuje w znaczeniu *za podaniem uzasadnionej przyczyny*. Fragment **any director may be removed for cause** należy więc odczytać *każdego z członków rady dyrektorów można odwołać za podaniem uzasadnionej przyczyny / każdy z członków rady dyrektorów może zostać odwołany za podaniem uzasadnionej przyczyny*.
 - 5 Zwrotu **in accordance with applicable law** używa się do wskazania, że przedstawiona w zdaniu czynność zostanie wykonana *z zachowaniem właściwych przepisów prawa*.
 - 6 Wyrażenie **in its sole discretion** oraz jego wersje wyrażające związek zgody z innymi osobami gramatycznymi, np. **in his sole discretion, in her sole discretion, etc.**, znaczy to samo, co polski zwrot *według własnego uznania*. W takim samym znaczeniu używa się również podobnie zbudowanego wyrażenia **at the discretion of**.
 - 7 Terminem **written notice** określa się *zawiadomienie / powiadomienie na piśmie* strony wskazanej po przyimku **to**. Fragment **by written notice to the Company** należy więc odczytać *za zawiadomieniem spółki na piśmie / za powiadomieniem spółki na piśmie*.
 - 8 W dokumentach prawnych związanych z zatrudnieniem czasownik **deliver** występuje w swym podstawowym znaczeniu *dostarczyć / doręczyć*. Odbiorca dostarczanych / doręczanych dokumentów wskazany jest po przyimku **to**. W takim samym znaczeniu używa się również czasownika **tend**.
 - 9 W odniesieniu do osób zajmujących stanowiska i piastujących urzędy rzeczownik **resignation** oznacza po prostu *rezygnację*, a **written resignation** *rezygnację na piśmie / pisemną rezygnację*.
 - 10 Terminem **vacancy** określa się *wakat* na wskazanym w tekście stanowisku. Fragment **vacancy in the office of a Director** należy więc odczytać *wakat na stanowisku członka rady dyrektorów*.
 - 11 W połączeniu z rzeczownikiem **vacancy** czasownik **fill** przyjmuje znaczenie *obsadzić / uzupełnić*.
 - 12 W parze z dobrze znanym czasownikiem **obtain** rzeczownik **approval** występuje w tekstach prawnych w znaczeniu *zgoda*, czyli jako synonim terminu **consent**. Fragment **subject to obtaining the approval of a majority of the re-**

maining Directors należy więc odczytać *pod warunkiem uzyskania zgody większości pozostałych członków rady dyrektorów*.

6. BOARD MEETINGS. Each Director shall have the authority¹ to convene² Board meetings, including the authority to specify the time and venue³ of such meetings; PROVIDED, HOWEVER, that (i) the Board shall meet at least once during each calendar quarter and (ii) written notice of each Board meeting (a „MEETING NOTICE”) shall be given not less than ten (10) Business Days in advance⁴ of the meeting date (which ten (10) Business Day period may be shortened if each Director either (A) grants⁵ a written waiver⁶ of notice of such meeting or (B) actually attends such meeting, without objection⁷). All Meeting Notices shall include a proposed agenda⁸ listing the business⁹ to be transacted¹⁰ at such Board meeting. Board meetings shall be conducted¹¹ in the English language (with Polish interpretation¹²) and minutes¹³ of such meetings shall be prepared by the Company in English and Polish and distributed¹⁴ to each Director promptly¹⁵ following a meeting. In the event of conflict¹⁶ or controversy between versions, the English version of the minutes shall control¹⁷.

- 1 W połączeniu z bezokolicznikiem rzeczownik **authority** przyjmuje znaczenie *być uprawnionym* do wykonania czynności określonej przez następujący po nim czasownik.
- 2 W odniesieniu do posiedzeń, zebrań i zgromadzeń czasownika **convene** używa się w znaczeniu *zwołać*. W tym samym znaczeniu często stosuje się również czasownik **call**. Fragment **each Director shall have the authority to convene Board meetings** należy więc odczytać *każdy z członków rady dyrektorów uprawniony jest do zwoływania posiedzeń rady*.
- 3 Rzeczownik **venue** oznacza *miejsce*, w którym zwołano posiedzenie i występuje zamiennie z powszechnie znanym terminem **place**.
- 4 Wyrażenie **in advance of** stosuje się do określenia czasu, o jaki dana czynność ma wyprzedzać wydarzenie wskazane *po* przyimku *of*. W omawianym fragmencie wydarzeniem tym jest **meeting date**, czyli *termin posiedzenia*.
- 5 W odniesieniu do dokumentów prawnych czasownika **grant** używa się takim samym znaczeniu jak polskich zwrotów *wyrazić zgodę na, przychylić się do*.
- 6 Termin **waiver** oznacza dobrowolne *odstąpienie* od wykonania prawa wskazanego *po* przyimku *of*, a **written waiver** to *pisemna zgoda na odstąpienie* od takiego prawa. Fragment **grants a written waiver of notice of such meeting** należy

więc odczytać wyrazi pisemną zgodę na odstąpienie od prawa do otrzymania zawiadomienia o takim posiedzeniu.

- 7 W języku prawnym rzeczownik **objection** przyjmuje znaczenie *sprzeciwu*, a wyrażenie **without objection** należy odczytać *bez sprzeciwu / bez zgłaszania sprzeciwu*. W tym samym znaczeniu używa się również wyrażenia **without protest**.
- 8 Terminem **agenda** określa się *porządek obrad*. Wyrażenie **proposed agenda** oznacza zatem *proponowany porządek obrad*, który podlega ostatecznemu zatwierdzeniu na początku posiedzenia.
- 9 W odniesieniu do porządku obrad rzeczownika **business** używa się w znaczeniu *punkty / sprawy*, jakie mają być przedmiotem obrad. W tym znaczeniu rzeczownik **business** jest niepoliczalny i zawsze występuje wyłącznie w liczbie pojedynczej, choć bywa zastępowany przez liczbę mnogą dobrze znanego i policzalnego rzeczownika **item** czyli *items*.
- 10 W kontekście porządku obrad czasownik **transact** występuje w znaczeniu *omawiać / rozpatrywać* na posiedzeniu. W tym samym znaczeniu często używa się również czasownika **discuss**. Fragment **proposed agenda listing the business to be transacted at such Board meeting** należy zatem odczytać *proponowany porządek obrad przedstawiający sprawy do rozpatrzenia na posiedzeniu rady dyrektorów*.
- 11 W postanowieniach regulujących tryb odbywania posiedzeń czasownik **conduct** przyjmuje znaczenie *odbywać się* w sposób wskazany w pozostałej części zdania.
- 12 W odniesieniu do organizacji posiedzeń rzeczownika **interpretation** używa się w znaczeniu *tłumaczenie ustne*. Wystąpienie tego rzeczownika nie wskazuje na sposób, w jaki tego typu tłumaczenie będzie robione. Równie dobrze może to być wykonywane w *kabinie tłumaczenie symultaniczne*, czyli **simultaneous interpreting**, jak i wykonywane przy stole obrad, dzielone na zdania *tłumaczenie konsekwtywne*, czyli **consecutive interpreting**.
- 13 Termin **minutes** w języku prawnym oznacza *protokół* z posiedzenia, zebrania, zgromadzenia, etc. W tym znaczeniu omawiany rzeczownik zawsze występuje w liczbie mnogiej.
- 14 W odniesieniu do dokumentów czasownika **distribute** używa się w znaczeniu *rozesać* je do uczestników posiedzenia, gości, etc.
- 15 W języku prawnym przysówek **promptly** występuje w znaczeniu *niezwłocznie*, coraz częściej zastępując archaiczne wyrażenie **forthwith**. Dotyczący protokołu fragment **distribute to each Director promptly following a meeting** należy więc odczytać *niezwłocznie rozsyła do każdego z członków rady dyrektorów po każdym posiedzeniu*.

- 16 W odniesieniu do różnic pomiędzy poszczególnymi wersjami tego samego dokumentu rzeczownik **conflict** przybiera znaczenie *rozbieżność*.
- 17 Czasownika **control** używa się w języku prawnym do określenia, która ze wskazanych wersji *ma moc rozstrzygającą* w przypadku jakichkolwiek sporów. Fragment **in the event of conflict or controversy between versions, the English version of the minutes shall control** należy więc odczytać *w przypadku jakichkolwiek rozbieżności pomiędzy wersjami lub sporów, wersja angielska ma moc rozstrzygającą*.

7. BOARD QUORUM¹. A board meeting shall be deemed to be quorate² for purposes³ of Board actions⁴ so long⁵ as at least two (2) Directors are present, including one (1) Director appointed by Sirius Eastern Trust and one (1) Director appointed by Odra Investments. If no Director nominated by Sirius Eastern Trust or no Director nominated by Odra Investments attends⁶ a duly noticed⁷ Board meeting, such meeting shall be immediately adjourned⁸ and rescheduled⁹, and written notice of such rescheduled meeting shall be delivered to the Directors not less than five (5) Business Days in advance of the rescheduled meeting. If the number of Directors who attend such rescheduled meeting is not sufficient to constitute¹⁰ a quorum under¹¹ the first sentence of this Section 7, a quorum shall be deemed to exist¹² for purposes of the rescheduled meeting notwithstanding such non-attending¹³ Directors' absence.

- 1 Jak wskazuje angielska pisownia, termin **quorum** oznacza *kworum*, czyli liczbę członków rady, zarządu, etc., która musi być obecna na posiedzeniu, aby takie ciało kolegialne mogło podejmować wiążące decyzje.
- 2 Przymiotnika **quorate** używa się do wskazania, że liczba osób obecnych na posiedzeniu *spełnia wymóg kworum*. Fragment **A board meeting shall be deemed to be quorate** należy więc odczytać *Na posiedzeniu rady dyrektorów wymóg kworum uważa się za spełniony*.
- 3 Pomimo wystąpienia liczby mnogiej w wyrażeniu **for purposes of** jego znaczenie odpowiada polskiemu zwrotowi *w celu*.
- 4 Terminem **board action** określa się podjęcie przez radę, zarząd, etc. decyzji w sprawach wymienionych w porządku obrad. W języku polskim odpowiadają mu więc wyrażenia *decyzja rady / zarządu, rozpatrzenie porządku obrad, rozpatrzenie spraw wymienionych w porządku obrad*.
- 5 W języku prawnym wyrażenie **so long** występuje w takim samym znaczeniu, jak polskie spójniki *jeżeli, jeśli, o ile*.

- 6 W postanowieniach dotyczących kworum czasownik **attend** występuje w znaczeniu *stawić się na posiedzenie, przybyć na posiedzenie*.
- 7 W odniesieniu do posiedzeń czasownik **notice** przyjmuje znaczenie *powiadomić*. Wyrażenie **duly noticed meeting** oznacza zatem posiedzenie, o którym wszystkie zainteresowane strony zostały powiadomione zgodnie z przyjętą procedurą, czyli *posiedzenie zwołane w sposób ważny*.
- 8 Czasownik **adjourn** znaczy *odroczyć* posiedzenie, zebranie, zgromadzenie, etc., czyli *przełożyć je w całości lub w części na inny termin*.
- 9 W odniesieniu do posiedzeń czasownika **reschedule** używa się w znaczeniu *przenieść na inny termin, wyznaczyć nowy termin, uzgodnić nowy termin*. Wyrażenie **rescheduled meeting** oznacza zatem *przełożone posiedzenie, odroczone posiedzenie*.
- 10 W połączeniu z terminem **quorum** czasownik **constitute** przyjmuje znaczenie *spełniać wymóg*. Fragment **is not sufficient to constitute a quorum** należy więc odczytać *nie wystarcza do spełnienia wymogu kworum*.
- 11 W powiązaniu z nazwami jednostek redakcyjnych tekstu umowy przyimka **under** używa się do wskazania miejsca, w którym określona jest prawidłowa wykładnia danego terminu. W języku polskim odpowiadają mu więc zwroty *w rozumieniu, w sensie*, a fragment **quorum under the first sentence of this Section 7** należy odczytać *kworum w rozumieniu pierwszego zdania niniejszego artykułu 7*.
- 12 W odniesieniu do kworum czasownik **exist** przyjmuje takie samo znaczenie jak omówiony powyżej czasownik **constitute**, czyli *spełnić wymóg*. Fragment **a quorum shall be deemed to exist** należy więc odczytać *wymóg kworum uważa się za spełniony*.
- 13 Ponieważ w postanowieniach dotyczących kworum czasownik **attend** występuje w znaczeniu *stawić się na posiedzenie, przybyć na posiedzenie*, wyrażenie **non-attending directors** oznacza to samo, co polskie zdanie *członkowie rady dyrektorów, którzy nie stawili się na posiedzeniu / nie przybyli na posiedzenie*, a fragment **notwithstanding such non-attending Directors' absence** należy odczytać *bez względu na nieobecność członków rady dyrektorów, którzy nie stawili się na posiedzeniu / nie przybyli na posiedzenie*.

8. Participation in Meetings; Resolutions¹. Members of the Board or any committee² thereof shall be afforded³ the opportunity to, and may participate in a meeting of the Board or such committee by means of⁴ conference telephone⁵, video conference⁶ or similar communications equipment by means of which all persons participating

in the meeting can hear each other and participation in a meeting pursuant to this provision shall constitute presence in person⁷ at such meeting. A resolution in writing⁸ (in one or more counterparts), and signed by all the directors for the time being⁹ or all the members of a committee of directors (an alternate director¹⁰ being¹¹ entitled to sign such resolution on behalf of his appointor¹²) shall be as valid and effective¹³ as if¹⁴ it had been passed¹⁵ at a meeting of the directors or committee, as the case may be¹⁶, duly convened¹⁷ and held¹⁸. Any action of the Board, including any determination¹⁹ or resolution, shall require the affirmative vote²⁰ by show of hands²¹ of a majority of Directors present at a meeting at which a valid quorum pursuant to Section 7 is present.

- 1 W języku prawnym rzeczownik **resolution** oznacza *uchwałę*, czyli decyzję ciała kolegialnego podjętą poprzez głosowanie.
- 2 W odniesieniu do władz spółki terminem **committee** określa się *komisję*, jaką rada dyrektorów może powołać ze swego grona w celu rozpatrzenia spraw wymagających specjalistycznej wiedzy, jakiej nie posiadają wszyscy członkowie rady. Komisja składa się zatem z części członków rady dyrektorów i zazwyczaj obraduje częściej niż cała rada i jest upoważniona do podejmowania decyzji w jej imieniu.
- 3 Dobrze znanego czasownika **afford** w języku prawnym używa się w stronie biernej do określenia, że wyliczone po nim opcje, możliwości, etc. są *udostępnione* osobom wskazanym przez podmiot zdania. Fragment **Members of the Board or any committee thereof shall be afforded the opportunity to, and may participate** należy zatem odczytać *członkom rady dyrektorów lub którejkolwiek z jej komisji udostępnia się możliwość uczestniczenia*.
- 4 Wyrażenie **by means of** znaczy to samo, co polski zwrot *za pomocą*. W tym samym znaczeniu używa się również bardziej wyszukanego wyrażenia **by way of**.
- 5 Złożenie **conference telephone** oznacza *telefon konferencyjny*, czyli telefon głośnomówiący, umożliwiający przeprowadzenie *telekonferencji*, czyli **teleconference**.
- 6 Terminem **video conference** określa się *wideokonferencję*, czyli posiedzenie, którego uczestnicy, nie przebywając razem w jednym pomieszczeniu, nie tylko słyszą się nawzajem, ale również widzą.
- 7 Wyrażenie **presence in person** oznacza *osobistą obecność* na posiedzeniu, zebnaniu, zgromadzeniu, etc.

- 8 Terminem **resolution in writing** określa się *uchwałę podjętą w trybie obiegowym*, czyli uchwałę, której przyjęcie nie wymaga zwołania odrębnego posiedzenia. W takim przypadku głosowanie zastąpione jest bowiem składaniem podpisów pod wydrukowanym tekstem uchwały, który przesyłany jest kolejno do wszystkich członków danego gremium. Uchwałę uważa się za przyjętą, jeżeli liczba zebranych podpisów równa się co najmniej liczbie głosów niezbędnych do jej uchwalenia.
- 9 Wyrażenia **for the time being** używa się do wskazania, że mowa o osobach, które piastują wskazany w zdaniu urząd w czasie, gdy czytelnik zapoznaje się z tekstem umowy, a nie w czasie, gdy umowę tę podpisywano. W języku polskim odpowiada mu zatem przymiotnik *aktualny*. Dotyczący uchwały fragment **signed by all the directors for the time being** należy zatem odczytać *podpisana przez wszystkich aktualnych członków rady dyrektorów*.
- 10 Termin **alternate director** oznacza *zastępcę członka rady dyrektorów*, jakiego powołuje się na czas, w którym rzeczywisty członek tego gremium nie może uczestniczyć w posiedzeniach.
- 11 W języku prawnym imiesłowu **being** używa się do wprowadzania zdań podrzędnych opisujących okoliczności związane z omawianym tematem. W języku polskim najczęściej odpowiada mu wyrażenie *przy czym*. Fragment **an alternate director being entitled to sign such resolution** należy więc odczytać *przy czym zastępca członka rady dyrektorów uprawniony jest do podpisania*.
- 12 Rzadko spotykany rzeczownik **appointor** oznacza członka rady dyrektorów, który nie może przybyć na posiedzenie lub posiedzenia i w związku z tym wskazał swego zastępcę. W języku polskim odpowiada mu zatem wyrażenie *członek rady dyrektorów wskazujący swego zastępcę*.
- 13 W odniesieniu do czynności prawnych przymiotnik **effective** przybiera znaczenie *skuteczny*. Zestawienie **valid and effective** należy więc odczytać *ważny i skuteczny*.
- 14 W języku prawnym spójników **as if** używa się w połączeniu z czasem przeszłym lub zaprzeczonym w celu wskazania, że przedstawiony w zdaniu rzeczywisty przebieg wydarzeń jest dokładnie równoważny prostszemu przypadkowi, który w omawianej sytuacji niestety nie miał zastosowania. W języku polskim w tym samym znaczeniu stosuje się wyrażenie *w taki sam sposób, jakby*.
- 15 W zdaniach dotyczących podejmowania uchwał czasownik **pass** występuje w znaczeniu *przyjąć, przegłosować*. W takim samym znaczeniu używa się również czasowników **adopt**, **accept** i **approve**. Dotyczący uchwały fragment **as if**

it had been passed należy więc odczytać *w taki sam sposób, jakby została uchwalona / przegłosowana*.

- 16 Wyrażenie **as the case may be** używa się po wyliczeniu kilku alternatyw w celu wskazania, że czynność, o której mowa w zdaniu, dotyczy ich wszystkich w dokładnie takim samym stopniu. W języku polskim w tym samym znaczeniu stosuje się zestawienia spójników poprzedzające poszczególne elementy wyliczenia: *zarówno... jak, tak samo... jak i*, etc. Fragment **at a meeting of the directors or committee, as the case may be** należy więc odczytać *zarówno na posiedzeniu rady dyrektorów, jak i na posiedzeniu komisji*.
- 17 Wyrażenie **duly convened** oznacza, że posiedzenie, zebranie, zgromadzenie, etc., o którym mowa, zostało *zwołane w sposób ważny*, czyli zgodnie z przyjętą procedurą.
- 18 W odniesieniu do posiedzeń, zebrań i zgromadzeń czasownik **hold** przyjmuje znaczenie *odbyć / odbyć się*. Fragment **at a meeting of the directors or committee, as the case may be, duly convened and held** należy więc odczytać *zarówno na prawidłowo zwołanym i odbytym posiedzeniu rady dyrektorów, jak i na prawidłowo zwołanym i odbytym posiedzeniu komisji*.
- 19 W zdaniach dotyczących obrad ciał kolegialnych rzeczownik **determination** przyjmuje znaczenie *rozstrzygnięcie sporu, kontrowersji*, etc.
- 20 Znaczenie rzeczownika **vote** obejmuje zarówno *głos oddany w głosowaniu*, jak i *samo głosowanie*. Terminem **affirmative vote** określa się natomiast łączną liczbę głosów popierających projekt uchwały, czyli *głosy za*.
- 21 Wyrażenie **show of hands** oznacza głosowanie przez podniesienie ręki, czyli *głosowanie jawne*. Wyrażenie **by show of hands** należy więc odczytać *w głosowaniu jawnym*. Przeciwnością głosowania jawnego jest głosownie tajne, czyli **secret ballot**, a wyrażenie **by secret ballot** należy oczywiście odczytać *w głosowaniu tajnym*. Fragment **shall require the affirmative vote by show of hands of a majority of Directors present at the meeting** należy więc odczytać *wymaga większości głosów za oddanych w głosowaniu jawnym przez członków rady dyrektorów obecnych na posiedzeniu*.

W kolejnej grupie postanowień charakterystycznych dla umowy spółki założyciele zabezpieczają swe interesy poprzez zagwarantowanie sobie prawa do swobodnego dostępu do informacji o spółce oraz ustanowienie ograniczeń w obrocie jej akcjami / udziałami. Na przykład:

8. RIGHTS OF THE SHAREHOLDERS

8.1. RIGHT OF INSPECTION¹. During office hours² of the Company, and upon reasonable notice³ to the Company, each of⁴ Sirius

Eastern Trust and Odra Investments shall have full access to all properties⁵, books of account⁶, and records⁷ of the Company, and each such Party shall have the right to make copies from such books and records at its own expense.

- 1 W odniesieniu do dokumentów terminem **inspection** w języku prawnym określa się *wgląd* w ich zawartość.
- 2 W kontekście spółki wyrażenie **office hours** przyjmuje znaczenie *godziny działalności*. Fragment **during office hours** należy więc odczytać *w godzinach działalności*.
- 3 Ponieważ w języku prawnym rzeczownik **notice** oznacza powiadomienie, a przymiotnik **reasonable** wskazuje na zasadność terminu jego przedstawienia, wyrażenie **upon reasonable notice** należy odczytać *za powiadomieniem w zasadnym terminie*. Omawiany zwrot występuje zamiennie z bardziej precyzyjnym wyrażeniem **upon reasonable prior notice**, które należy odczytać *w wcześniejszym powiadomieniem przedstawionym w zasadnym terminie*.
- 4 Zestawienia **each of** używa się do wskazania, że czynność, o której mowa w zdaniu, odnosi się w dokładnie taki sam sposób do wszystkich osób fizycznych i prawnych wyliczonych po przyimku *of*. W języku polskim w tym samym znaczeniu stosuje się zestawienia spójników poprzedzające poszczególne elementy wyliczenia: *zarówno... jak, tak samo... jak i, etc.*
- 5 Jeżeli rzeczownik **property** występuje w liczbie mnogiej **properties**, należy przyjąć, że został on użyty w swym policzalnym znaczeniu *nieruchomości, działki, budynki, pomieszczenia*.
- 6 Termin **books of account** oznacza księgi rachunkowe spółki. W tym samym znaczeniu używa się również wyrażen **books of record and account, books of the company oraz company books**.
- 7 W odniesieniu do spółki użyty w liczbie mnogiej rzeczownik **records** przybiera ogólne znaczenie *dokumenty*. Fragment **full access to all properties, books of account, and records of the Company** należy więc odczytać *pełny dostęp do wszystkich pomieszczeń, ksiąg rachunkowych oraz dokumentów spółki*.

8.2. Determination of Share Ownership. Throughout¹ this Agreement, for purposes of determining the number or percentage of Equity Securities² owned (a) with respect to³ Sirius Eastern Trust, such number or percentage shall include any Equity Securities owned by Sirius Eastern Trust or any of Sirius Eastern Trust's wholly-owned Subsidiaries⁴, (b) with respect to Odra Investments, such number or percentage shall include any Equity Securities held⁵ by

Odra Investments, any of Odra Investments's wholly-owned Subsidiaries. All numbers contained herein shall be adjusted⁶ appropriately for stock splits⁷, stock dividends⁸, reverse splits⁹ and the like¹⁰.

8.3. Restrictions on Transfer. No Shareholder shall Transfer any Equity Securities it owns within the five-year period beginning on the Closing Date except Transfers to Permitted Transferees¹¹.

- 1 W odniesieniu do treści dokumentów prawnych przyimek **throughout** przyjmuje znaczenie *w całości* umowy/statutu, etc.
- 2 Termin **equity securities** oznacza *właścicielskie papiery wartościowe*, czyli papiery wartościowe zaświadczające o własności spółki, na przykład akcje i udziały.
- 3 W połączeniu z nazwą spółki lub innego podmiotu wyrażenie **with respect to** przybiera znaczenie *w przypadku, w odniesieniu do*.
- 4 Termin **wholly-owned subsidiary** oznacza spółkę zależną, w której spółka matka posiada sto procent akcji lub udziałów. W języku polskim odpowiada mu zatem wyrażenie *spółka zależna w całości kontrolowana przez spółkę matkę*.
- 5 W odniesieniu do papierów wartościowych czasownik **hold** często występuje jako synonim dobrze znanego czasownika **own**. Fragment **Equity Securities held by Odra Investments** należy zatem odczytać *właścicielskie papiery wartościowe będące własnością Odra Investments*.
- 6 W kontekście wielkości liczbowych czasownika **adjust** używa się w znaczeniu *skorygować, uwzględnić korektę* o czynnik wskazany po przyimku **for**. Fragment **All numbers contained herein shall be adjusted appropriately for** należy więc odczytać *wszystkie liczby zawarte w niniejszej umowie uwzględniają odpowiednie korekty z tytułu*.
- 7 Terminem **split** określa się *podział* akcji, czyli operację, w wyniku której z każdej akcji spółki powstaje określona liczba nowych akcji o wartości nominalnej stanowiącej ułamek wartości nominalnej jednej akcji przed podziałem. Z uwagi na swe znaczenie rzeczownik ten zazwyczaj występuje w zestawieniu **share split**, które w wersji amerykańskiej przyjmuje brzmienie **stock split**. W języku polskim obu tym wariantom odpowiada wyrażenie *podział akcji*.
- 8 Termin **stock dividend** oznacza *dywidendę w akcjach*, czyli dywidendę wypłacaną akcjonariuszom nie w postaci środków pieniężnych, jak to zazwyczaj ma miejsce, ale w postaci akcji spółki. Brytyjskim odpowiednikiem tego amerykańskiego terminu jest **share dividend**.
- 9 Terminem **reverse split** określa się *scalenie akcji*, czyli operację, w wyniku której z kilku akcji spółki powstaje jedna nowa akcja o wartości nominalnej stanowiącej wielokrotność wartości nominalnej jednej akcji przed scaleniem.

- ¹⁰ Wyrażenia **the like** używa się w takim samym znaczeniu, jak polskiego zwrotu *i tym podobne* oraz odpowiadającego mu skrótu *itp.*
- ¹¹ Termin **transferee** oznacza *nabywcę* rzeczy ruchomej. Zestawienie **permitted transferee** należy zatem odczytać *dopuszczalny nabywca*, którego tożsamość, jak wskazuje na to użycie w tekście dużych liter, określona jest w definicjach stanowiących integralną część umowy.

Ostatnia grupa postanowień charakterystycznych dla umowy spółki określa tryb obrotu jej akcjami lub udziałami po upływie zakazu przeprowadzania tego typu transakcji. Na przykład:

16. Preemptive Rights¹:

- (a) Subject to the limitations set forth in Section 16.2, if the Company proposes² to sell any Equity Securities (the "Additional Securities"), including in a private placement³, any public offering⁴, or as part of an amalgamation⁵, share exchange⁶ or otherwise⁷, the Company shall, at least thirty (30) days prior to issuing such Additional Securities, notify each of Norrwell Mining, Omega Finance and Marketpol in writing of such proposed issuance⁸ (which notice shall specify, to the extent practicable⁹, the purchase price or a range¹⁰ for the purchase price, if any, for such Additional Securities) and shall offer to sell such Additional Securities to each of Norrwell Mining, Omega Finance and Marketpol, upon the terms and conditions set forth in the notice and at the Purchase Price as provided therein. For purposes of calculating the number of Additional Securities issued pursuant to this Section 16, such calculation shall include the maximum number of Ordinary Shares and other equity interests¹¹ issuable¹² upon the conversion¹³ or exercise of¹⁴ any convertible¹⁵ or exchangeable¹⁶ securities, options, warrants¹⁷ or other rights to acquire¹⁸, any equity interests.
- ¹ Termin **preemptive right** oznacza *prawo pierwokupu*, czyli uprawnienie do otrzymania i rozpatrzenia oferty sprzedaży składników majątku zanim zostanie ona przedstawiona innym potencjalnym nabywcom. W omawianej umowie przywilej ten przysługuje założycielom spółki. Prawo to występuje również pod nazwami **preemption**, **pre-emption** oraz **right of first refusal**.

- 2 W języku prawnym czasownik **propose** występuje w znaczeniu *złożyć ofertę, przedstawić ofertę*.
- 3 Terminem **private placement** określa się *ofertę niepubliczną*, czyli ofertę sprzedaży przedstawioną z góry określonej liczbie potencjalnych nabywców.
- 4 Jak trafnie sugeruje pisownia, **public offering** oznacza *ofertę publiczną*, czyli ofertę sprzedaży skierowaną do nieograniczonej liczby potencjalnych nabywców.
- 5 Rzeczownik **amalgamation** odnosi się w języku prawnym do procesu przejmowania mniejszych spółek przez większą. W języku polskim odpowiada mu więc termin *konsolidacja spółek*. W tym samym znaczeniu używa się również rzeczownika **consolidation**, a czasowniki **amalgamate** i **consolidate** znaczą to samo, co *konsolidować* spółki. Z użycia omawianych terminów nie wynika natomiast, jaką formę prawną nadano procesowi konsolidacji.
- 6 Termin **share exchange** oznacza *wymianę akcji/udziałów* pomiędzy akcjonariuszami lub udziałowcami spółek po ich połączeniu.
- 7 Wyrażenie **or otherwise** występuje na końcu wyliczeń w takim samym znaczeniu, jak polski zwrot *i tym podobne* oraz skrót *itp.* Użycie tego wyrażenia wskazuje zatem, że poprzedzające je wyliczenie nie podaje wszystkich możliwości, ale tylko wymienia kilka przykładów i jest nienumeratywne. W takim samym znaczeniu stosuje się również zwrot **and the like**.
- 8 Rzadko spotykanego terminu **issuance** używa się zamiennie z rzeczownikiem **issue** w znaczeniu *emisja* papierów wartościowych.
- 9 Wyrażenia **to the extent practicable** używa się w takim samym znaczeniu, jak polskich zwrotów *o ile to możliwe, w zakresie, w jakim jest to możliwe*.
- 10 W odniesieniu do cen i innych wartości liczbowych rzeczownik **range** oznacza *zakres*, w jakim mogą się one zmieniać. Fragment **or a range for the purchase price, if any** należy zatem odczytać *lub też, ewentualnie, zakres ceny zakupu*.
- 11 Termin **equity interests** oznacza *właścicielskie papiery wartościowe* i jest używany zamiennie z częściej spotykanym wyrażeniem **equity securities**.
- 12 W odniesieniu do papierów wartościowych przymiotnik **issuable** znaczy to samo, co polski zwrot *jaki może zostać wyemitowany* w okolicznościach wskazanych po przyimku **on** lub **upon**.
- 13 Terminem **conversion** określa się przewidzianą w prospekcie emisyjnym *zamianę* jednego rodzaju papierów wartościowych na inny, na przykład wyemitowanych przez spółkę obligacji zamiennych na jej akcje. Fragment **and other equity interests issuable upon the conversion** należy więc odczytać *oraz inne właścicielskie papiery wartościowe, jakie mogą zostać wyemitowane w związku z zamianą*.

- 14 W wyrażeniu **exercise of rzeczownik exercise** występuje w znaczeniu *wykonanie praw* z tytułu wskazanego po przyimku *of*.
- 15 Termin **convertible securities** oznacza *zamiennie papiery wartościowe*, czyli papiery wartościowe, które ich właściciel może wymienić na inne papiery wartościowe wyemitowane przez ten sam podmiot. Typowym przykładem są **convertible bonds**, a więc wyemitowane przez spółkę *obligacje zamienne*, które po spełnieniu warunków określonych w prospekcie emisyjnym podlegają zamianie na akcje tej samej spółki.
- 16 Terminem **exchangable securities** określa się papiery wartościowe, które po spełnieniu warunków przewidzianych w prospekcie emisyjnym podlegają wymianie na papiery wartościowe wyemitowane przez inny podmiot. Typowym przykładem są obligacje wyemitowane przez spółkę matkę, które podlegają zamianie na akcje jej spółki zależnej. W języku polskim omawianemu terminowi odpowiada wyrażenie *zamiennie papiery wartościowe z wymianą emitenta*.
- 17 W odniesieniu do papierów wartościowych rzeczownik **warrant** oznacza papier wartościowy uprawniający właściciela do objęcia w ustalonym terminie wskazanej w nim liczby akcji po z góry ustalonej cenie. Odpowiednik polski ma taką samą pisownię *warrant*. W obrocie znajdują się zarówno warranty dołączane do obligacji w celu zwiększenia ich atrakcyjności, jak i warranty oferowane bezpośrednio akcjonariuszom.
- 18 W odniesieniu do praw i papierów wartościowych czasownik **acquire** przybiera znaczenie *nabyć*.

(b) If any of Norrwell Mining, Omega Finance and Marketpol wishes to subscribe for¹ a number of Additional Securities equal to or less than² the number to which they are entitled under this section, Norrwell Mining, Omega Finance and Marketpol may do so (by itself or by causing such Subsidiarie(s) to which it would be permitted to Transfer Equity Securities pursuant to Section 12.8 to subscribe for all or portion of³ such Additional Securities) and shall, in the written notice of exercise of the offer, specify the number of Additional Securities that it (or each of such subsidiaries(s)) wishes to purchase.

¹ W odniesieniu do papierów wartościowych czasownik **subscribe for** przyjmuje takie samo znaczenie, jak **subscribe** i **subscribe to**. W przypadku emisji publicznych, gdy liczba osób wyrażających wolę objęcia akcji, obligacji, etc.

jest nieograniczona i może się okazać, że każdy z zainteresowanych ostatecznie otrzyma ich mniej niż chciał, **subscribe for** przybiera sugerowane przez pisownię znaczenie *przystąpić do subskrypcji / zapisów na* wskazane w danym kontekście papiery wartościowe. W przypadku, gdy emisja skierowana jest wyłącznie do wskazanych w umowie podmiotów i każdy z nich otrzyma dokładnie taką liczbę akcji, udziałów, etc., jaką zmówił, ten sam czasownik **subscribe for** wyraża znaczenie *objąć* papiery wartościowe, o których mowa w dalszej części zdania.

- 2 Wyrażenia **equal to or less than** używa się w takim samym znaczeniu, jak polskiego zwrotu *równy lub mniejszy niż*.
- 3 W języku prawnym wyrażenie **all or portion of** występuje jako synonim zwrotów **all or part of** oraz **all or any part of** i tak jak one jest równoważne polskiemu wyrażeniu *całość lub część*.

17. TAG-ALONG RIGHT¹

Subject to Article 16.1, if a Shareholder receives a BONA FIDE² binding offer for its shares from a third party or another Shareholder and wishes to make a Transfer³ of all or part of its Shares under such offer, such Transferor undertakes to grant⁴ the other Shareholders a Tag Along Right in accordance with the principles set forth below.

(a) In the event that a Non-Transferring Shareholder⁵ serves a Tag-Along Exercise Notice⁶ pursuant to this Article and failing pre-emption⁷ by the Non-Transferring Shareholders of all the Shares offered under the Transfer Notice⁸, such Tag Along Shareholder⁹ shall have the right to require the proposed third party transferee¹⁰ to acquire all or part of its Shares, at the same price and under the same payment terms¹¹ as specified in the Transfer Notice, on the following terms:

- (i) Any transfer of Shares pursuant to the exercise of the Tag Along Right shall take place within fifteen (15) days from serving the Tag-Along Exercise Notice.
- (ii) Should¹² the Tag Along Right be exercised, no Transfer of Shares can be executed¹³ by the Transferor unless the Tag-Along Shareholder has been able¹⁴ to Transfer to the proposed transferee its Shares, as provided above.

- ¹ Termin **tag along right** oznacza prawo do sprzedaży łącznej z akcjonariuszem/udziałowcem większościowym. Klauzula ta zabezpiecza interesy akcjonariuszy lub udziałowców mniejszościowych nadając im prawo do zbycia swych akcji bądź udziałów na takich samych warunkach, jakie wynegocjował akcjonariusz lub udziałowiec większościowy. Prawo to występuje również pod wiele mówiącymi nazwami **co-sale right** oraz **piggyback right**. Pierwsza z nich jasno stwierdza, na czym polega istota omawianej klauzuli, a druga barwnie wskazuje, że uprawnienia, jakie nadaje ona akcjonariuszom lub udziałowcom mniejszościowym można porównać do noszenia ich na barana przez akcjonariusza lub udziałowca większościowego.
- ² Łacińskiego wyrażenia **bona fide** używa się w języku prawnym do wskazania, że mowa o czynnościach wykonanych w dobrej wierze, co w doktrynie anglosaskiej oznacza nie tylko kierowanie się przepisami prawa, ale również dobrymi intencjami. Fragment **bona fide binding offer** należy więc odczytać *złożona w dobrej wierze wiążąca oferta*.
- ³ W połączeniu z rzeczownikiem **transfer** czasownik **make** przybiera znaczenie *dokonać*. Fragment **wishes to make a transfer** należy więc odczytać *wyraża wolę dokonania sprzedaży, zamierza dokonać przeniesienia praw do*.
- ⁴ W odniesieniu do uprawnień, przywilejów i zawierających je klauzul czasownik **grant** przyjmuje znaczenie *przyznać*. W zależności od rodzaju spółki, której dotyczy omawiana klauzula, fragment **Transferor undertakes to grant the other Shareholders a Tag Along Right** należy więc odczytać *sprzedający zobowiązuje się przyznać pozostałym akcjonariuszom prawo do sprzedaży łącznej z akcjonariuszem większościowym lub sprzedający zobowiązuje się przyznać pozostałym udziałowcom prawo do sprzedaży łącznej z udziałowcem większościowym*.
- ⁵ Termin **non-transferring shareholder** dosłownie oznacza akcjonariusza lub udziałowca, który nie zbywa swych akcji lub udziałów. W tekście omawianej klauzuli termin ten służy jednak do przeciwstawienia akcjonariusza bądź udziałowca większościowego, który wynegocjował warunki sprzedaży posiadanych przez siebie akcji lub udziałów, określanego terminem **transferor**, akcjonariuszom, udziałowcom mniejszościowym, którzy takich warunków nie wynegocjowali, choć również chcieliby sprzedać swe akcje bądź udziały i zamierzają w tym celu skorzystać z omawianej klauzuli. W takim kontekście **non-transferring shareholder** to *akcjonariusz / udziałowiec uprawniony z prawa sprzedaży łącznej z akcjonariuszem/udziałowcem większościowym*, a **transferor** to *akcjonariusz / udziałowiec zobowiązany z prawa sprzedaży łącznej z akcjonariuszem / udziałowcem większościowym*.

- 6 Tak jak na to wskazują poszczególne składniki złożenia **tag-along exercise notice** oznacza ono *zawiadomienie o wykonaniu prawa sprzedaży łącznej z akcjonariuszem/udziałowcem większościowym*.
- 7 Termin **pre-emption**, pisany również łącznie **preemption**, oznacza to samo, co omówione powyżej **preemptive right**, czyli *prawo pierwokupu*. Prawo to bywa również określane terminem **right of first refusal** i zapisywane w postaci skrótu **ROFR**. Fragment **failing pre-emption by the Non-Transferring Shareholders of all the shares** należy więc odczytać w związku z niewykonaniem prawa pierwokupu *wszystkich akcji / udziałów przez akcjonariuszy / udziałowców uprawnionych z prawa sprzedaży łącznej z akcjonariuszem / udziałowcem większościowym*.
- 8 Termin **transfer notice** oznacza *zawiadomienie o zamiarze zbycia składników majątku wskazanych w czytanej akapicie*.
- 9 Złożenie **tag along shareholder** oznacza *akcjonariusza/udziałowca wykonującego prawo sprzedaży łącznej z akcjonariuszem / udziałowcem większościowym*.
- 10 Ponieważ termin **transferee** oznacza nabywcę rzeczy ruchomej, złożenie **third party transferee** należy odczytać *nabywca niebędący stroną niniejszej umowy*.
- 11 Terminem **payment terms** określa się *warunki płatności dotyczące omawianej transakcji*.
- 12 W języku prawnym czasownika modalnego **should** dosyć często używa się do wskazania, że czytane zdanie jest zadaniem warunkowym. W takim znaczeniu czasownik ten zawsze występuje na początku zdania i jest równoważny polskim spójnikom *jeżeli, jeśli, etc*. Fragment **Should the Tag Along Right be exercised** należy więc odczytać *jeżeli wykonane zostanie prawo sprzedaży łącznej z akcjonariuszem / udziałowcem większościowym*.
- 13 W odniesieniu do transakcji handlowych, w tym transakcji papierami wartościowymi, czasownik **execute** przybiera znaczenie *dokonać*. Fragment **no Transfer of Shares can be executed by the Transferor** należy więc odczytać *sprzedający nie może dokonać zbycia akcji / udziałów, sprzedający nie może dokonać przeniesienia praw do akcji / udziałów*.
- 14 W języku prawnym czasownik **be able to** przyjmuje znaczenie *skutecznie wykonać prawo*, o którym mowa w czytanej postanowieniu. Fragment **unless the Tag-Along Shareholder has been able to Transfer** należy więc odczytać *chyba że akcjonariusz / udziałowiec wykonujący prawo sprzedaży łącznej z akcjonariuszem/udziałowcem większościowym skutecznie dokonał przeniesienia praw do*.

18. DRAG ALONG RIGHTS¹

In the event that a Shareholder or Shareholders (the "CALLING SHAREHOLDER(S)²") who hold(s) at least 70% of the Company's

share capital receive(s) a BONA FIDE binding offer from an independent third party³ for the acquisition⁴ for cash of all of its (their) Shares, the following provisions shall apply:

- (a) The Calling Shareholder (s) shall have the right to call⁵ all, but not less than all, of the Shares held by the other Shareholders at a price per Share and on terms identical to the price and terms offered by the independent third party (the „DRAG ALONG RIGHT”), provided the other Shareholders have not exercised their Pre-emption Right as provided above.
- (b) The Drag Along Right shall be exercised on the following terms:
 - (i) The Calling Shareholder(s) must notify the other Shareholders of its intention to exercise the Drag-Along Right within seven (7) days of the expiry of the period during which the Non-Transferring shareholders may exercise their Pre-emption or Tag-Along Rights referred to above.

¹ Termin **drag along right** oznacza zobowiązanie do sprzedaży łącznej z akcjonariuszem / udziałowcem większościowym. Klauzula ta zabezpiecza interesy akcjonariusza bądź udziałowca większościowego nadając mu prawo do zmuszenia akcjonariuszy lub udziałowców mniejszościowych do zbycia ich akcji bądź udziałów temu samemu nabywcy, z którym warunki sprzedaży wynegocjował akcjonariusz lub udziałowiec większościowy. Korzystając z tej klauzuli akcjonariusz bądź udziałowiec większościowy uniemożliwia więc akcjonariuszom lub udziałowcom mniejszościowym blokowanie sprzedaży 100% akcji lub udziałów spółki.

² Terminem **calling shareholder** dosłownie określa się akcjonariusza lub udziałowca, który ogłasza wezwanie do sprzedaży akcji bądź udziałów lub przedterminowego wykupu obligacji. W tekście omawianej klauzuli, w zależności od rodzaju spółki, której dotyczy czytana umowa, termin ten służy jednak do oznaczenia albo akcjonariusza uprawnionego do zobowiązania akcjonariuszy mniejszościowych do sprzedaży łącznej z akcjonariuszem większościowym, albo udziałowca uprawnionego do zobowiązania udziałowców mniejszościowych do sprzedaży łącznej z udziałowcem większościowym.

³ Wyrażenie **independent third party** oznacza niezwiązaną ze spółką stronę trzecią.

⁴ W odniesieniu do papierów wartościowych i innych ruchomości rzeczownik **acquisition** przybiera znaczenie *zakup, kupno, nabycie*.

- ⁵ W zdaniach dotyczących papierów wartościowych czasownik *call* występuje w znaczeniu *wzwać do sprzedaży / ogłosić wezwanie do sprzedaży* akcji, udziałów, oraz *wzwać / ogłosić wezwanie do przedterminowego wykupu* obligacji. W tekście omawianej klauzuli przyjmuje on jednak znaczenie *zobowiązać do sprzedaży / zbycia*. Formalnie bowiem akcjonariusz lub udziałowiec większościowy tylko wzywa akcjonariuszy bądź udziałowców mniejszościowych do sprzedaży ich akcji lub udziałów, ale treść tego wezwania nie pozostawia wątpliwości, że jest ono nie do odrzucenia.

4.3.5 Umowa spółki osobowej

Negocjacje zmierzające do zawiązania spółki osobowej w krajach anglosaskich zazwyczaj przebiegają według takiego samego schematu, jaki został przedstawiony w poprzednim podrozdziale (4.3.3) dla spółek kapitałowych i mają ten sam cel, którym jest podpisanie umowy spółki. Ze względu na różnice prawne, jakie dzielą te dwa rodzaje spółek handlowych zarówno sama nazwa jak i treść umowy spółki osobowej różni się jednak istotnie od umowy spółki kapitałowej.

W języku angielskim różnica ta zakorzeniona jest już w samym terminie *spółka*. W odniesieniu do *spółek kapitałowych* powszechnie używa się bowiem terminu **company** oraz jego amerykańskiego wariantu **corporation**, a w odniesieniu do *spółek osobowych* zawsze stosuje się termin **partnership**. Umowę spółki osobowej określa się zatem ogólnie terminem **partnership agreement** lub jego poszerzoną wersją zawierającą określenia wskazujące na rodzaj zawiązywanej spółki. Najczęściej spotykanymi typami spółek osobowych są **limited partnership**, którą w języku polskim określa się terminem *spółka komandytowa*, oraz **limited liability partnership**, której polskim odpowiednikiem jest *spółka partnerska*. Nazwy umów tego typu spółek przybierają zatem brzmienie **limited partnership agreement**, czyli *umowa spółki komandytowej* oraz **limited liability partnership agreement**, czyli *umowa spółki partnerskiej*.

Umowy te zawierają pięć charakterystycznych grup postanowień, które zostaną omówione poniżej. Obejmują one powołanie spółki, określenie jej nazwy, celu i czasu trwania, wniesienie do niej wkładów kapitałowych, ustalenie praw i obowiązków współników oraz wskazanie trybu, w jakim będą oni prowadzili sprawę spółki.

Postanowienie umowy powołujące spółkę jest zazwyczaj bardzo zwarte i mieści się w jednym zdaniu, na przykład:

Section 2.1 FORMATION¹. The Partners² hereby agree to form³ the Partnership pursuant to the provisions of the Act and upon the terms and conditions set forth in this Agreement. Except as⁴ expressly provided herein, the rights and obligations of the Partners and the administration⁵ of the Partnership shall be governed⁶ by the Act.

- 1 W odniesieniu do spółek rzeczownikiem **formation** określa się proces ich tworzenia. W języku polskim odpowiada mu więc termin *powołanie spółki*. W tym samym znaczeniu używa się również rzeczownika **constitution**.
- 2 W języku prawnym powszechnie znany rzeczownik **partner** przybiera znaczenie *wspólnik* spółki osobowej, ale przy uchwalaniu polskich przepisów dotyczących spółki partnerskiej w tym samym znaczeniu wprowadzono również termin *partner*. Angielski termin **partner** ma zatem w języku polskim dwa odpowiedniki: *partner* w przypadku spółki partnerskiej i *wspólnik* w przypadku wszystkich innych spółek osobowych.
- 3 W odniesieniu do spółek czasownikiem **form** przyjmuje znaczenie *powołać, utworzyć*. Fragment **the Partners hereby agree to form the Partnership** należy zatem odczytać *wspólnicy zgodnie postanawiają powołać spółkę / wspólnicy zgodnie postanawiają utworzyć spółkę*. W tym samym znaczeniu używa się również czasownika **constitute**.
- 4 Wyrażenie **except as expressly provided herein** oznacza to samo co polskie zwroty *o ile w niniejszej umowie wyraźnie nie postanowiono inaczej / o ile niniejsza umowa wyraźnie nie stanowi inaczej* i używa się go zamiennie z wyrażeniem **except as otherwise provided herein**.
- 5 W odniesieniu do spółek osobowych rzeczownikiem **administration** przyjmuje znaczenie *prowadzenie spraw spółki*, a odpowiadający mu czasownikiem **administer** *prowadzić sprawy spółki*.
- 6 Czasownika **govern** używa się do wskazania przepisów, które *regulują* opisane w umowach rodzaje działalności. Fragment **the rights and obligations of the Partners and the administration of the Partnership shall be governed by the Act** należy zatem odczytać *prawa i obowiązki wspólników oraz prowadzenie spraw spółki reguluje Ustawa*.

Powołanie spółki osobowej uzupełnione jest serią postanowień określających jej nazwę, czyli firmę, przedmiot działalności, czas trwania spółki oraz czynności administracyjne, jakie w związku z jej powołaniem należy jeszcze wykonać.

Section 2.1.NAME. The Partnership¹ shall carry on the Business² of the Partnership under the name Kawczyński & Taxman, LLP; the Business of the Partnership shall be conducted solely under such name (or such other names as the Partners shall agree in writing); and all assets of the Partnership shall be held³ under such name.

- ¹ Terminu **partnership** używa się w języku angielskim zarówno w znaczeniu spółka osobowa jak i *wspólnicy / partnerzy* spółki osobowej. Takie samo podwójne zastosowanie ma również termin **company**. Stosuje się go zarówno w znaczeniu spółka kapitałowa jak i *akcjonariusze / udziałowcy* spółki kapitałowej.
- ² W odniesieniu do spółek osobowych rzeczownik **business** przybiera znaczenie *przedsiębiorstwo* spółki. Mając na uwadze, że cytowane postanowienie pochodzi z umowy spółki partnerskiej, o czym świadczy użycie w jej nazwie skrótu LLP, fragment **the Partnership shall carry on the Business of the Partnership under the name Kawczyński & Taxman, LLP** należy odczytać *partnerzy prowadzą przedsiębiorstwo spółki pod firmą Kawczyński & Taxman, LLP*.
- ³ Spółki osobowe nie mają osobowości prawnej w pełnym sensie tego terminu, ale mogą posiadać majątek, który wniosą do nich wspólnicy / partnerzy lub też zostanie wypracowany w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej. W języku angielskim taką właściwość spółek osobowych wyraża się za pomocą czasownika **hold**, czyli *posiadać*. Fragment **and all assets of the Partnership shall be held under such name** należy zatem odczytać *i pod taką firmą spółka posiadać również będzie cały swój majątek*.

Purposes¹.

The Partnership is organized for the purpose of engaging² in the Business of³ tax advice⁴ and provision of related professional services⁵ and deriving⁶ income and gain⁷ therefrom. The Partnership shall have the power and right⁸ to engage in any and all activities, including without limitation, the power:

- a. to acquire⁹ any assets and/or property from the Partners or any other Person or in the conduct of the Business and hold the same as the assets of the Partnership.
- b. to enter into joint ventures and/or partnerships with other entities in connection with the provision of tax advice and other professional services both offshore¹⁰ and onshore¹¹.

4.3. Postanowienia bezpośrednio realizujące cel umowy

- 1 W odniesieniu do spółek liczby mnogiej rzeczownika **purpose**, a więc **purposes** używa się w znaczeniu *przedmiot działalności spółki*. W takim samym znaczeniu używa się liczby mnogiej rzeczownika **object**, czyli **objects**.
- 2 W kontekście działalności spółki czasownik **engage** przybiera znaczenie *prowadzić*.
- 3 Połączenia rzeczownika **business** z przyimkiem **of** w języku prawnym używa się w znaczeniu *działalność w zakresie / działalność gospodarcza w zakresie*.
- 4 W kontekście działalności gospodarczej termin **advice** stosuje się w znaczeniu *doradztwo*. Fragment **engaging in the business of tax advice** należy więc odczytać *prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie doradztwa podatkowego*.
- 5 W języku prawnym rzeczownik **profession** przybiera znaczenie *wolny zawód*, a więc taki zawód, który w dawnych czasach można było wykonywać nie będąc sługą osób posiadających herby i tytuły, a obecnie, po uzyskaniu odpowiednich uprawnień, można wykonywać nie będąc pracownikiem. Typowymi przykładami osób wykonujących takie zawody są lekarz, notariusz, adwokat, radca prawny, doradca podatkowy czy biegły rewident. Wyrażenie **professional services** oznacza zatem *usługi wykonywane przez przedstawicieli wolnych zawodów / usługi świadczone przez osoby wykonujące wolne zawody*, natomiast fragment **and provision of related professional services** należy odczytać *oraz świadczenie pokrewnych usług wykonywanych przez przedstawicieli wolnych zawodów*.
- 6 W powiązaniu z terminami finansowymi czasownik **derive** przyjmuje znaczenie *osiągać / czerpać dochody, uzyskiwać przychody*.
- 7 W terminologii finansowej rzeczownik **gain** oznacza *dochód kapitałowy*, a więc dochód z inwestycji finansowych, na przykład lokat bankowych czy papierów wartościowych. Fragment **and deriving income and gain therefrom** należy więc odczytać *i osiąganie z tego tytułu dochodów oraz dochodów kapitałowych*.
- 8 Zestawienia **power and right** używa się z bezokolicznikiem do wskazania rodzajów działalności, które podmiot zdania może wykonywać, ponieważ jest do tego uprawniony lub też posiada odpowiednie zezwolenia. W języku polskim odpowiada mu więc odpowiednia forma gramatyczna przymiotnika *uprawniony* lub też nieco mniej uroczyście odpowiednia forma czasownika *móc*. Fragment **the Partnership shall have the power and right to engage in any and all activities** należy zatem odczytać *spółka uprawniona jest do prowadzenia wszystkich rodzajów działalności / spółka może prowadzić wszystkie rodzaje działalności*.
- 9 W powiązaniu z terminami finansowymi czasownik **acquire** przyjmuje znaczenie *pozyskać*.

- 10 Przymiotnika **offshore** używa się do określenia terytorium stosującego niskie stawki podatków oraz podmiotów, które są w nim zarejestrowane. Do całości tego typu terytorium odnoszą się zatem terminy **offshore territory**, **offshore country** i **tax haven**. W języku polskim tego typu terytorium potocznie nazywa się natomiast *rajem podatkowym*, bardziej oficjalnie *krajem o łagodnym reżimie podatkowym*, urzędowo *krajem stosującym szkodliwą konkurencję podatkową*, a neutralnie *krajem o niskim obciążeniu podatkowym*. Należy jednak pamiętać, że w języku angielskim **offshore** to przymiotnik, którego w języku polskim brak. W zależności od poglądów wyrażanych w czytanych tekście **offshore bank** to zatem *bank zarejestrowany w raju podatkowym / bank zarejestrowany w kraju o łagodnym reżimie podatkowym / bank zarejestrowany w kraju stosującym szkodliwą konkurencję podatkową / bank zarejestrowany w kraju o niskim obciążeniu podatkowym* i w taki sam sposób należy odczytywać wszystkie inne terminy, w których występuje przymiotnik **offshore**.
- 11 Terytoria stosujące niskie stawki podatków określa się w języku angielskim przymiotnikiem **offshore**, ponieważ najczęściej są nimi wyspy oddalone od brzegów Wielkiej Brytanii, a więc leżące *off shore*, na przykład Wyspy Normandzkie (przede wszystkim Jersey i Guernsey), wyspa Man, Wyspy Bahama, Kajmany, etc. Terytoria, na których obowiązują bardziej typowe stawki podatkowe określa się natomiast przymiotnikiem **onshore**, ponieważ z punktu widzenia Anglików, Walijszyków, Szkotów czy Irlandczyków Północnych leżą one na terenach obwiedzionych linią brzegową wysp będących głównymi częściami składowymi Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, a więc *on shore*. W języku polskim przymiotnikowi **onshore** odpowiadają zatem wyrażenia *w kraju nie stosującym szkodliwej konkurencji podatkowej / w kraju o standardowym reżimie podatkowym / w kraju o standardowym obciążeniu podatkowym / w kraju stosującym standardowe stawki podatkowe*.

Postanowienie to może również przybrać brzmienie bardziej ogólne, w którym nie wylicza się poszczególnych obszarów działalności spółki, jak miało to miejsce powyżej, ale definiuje się je bardziej syntetycznie, na przykład:

Section 3.1 BUSINESS. The purpose and nature¹ of the business of the Partnership is to conduct any business that may lawfully be conducted by a limited partnership organized pursuant to the Act. To consummate the foregoing and to carry out the obligations of the Partnership in connection therewith or incidental thereto², the General Partner³ shall have the authority, in accordance with and subject

to⁴ the limitations set forth elsewhere⁵ in this Agreement, to make and enter into⁶ and perform and carry out⁷ agreements and contracts⁸ of every kind and description and to do any and all things⁹ necessary or incidental¹⁰ to the foregoing for the protection and enhancement¹¹ of the assets of the Partnership.

- 1 Wyrażenia **purpose and nature** używa się do wskazania *przedmiotu* działalności spółki. W tym samym celu używa się również w liczbie mnogiej rzeczowników **purposes i objects**. Fragment **the purpose and nature of the business of the Partnership is to conduct any business that may lawfully be conducted by a limited partnership organized pursuant to the Act** należy zatem odczytać *przedmiotem działalności spółki jest prowadzenie każdego rodzaju działalności, jaką zgodnie z prawem może prowadzić spółka komandytowa zawiązana na podstawie Ustawy*.
- 2 Połączenia wyrażen przyimkowych **in connection with or incidental to** używa się do wskazania okoliczności, które *bezpośrednio lub pośrednio wiążą się* z elementem, na który wskazują oba przyimki. W cytowanym przykładzie przyimki te wskazują na wcześniejsze postanowienie umowy, fragment **and to carry out the obligations of the Partnership in connection therewith or incidental thereto** należy więc odczytać *oraz wywiązać się ze zobowiązań spółki, jakie bezpośrednio lub pośrednio z nią się wiążą*.
- 3 Terminem **general partner** określa się *komplementariusza* spółki komandytowej, a więc współnika, który ponosi nieograniczoną odpowiedzialność za jej zobowiązania.
- 4 Połączenie wyrażen przyimkowych **in accordance with and subject to** dobitniej artykułuje to samo znaczenie, co wyrażenia **subject to**. W języku polskim odpowiada mu więc zwrot *z zastrzeżeniem*.
- 5 W języku prawnym wyrażenie **set forth elsewhere** przyjmuje znacznie *przedstawiony w pozostałej części umowy / przedstawiony w pozostałych częściach umowy*. Fragment **in accordance with and subject to the limitations set forth elsewhere in this Agreement** należy zatem odczytać *z zastrzeżeniem ograniczeń przedstawionych w pozostałej części niniejszej umowy*.
- 6 W kontekście umów połączenie czasowników **make and enter into** oznacza to samo, co każdy z jej składników użyty osobno, czyli *zawrzeć umowę*.
- 7 W odniesieniu do umów połączenie czasowników **perform and carry out** oznacza to samo, co każdy z jej składników użyty osobno, czyli *wykonać umowę*.

- 8 Połączenie rzeczowników **agreements and contracts** oznacza to samo, co każdy z jego składników użyty osobno, czyli *umowy*.
- 9 Wyrażenie **to do any and all things** oznacza to samo co polskie zwroty *podjąć wszelkie działania / wykonać wszelkie czynności*.
- 10 Połączenia **necessary or incidental to** używa się do wskazania działań, jakie należy podjąć, aby osiągnąć wskazany w tekście cel. Przymiotnik **necessary** wskazuje na czynności, których wykonanie jest w związku z tym *niezbędne*, a występujący z przyimkiem **to** przymiotnik **incidental** wskazuje na działania, które takim niezbędnym czynnościom towarzyszą, ponieważ są z nimi *logicznie związane*. W języku polskim połączeniu temu odpowiadają wyrażenia *niezbędne lub związane z* oraz *konieczne lub związane z*. Fragment **and to do any and all things necessary or incidental to the foregoing** należy więc odczytać *oraz podjąć wszelkie działania, których wykonanie jest niezbędne lub związane z powyższymi postanowieniami*.
- 11 W odniesieniu do składników majątku rzeczownik **enhancement** przybiera znaczenie *podniesienie wartości*. Fragment **for the protection and enhancement of the assets of the Partnership** należy zatem odczytać *w celu ochrony i podniesienia wartości majątku Spółki*.

Po określeniu przedmiotu przedsiębiorstwa spółki zazwyczaj następuje postanowienie definiujące czas jej trwania.

Section 4.1 TERM¹. The Partnership as herein constituted² shall continue³ until December 31, 2042, unless earlier dissolved⁴ or terminated⁵ pursuant to law or the provisions of this Agreement.

- 1 W kontekście umowy spółki rzeczownik **term** przyjmuje znaczenie *czas trwania spółki*. W takim samym znaczeniu używa się również rzeczownika **duration**.
- 2 W odniesieniu do spółki czasownik **constitute** przybiera znaczenie *zawiązać / powołać*.
- 3 Czasownika **continue** używa się do określenia czasu trwania spółki. W takim kontekście w języku polskim odpowiada mu wyrażenie *na czas*. Jeżeli po czasowniku **continue** występuje data zakończenia istnienia spółki, przybiera on znaczenie *na czas oznaczony*. Fragment **the Partnership as herein constituted shall continue until December 31, 2042** należy zatem odczytać *spółkę zawiązano jak powyżej na czas oznaczony do dnia 31 grudnia 2042 / spółkę powołano jak powyżej na czas oznaczony do dnia 31 grudnia 2042*.

⁴ W odniesieniu do spółek czasownik *dissolve* przyjmuje znaczenie *rozwiązać* umowę spółki, co otwiera proces jej likwidacji obejmujący podział jej majątku, spłatę zobowiązań, etc. Rzeczownik *dissolution* oznacza w takim przypadku *rozwiązanie umowy* spółki.

⁵ W kontekście spółki rzeczownik *termination* przybiera znacznie *ustanie* istnienia spółki, a więc zakończenie jej likwidacji poprzez podział majątku, spłatę zobowiązań i wykreślenie z ewidencji. W takim przypadku czasownik *terminate* przyjmuje znacznie *ustać*.

Postanowienie to bywa również formułowane bardziej szczegółowo, na przykład:

3. DURATION¹

The Partnership will commence² on the Effective Date and shall continue indefinitely³ subject to the right of any Partner to withdraw⁴ from the Partnership by giving not less than 12 (twelve) months written notice to the other Partners:

3.1 No Partner shall be entitled to renounce⁵ the Partnership or give notice to dissolve⁶ it save as⁷ expressly provided for in this Agreement and a repudiation⁸ shall not dissolve the Partnership;

3.2 The Partnership shall not terminate by reason of the death of any Partner but shall continue⁹ between the surviving Partners¹⁰ and the estate¹¹ of the deceased Partner.

¹ W kontekście umowy spółki rzeczownik *duration* przyjmuje znaczenie *czas trwania spółki*. W takim samym znaczeniu używa się również rzeczownika *term*.

² W odniesieniu do spółki czasownik *commence* przybiera znaczenie *zawiązać / powołać*. W takim samym znaczeniu stosuje się także czasowniki *form* i *constitute*. Fragment *the Partnership will commence on the Effective Date* należy więc odczytać *spółka zostanie zawiązana w dniu wejścia umowy w życie / spółka zostanie powołana w dniu wejścia umowy w życie*.

³ Przysłówka *indefinitely* używa się do wskazania, że czas trwania spółki jest *nieoznaczony*. Fragment *and shall continue indefinitely* należy zatem odczytać *na czas nieoznaczony / a czas trwania spółki jest nieoznaczony*.

⁴ W połączeniu z przyimkiem *from* czasownik *withdraw* przyjmuje ogólne znaczenie *wycofać się* ze spółki, a więc przestać być jej współnikiem.

⁵ W odniesieniu do spółek czasownik *renounce* przybiera znaczenie *wypowiedzieć udział* w spółce, a więc zażądać jej rozwiązania. Fragment *no Partner shall be entitled to renounce the Partnership* należy zatem odczytać *żadnemu*

ze wspólników nie przysługuje prawo do wypowiedzenia udziałów w spółce / żadnemu ze wspólników nie służy prawo do wypowiedzenia udziałów w spółce / żaden ze wspólników nie może wypowiedzieć udziałów w spółce.

- 6 Wyrażenie **give notice to dissolve** oznacza to samo, co długie polskie wyrażenie *powiadomić na piśmie o zamiarze wystąpienia z wnioskiem o podjęcie przez wspólników uchwały o rozwiązaniu umowy spółki*. W krajach anglosaskich wcześniejsze przedstawienie takiego powiadomienia wszystkim wspólnikom przez wnioskodawcę jest warunkiem wprowadzenia projektu uchwały do porządku obrad. W języku polskim omawianemu wyrażeniu można więc również nadać nieco krótsze brzmienie *wystąpić z wnioskiem o podjęcie przez wspólników uchwały o rozwiązaniu umowy spółki*.
- 7 Wyrażenia **save as** używa się do wskazania wyjątków od przedstawionej wcześniej zasady ogólnej. W języku polskim odpowiada mu więc wyrażenie *za wyjątkiem*. Fragment **save as expressly provided for in this Agreement** należy zatem odczytać *za wyjątkiem przypadków wyraźnie określonych w niniejszej Umowie*.
- 8 Termin **repudiation** oznacza *odstąpienie od umowy*, a więc uznanie, że nie została zawarta. Czasownik **repudiate** oznacza zatem *odstąpić od umowy*. Fragment **and a repudiation shall not dissolve the Partnership** należy więc odczytać *a odstąpienie od umowy spółki nie powoduje rozwiązania spółki / a odstąpienie od umowy spółki nie skutkuje rozwiązaniem spółki*.
- 9 W odniesieniu do wydarzeń zagrażających dalszemu istnieniu spółki (w omawianym przypadku jest nim śmierć wspólnika), czasownik **continue** przyjmuje znaczenie *istnieć nadal*.
- 10 Wyrażenie **surviving partner** oznacza wspólnika, który pozostaje przy życiu po śmierci jednego lub więcej wspólników. W języku polskim odpowiada mu zwrot *pozostały wspólnik*.
- 11 W kontekście spadku rzeczownik **estate** przyjmuje znaczenie *masa spadkowa*, czyli majątek pozostawiony przez osobę zmarłą. Ponieważ masa ta zostanie podzielona pomiędzy spadkobierców, terminu **estate** używa się również jako ich personifikacji. Jeżeli rzeczownik **estate** występuje w kontekście czynności wykonywanych przez ludzi (na przykład uczestnictwo w spółce), należy go odczytać *spadkobierca / spadkobiercy*. Fragment **the Partnership shall not terminate by reason of the death of any Partner but shall continue between the surviving Partners and the estate of the deceased Partner** należy więc odczytać *spółka nie ustaje z powodu śmierci któregośkolwiek ze wspólników, ale istnieje nadal pomiędzy pozostałymi wspólnikami i spadkobiercą zmarłego wspólnika*.

Omawianą część umowy tradycyjnie kończą postanowienia przedstawiające czynności, jakie w związku z powołaniem spółki będą wykonane w późniejszych okresach czasu, aby zapewnić jej prawidłowe funkcjonowanie. Na przykład:

Section 5.1 CERTIFICATE OF LIMITED PARTNERSHIP¹; OTHER FILINGS². The General Partner shall prepare (or caused to be prepared), execute, acknowledge³, record and file at the expense of the Partnership, a Certificate of Limited Partnership and all requisite⁴ fictitious name⁵ statements and notices as may be required by the Act or necessary to cause the Partnership to be treated as⁶ a limited partnership in all jurisdictions in which it may conduct its business.

- ¹ W krajach anglosaskich po powołaniu spółki komandytowej poprzez zawarcie stosownej umowy zalecane jest (ale nie w każdym kraju obowiązkowe) zgłoszenie tego faktu w urzędzie prowadzącym rejestr spółek. Termin **certificate of limited partnership** oznacza zatem *zgłoszenie powołania spółki komandytowej / zgłoszenie utworzenia spółki komandytowej*.
- ² W języku prawnym terminem **filings** określa się zgłaszanie faktu zawiązania spółki w odpowiednich urzędach zgodnie z obowiązującymi wymaganiami lub zaleceniami. W języku polskim terminowi temu odpowiada zatem użyty w liczbie mnogiej rzeczownik *zgłoszenia*.
- ³ W odniesieniu do danych zawartych w formularzach, zgłoszeniach, etc. czasownik **acknowledge** przyjmuje znaczenie *potwierdzić*. Fragment **the General Partner shall prepare (or caused to be prepared), execute, acknowledge, record and file** należy więc odczytać *komplementariusz przygotowuje (lub spowoduje przygotowanie), podpisze, potwierdzi, zarejestruje i zgłosi*.
- ⁴ Przymiotnik **requisite** jest rzadziej spotykanym zamiennikiem przymiotnika **necessary** oraz imiesłowu **required** i tak jak one wyraża znaczenie *niezbędny / konieczny / wymagany*.
- ⁵ W krajach anglosaskich spółka może prowadzić działalność pod inną nazwą niż została wskazana w umowie spółki i wpisana do odpowiednich rejestrów. Nazwa podana w umowie i zarejestrowana to **business name / registered business name**, czyli *firma* spółki, natomiast nazwa używana w bieżącej działalności spółki to **trade name**, czyli *nazwa handlowa*. Jeżeli nazwy te różnią się, to spółka zobowiązana jest do zgłoszenia tego faktu na dokumencie znanym jako **fictitious name statement**, czyli *zgłoszenie różnicy między firmą spółki a nazwą handlową*, oraz podania tej informacji do publicznej wiadomości w postaci **fictitious name notice**, czy *powiadomienia o różnicy pomiędzy firmą spółki*

a nazwą handlową. W języku potocznym dokumenty to określa się za pomocą skrótów **DBL statement** i **DBL notice** utworzonych od wyrażenia **doing business as**.

- 6 W odniesieniu do działalności spółki wyrażenie **treat as** oznacza to samo co polski zwrot *uznawać za*. Fragment **to cause the Partnership to be treated as a limited partnership** należy zatem odczytać *aby spowodować, że spółka uznawana będzie za spółkę komandytową*.

Section 5.2 **ADDITIONAL LIMITED PARTNERS**¹. The General Partner shall in timely fashion² amend this Agreement and, if required by the Act, the Certificate of Limited Partnership filed for record³ to reflect⁴ the admission⁵ pursuant to the terms of this Agreement of a Person as a Limited Partner.

- 1 Terminem **limited partner** określa się *komandytariusza* spółki komandytowej, a więc współnika, którego odpowiedzialność za zobowiązania spółki ograniczona jest do sumy komandytowej określonej w umowie spółki. Wyrażenie **additional limited partners** oznacza komandytariuszy, którzy przystąpią do spółki po jej założeniu. W języku polskim odpowiadają mu wyrażenia *nowi komandytariusze / dalsi komandytariusze*.
- 2 Wyrażenie **in timely fashion** oznacza to samo co polski przymiotnik *niezwłocznie*. W takim samym znaczeniu używa się również archaicznego przymiotnika **forthwith**.
- 3 Użycie wyrażenia **filed for record** w odniesieniu do jakiegoś dokumentu oznacza, że dokument ten *podlega zgłoszeniu* w odpowiednim urzędzie.
- 4 W kontekście wprowadzania zmian w dokumentach czasownik **reflect** przybiera znacznie *uwzględnić*.
- 5 W odniesieniu do spółek rzeczownik **admission** przyjmuje znacznie *przyjęcie* do spółki, a odpowiadający mu czasownik **admit** *przyjąć* do spółki. Fragment **and, if required by the Act, the Certificate of Limited Partnership filed for record to reflect the admission pursuant to the terms of this Agreement of a Person as a Limited Partner** należy więc odczytać *oraz, jeżeli wymaga tego Ustawa, podlegające zgłoszeniu świadectwo rejestracji spółki komandytowej w celu uwzględnienia przyjęcia do spółki osoby jako komandytariusza zgodnie z postanowieniami niniejszej umowy*.

Kolejna charakterystyczna grupa postanowień umowy dotyczy wkładów wniesionych przez poszczególnych współników i ich udziałów w spółce. Na przykład:

8.1.1 Partnership Interests¹. The Partners shall have the following Percentage Interests in the Partnership:

Joshua Earl Winterson	31%
Samuel Fitzroy Sage	31%
Krystyna Maria Sucharzewska	31%
Adam Antoni Sucharzewski	9%
Total	100%

Section 8.1.2 Adjustments². Unless otherwise agreed by all of the Partners, no adjustment to the Percentage Interest of the Partners shall be made except as otherwise set forth in this Agreement or as a result of a permitted transfer³ of a Partner's Percentage Interest or a portion thereof pursuant to the express terms hereof.

Section 8.2 Capital Contributions⁴. The Partners shall contribute⁵ various assets to the capital⁶ of the Partnership, which assets shall be accepted by the Partnership at their fair market value at the time of contribution⁷. Within 60 days following the date of this Agreement, the Partnership shall prepare a statement based on the Partnership's books and records⁸ confirming the aggregate contributions by each Partner.

- ¹ Terminem *partnership interest* określa się *udział* danego wspólnika w spółce. W krajach anglosaskich wielkość udziału odzwierciedla wartości wkładu, jaki wspólnik wniósł do majątku spółki, wyznacza zakres, w jakim uczestniczy on w zyskach i stratach spółki oraz określa jego wpływ na zarządzanie spółką. W tym samym znaczeniu używa się również terminu *partner's interest* oraz samego rzeczownika *interest* o ile kontekst na to pozwala. Jeżeli udziały poszczególnych wspólników wyrażone są procentowo, co w krajach anglosaskich jest częstą praktyką, to każdy z nich określa się terminem *percentage interest*.
- ² W odniesieniu do udziałów w spółkach osobowych rzeczownik *adjustment* przybiera znaczenie *zmiana*.
- ³ W umowie spółki osobowej wyrażenie *permitted transfer* oznacza *dozwolone przepisami przeniesienie udziału w spółce na inną osobę*. Fragment *or as a result of a permitted transfer of a Partner's Percentage Interest or a portion thereof pursuant to the express terms hereof* należy więc odczytać *lub też w wyniku*

dozwolonego przepisami przeniesienia na inną osobę całości lub części udziału wspólnika zgodnie z wyraźnie sformułowanymi postanowieniami niniejszej umowy.

- 4 Terminem **capital contribution** określa się *wkład kapitałowy* danego wspólnika, a więc wartość majątku, jaki wniósł on do spółki.
- 5 W odniesieniu do spółek osobowych czasownik **contribute** przyjmuje znaczenie *wnieść wkład kapitałowy*.
- 6 W kontekście spółek osobowych rzeczownik **capital** przybiera znaczenie *majątek* spółki. Fragment **the Partners shall contribute various assets to the capital of the Partnership** należy zatem odczytać *wspólnicy wnoszą różne składniki majątkowe do majątku spółki*.
- 7 W kontekście spółek osobowych rzeczownik **contribution** przybiera znaczenie *wniesienie wkład kapitałowego*.
- 8 Terminem **books and records** dosyć górnolotnie określa się *księgi rachunkowe* spółki.

8.3 The Partnership shall maintain a "CAPITAL ACCOUNT"¹ for each Partner in accordance with this SECTION 8.4. Capital Account shall be credited with (i) the amount of cash and the fair market value of other property contributed by such Partner to the capital of the Partnership and (ii) allocations² to it pursuant to Article 8 of Partnership income and gain (or items³ thereof). A Partner's Capital Account shall be debited with (i) the amount of cash and the fair market value of other property distributed⁴ to it (ii) allocations to it of expenditures⁵ of the Partnership.

- 1 Termin **capital account** w spółce osobowej oznacza *konto wkładów kapitałowych*, na którym zaksięgowana jest wartość majątku wniesionego do spółki przez danego wspólnika. Fragment **the Partnership shall maintain a "CAPITAL ACCOUNT" for each Partner** należy zatem odczytać *dla każdego wspólnika / partnera spółka prowadzi konto wkładów kapitałowych*.
- 2 W kontekście spółki osobowej rzeczownik **allocation** oznacza *przypadający na wspólnika udział w dochodach lub stratach spółki*.
- 3 W powiązaniu z wielkościami finansowymi rzeczownik **item** przyjmuje znaczenie *ułamkowa część*. Fragment **allocations to it pursuant to Article 8 of Partnership income and gain (or items thereof)** należy więc odczytać *przypadający na wspólnika udział w dochodzie lub dochodzie kapitałowym Spółki (lub jego część) zgodnie z postanowieniami artykułu 8*.
- 4 W odniesieniu do dochodu spółki czasownik **distribute** przyjmuje znaczenie *wypłacić* wspólnikowi / partnerowi, a w odniesieniu do innych składników

majątku spółki przekazać wspólnikowi / partnerowi. Fragment **the amount of cash and the fair market value of other property distributed to it** należy więc odczytać *kwoty wypłacone wspólnikowi / partnerowi w gotówce oraz rzetelną wartość rynkową innego majątku, jaki został mu przekazany.*

- 5 Terminem **expenditures** ogólnie określa się *koszty*. Fragment **allocations to it of expenditures of the Partnership** należy zatem odczytać *przypadający na wspólnika udział w kosztach Spółki.*

Następna grupa postanowień umowy definiuje prawa i obowiązki wspólników. Zazwyczaj wylicza się je osobno korzystając z czasowników omówionych we wcześniejszych rozdziałach niniejszej książki. Można je jednak również ująć łącznie w bardziej syntetycznie sformułowanym postanowieniu. Na przykład:

Section 9.1 POWERS AND DUTIES¹ OF GENERAL PARTNER

(a) The General Partner, subject to the limitations contained elsewhere in this Agreement, shall manage² or cause to be managed the affairs³ of the Partnership in a prudent⁴ and businesslike⁵ manner and shall devote sufficient time and effort to the Partnership affairs.

(b) In carrying out its obligations, the General Partner shall: (i) Render⁶ annual reports⁷ to all Partners with respect to the operations of the Partnership; (ii) Maintain complete and accurate records of all business conducted by the Partnership, and make such records and books of account available for inspection and audit by any Partner.

(c) The General Partner, as such⁸, shall not receive any compensation for services rendered⁹ to the Partnership. The General Partner shall be reimbursed on a monthly basis, or such other basis¹⁰ as the General Partner may determine in its sole and absolute discretion¹¹.

- 1 Pierwszy człon zestawienia **powers and duties** odnosi się do uprawnień osób, o których mowa a drugi do ich obowiązków. Całości odpowiada zatem polskie wyrażenie *uprawnienia i obowiązki*.
- 2 W powiązaniu z działalnością spółek osobowych czasownik **manage** przybiera znaczenie *prowadzić sprawę spółki*. W takim samym znaczeniu używa się również czasownika **administer**.
- 3 W odniesieniu do spółek osobowych rzeczownik **affairs** przyjmuje znaczenie *sprawy spółki*. W znaczeniu tym rzeczownik ten zawsze występuje w liczbie mnogiej. Pamiętając o znaczeniu wyrażanym przez czasownik **cause** w stronie biernej fragment **the General Partner, subject to the limitations contained**

elsewhere in this Agreement, shall manage or cause to be managed the affairs of the Partnership należy zatem odczytać *komplementariusz*, z zastrzeżeniem ograniczeń określonych w pozostałych częściach niniejszej umowy, prowadzi sprawy spółki lub zleca ich prowadzenie.

- 4 W języku prawnym przymiotnika **prudent** używa się do wskazania, że opisywane czynności wykonywane są bez podejmowania ryzyka, które mogłoby narazić na szwank dobro zainteresowanych stron. W odniesieniu do prowadzenia spraw spółki osobowej oznacza to *działanie w najlepszym interesie wspólników*.
- 5 W kontekście spraw spółki przymiotnik **businesslike** wskazuje na prowadzenie ich w podobny sposób, jak ma to miejsce w innych podmiotach gospodarczych, a więc zgodnie z *powszechnie przyjętą praktyką*. Fragment **in a prudent and businesslike manner** należy więc odczytać *działając w najlepszym interesie wspólników oraz zgodnie z powszechnie przyjętą praktyką*.
- 6 W powiązaniu z raportami, sprawozdaniem, etc. czasownik **render** przyjmuje znacznie *przedstawić / przedłożyć*.
- 7 Terminem **annual report** określa się *raport roczny z działalności spółki obejmujący zarówno część opisową jak i sprawozdanie finansowe zbadane przez biegłego rewidenta*.
- 8 Wyrażenia **as such** używa się do wskazania, że czytany fragment odnosi się wyłącznie do roli lub funkcji wskazanej bezpośrednio przed nim, a nie do ról lub funkcji, jakie danej osobie mogą być przypisane w innych częściach danego tekstu lub sugerowane przez szerszy kontekst. W języku polskim wyrażeniu temu odpowiadają zwroty *jako taki, w związku z występowaniem w tej roli, z tytułu pełnienia tej funkcji*.
- 9 W odniesieniu do usług czasownik **render** przyjmuje znacznie *świadczyć*. W takim samym znaczeniu używa się również czasownika **provide**.
- 10 W połączeniu z przymikiem **on** i określeniem okresu czasu rzeczownika **basis** używa się do wskazania częstotliwości, z jaką wykonywana jest dana czynność. Wyrażenie **on quarterly basis** oznacza zatem *co kwartał / kwartalnie*, etc. Uogólnioną wersję takiego wyrażenia **on such other basis** należy więc odczytać *w takich innych okresach czasu / z taką inną częstotliwością*.
- 11 Wyrażenie **in its sole and absolute discretion** oznacza to samo co jego krótsze odmiany **in its sole discretion** i **at the discretion of**, a więc uprawnienie do samodzielnego podejmowania decyzji. Zarówno trzem wyliczonym powyżej zwrotom jak i ich wersjom wyrażającym związek zgody z innymi osobami gramatycznymi, np. **in his sole and absolute discretion**, **in her sole discretion**, etc., odpowiada polski zwrot *według własnego uznania* lub przysłówki *samodzielnie*.

Section 9.2 POWERS AND DUTIES OF LIMITED PARTNER.

(a) No Limited Partner shall be liable for any debts, liabilities, contracts or obligations of the Partnership in excess of his Capital Contribution.

(b) Limited Partner shall have no right: (i) to take part in the management of the Partnership business¹, to transact² business for or on behalf of³ the Partnership or to sign for⁴ or to bind the Partnership, such powers being vested solely in the General Partner as set forth herein; (ii) to have⁵ such Partner's Capital Contributions repaid except to the extent provided in this Agreement; (iii) to require partition⁶ of Partnership property or to compel⁷ any sale or appraisal⁸ of Partnership assets or sale of a deceased Partner's interests therein, notwithstanding any provisions of law to the contrary⁹.

- 1 Terminem **partnership business** określa się *sprawy spółki osobowej*. O ile kontekst na to pozwala, w tym samym znaczeniu używa się również rzeczowników **business** oraz **affairs**, z tym że tego drugiego zawsze w liczbie mnogiej.
- 2 W powiązaniu z rzeczownikiem **business** czasownik **transact** przybiera znaczenie *prowadzić działalność*.
- 3 Przyimek **for** rozpoczynający wyrażenie **for or on behalf of** reprezentuje w nim w skróconej formie dobrze znany zwrot **for the benefit of**, a więc *na rzecz* jednostki wskazanej w dalszym ciągu zdania. Drugi człon omawianego wyrażenia, czyli **on behalf of** znaczy natomiast *w imieniu* jednostki wskazanej w dalszej części zdania. Całości omawianego wyrażenia odpowiada zatem kombinacja dwu polskich zwrotów *na rzecz ... lub w imieniu*, z których pierwszy występuje przed określeniem jednostki, o której mowa, a drugi po nim. Fragment **to transact business for or on behalf of the Partnership** należy więc odczytać *prowadzić działalność na rzecz Spółki lub w jej imieniu*.
- 4 Wyrażenia **sign for** używa się w znaczeniu *składać podpisy w imieniu* jednostki wskazanej w dalszej części zdania.
- 5 Jeżeli imiesłów bierny (w omawianym przypadku jest nim *repaid*) nie występuje bezpośrednio po czasowniku **have**, ale jest od niego oddzielony co najmniej jednym rzeczownikiem wraz z towarzyszącymi mu określeniami (w omawianym przypadku jest to grupa rzeczownikowa **such Partner's Capital Contributions**), to tak skonstruowane zdanie należy odczytać jako opis skutków, jakie chce osiągnąć lub osiągnął jego podmiot. Ponieważ podmiotem tym, wskazanym we wcześniejszych partiach omawianego postanowienia, jest **limited partner**, czyli *komandytariusz*, a zdanie sformułowane jest w czasie

teraźniejszym, fragment **to have such Partner's Capital Contributions repaid** należy odczytać *ubiegać się o zwrot wkładu kapitałowego takiego wspólnika / występować o zwrot wkładu kapitałowego takiego wspólnika*.

- 6 Rzeczownik **partition** oznacza *podział*, a tak samo pisany i wymawiany czasownik **partition** znaczy *dzielić*.
- 7 Czasownika **compel** używa się do wskazania, że określona w zdaniu strona stara się *wymusić* podjęcie opisanych w nim działań.
- 8 Termin **appraisement** jest stosunkowo rzadko używanym synonimem rzeczownika **appraisal**. Oba terminy oznaczają *wycenę* wskazanego w zdaniu majątku.
- 9 W języku prawnym wyrażenia **to the contrary** używa się do wskazania, że określone nim postanowienia umowy i przepisy *stanowią inaczej*, niż postanowienia czy przepisy, o których była mowa wcześniej. Fragment **notwithstanding any provisions of law to the contrary** należy zatem odczytać *nawet jeżeli przepisy prawa stanowią inaczej*.

Section 12.1 Management of the Partnership. The business and affairs¹ of the Partnership shall be controlled and managed² as follows:

12.1.1 General Management and Control. The day-to-day decision making³ and day-to-day operations of the Partnership shall be the responsibility⁴ of the Chief Executive Partner⁵. On matters other than day-to-day decisions, the business and affairs of the Partnership shall be controlled by the Management Committee⁶ and all decisions of the Management Committee shall require the unanimous⁷ decision of the members of the Management Committee.

- 1 Terminem **business and affairs** określa się *sprawy spółki osobowej*. O ile kontekst na to pozwala, w tym samym znaczeniu używa się również osobno obu składników omawianego wyrażenia, a więc rzeczowników **business** i **affairs**, z tym że tego drugiego wyłącznie w liczbie mnogiej.
- 2 W odniesieniu do spółki osobowej czasownik **manage** zazwyczaj przybiera znaczenie *prowadzić sprawę spółki*. W zestawieniu z czasownikiem **control** znaczenie to zawęży się jednak do *prowadzić bieżące sprawy spółki*. Czasownik **control** wyraża bowiem w takim zestawieniu znaczenie *prowadzić sprawę strategiczne spółki*. Rozróżnienie to zbliżone jest do używanego w Polsce podziału na zwykły zarząd i czynności wykraczające poza zwykły zarząd, ale nie jest z nim tożsame, ponieważ angielska para czasowników odzwierciedla przede wszystkim horyzont czasowy prowadzenia spraw spółki. Decyzje, które

wiążą spółkę długoterminowo mieszczą się w pojęciu prowadzenia strategicznych spraw spółki wyrażanego przez czasownik **control**, a decyzje, które nie wiążą spółki długoterminowo mieszczą się w pojęciu prowadzenia bieżących spraw spółki wyrażanego przez czasownik **manage**. Zestawieniu czasowników **control and manage** odpowiada zatem polski zwrot *prowadzić bieżące i strategiczne sprawy spółki*. Analogicznemu zestawieniu rzeczowników **control and management** odpowiada natomiast zwrot *prowadzenie bieżących i strategicznych spraw spółki*. **Fragment the business and affairs of the Partnership shall be controlled and managed as follows** należy więc odczytać *prowadzenie bieżących i strategicznych spraw spółki przebiegać będzie jak poniżej*.

- 3 Terminem **decision making** określa się *podejmowanie decyzji / zarządzanie*. **Fragment the day-to-day decision making** należy zatem odczytać *podejmowanie bieżących decyzji / bieżące zarządzanie*.
- 4 Rzeczownika **responsibility** często używa się do określania zakresu obowiązków wskazanych w zdaniu osób. W języku polskim odpowiadają mu w takiej sytuacji wyrażenia *mieścić się w zakresie obowiązków / leżeć w zakresie obowiązków* danej osoby.
- 5 W niektórych typach spółek osobowych możliwe jest powierzenie prowadzenia spraw spółki powołanym w tym celu organom. W polskiej spółce partnerskiej można na przykład powołać zarząd. W krajach anglosaskich sposób funkcjonowania takich organów spółek osobowych odzwierciedla tradycję, która ukształtowała się w spółkach kapitałowych. Jeżeli spółka osobowa posiada zarząd, tak jak w spółkach kapitałowych jest on więc z zasady jednoosobowy. W spółkach kapitałowych funkcję jednoosobowego zarządu pełni **managing director** (w terminologii brytyjskiej) lub **Chief Executive Officer** (w terminologii amerykańskiej), w języku polskim określane terminami *dyrektor wykonawczy / dyrektor zarządzający*. W spółkach osobowych w takiej samej roli występuje **chief executive partner**, czyli *dyrektor zarządzający / prezes* spółki. W takim samym znaczeniu używa się również terminu **managing partner, senior partner** oraz **administrative partner**.
- 6 Terminem **management committee** określa się ciało kolegialne które w anglosaskich spółkach osobowych pełni taką samą rolę jak **board of directors**, czyli *rada dyrektorów* w spółkach kapitałowych. Członkami tego organu są przedstawiciele wspólników / partnerów, którzy dysponują największymi udziałami w spółce, posiedzenia odbywają się z reguły kilka razy w roku, a zakres kompetencji obejmuje prowadzenie strategicznych spraw spółki i nadzór nad funkcjonowaniem jednoosobowego zarządu spółki. W języku polskim terminowi **management committee** odpowiada nazwa *rada wspólników*.

- 7 W odniesieniu do decyzji podejmowanych przez ciała kolegialne przymiotnik **unanimous** przyjmuje znacznie *jednogłośny*.

6.1.2 Members of Management Committee. The Management Committee shall be composed of three (3) members, one (1) of whom shall be appointed by Joshua Earl Winterson, one (1) by Samuel Fitzroy Sage and one (1) by Krystyna Maria Sucharzewska. The Management Committee shall meet at such intervals¹ as may be determined by the Management Committee, but no less often than annually. Each member of the Management Committee shall have one vote. Each Partner may, from time to time, replace the member of the Management Committee who it appointed and appoint a new member to the Management Committee upon prior written notice to the other Partners. No meeting of the Management Committee shall be held unless at least two (2) members of the Management Committee are present. All meetings of the Management Committee may transpire² by conference telephone call³.

- 1 W odniesieniu do trybu obrad ciał kolegialnych rzeczownik **interval** przyjmuje znaczenie *odstęp czasu* przypadający pomiędzy posiedzeniami.
- 2 W kontekście posiedzeń ciał kolegialnych czasownik **transpire** przybiera znaczenie *odbywać się*.
- 3 Terminem **conference telephone call** określa się *telekonferencję*. Fragment **all meetings of the Management Committee may transpire by conference telephone call** należy więc odczytać *wszystkie posiedzenia rady wspólników mogą odbywać się za pośrednictwem telekonferencji / wszystkie posiedzenia rady wspólników mogą odbywać się w trybie telekonferencji*.

Rozdział 5. Oświadczenia stron oraz warunki i skutki wypowiedzenia umowy

Po omówionych w poprzednim rozdziale postanowieniach bezpośrednio opisujących przedmiot umowy tradycyjnie następuje seria artykułów, w których strony składają związane z nią oświadczenia i ustalają warunki oraz skutki jej wypowiedzenia. Artykuły te kontynuują zatem podstawową treść umowy, różnią się jednak zasadniczo od poprzedzającej je części tekstu pod względem występującej w nich terminologii.

Bazują one bowiem na terminach wspólnych dla przeważającej większości dokumentów prawnych i tylko w nieznacznym stopniu odwołują się do terminologii gospodarczej odzwierciedlającej charakterystyczne cechy przedmiotu umowy, która dominowała we fragmentach obszernie omówionych powyżej. W postanowieniach przedstawiających oświadczenia stron oraz warunki i skutki wypowiedzenia umowy zanikają zatem głębokie różnice terminologiczne pomiędzy poszczególnymi rodzajami umów i następuje bardzo daleko posunięte ujednoczenie przywoływanych w nich pojęć prawnych.

Dla czytelnika standaryzacja ta ma oczywiście bardzo pozytywne skutki, znane już z lektury postanowień wstępnych omówionych w rozdziale trzecim. Dzięki czerpaniu z jednolitej terminologii i powielaniu podobnie brzmiących zapisów w różnych rodzajach umów, szczegółowa analiza kilku przypadków ponownie wystarcza bowiem do ich swobodnego rozumienia, niezależnie od przedmiotu, jakiego dotyczą.

Występująca w tej części umowy terminologia zostanie omówiona w czterech podrozdziałach poświęconych kolejno: warunkom zawieszającym (**conditions precedent**), oświadczeniom stron umowy (**warranties and representations**), przyrzeczeniom podjęcia lub zaniechania przez strony konkretnych czynności po terminie podpisania umowy (**covenants**) oraz postanowieniom regulującym tryb i termin wypowiedzenia umowy (**termination**).

5.1. Warunki zawieszające

Jak sama nazwa wskazuje, są to warunki, od których uzależniony jest termin wejścia umowy w życie. Niespełnienie tych warunków skutkuje bowiem jego zawieszeniem, czyli odroczeniem do czasu ich wypełnienia przez wskazaną w tekście stronę. W praktyce wyraźnie sprecyzowane warunki zawieszające występują jednak rzadko i z reguły mieszczą się w kilkunastu liniijkach nawet najbardziej rozbudowanych umów. Na przykład:

Section 4.4 Conditions Precedent¹. The consummation² of this Agreement shall be subject to the fulfillment at or prior to³ the closing date of the following additional conditions⁴. The conditions are for the sole benefit of⁵ Central Europe Chocolate and shall not give rise to⁶ or create any duty on the part of⁷ Central Europe Chocolate or the Central Europe Chocolate Board of Directors to waive or not waive any such condition.

(a) Government Approvals. Any material⁸ governmental⁹ approvals¹⁰ and consents¹¹ necessary to consummate¹² the Agreement shall have been obtained¹³ and be in full force and effect;

(b) No Legal Restraints. No order¹⁴, injunction¹⁵ or decree¹⁶ issued by any court or agency of competent jurisdiction¹⁷ or other legal restraint¹⁸ or prohibition¹⁹ preventing²⁰ the consummation of the Agreement shall be in effect and no other event outside the control of²¹ Central Europe Chocolate shall have occurred or failed to occur that prevents the consummation of the Agreement.

¹ **Condition precedent** to przedstawiony powyżej warunek zawieszający. Jeżeli tego typu warunki mają zostać równocześnie spełnione przez wszystkie strony umowy, określa się je terminem **conditions concurrent**, czyli *jednoczesne warunki zawieszające*.

² W odniesieniu do umów rzadko spotykany termin **consummation** oznacza ich realizację, wykonanie.

³ Wyrażenie **at or prior to** oznacza, że wskazana w zdaniu czynność została lub zostanie wykonana w określonym terminie lub przed jego upływem. W języku polskim odpowiada mu więc zwrot *do dnia... włącznie*. Często spotykanym synonimem wyrażenia **at or prior to** jest prostszy zwrot **on or before**.

- 4 **Additional condition** to synonim terminu **condition precedent** wskazujący za pomocą przymiotnika **additional**, czyli *dotkający*, na umiejscowienie tego rodzaju warunku zawieszającego w tekście umowy po postanowieniach bezpośrednio dotyczących przedmiotu umowy.
- 5 Wyrażenie **for the sole benefit of** wskazuje na beneficjenta czytanego zapisu, czyli stronę umowy, której nadaje on wskazane w tekście uprawnienie. W cytowanym fragmencie jest to określone w pozostałej części zdania zwolnienie z obowiązku podejmowania jakichkolwiek czynności związanych z niespełnieniem warunków zawieszających. W języku polskim odpowiada mu zwrot *zabezpieczyć interesy*.
- 6 Wyrażenie **give rise to** znaczy *implikować, pośrednio powodować*. Zestawienie **give rise to or create** należy więc odczytać *pośrednio lub bezpośrednio powodować powstanie*.
- 7 Wyrażenie **on the part of** wskazuje osobę, której dotyczy określona w zdaniu czynność. W języku polskim odpowiada mu zwrot *po stronie*.
- 8 W języku prawnym przymiotnik **material** przybiera znaczenie *istotny*.
- 9 Przymiotnik **governmental** dosłownie znaczy *państwowy*, czyli dotyczący władzy wykonawczej państwa, ale powszechnie używa się go w odniesieniu do szeroko rozumianych władz centralnych, czyli nie tylko ministerstw, ale również agencji, dyrekcji, komisji, etc., których uprawnienia obejmują obszar całego kraju. W języku polskim często odpowiadają mu więc również przymiotniki *centralny, państwowy*.
- 10 Termin **approval** ogólnie oznacza *przyzwolenie* wskazanego w zdaniu organu władzy, które w praktyce może przybrać formę *przegłosowania* stosownej uchwały, udzielenia *zgody* czy wydania *zezwolenia*. Znaczenie terminu **approval** zależy zatem od wskazanego w kontekście organu władzy i trybu jego postępowania. W cytowanym przykładzie jedyną wskazówką w tym zakresie zawiera przymiotnik określający ogólnokrajowy zasięg władzy takiego organu. Ponieważ w dalszej części zdania występuje termin oznaczający *zgody*, zestawienie **governmental approval** należy odczytać *zezwolenie władz centralnych, zezwolenie organów państwowych*.
- 11 Termin **consent** oznacza *ustną lub pisemną zgodę* wydaną przez wskazany w tekście organ. Tak samo pisany i wymawiany czasownik **consent** znaczy z kolei *wydać zgodę*.
- 12 W odniesieniu do umów rzadko spotykany czasownik **consummate** przybiera znaczenie *wykonać, zrealizować*.
- 13 Czasownik **obtain** znaczy *uzyskać* określony w zdaniu dokument, na przykład *zgody, zezwolenie, koncesję, licencję, etc.*

- 14 Wbrew temu, co sugeruje powszechnie znane znaczenie słowa **order**, w języku prawnym termin ten nie oznacza nakazu, ale wydane na piśmie *postanowienie sądu*. Znaczenie tego terminu jest zatem o wiele szersze, niż na pierwszy rzut oka można by podejrzewać, ponieważ obejmuje nie tylko nakazy, ale również wszystkie inne decyzje podjęte przez sąd w trakcie prowadzonego przed nim postępowania. Tym samym terminem określa się również *decyzje administracyjne* podejmowane przez organy władzy różnego szczebla.
- 15 Termin **injunction** oznacza wydany przez sąd *nakaz wykonania* lub też *postrzymania się od wykonania* wskazanej w dokumencie czynności.
- 16 Termin **decree** jest reliktem z czasów, gdy w krajach anglosaskich funkcjonowały dwa niezależne od siebie systemy sądownicze: system sądów królewskich, rozstrzygających spory w oparciu o **common law**, oraz system sądów kanclerskich, funkcjonujących w oparciu o **equity**, czyli zasady sprawiedliwości, zwane również zasadami słuszności. Każdy z tych systemów posługiwał się odrębną terminologią, w związku z czym w systemie sądów kanclerskich *postanowienia sądów* określano terminem **decree**, a w sądach królewskich w tym samym znaczeniu stosowano termin **order** w odniesieniu do *postanowień* podjętych przez sąd w trakcie prowadzonego przed nim postępowania oraz termin **judgement** w odniesieniu do postanowienia kończącego spór, czyli *wyroku*. Ponieważ systemy te połączono ponad sto lat temu, rozróżnienie to nie ma obecnie żadnego znaczenia, choć zgodnie z tradycją nadal używa się obu grup terminów. W języku polskim całemu zestawieniu **order, injunction or decree** odpowiada termin *postanowienie sądu*.
- 17 Termin **jurisdiction** oznacza *jurysdykcję*, czyli zakres władzy sądu, określany w języku polskim terminem *właściwość sądu*. Wyrażeniu **competent jurisdiction** w języku polskim odpowiada przymiotnik *właściwy bez wskazania*, czy jest to sąd właściwy z punktu widzenia terytorium, czyli *miejscowo właściwy*, czy też z punktu widzenia rodzaju rozpatrywanej sprawy, czyli *przedmiotowo właściwy*.
- 18 Rzeczownik **restraint** oznacza *ograniczenie, przeszkodę*. Wyrażenie **legal restraint** oznacza zatem *przeszkodę prawną*.
- 19 Terminem **prohibition** określa się *całkowity zakaz* wykonywania wskazanych w zdaniu czynności. Może to zatem być zakaz spożywania alkoholu, jak wskazuje mocno zawężone znaczenie tego słowa przyjęte w polszczyźnie, jak również zakaz podejmowania jakichkolwiek innych działań.
- 20 Czasownik **prevent** znaczy *uniemożliwiać*.
- 21 Wyrażenie **outside the control of** znaczy *na który nie ma wpływu* strona umowy wskazana po przyimku *of*. W cytowanym przypadku jest to spółka Central Europe Chocolate.

5.2. Oświadczenia stron

Z punktu widzenia anglosaskiej doktryny prawnej, w tej części umowy występują dwa odrębne typy oświadczeń składanych przez strony umowy. Pierwszy z nich określa się terminem **representations**, a drugi terminem **warranties**. **Representations** to oświadczenia potwierdzające prawdziwość faktów, jakie skłoniły strony do przystąpienia do umowy, a **warranties** to oświadczenia, w których strony potwierdzają prawdziwość faktów mających istotne znaczenie dla ważności i wykonalności umowy, czyli udzielają rękojmi za ewentualne wady prawne umowy lub wady fizyczne rzeczy, których ona dotyczy.

Teoretycznie, prócz treści i celu ich złożenia, *oświadczenia dotyczące faktów poprzedzających zawarcie umowy*, czyli **representations** różni od *rękojmi*, czyli **warranties**, także czas, jakiego dotyczą. **Representations** odnoszą się bowiem do faktów i okoliczności, jakie miały miejsce przed lub też równocześnie z przystąpieniem stron do umowy, a **warranties** wiążą strony w okresie jej obowiązywania, a więc po jej wejściu w życie. W praktyce oświadczenia te trudno jednak wyraźnie rozdzielić i z reguły występują one razem pod wspólnym tytułem **warranties and representations**, czyli *oświadczenia stron*.

Podobieństwo obu rodzajów oświadczeń dodatkowo potęguje fakt, że część istotnych okoliczności poprzedzających zawarcie umowy została już przytoczona wcześniej, jako określana terminem **recitals** podczęść omówionych w rozdziale trzecim postanowień wstępnych, i nie jest przywoływana ponownie. Te spośród nich, które przedstawiane są razem z rękojmiami, mają zatem ogólniejszy charakter i niewiele się od nich różnią.

Nie istnieją również normy określające liczbę oraz zakres oświadczeń składanych przez strony umowy. Zależy to wyłącznie od ich woli oraz ostrożności procesowej. W najprostszym przypadku są to co najmniej dwa oświadczenia, na przykład:

8.1. Each of the Parties hereby represents¹ and warrants² as follows³:

(a) This Agreement is a legal and valid obligation binding⁴ upon such Party and enforceable⁵ in accordance with its terms. The execution⁶, delivery⁷ and performance⁸ of the Agreement by

such Party does not conflict with⁹ any agreement, instrument¹⁰ or understanding¹¹, oral or written, to which it is a Party or by which it is bound, nor violate¹² any law or regulation¹³ of any court, governmental body or administrative or other agency having jurisdiction over it.

(b) Such Party has not, and during the term¹⁴ of the Agreement will not, grant any right to any Third Party relating to its respective technology in the Field licensed¹⁵ to the other Party hereunder which would conflict with such rights granted to the other Party under Article 3.

- ¹ W odniesieniu do faktów i okoliczności poprzedzających zawarcie umowy czasownik **represent** znaczy *oświadczać*. Odpowiadającym mu rzeczownikiem jest natomiast **representation**, czyli *oświadczenie dotyczące faktów i okoliczności poprzedzających zawarcie umowy*.
- ² Czasownik **warrant** znaczy *udzielić rękojmi*, czyli *warranty*. Z podwodów podanych powyżej zestawienie **represent and warrant** odpowiada natomiast polskiemu czasownikowi *oświadczać*.
- ³ Wyrażenie **as follows** oznacza to samo, co polski zwrot *co następuje* i zapowiada wystąpienie wyliczenia.
- ⁴ Czasownik **bind** znaczy *wiązać*, imiesłów **binding** należy więc odczytać *wiążący* dla strony wskazanej po przyimku *on* lub *upon*.
- ⁵ W odniesieniu do umów i ich postanowień przymiotnik **enforceable** znaczy *wykonalny*.
- ⁶ Jak już wspomniano w poprzednim rozdziale, czasownik **execute** znaczy *podpisać* wskazany w tekście dokument oraz wykonać wszystkie inne czynności niezbędne do nadania mu pełnej mocy prawnej, na przykład opieczetować, nakleić znaczek skarbowy, etc. W cytowanym przypadku odnosi się on do podpisania umowy przez upoważnione do tego osoby lub osobę.
- ⁷ W odniesieniu do tekstu umowy czasownik **deliver** znaczy *doreczyć*. W odniesieniu do jej przedmiotu to samo słowo przybiera natomiast znaczenie *wydać* nabywcy.
- ⁸ W tekstach dotyczących zobowiązań umownych czasownika **perform** używa się w znaczeniu *wykonać* umowę, a utworzonego od niego rzeczownika **performance** jako *wykonanie* umowy.
- ⁹ W języku prawnym czasownik **conflict** znaczy *być sprzecznym*, *pozostawać w sprzeczności* z dokumentem wskazanym po przyimku *with*.

- 10 Jak już wspomniano powyżej, **instrument** to często spotykany synonim powszechnie znanego rzeczownika **document**.
- 11 Termin **understanding** oznacza porozumienie zainteresowanych stron, które nie zostało sformalizowane i nie przybrało formy pisemnej lub ustnej umowy. W języku polskim odpowiadają mu zwroty *nieformalne porozumienie*, *nieformalne ustalenia*.
- 12 W odniesieniu do przepisów prawa czasownik **violate** przyjmuje znaczenie *naruszyć*.
- 13 Termin **regulation** oznacza *zarządzenie* wskazanego w tekście organu administracyjnego. Jeżeli termin ten występuje w liczbie mnogiej **regulations** bez wskazania urzędu, który wydaje zarządzenia, to w takim przypadku nabiera on ogólniejszego znaczenia *przepisy*, bez wskazania na ich źródło czy rangę.
- 14 W połączeniu z przyimkami oznaczającymi czas trwania jakiegoś stanu lub czynności (w cytowanym przykładzie jest to **during**), rzeczownik **term** przyjmuje znaczenie *okres umowy*.
- 15 Czasownik **license** znaczy *udzielić licencji* czyli **licence** (w wersji brytyjskiej) lub **license** (w wersji amerykańskiej). Stronami transakcji są: **licensor**, czyli *licencjodawca*, oraz **licensee**, czyli *licencjobiorca*.

W zdecydowanej większości przypadków składanych przez strony oświadczeń jest jednak więcej i są one bardziej szczegółowe, na przykład:

Borrower represents and warrants as follows:

5.1. DUE¹ ORGANIZATION² AND AUTHORIZATION.

Borrower and each Subsidiary is duly existing³ and in good standing⁴ in its country of formation⁵ and qualified⁶ and licensed⁷ to do business⁸ in good standing in, any country in which the conduct of its business⁹ or its ownership of property requires that it be qualified.

The execution, delivery and performance of the Agreement have been duly authorized¹⁰, and do not conflict with Borrower's formation documents¹¹, nor constitute an event of default of any material agreement by which Borrower is bound. Borrower is not in default¹² under¹³ any agreement to which or by which it is bound¹⁴ in which the default could cause a Material Adverse Change.

¹ W odniesieniu do kwestii proceduralnych przymiotnik **due** oznacza *zgodny z przepisami prawa*, a utworzony od niego przysłówek *duly* *zgodnie z przepisami prawa*.

- 2 W tekstach dotyczących spółek powszechnie znanego rzeczownika **organization** używa się również w rzadziej spotykanym znaczeniu odzwierciedlającym jego pochodzenie od czasownika **organize**, czyli *zorganizować, założyć*. W języku polskim takiemu znaczeniu terminu **organization** odpowiadają zwroty *założenie spółki, zawiązanie spółki*. Wyrażenie **due organization** należy więc odczytać *zawiązanie spółki zgodne z przepisami prawa* lub też, w wersji rzeczownikowej, *zgodność zawiązania spółki z przepisami prawa*.
- 3 Czasownik **exist** odnosi się do istnienia spółki jako osoby prawnej. Przytoczony fragment **Borrower and each Subsidiary is duly existing** należy więc odczytać *spółka kredytobiorcy i każda z jego spółek zależnych istnieje zgodnie z przepisami prawa*.
- 4 Rzeczownik **standing** oznacza *sytuację* spółki z punktu widzenia określonego przez poprzedzający go przymiotnik. **Financial standing** to zatem *sytuacja finansowa spółki*, itd. Wyrażenie **good standing** wskazuje natomiast, że sytuacja spółki jest dobra z punktu widzenia instytucji i osób, które się z nią stykają, czyli że terminowo reguluje ona swoje zobowiązania, nie zalega z płatnością podatków i składek, nie zagraża jej upadłość, etc. W języku polskim wyrażeniu temu odpowiadają zwroty *nie ma zaległości, terminowo reguluje swoje zobowiązania*.
- 5 W tekstach dotyczących spółek rzeczownik **formation** przybiera znaczenie *założenie, zawiązanie* spółki. Wyrażenie **country of formation** oznacza więc *kraj, w którym spółka została założona*, lub krócej *kraj założenia*.
- 6 W odniesieniu do spółek imiesłów **qualified** oznacza *spełnienie wymogów ustawowych* związanych z prowadzoną przez nią działalnością, np. istnienie w przewidzianej przepisami formie prawnej, posiadanie wymaganego przez prawo kapitału, etc.
- 7 Użycie imiesłowu **licensed** oznacza, że wskazanemu w zdaniu podmiotowi wydano wymagany przepisami prawa dokument uprawniający go do prowadzenia wykonywanej przez niego działalności. W języku polskim odpowiadają mu zwroty *posiadać koncesję, posiadać zezwolenie*.
- 8 Wyrażenie **do business** znaczy to samo, co polski zwrot *prowadzić działalność gospodarczą*.
- 9 Wyrażenie **conduct its business** jest raczej rzadko używanym synonimem zwrotu **do business**, który, jak wskazano powyżej, znaczy *prowadzić działalność gospodarczą*.
- 10 Wyrażenie **duly authorized** oznacza, że wskazanej w zdaniu osobie zgodnie z obowiązującą procedurą wydano pełnomocnictwo do wykonania określonej w czytanim zdaniu czynności. Osoba taka jest zatem *należycie upoważniona*,

upoważniona, czy też umocowana. Jeżeli tekst nie wskazuje na żadną osobę, tak jak ma to miejsce w cytowanym fragmencie, wyrażenie **duly authorized** przybiera znaczenie *zatwierdzony przez właściwy organ spółki, zatwierdzony przez powołane do tego osoby*.

- 11 **Formation documents** to dokumenty wymagane do zawiązania spółki w zgodzie z przepisami prawa, czyli *dokumenty założycielskie*.
- 12 Jak już wspomniano w poprzednim rozdziale, termin **default** oznacza *zwłokę*, czyli okres czasu, jaki biegnie od momentu zawinionego niewykonania zobowiązań. W połączeniu z odpowiednią formą czasownika **be** (w cytowanym przykładzie jest to **is**) wyrażenie **in default** znaczy *pozostawać w zwłoce* z wykonaniem zobowiązania.
- 13 Łącząc się ze słowem **agreement**, czyli *umowa*, przyimek **under** przybiera znaczenie *z tytułu*. Fragment **Borrower is not in default under any agreement** należy więc odczytać *kredytobiorca nie pozostaje w zwłoce z wykonaniem zobowiązań z tytułu jakiegokolwiek umowy*.
- 14 Imiesłów **bound** znaczy *związany* umową wskazaną przez przyimek **by**. Użycie przyimka **to** jest natomiast pozostałością po wyrażeniu **party to**, czyli *strona umowy*, którą wiążą zawarte w niej postanowienia. Wyrażenie **agreement to which or by which it is bound** należy zatem odczytać *umowa, której jest stroną lub którą jest związany*.

5.2. COLLATERAL.

Borrower has good title¹ to the Collateral, free from encumbrances². All Inventory is in all material respects of good and marketable³ quality, free from material defects⁴.

5.3. LITIGATION⁵.

Except as shown⁶ in the Schedule, there are no actions⁷ or proceedings⁸ pending⁹ or, to Borrower's knowledge¹⁰, threatened¹¹ by or against¹² Borrower or any Subsidiary in which an adverse¹³ decision could cause a Material Adverse Change.

- 1 Jak podpowiada pisownia angielskiego terminu, **title** oznacza *tytuł własności* rzeczy wskazanych po następującym po nim przyimku **to**. Określenie go przymiotnikiem **good** wskazuje natomiast, że jest on *wolny od wad prawnych*. Wyrażenie **good title** należy zatem odczytać *wolny od wad prawnych tytuł własności*.
- 2 Termin **encumbrance** oznacza *obciążenie* określonego w tekście majątku prawami osób trzecich, na przykład zastawnika, wierzyciela hipotecznego, etc.

- 3 Przymiotnika **marketable** używa się, aby wskazać, że po wystawieniu na sprzedaż określone przez niego składniki majątku powinny łatwo znaleźć nabywców po cenach rynkowych. W języku polskim odpowiada mu zwrot *łatwo zbywalny*. Wyrażenie **marketable quality** należy więc odczytać *jakość zapewniająca łatwą zbywalność*.
- 4 Jak już wspomniano powyżej, w języku prawnym przymiotnik **material** znaczy istotny. Wyrażenie **material defects** znaczy więc *istotne wady*, a nie wady materialne czy materiałowe, jak sugeruje podobieństwo pisowni do języka polskiego.
- 5 Termin **litigation** oznacza toczący się przed sądem *proces*. To samo słowo występuje również w roli przymiotnika, przybierając wtedy znaczenie *procesowy*.
- 6 Wyrażenia **except as shown in** używa się do wskazania miejsca, w których wyliczone są wyjątki od zasady ogólnej lub treści oświadczenia przedstawionej w danym zdaniu. W języku polskim odpowiadają mu zwroty *za wyjątkiem przypadków wskazanych w, wyjąwszy przypadki wskazane w*.
- 7 Termin **action** oznacza *sprawę sądową*. Rodzaj sprawy wskazany jest stosownym przymiotnikiem. **Civil action** to zatem *sprawa cywilna*, a **criminal action** to *sprawa karna*.
- 8 Termin **proceedings** oznacza *postępowanie sądowe*. Rodzaj postępowania wskazany jest odpowiednim przymiotnikiem. **Civil proceedings** to zatem *postępowanie cywilne*, **criminal proceedings** to *postępowanie karne*, etc. Rzeczownik **proceedings** prawie zawsze występuje w liczbie mnogiej.
- 9 Imiesłów **pending** oznacza, że określone nim sprawy lub postępowania zostały rozpoczęte, ale jeszcze się nie zakończyły, czyli *są w toku, toczą się*. Wbrew obowiązującej w języku angielskim regule, imiesłów ten zawsze występuje po rzeczowniku, który określa. Cytowany fragment **there are no actions or proceedings pending** należy więc odczytać *nie toczą się żadne sprawy czy postępowania*.
- 10 Powszechnie znanego słowa **knowledge** używa się do wskazania, że przedstawione w tekście fakty i okoliczności są zgodne z wiedzą strony wskazanej po przyimku *to* i oznaczonej dopełniaczem. Przytoczony fragment **to borrower's knowledge** należy więc odczytać *zgodnie z wiedzą kredytobiorcy*. Te sam zwrot występuje również w wersji z wyrażeniem **best knowledge**, np. **to employee's best knowledge**, czyli *zgodnie z wiedzą pracownika, zgodnie z najlepszą wiedzą pracownika*.
- 11 Czasownik **threaten** znaczy *grozić, zagrażać*. W połączeniu ze słowami dotyczącymi spraw lub postępowań sądowych (w cytowanym przykładzie są to **action** i **proceedings**) przybiera on znaczenie *grozi rozpoczęcie, grozi wszczęcie*.

- ¹² Zestawienie przymioków **by or against** występuje w połączeniu z terminami oznaczającymi sprawę lub postępowania sądowe i określa sposób ich wszczęcia. Przymiok **by** wskazuje, że wszczęta je osoba prawna lub fizyczna wskazana w czytanyim zdaniu, a przymiok **against**, że odbywa się to przeciwko niej. W języku polskim odpowiada mu zatem zwrot *przez lub przeciwko* stronie wskazanej po przymioku **against**.
- ¹³ Przymiotnik **adverse** znaczy *negatywny, niekorzystny* i często występuje w tekstach prawnych. Wyrażenie **material adverse change** oznacza zatem *istotne pogorszenie*.

5.4. NO MATERIAL ADVERSE CHANGE IN FINANCIAL STATEMENTS.

All consolidated¹ financial statements for Borrower, and any Subsidiary, delivered to Bank fairly² present in all material respects Borrower's consolidated financial condition and Borrower's consolidated results of operations³. There has not been any material deterioration⁴ in Borrower's consolidated financial condition since the date of the most recent financial statements submitted⁵ to Bank.

5.5. SOLVENCY⁶.

The fair salable value⁷ of Borrowers assets (including goodwill⁸ minus disposition costs⁹) exceeds the fair value of its liabilities¹⁰; the Borrower is not left with unreasonably¹¹ small capital after the transactions in this Agreement; and Borrower is able to pay its debts (including trade debts¹²) as they mature¹³.

- ¹ Użycie terminu **consolidated** oznacza, że określone nim sprawozdania finansowe obejmują całą grupę kapitałową, czyli spółkę matkę oraz jej spółki zależne. W języku polskim używa się w takim znaczeniu przymiotnika *skonsolidowany*.
- ² W odniesieniu do sprawozdań finansowych przymiotnik **fair** oraz utworzony od niego przysłówek **fairly** wskazują, że zostały one sporządzone z zachowaniem należytej dokładności, obiektywności i staranności. W języku polskim w znaczeniu tym występuje przymiotnik *rzetelny* i przysłówek *rzetelnie*.
- ³ Występujący zazwyczaj w liczbie mnogiej rzeczownik **operations** oznacza *działalność* wskazanej w zdaniu spółki.
- ⁴ Czasownik **deteriorate** znaczy *pogorszyć*, a utworzony od niego rzeczownik **deterioration** *pogorszenie, zmiana na gorsze, niekorzystna zmiana* określonej

- w zdaniu sytuacji. Fragment **there has not been any material deterioration** należy więc odczytać *nie nastąpiła jakakolwiek niekorzystna zmiana*.
- 5 W odniesieniu do sprawozdań i dokumentów czasownik **submit** znaczy *dostarczyć, przedłożyć*.
 - 6 Termin **solvency** oznacza *wypłacalność*, czyli zdolność do terminowego regulowania zobowiązań.
 - 7 Wyrażenie **fair salable value** oznacza kwotę, jaką można uzyskać przy sprzedaży wskazanych w zdaniu składników majątku po cenach rynkowych, czyli *rzetelną wartość rynkową*.
 - 8 Termin **goodwill** oznacza szacowaną wartość nazwy spółki i jej logo. W języku polskim odpowiada mu zwrot *wartość firmy* (w języku prawnym rzeczownik *firma* odnosi się bowiem wyłącznie do nazwy spółki).
 - 9 Wbrew temu, co sugeruje podobieństwo do polskiej pisowni, czasownik **dispose** znaczy *sprzedać, zbyć*, a utworzony od niego rzeczownik **disposition** *sprzedaż, zbycie* wskazanego w tekście majątku. Wyrażenie **disposition costs** należy więc odczytać *koszty sprzedaży*.
 - 10 W terminologii finansowej termin **liability** oznacza *zobowiązanie* spółki, czyli kwotę, jaką jest ona zobowiązana wypłacić swym dostawcom, kredytodawcom, akcjonariuszom, etc.
 - 11 Jak już wspomniano w poprzednim rozdziale, przymiotnik **reasonable** w języku prawnym przybiera znaczenie *uzasadniony, zasadny*. Forma **unreasonable** znaczy zatem *nieuzasadniony, niezasadny*, a przysłówki **unreasonably** *niezasadnie*.
 - 12 Termin **trade debt** oznacza *zadłużenie u dostawców* wynikające z faktu, że płatność faktury przypada po terminie dostawy. Zadłużenie to określa się również terminem *kredyt kupiecki*.
 - 13 W języku potocznym czasownik **mature** znaczy *dojrzewać*. W odniesieniu do płatności przyjmuje on natomiast znaczenie *stawać się wymagalnym*. Wyrażenie **as they mature** należy więc odczytać *w terminie wymagalności, w terminie płatności, terminowo*.

5.6. FULL DISCLOSURE¹.

No representation, warranty or other statement² of Borrower in any certificate³ or written statement⁴ given to Bank contains any untrue statement of a material fact or omits⁵ to state a material fact necessary to make the statements contained in the certificates or statements not misleading⁶.

5.7. NAME; LOCATION OF CHIEF EXECUTIVE OFFICE.

Except as disclosed in the Schedule, Borrower has not done business under any name⁷ other than that specified on the signature page⁸ hereof. The chief executive office⁹ of Borrower is located at the address indicated in Section 10 hereof.

5.8. GOVERNMENT CONSENTS.

Borrower and each Subsidiary has obtained all consents, approvals and authorizations¹⁰ of, made all declarations¹¹ or filings¹² with, and given all notices to, all governmental authorities that are necessary for the continued operation¹³ of Borrower's business as currently conducted¹⁴, except to the extent that any failure¹⁵ to do so would not have a Material Adverse Effect.

- 1 Czasownik **disclose** znaczy *ujawnić*, a utworzony od niego rzeczownik **disclosure** *ujawnienie* informacji. Wyrażenie **full disclosure** należy więc odczytać *pełne ujawnienie informacji* lub też *pełna jawność informacji*.
- 2 Termin **statement** ogólnie oznacza *stwierdzenie* jakiegoś faktu czy okoliczności, czyli dotyczące ich *oświadczenie*. Ponieważ w cytowanym fragmencie zostały już wyliczone dwa omówione powyżej rodzaje oświadczeń składanych przez strony umowy (**warranties i representations**), wyrażenie **other statements** należy odczytać *wszelkie inne oświadczenia, jakiegokolwiek inne oświadczenia*.
- 3 Termin **certificate** ogólnie oznacza potwierdzony podpisem dokument zaświadczący o zaistnieniu wskazanych w nim faktów. W doktrynie anglosaskiej przeciwstawia się go terminowi **affidavit**, który również zaświadcza o zaistnieniu wskazanych w nim faktów, ale potwierdzony jest nie tylko podpisem, ale i przysięgą. W języku polskim, w zależności od kontekstu, terminowi **certificate** odpowiadają rzeczowniki *świadectwo, atest, certyfikat, potwierdzenie*. Jeżeli brak jakiegokolwiek kontekstu, tak jak w przytoczonym powyżej przykładzie, należy uznać, że ogólnie oznacza on *zaświadczenie*.
- 4 Ponieważ termin **statement** nie wskazuje, w jaki sposób złożone zostało oznaczone nim oświadczenie, wyrażenie **written statement** precyzuje, że jest to *oświadczenie na piśmie, oświadczenie pisemne*.
- 5 Czasownik **omit** znaczy *pominąć*. Uzupełnienie go drugim czasownikiem w wyrażeniu **omit to state** nie wnosi do tego znaczenia niczego nowego i należy je odczytać tak samo jak sam czasownik **omit**.
- 6 Czasownik **mislead** znaczy *wprowadzać w błąd*. W cytowanym przykładzie występuje jego zaprzeczenie, fragment **omits to state material facts necessary**

to make the statements contained in the certificates or statements not misleading należy więc odczytać *pomija istotne fakty niezbędne do prawidłowego zrozumienia stwierdzeń zawartych w zaświadczeniach i innych oświadczeniach na piśmie.*

- 7 Ponieważ rzeczownik **name** oznacza nazwę spółki, czyli jej firmę, wyrażenie **under the name** należy odczytać *pod firmą*, a **under any name** *pod jakąkolwiek firmą.*
- 8 Wyrażenie **signature page** odnosi się do strony tekstu umowy, na której złożone są podpisy nadające jej moc prawną. Ponieważ w języku polskim nie ma ona przyjętej nazwy, wyrażenie **signature page** najlepiej odczytać *strona umowy opatrzona podpisami przystępujących do niej stron.*
- 9 Wyrażenie **chief executive office** oznacza *siedzibę władz spółki.*
- 10 Termin **authorization** ogólnie oznacza *upoważnienie, zezwolenie, autoryzację*, a dobór właściwego odpowiednika zależy wyłącznie od kontekstu. W zestawieniu **consents, approvals and authorizations** nie należy się zatem doszukiwać wyliczenia dokładnie trzech rodzajów dokumentów nazywanych przez jego składniki, ponieważ ich znaczenia częściowo nakładają się na siebie i bez szczegółowego kontekstu nie da się ich wyraźnie rozróżnić. Celem zebrania tych trzech terminów w cytowany ciąg jest bowiem jedynie wskazanie, że uzyskano *wszystkie wymagane prawem zezwolenia niezbędne do prowadzenia wskazanej w tekście działalności, bez względu na ich nazwę.*
- 11 W odniesieniu do działalności spółki termin **declaration** oznacza *zgłoszenie tego faktu w urzędach wskazanych w pozostałej części zdania.*
- 12 Czasownik **file** znaczy *złożyć dokumenty w instytucji lub u osoby wskazanej po przyimku with.* Rzadko spotykany imiesłów **filing** oznacza natomiast złożenie dokumentów w instytucji lub u osoby wskazanej po tym przyimku. Przytoczony fragment **made all declarations or filings with, and given all notices to, all governmental authorities** należy więc odczytać *dokonał wszystkich zgłoszeń lub złożył stosowne dokumenty oraz powiadomił wszystkie urzędy państwowe.*
- 13 Wyrażenie **operation of a business** oznacza *prowadzenie działalności gospodarczej.* Wyrażenie **continued operation** znaczy zatem to samo, co polskie zwroty *kontynuacja działalności, dalsze prowadzenie działalności.*
- 14 W odniesieniu do działalności spółki czasownik **conduct** znaczy *prowadzić.* Ponieważ w cytowanym przykładzie w znaczeniu tym występuje już rzeczownik **operation**, fragment **continued operation of Borrower's business as currently conducted** należy odczytać *dalsze prowadzenie działalności gospodarczej kredytobiorcy w obecnej formie.*

- ¹⁵ W języku prawnym rzeczownika **failure** używa się z bezokolicznikiem do tworzenia przeczeń. **Failure to make a declaration** znaczy zatem *niezgłoszenie*, a przytoczony powyżej fragment **failure to do so** należy odczytać nieco bardziej ogólnie *niedopełnienie tych obowiązków, niewykonanie tych czynności*.

5.3. Przyrzeczenia

Jak wskazuje nazwa tej jednostki redakcyjnej tekstu, strony umowy składają w niej wiążące obietnice podjęcia konkretnych czynności w czasie obowiązywania umowy lub też powstrzymania się od takich działań. Przyrzeczenia podjęcia działań określane są angielskimi terminami **positive covenants** oraz **affirmative covenants**, a przyrzeczenia zaniechania działań terminem **negative covenants**. W praktyce oba rodzaje przyrzeczeń występują jednak stosunkowo rzadko, tylko w najbardziej rozbudowanych rodzajach umów, na przykład:

COVENANTS

SECTION 5.1. Affirmative Covenants of Paper International. At all times¹ for the term of this Agreement, unless the Buyer shall otherwise consent in writing:

- (a) **Conduct of Business**. Paper International will carry on and conduct² its business in substantially³ the same manner⁴ and in substantially the same fields of enterprise⁵ as it is now conducted and will do all things necessary to remain duly incorporated⁶, validly existing and in good standing in its jurisdiction of incorporation⁷.
- (b) **Compliance⁸ with Rules and Regulations⁹**. Paper International will comply¹⁰ with all regulations, writs¹¹, judgments¹², injunctions, decrees or awards¹³ to which it may become subject.

¹ Wyrażenie **at all times** znaczy to samo, co polski zwrot *przez cały okres* wskazany w tekście. W cytowanym przypadku jest nim czas trwania umowy.

² Oba czasowniki występujące w zestawieniu **carry on and conduct** znaczą *prowadzić działalność gospodarczą*. Całość zestawienia znaczy zatem dokładnie to samo, co jeden z jego składników.

- 3 Przysłówka **substantially** używa się, aby wskazać na istotę czynności, do której się on odnosi i odróżnić ją od mało znaczących szczegółów. W języku polskim odpowiadają mu zatem przysłówki *istotnie*, *zasadniczo*. W tym samym znaczeniu używa się również przysłówka **materially**.
- 4 Rzeczownik **manner** oznacza *sposób* wykonywania wskazanej w zdaniu czynności.
- 5 Wyrażenie **field of enterprise** oznacza *dziedzinę działalności gospodarczej* i jest dosyć wyszukany synonimem częściej spotykanych terminów **sector**, czyli *sektor działalności*, oraz **industry**, czyli *branża*.
- 6 Imiesłów **incorporated** oznacza *posiadanie osobowości prawnej*. Przytoczony fragment **remain duly incorporated** należy zatem odczytać *zachować osobowość prawną zgodnie z obowiązującymi przepisami*.
- 7 Wyrażenie **jurisdiction of incorporation** oznacza obszar, na terenie którego stosowane jest prawo będące podstawą zarejestrowania spółki i nadania jej osobowości prawnej. Ponieważ w większości przypadków jednolite prawo obowiązuje na terytorium całych państw, termin ten zazwyczaj oznacza *kraj rejestracji*. Inaczej jest tylko w USA, gdzie własne prawa mogą stanowić poszczególne stany. W takim przypadku termin ten przybiera znaczenie *stan rejestracji*.
- 8 Rzeczownik **compliance** oznacza *przestrzeganie, zachowanie* przepisów wskazanych w tekście po przyimku **with**.
- 9 Zestawienie **rules and regulations** ogólnie oznacza *przepisy* bez wskazania na ich rangę czy źródło pochodzenia. W tym samym znaczeniu używa się również samego rzeczownika **regulations**.
- 10 Czasownik **comply** znaczy *przestrzegać, zachowywać, stosować* zasady wskazane po przyimku **with**.
- 11 Termin **writ** oznacza wydany przez sąd *nakaz* wykonania wskazanej w nim czynności (na przykład stawienia się w sądzie, przesłania akt do sądu apelacyjnego, etc.) w związku z wszczęciem lub prowadzeniem postępowania. Przez wiele stuleci termin **writ** odnosił się wyłącznie do nakazów wydawanych przez sądy królewskie orzekające na podstawie **common law**, a nakazy wydawane przez sądy kanclerskie orzekające na podstawie **equity**, czyli zasad sprawiedliwości, nazywano **injunction**. Po połączeniu obu systemów ponad sto lat temu zachowano jednak pierwotną terminologię i część nakazów nadal określa się terminem **writ**, a część terminem **injunction**, zgodnie z zakresem kompetencji nieistniejących już sądów. Tak jak w przytoczonym powyżej przykładzie, oba terminy często występują więc razem.
- 12 Termin **judgement** oznacza *wyrok*. Pierwotnie terminem tym posługiwały się tylko sądy królewskie, a w sądach kanclerskich postanowienia kończące spór

nazywano **decree**. Po połączeniu obu systemów ponad sto lat temu zachowano jednak pierwotną terminologię i część wyroków nadal określa się terminem **judgment**, a część terminem **decree** zgodnie z zakresem kompetencji nieistniejących już sądów. Tak jak w przytoczonym powyżej przykładzie, oba terminy często występują więc obok siebie.

- 13 Termin **award** oznacza kończącą spór decyzję sądu arbitrażowego, czyli *wyrok sądu arbitrażowego*. Przytoczony fragment **comply with all regulations, writs, judgments, injunctions, decrees or awards to which it may become subject** należy więc odczytać *słosować się do wszystkich przepisów, wyroków i nakazów sądów powszechnych oraz wyroków sądów arbitrażowych, jakim może podlegać*.

(c) Performance and Compliance with Receivables¹ Contracts. Paper International will at its expense timely² and fully perform and comply with all material provisions, covenants and other promises³ required to be observed⁴ by it under the Contracts related to the Receivables.

(d) Accounting Treatment. Paper International shall report⁵ the transactions contemplated⁶ in the Agreement on its financial statements as a sale of the Receivables to the Buyer.

(e) Environmental Laws. Paper International shall, and shall cause⁷ each Subsidiary to, conduct its operations and keep and maintain⁸ its property in compliance with⁹ all Environmental Laws, except where the failure to do so could not, individually¹⁰ or in the aggregate¹¹, reasonably be expected to have a Material Adverse Effect.

1 **Receivables** to *należności*, czyli kwoty, które zostały wykazane na fakturach za wykonane prace lub dostarczone towary, ale nie wpłynęły jeszcze na rachunek dostawcy czy wykonawcy. Wyrażenie **receivables contract**, jak wskazuje dalsza część przytoczonego postanowienia, należy więc odczytać *umowa, z której wynikają należności*. Rzeczownik **receivables** zawsze występuje w liczbie mnogiej.

2 Przysłówek **timely** znaczy *terminowo*.

3 Powszechnie znany rzeczownik **promise** przybiera w języku prawnym znaczenie *przyrzeczenie, zobowiązanie*. Cytowany fragment **comply with all material provisions, covenants and other promises** należy zatem odczytać jako *przestrzegać wszystkich istotnych postanowień, przyrzeczeń i innych zobowiązań*.

- 4 W odniesieniu do przepisów i postanowień umownych czasownika **observe** używa się w takim samym znaczeniu, jak czasownika **comply**, a więc *przestrzegać, zachowywać, stosować*.
- 5 W zdaniach dotyczących informacji o spółce i jej wynikach czasownik **report** przybiera znaczenie *wykazać w sprawozdaniu*.
- 6 Imiesłowo **contemplated** używa się do wskazania dokumentu, w którym zamieszczone są postanowienia opisujące wzmiankowane w tekście transakcje. W języku polskim odpowiada mu zwrot *o którym mowa*.
- 7 Czasownik **cause** znaczy *spowodować* za pośrednictwem wskazanych w zdaniu osób. Użycie czasownika **cause** oznacza zatem, że przedstawiona w zdaniu czynność ma swych bezpośrednich wykonawców, którymi kieruje osoba oznaczona przez podmiot zdania. W cytowanym przykładzie to spółka zależna bezpośrednio prowadzi działalność w sposób określony w pozostałej części zdania, ale powoduje ją spółka matka. Fragment **Paper International shall, and shall cause each Subsidiary to, conduct its operations** należy zatem odczytać *Paper International będzie prowadzić oraz spowoduje, że jego spółki zależne będą prowadzić swą działalność*.
- 8 Oba czasowniki występujące w zestawieniu **keep and maintain** znaczą *utrzymywać, zachowywać*. Całość zestawienia znaczy zatem dokładnie to samo, co każdy z jego składników użyty osobno.
- 9 Wyrażenie **in compliance with** znaczy to samo, co polski zwrot *zgodnie z*.
- 10 W odniesieniu do czynności i przepisów przysłówki **individually** przybiera znaczenie *pojedynczo, w pojedynczych przypadkach*.
- 11 Wyrażenie **in the aggregate** znaczy *łącznie*.

(f) Books and Records; Inspection Rights. Paper International shall, and shall cause each of its Subsidiaries to, keep¹ proper books of record and account² in which entries³ are made of all dealings and transactions⁴ in relation to its business and activities⁵ that are true and complete in all material respects. Paper International shall, and shall cause each of its Subsidiaries to, permit⁶ any representatives⁷ designated⁸ by the Buyer, upon reasonable prior notice⁹, to visit and inspect¹⁰ its properties¹¹, to examine¹² and make extracts¹³ from its books and records, and to discuss its affairs¹⁴, finances and condition with its officers¹⁵ and independent accountants, all at such reasonable times and as often as reasonably¹⁶ requested.

- 1 W odniesieniu do rachunkowości spółki powszechnie znany czasownik **keep** przybiera znaczenie *prowadzić*.
- 2 Rzadko spotykane wyrażenie **books of record and account** oznacza *księgi rachunkowe spółki*. W tym samym znaczeniu częściej występuje zwrot **books of the company** i jego krótsza wersja **company books**.
- 3 Rzeczownik **entry** oznacza *wpis do rejestru* lub też, jak w cytowanym przykładzie, *zapis* w księgach rachunkowych spółki. Rzeczownik ten zazwyczaj występuje w parze z czasownikiem **make**. W języku polskim połączeniu temu odpowiadają zwroty *dokonać wpisu, prowadzić zapisy księgowe, księgować*.
- 4 W języku polskim odpowiednikiem zarówno terminu **dealing**, jak i **transaction**, jest rzeczownik *transakcja*. W języku angielskim terminy te różnią się jednak zakresem użycia. **Dealings** to *transakcje papierami wartościowymi i walutami*, a **transactions** to wszystkie pozostałe *transakcje*. Zestawienie **dealings and transactions** nie składa się zatem z synonimów, choć w języku polskim odpowiada mu tylko jedno słowo *transakcje*.
- 5 Złożenie **business and activities** ma taką samą genezę, jak omówiony powyżej zwrot **dealings and transactions**. Polskim odpowiednikiem zarówno terminu **business**, jak i **activity**, jest rzeczownik *działalność*. W języku angielskim terminy te różnią się jednak zakresem użycia. **Business** to *podstawowa, gospodarcza działalność spółki*, a **activities** to cała pozostała część jej *działalności*. Zestawienie **business and activities** nie składa się zatem z synonimów, choć w języku polskim odpowiada mu tylko jedno słowo *działalność*.
- 6 Czasownik **permit** znaczy *zezwoić, wydać zezwolenie* wskazanym w zdaniu osobom. Tak samo pisany, choć inaczej akcentowany, rzeczownik **permit** znaczy z kolei *zezwolenie, przepustka*.
- 7 **Representative** to *przedstawiciel*, który z mocy prawa lub na podstawie stosownego upoważnienia może występować w imieniu wskazanych w tekście osób.
- 8 Czasownik **designate** znaczy *wskazać*. Imiesłowo **designated** często używa się zatem w znaczeniu *wskazany, wyznaczony*.
- 9 Jak wynika z omówionych powyżej znaczeń składników wyrażenia **reasonable prior notice**, oznacza ono przedstawienie wskazanej w zdaniu stronie wcześniejszego powiadomienia o zamiarze wykonania opisanych w tekście czynności (w cytowanym przykładzie jest to złożenie wizyty) z wyprzedzeniem uzasadnionym okolicznościami sprawy. Wyrażenie to często występuje z przyimkiem **upon** w zwrocie **upon reasonable prior notice**, który należy odczytać za *wcześniejszym powiadomieniem przedstawionym w zasadnym terminie*.

- 10 Czasownik **inspect** znaczy *kontrolować, przeprowadzić kontrolę*. Złożenie **visit and inspect** należy zatem odczytać *skontrolować na miejscu, przeprowadzić na miejscu kontrolę*.
- 11 Rzeczownik **property** występuje w dwóch postaciach. W formie niepoliczalnej, jak wiadomo, oznacza *majątek*. W formie policzalnej, która pozwala na tworzenie liczby mnogiej, przyjmuje on z kolei znaczenie *nieruchomość, działka*. Ponieważ cytowany fragment odnosi się do ksiąg rachunkowych spółki, terminowi **properties** należy w nim nadać jeszcze bardziej precyzyjne znaczenie *biura, pomieszczenia spółki*.
- 12 Czasownik **examine** znaczy *badać, kontrolować* wskazane w zdaniu dokumenty.
- 13 Termin **extract** oznacza *wyciąg* ze wskazanych w tekście dokumentów. Zwrot **make extracts** należy więc odczytać *sporządzić wyciągi*.
- 14 Występujący zawsze w liczbie mnogiej termin **affairs** oznacza *sprawy spółki*.
- 15 **Officers** to pracownicy spółki bezpośrednio podlegający radzie dyrektorów, a więc ściśle *kierownictwo spółki*.
- 16 Jak już wspomniano w poprzednim rozdziale, przymiotnik **reasonable** w języku prawnym przybiera znaczenie *uzasadniony, zasadny*, a przysłówki **reasonably** *w sposób uzasadniony, zasadnie*. Wyrażenie **as often as reasonably requested** należy zatem odczytać *za każdym razem, gdy jest to zasadne*.

W umowach kredytowych często występuje natomiast przyrzeczenie związane ze sposobem wykorzystania pożyczonych kredytobiorcy środków finansowych, na przykład:

USE OF PROCEEDS. The proceeds¹ of the Loan will be used only for general corporate purposes² of the Company and its Subsidiaries, including the project³ set forth in Section 6.5.

- 1 Termin **proceeds** oznacza *środki finansowe* pozyskane ze źródła wskazanego po przyimku **of**. Wyrażenie **proceeds of the loan** należy więc odczytać *środki finansowe pozyskane z kredytu*.
- 2 Ponieważ termin **corporation** oznacza *osobę prawną*, utworzony od niego przymiotnik **corporate** stosuje się do określania jej cech, celów, dokumentów, władz, etc. W cytowanym przykładzie osobą tą jest spółka, wyrażenie **corporate purposes** należy więc odczytać *cele statutowe spółki*.
- 3 Rzeczownik **project** ogólnie oznacza *przedsięwzięcie, inwestycję* z wykluczeniem inwestycji finansowych, ponieważ w tym znaczeniu używa się słowa **investment**.

Przymierzeń zaniechania wskazanych w tekście działań, czyli **negative covenants** jest zazwyczaj mniej, a występująca w nich terminologia jest bardzo zbliżona do omówionej powyżej, na przykład:

SECTION 5.2. Negative Covenants of Paper International. At all times during the term of this Agreement, unless the Buyer shall otherwise consent in writing:

- (a) No Sales, Liens, etc. Except as otherwise provided herein¹, Paper International will not sell, assign or otherwise dispose of², or create³ or knowingly suffer⁴ to exist any Adverse Claim⁵ (other than the Permitted Claim⁶) upon or with respect⁷ to any of its property or the property of its subsidiaries.
- (b) No Change in Business or Credit and Collection⁸ Policy. Paper International will not make any change in the character of its business or in the Credit and Collection Policy without the prior written consent of the Buyer.

- ¹ Jak wynika z omówionych powyżej znaczeń składników wyrażenia **except as otherwise provided herein**, należy je odczytać jeżeli w niniejszej umowie nie postanowiono inaczej.
- ² Wbrew temu, co użytkownikom języka polskiego sugeruje pisownia czasownika **dispose**, znaczy on *zbyć, przenieść tytuł własności* do majątku wskazanego po przyimku **of**. Rzeczownik **disposal** odpowiada zatem polskiemu terminowi *zbycie, przeniesienie praw własności* i w takim samym znaczeniu występuje również rzadko spotykany termin **disposition**.
- ³ Powszechnie znany czasownik **create** występuje w dokumentach prawnych w znaczeniu *spowodować powstanie, doprowadzić do powstania* wskazanego w zdaniu stanu.
- ⁴ W angielskim języku prawnym powszechnie znanego czasownika **suffer** używa się z bezokolicznikiem w znaczeniu *tolerować* określony w zdaniu stan. Wyrażenie **knowingly suffer** znaczy zatem *świadomie tolerować*, a fragment **knowingly suffer to exist** należy odczytać *świadomie tolerować istnienie*.
- ⁵ Termin **claim** znaczy *roszczenie*. Wyrażenie **adverse claim** oznacza zatem *roszczenie przeciwko* wskazanej w tekście osobie, określane też jako *roszczenie wobec* takiej osoby. W cytowanym przykładzie jest nią spółka Paper International. Fragment **any adverse claim** należy zatem odczytać *jakiegokolwiek roszczenie przeciwko*.

- 6 Wyrażenie **permitted claim** oznacza roszczenie, którego powstanie zostało uznane przez strony umowy za niegroźne dla ich interesów, czyli za *roszczenie dopuszczalne, roszczenie dozwolone*.
- 7 W odniesieniu do roszczeń zwrotu **upon and with respect to** używa się w znaczeniu *bezpośrednio lub pośrednio dotyczący* wskazanego w tekście majątku lub prawa.
- 8 Termin **collection** oznacza *windykację wierzytelności*, czyli odzyskiwanie należnych kwot, które nie zostały uiszczone w terminie. Jak widać w cytowanym przykładzie, termin ten występuje również w roli przymiotnika *windykacyjny*.

W wielu umowach kredytowych przyrzeczenia zawarte powyżej w punkcie (a) ujmowane są w osobną jednostkę tekstu zatytułowaną **negative pledge**. W nazwie tej rzeczownik **pledge** nie przyjmuje technicznego znaczenia *zastaw* omówionego powyżej, ale występuje w ogólniejszym znaczeniu *przyrzeczenie*. Zwrot **negative pledge** należy więc odczytać *przyrzeczenie nieobciążania majątku stanowiącego zabezpieczenie kredytu*.

5.4. Tryb i termin wypowiedzenia umowy

Omawianą część tekstu umowy tradycyjnie zamyka seria postanowień, która określa czas trwania umowy oraz tryb, w jakim może nastąpić jej *wypowiedzenie*, czyli **termination**. Zamierzonym skutkiem złożenia takiego oświadczenia woli jest rozwiązanie umowy określane angielskim terminem **discharge**. Należy wszakże pamiętać, że wypowiedzenie umowy jest tylko jednym ze sposobów jej rozwiązania. W angielskich dokumentach prawnych występują w związku z tym na przykład zwroty **discharge by performance**, czyli *rozwiązanie umowy ze względu na wykonanie jej postanowień*, czy **discharge by agreement**, czyli *rozwiązanie umowy za porozumieniem stron*.

Osobna jednostka redakcyjna tekstu umowy poświęcona jest jednak tylko wypowiedzeniu, ponieważ jest to jednostronna czynność prawna i wymaga starannego uregulowania w celu uniknięcia sporów o tryb czy powód jej wykonania, na przykład:

TERM AND TERMINATION

Section 11.1. TERM¹. This Agreement shall continue in force² for three (3) years from and after³ the Effective Date, or longer if

renewed⁴ by mutual written consent⁵ of the parties, or until the valid termination⁶ hereof as provided herein.

- 1 W postanowieniach określających czas obowiązywania umowy rzeczownik **term** przybiera znaczenie *okres umowy, termin umowy*. Przytoczony powyżej tytuł **term and termination** należy więc odczytać *okres umowy i warunki wypowiedzenia* lub też *termin umowy i warunki wypowiedzenia*.
- 2 Wyrażenie **continue in force** znaczy to samo, co polskie zwroty *zachować moc prawną, pozostać w mocy, obowiązywać*.
- 3 Dostyc rzadko spotykane zestawienie przyimków **from and after** należy odczytać *od dnia... włącznie*. W cytowanym przykładzie dniem tym jest termin wejścia umowy w życie. Fragment **for three (3) years from and after the Effective Date** należy więc odczytać *przez trzy lata od dnia wejścia umowy w życie włącznie*.
- 4 W odniesieniu do okresu obowiązywania umowy czasownik **renew** znaczy *odnawiać, wznowiać, przedłużać*. Wyrażenie **if renewed** należy zatem odczytać *jeżeli zostanie wznowiona, przedłużona, itd.*
- 5 Zgodnie ze znaczeniami swych części składowych, wyrażenie **mutual written consent** oznacza *pisemną zgodę wszystkich stron umowy*. Ponieważ w cytowanym przykładzie występują tylko dwie strony, to samo wyrażenie można odczytać *pisemna zgoda obu stron umowy*.
- 6 Czasownik **terminate** znaczy *wypowiedzieć* umowę, a utworzony od niego rzeczownik **termination** *wypowiedzenie* umowy. Wyrażenie **valid termination** oznacza zatem ważne z punktu widzenia prawa, czyli *skuteczne wypowiedzenie* umowy.

Section 11.2. TERMINATION FOR CAUSE¹. Smartnet and GEG shall each have the right² to terminate this Agreement if:

- (i) the other party breaches any material term or condition³ of this Agreement and fails to cure⁴ such breach within thirty (30) days (or such longer period as the non-breaching party⁵ may agree to⁶ in writing, in its sole discretion) after receipt of written notice from the non-breaching party;
- (ii) the other party breaches the same material term or condition of this Agreement three (3) or more times during the same one year term, and was given notice and an opportunity⁷ to cure in each instance⁸ as provided above and even if the party did, in fact, cure on any or all⁹ such three (3) occasions;
- (iii) the other party becomes the subject¹⁰ of a voluntary petition¹¹ in bankruptcy or any voluntary proceeding¹² relating to insolvency,

receivership¹³, liquidation, composition¹⁴, or comparable proceeding or any assignment for the benefit of¹⁵ creditors; or (iv) the other party becomes the subject of an involuntary petition¹⁶ in bankruptcy or any involuntary proceeding¹⁷ relating to insolvency, receivership, liquidation, composition, or comparable proceeding or any assignment for the benefit of creditors, if such petition or proceeding is not dismissed¹⁸ within ninety (90) days of filing.

- 1 Wyrażenia **for cause** używa się do wskazania, że czytana umowę można wypowiedzieć wyłącznie po zaistnieniu określonych w jej tekście przyczyn. Wyrażenie **termination for cause** należy więc odczytać *rozwiązanie umowy za wskazaniem przyczyny*. Przeciwnieznaczne wyraża natomiast zwrot **voluntary termination**, który oznacza *rozwiązanie umowy bez podania przyczyny*.
- 2 Wystąpienie słowa **each** wskazuje, że przedstawione w zdaniu uprawnienie przysługuje każdej ze stron umowy. Cytowany fragment **Smartnet and GEG shall each have the right** należy zatem odczytać *zarówno Smartnet, jak i GEG ma prawo*.
- 3 Jak już wspomniano w poprzednich rozdziałach, zestawienie **terms and conditions** oznacza łącznie *główne warunki umowy* określane słowem **terms** oraz *poboczne warunki umowy*, określane terminem **conditions**. Wyrażenie **material term and condition** należy zatem odczytać *istotny warunek umowy*.
- 4 W terminologii prawnej czasownik **cure** przyjmuje znaczenie *naprawić* naruszenie umowy. W takim samym znaczeniu występuje również zwrot **make good** oraz czasownik **remedy**.
- 5 Ponieważ czasownik **breach** znaczy *naruszyć* warunki umowy, wyrażenie **non-breaching party** należy odczytać *strona nienaruszająca umowy*.
- 6 Rzadko spotykanego połączenia powszechnie znanego czasownika **agree** z przyimkiem **to** używa się w sytuacji, gdy wskazana w tekście strona akceptuje propozycję przedstawioną przez drugą stronę umowy. Oprócz czasownika *akceptować* w języku polskim wyrażeniu temu odpowiada zatem również zwrot *wyrazić zgodę na*.
- 7 W dokumentach prawnych rzeczownik **opportunity** występuje w swym podstawowym znaczeniu *okazja, sposobność, możliwość*.
- 8 W odniesieniu do faktów i okoliczności rzeczownik **instance** oznacza *przykład, przypadek*. Jak podpowiada pisownia, w odniesieniu do procedury sądowej oznacza on natomiast *instancję* np. **court of the first instance** to *sąd pierwszej instancji*.
- 9 Znaczenia zestawień zbudowanych z powszechnie znanych słów **any** oraz **all** odzwierciedlają fakt, że choć oba odnoszą się do tej samej maksymalnej liczby

faktów, okoliczności, przypadków, rzeczy, etc., to czynią to w inny sposób. **All** bezpośrednio wskazuje na wszystkie elementy, o których mowa w tekście, a **any** na ich dowolne podzbiory i kombinacje. Najłatwiej przekonać się o tym na przykładzie prostych pytań. Jeżeli do podpisania było pięć umów, to na pytanie **Have you signed all agreements** można zgodnie z prawdą odpowiedzieć twierdząco tylko w przypadku, gdy żadna z nich nie została pominięta. Na pytanie **Have you signed any agreements** można natomiast udzielić takiej samej odpowiedzi po podpisaniu zarówno jednej, jak i dwóch, trzech, czterech czy pięciu umów i to w dowolnie skonfigurowanych kombinacjach.

Ponieważ w cytowanym powyżej zestawieniu **any or all** znaczenia te wzajemnie się wykluczają, oznacza ono to samo, co polski zwrot *całość lub część*. W częściej spotykanym zestawieniu **any and all** znaczenia obu składników są natomiast zsumowane, wskazując łącznie na *wszystkie* elementy, o których mowa w tekście.

- 10 Rzeczownika **subject** używa się w znaczeniu *przedmiot* wskazanego w tekście postępowania.
- 11 Wyrażenie **petition in bankruptcy** oznacza *wniosek o otwarcie postępowania upadłościowego*, zwany również krócej **bankruptcy petition**. Określenie go przymiotnikiem **voluntary**, który w języku potocznym znaczy *dobrowolny, nie-obowiązkowy*, oznacza natomiast, że jest to wniosek złożony przez samego dłużnika, a nie przez jego wierzycieli. Zwrot **voluntary petition in bankruptcy** należy więc odczytać *wniosek dłużnika o otwarcie postępowania upadłościowego*.
- 12 Wyrażenie **voluntary proceeding** oznacza postępowanie sądowe, któremu wskazana w tekście strona poddaje się dobrowolnie, ponieważ zostało wszczęte na jej własny wniosek. Przytoczony powyżej fragment **becomes the subject of... any voluntary proceeding** należy zatem odczytać *stanie się przedmiotem... jakiegokolwiek wszczętego na swój własny wniosek postępowania*.
- 13 W terminologii brytyjskiej używa się dwóch różnych terminów znaczących *upadłość* w zależności od tego, kogo ona dotyczy. Termin **bankruptcy** stosuje się do spółek osobowych i osób fizycznych, a terminu **receivership** używa się w odniesieniu do spółek kapitałowych. W terminologii amerykańskiej stosuje się wyłącznie termin **bankruptcy**.
- 14 Termin **composition** oznacza *układ* z wierzycielami, na podstawie którego dłużnik spłaca część swych zobowiązań, a wierzyciele rezygnują z egzekwowania pozostałej ich części.
- 15 Wyrażenie **for the benefit of** znaczy to samo, co polski zwrot *na rzecz*. O wiele częściej używa się jednak jego krótszej wersji w postaci samego przyimka **for**.

- 16 Wyrażenie **petition in bankruptcy** oznacza *wniosek o otwarcie postępowania upadłościowego*. Określenie go przymiotnikiem **involuntary**, który w języku potocznym znaczy *nie z własnej woli, wbrew własnej woli* oznacza zatem, że jest to wniosek złożony nie przez dłużnika, ale przez jego wierzycieli. Zwrot **involuntary petition in bankruptcy** należy więc odczytać *wiosek wierzyciela o otwarcie postępowania upadłościowego*.
- 17 Wyrażenie **involuntary proceeding** oznacza postępowanie sądowe, któremu wskazana w tekście strona poddaje się wbrew własnej woli, ponieważ nie zostało ono wszczęte na jej własny wniosek. Przytoczony powyżej fragment **becomes the subject of... any involuntary proceeding** należy zatem odczytać *stanie się przedmiotem... jakiegokolwiek nieszczętego na swój własny wniosek postępowania*.
- 18 W odniesieniu do wniosków i postępowañ sądowych czasownik **dismiss** przyjmuje znaczenie *oddalić*.

Section 11.3. TERMINATION IN THE EVENT OF CHANGE OF CONTROL. In the event of a Change of Control¹ of Smartnet, GEG may terminate this Agreement by providing² Smartnet with thirty (30) days written notice of such intent to terminate³. For purposes of this Section 11.3, a "Change of Control" shall mean:

- (i) the consummation⁴ of a reorganization⁵, merger or consolidation⁶ or sale or other disposition of all or substantially all of the assets of a party; or
- (ii) the acquisition⁷ by any individual⁸, entity⁹ or group of beneficial ownership¹⁰ of a controlling interest¹¹ in Smartnet (as defined in Section 1.1(a) above);

provided that a "Change of Control" does not include a reorganization of Smartnet that does not result in a change in the effective control¹² of Smartnet or an initial public offering¹³ of Smartnet's voting stock¹⁴ or an assignment or transfer of this Agreement that is permitted pursuant to Section 14.4.

- 1 Jak jasno stwierdza dalsza część tekstu cytowanego postanowienia, termin **change of control** oznacza przejście w inne ręce pakietu akcji spółki, który pozwala sprawować w niej władzę, czyli *zmianę właściciela pakietu kontrolnego*. Wyrażenie **event of change of control** należy zatem odczytać *przypadek zmiany właściciela pakietu kontrolnego*.
- 2 W odniesieniu do pism, zawiadomień, etc. czasownik **provide** przybiera znaczenie *przedłożyć, przedstawić, doreczyć* dokument wskazany po przyimku **with**.

- 3 Wyrażenia **notice to terminate**, **notice of intent to terminate**, **notice of termination** oraz **termination notice** oznaczają pismo, którym jedna ze stron wypowiedzi umowę, czyli *wypowiedzenie umowy*. Wyrażenia te zazwyczaj występują z liczebnikami określającymi ilość dni, jaka upłynie od wypowiedzenia umowy do jej rozwiązania. Przytoczony fragment **thirty (30) days written notice of such intent to terminate** należy więc odczytać *trzydziestodniowe wypowiedzenie na piśmie*.
- 4 W odniesieniu do transakcji rzadko spotykany rzeczownik **consummation** przybiera znaczenie *realizacja, wykonanie*.
- 5 Termin **reorganization** oznacza przekształcenie własnościowe spółki przeprowadzone w trakcie postępowania upadłościowego na podstawie zatwierdzonego przez sąd programu naprawczego, znanego jako **reorganization plan**. Zakłada on, że spółka przeprowadzi nową emisję akcji, którą w uzgodnionych proporcjach obejmą dotychczasowi akcjonariusze oraz, w zamian za długi, jej wierzyciele, a akcje emitowane w przeszłości zostaną umorzone. Upadła spółka nie przerywa zatem działalności i nie podlega likwidacji, ale pojawia się w niej zupełnie nowa grupa akcjonariuszy, którzy mają decydujący wpływ na jej dalsze losy. W języku polskim terminowi temu odpowiada zwrot *upadłość naprawcza z zamianą wierzytelności na akcje*.
- 6 **Merger** to połączenie spółek na podstawie porozumienia zawartego pomiędzy ich akcjonariuszami, które przewiduje, że w zamian za dotychczasowo posiadane akcje otrzymają oni akcje w połączonej spółce. Z użycia terminu **merger** wynika, że zachowa ona nazwę i osobowość prawną jednej z łączących się spółek. Jeżeli z połączenia powstaje bowiem zupełnie nowa spółka, to określa się je terminem **consolidation**. Czasownikami, które odpowiadają przedstawionym powyżej rzeczownikom są **merge** i **consolidate**. W języku polskim w obu przypadkach używa się terminu *fuzja*.
- 7 Termin **acquisition** oznacza *przejęcie* kontroli nad spółką poprzez nabycie jej akcji od dotychczasowych właścicieli. W tym samym znaczeniu używa się również rzeczownika **takeover**. Jeżeli przejęcie odbywa się za zgodą dotychczasowych akcjonariuszy, określa się je terminem **friendly takeover**, czyli *przejęcie za porozumieniem*, a jeżeli takiej zgody brak, to jest to **hostile takeover**, czyli *wrogie przejęcie*. Czasownikami znaczącymi *przejąć* kontrolę nad spółką są oczywiście **acquire** oraz **take over**.
- 8 W języku prawnym powszechnie znane słowo **individual** przyjmuje znaczenie *osoba fizyczna*.
- 9 W zestawieniu ze słowem **individual**, czyli *osoba fizyczna*, termin **entity** ogólnie oznacza wszystkie inne podmioty prawa, bez względu na to, czy posiadają one osobowość prawną, czy też nie. W takim znaczeniu tego terminu mieszczą

się zatem zarówno spółki kapitałowe, jak i spółki osobowe, stowarzyszenia, zarządy powiernicze, itd. W języku polskim odpowiada mu wyrażenie *jednostka organizacyjna*.

- 10 Przymiotnik **beneficial** oznacza, że określone nim uprawnienie opiera się nie na **common law**, ale na **equity**, czyli uzupełniających je *zasadach sprawiedliwości*, zwanych również *zasadami słuszności*. W praktyce oznacza to, że zarządzanie majątkiem zostało oddzielone od prawa do czerpania płynących z niego pożytków. Majątkiem zarządza bowiem *powiernik*, czyli **trustee**, któremu został on przekazany w *zarząd powierniczy*, czyli **trust**, ale prawo do pożytków posiada *beneficjent*, czyli **beneficial owner**, wskazany przez osoby, które taki zarząd ustanowiły. W odniesieniu do papierów wartościowych oznacza to, że pewna grupa akcjonariuszy przekazała swe akcje w zarząd powierniczy i wskazała siebie jako beneficjentów uprawnionych do czerpania związanych z nimi dochodów, pozostawiając zarządzanie akcjami w rękach powiernika, który tym samym uzyskał znacznie większy wpływ na sprawy spółki, niż wynikałoby z pakietu akcji, jaki samodzielnie posiada. **Beneficial ownership** to zatem *sprawowanie kontroli nad wskazanym w tekście majątkiem za pośrednictwem zarządu powierniczego*.

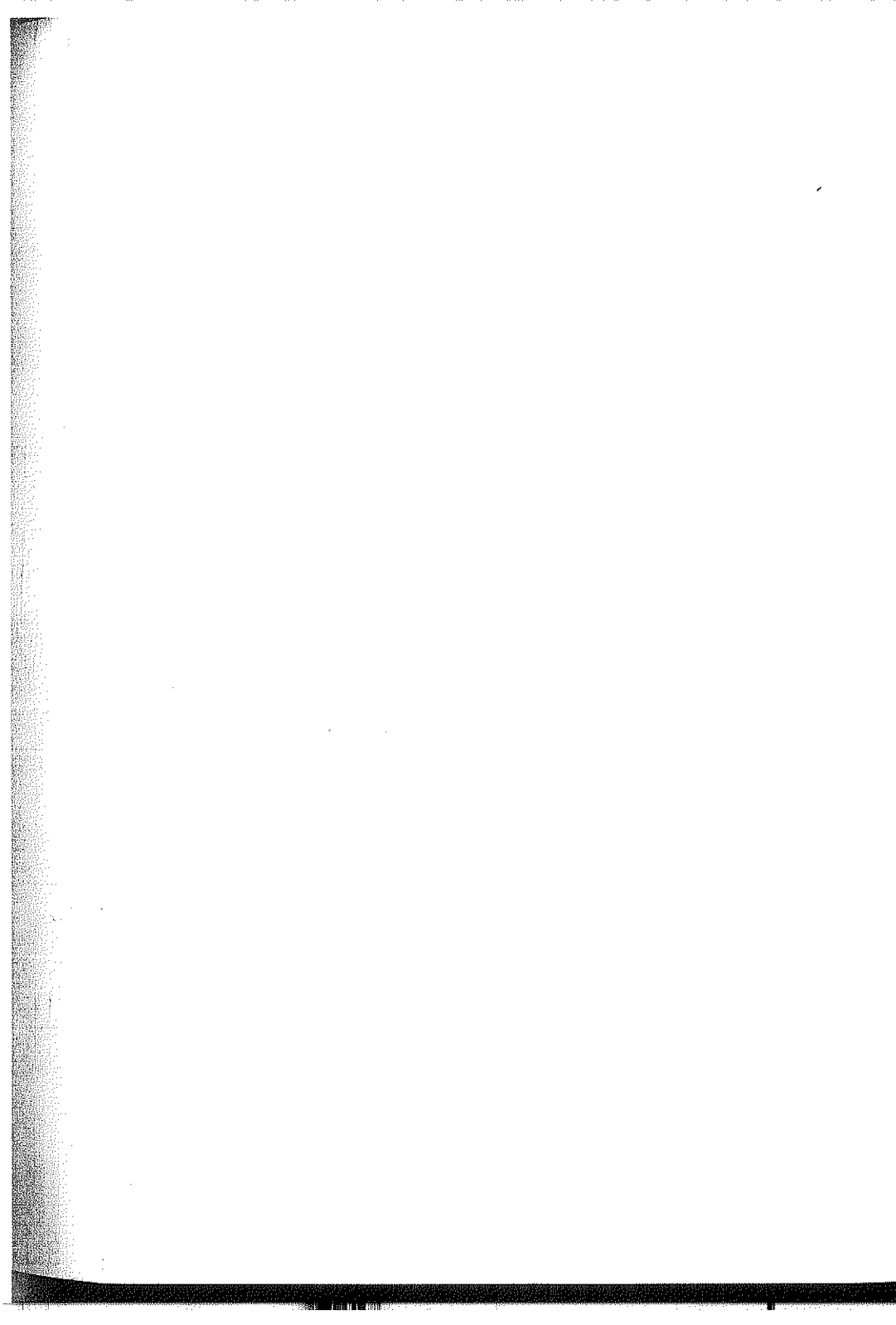
Często spotykanym synonimem przymiotnika **beneficial** jest słowo **equitable**, czyli wynikający z **equity**. Omówione powyżej terminy występują zatem również w wersjach **equitable owner** i **equitable ownership**, ale zmiana ta nie ma żadnego wpływu na ich znaczenie.

- 11 **Controlling interest to pakiet kontrolny** akcji lub udziałów w spółce. Fragment **acquisition by... of a beneficial ownership of a controlling interest** należy odczytać *przejęcie przez... pakietu kontrolnego za pośrednictwem zarządu powierniczego*.
- 12 Wyrażenie **effective control** oznacza *rzeczywistą kontrolę, faktyczną kontrolę* nad wskazaną w tekście spółką, czyli kontrolę wynikającą nie tylko z posiadanych przez akcjonariuszy pakietów akcji, ale również z zawartych przez nich porozumień i ustanowionych zarządów powierniczych.
- 13 Termin **initial public offering** oznacza *pierwszą publiczną ofertę akcji* wskazanej w tekście spółki, czyli jej *wejście na giełdę*. Termin ten bardzo często występuje w postaci skrótu **IPO** utworzonego od pierwszych liter jego składników.
- 14 Terminem **voting stock** określa się ogólnie *kapitał akcyjny spółki* w odróżnieniu od **loan stock**, czyli wyemitowanych przez spółkę obligacji.

Section 11.4. SURVIVAL. All accrued and outstanding payment obligations¹ hereunder, any liquidated damages² for breach of this Agreement, Articles VII, IX, and XIV, and Sections 5.6. and 11.5. shall survive³ the termination and expiration⁴ of this Agreement; provided,

that if any such provision explicitly⁵ sets for⁶ the duration⁷ for such survival⁸, such term⁹ shall survive only for the period explicitly set forth therein.

- 1 Jak jasno wskazują znaczenia poszczególnych składników wyrażenia **accrued and outstanding payment obligations**, oznacza ono *narosłe i niewykonane zobowiązania płatnicze*, czyli kwoty, które płatnik zobowiązany jest zapłacić, ale jeszcze tego nie zrobił. Wyrażenie to nie wskazuje na przyczyny braku zapłaty i nie odnosi się do terminu płatności. Z jego użycia nie wynika więc, czy płatność stała się już wymagalna, czy też jeszcze nie.
- 2 Termin **liquidated damages** oznacza ustaloną przez strony *karę umowną* za naruszenie warunków umowy.
- 3 W odniesieniu do postanowień umowy i ich skutków czasownik **survive** przyjmuje znaczenie *zachować moc prawną, pozostać w mocy* po wskazanym w tekście terminie lub wydarzeniu.
- 4 Termin **expiration** oznacza *wygaśnięcie* umowy. W tym samym znaczeniu używa się również rzeczownika **expiry**.
- 5 W języku prawnym przymiotnik **explicit** znaczy *wyraźny*, a utworzony od niego przysłówek **explicitly** *wyraźnie*. Znaczenie przeciwstawne wyraża imiesłów **implied**, który wskazuje, że określone nim prawa, zobowiązania, etc. są *dorozumiane*.
- 6 Rzadko spotykane wyrażenie **set for** znaczy *określić*, czyli to samo, co częściej występujący zwrot **provide for**.
- 7 Rzeczownik **duration** oznacza *czas trwania, okres* wskazanego w tekście stanu lub czynności.
- 8 W odniesieniu do postanowień umowy i ich skutków, czasownik **survival** znaczy *zachowanie mocy prawnej, pozostanie w mocy* po wskazanym w tekście terminie lub wydarzeniu. Cytowany fragment **explicitly sets for the duration for such survival** należy więc odczytać *wyraźnie określa okres takiego pozostania w mocy*.
- 9 Kontekst wyraźnie wskazuje, że rzeczownik **term** przyjmuje w cytowanym zdaniu znaczenie *postanowienie umowy*.

Rozdział 6. Postanowienia końcowe

Charakterystyczną cechą umów opartych na prawie krajów anglosaskich jest długi ciąg postanowień końcowych o charakterze porządkowo-proceduralnym. Zarówno liczba, jak i treść tych zapisów, może budzić zdziwienie. W warunkach polskich tego typu postanowienia ograniczają się bowiem zazwyczaj do wskazania sposobu rozstrzygania sporów między stronami umowy, zaznaczenia trybu wprowadzania zmian do jej treści, określenia liczby egzemplarzy, w której została sporządzona oraz przypomnienia, że we wszelkich innych kwestiach mają zastosowanie odpowiednie uregulowania zawarte w Kodeksie Cywilnym.

Praktyki takiej nie da się niestety zastosować ani w Anglii, ani w krajach, które wraz z językiem przejęły angielski system stańowienia prawa. W krajach tych bowiem tylko część obowiązujących zasad prawa ma swe źródło w ustawach. Znaczna część zasad podstawowych, które w Polsce oraz wielu innych państwach została spisana w odpowiednich kodeksach, w krajach anglosaskich znajduje oparcie wyłącznie w nagromadzonych przez lata wiążących postanowieniach sądów określanych łącznie jako **common law**.

Terminem tym, wedle zamysłu króla Anglii Henryka II, panującego w latach 1154–1189, określono prawo wspólne dla całego królestwa (stąd też użycie przymiotnika *common*), czyli dla terytorium ówczesnej Anglii, która tym samym stała się kolebką **common law**. W wiekach późniejszych, wraz z podbojami następców Henryka II, prawo to objęło swym zasięgiem pozostałą część Wysp Brytyjskich (czyli Walię, Szkocję, Irlandię i Irlandię Północną), choć w każdym przypadku na nieco odmiennych zasadach, oraz liczne byłe i obecne kolonie brytyjskie (czyli od Stanów Zjednoczonych, Kanady, Australii, czy Nowej Zelandii, po Wyspę Bożego Narodzenia czy Wyspę Św. Heleny), określając dzisiejszy zasięg **common law**.

W takim systemie prawa nie da się zatem przywołać zasad ogólnych regulujących zobowiązania umowne przez proste wskazanie źródła, w którym zostały skodyfikowane (czyli Kodeksu Cywilnego). Aby to zro-

bić trzeba do tekstu umowy wprowadzić postanowienia, które zwięźle reasumują orzecznictwo sądów w poszczególnych kwestiach i stąd długa zazwyczaj seria postanowień końcowych.

Konieczność zachowania precyzji sformułowań gwarantujących takie same skutki prawne w tysiącach zawieranych codziennie umów doprowadziła oczywiście do wypracowania standardowych zapisów, z których korzystają prawnicy w całym świecie anglosaskim. Fakt ten utrwalili oni najdobitniej w nieoficjalnej nazwie, jaką określa się tę część umowy. Potocznie nazywa się ją bowiem **boiler plate**, czyli *matrycą*, jaką w czasach przed nastaniem ery komputerów ogłoszeniodawcy przesyłali do gazet i czasopism z gotowym do druku tekstem wytrawionym na metalowej płytce w celu zapewnienia bezbłędności i powtarzalności wydruku zamówionego ogłoszenia.

W praktyce prawniczej standardowe sformułowania zazwyczaj wymagają oczywiście dostosowania do wymagań przedmiotu oraz stron umowy i nie są aż tak dosłownie powielane, jak mogłaby to sugerować przytoczona powyżej ich angielska nazwa. Niezbędne modyfikacje nie naruszają jednak podstawowej treści takich postanowień, dzięki czemu szczegółowe zapoznanie się z pojedynczymi przykładami każdego z nich pozwoli na swobodne czytanie i rozumienie postanowień końcowych w każdej umowie.

Postanowienia te zwykle umieszczane są w osobnej jednostce redakcyjnej zatytułowanej **miscellaneous provisions** lub **general provisions** i na wzór angielskiego terminu **clause** nazywane są po polsku *klauzulami*. Ich liczba i kolejność różni się jednak bardzo w zależności od przedmiotu umowy i potrzeb jej stron. Poniżej zostanie zatem omówiona terminologia występująca w 25 najczęściej spotykanych klauzulach, uporządkowanych w kolejności wskazującej na ich powiązania tematyczne.

6.1. Waiver

Klauzula ta zwięźle definiuje skutki dobrowolnego odstąpienia przez stronę umowy od wykonywania przysługujących jej praw. W najkrótszej wersji postanowienie to brzmi jak poniżej:

No¹ waiver of² any default³ or breach⁴ of this Agreement by either party shall be deemed⁵ a continuing waiver⁶ or a waiver of any other breach or default, no matter how⁷ similar.

- 1 W angielskim języku prawnym **no** powszechnie używa się w znaczeniu *żaden przypadek*.
- 2 Termin **waiver** oznacza *dobrowolne odstąpienie* wskazanej w tekście strony od wykonania przysługującego jej prawa przedstawionego po przyimku *of*.
- 3 Rzeczownik **default** oznacza *niewykonanie* zobowiązania umownego.
- 4 Jak już wspomniano powyżej, rzeczownik **breach** oznacza *naruszenie* postanowień umowy. Fragment **no waiver of any default or breach** należy więc odczytać *żaden przypadek dobrowolnego odstąpienia jednej ze stron od wykonania praw, jakie przysługują jej z tytułu niewykonania lub naruszenia umowy*.
- 5 **Deem** to używany chętnie przez prawników synonim o wiele bardziej popularnego czasownika **consider**. Jeżeli, tak jak w cytowanym fragmencie, występuje on w stronie biernej, przyjmuje znaczenie równoważne polskiemu zwrotom *uważać za, interpretować jako, uznawać za*.
- 6 **Continuing waiver** to *trwałe odstąpienie* od wykonywania praw przysługujących stronie umowy.
- 7 Wyrażenia **no matter how** używa się do wskazania, że natężenie cechy, którą opisują kolejne słowa, nie ma żadnego wpływu na okoliczności przedstawione uprzednio. W cytowanym przypadku cechę tę wyraża przymiotnik *similar*, czyli *podobny*, a całość wyrażenia odnosi się do interpretacji jednorazowego odstąpienia od wykonania prawa przysługującego stronom umowy. Przytoczony fragment **no matter how similar** należy więc odczytać *bez względu na ich podobieństwo*.

Postanowienie to występuje również w nieco bardziej rozbudowanej wersji:

None of the rights of a party¹ shall be prejudiced² or restricted³ by any indulgence⁴ or forbearance⁵ extended to⁶ another party⁷ and no waiver by a party in respect of⁸ a breach shall operate⁹ as a waiver in respect of a subsequent¹⁰ breach.

- 1 Jak wiadomo, **party** to *strona* umowy. Użycie tego terminu z przedimkiem nieokreślonym a precyzuje, że chodzi o *jedną ze stron*.
- 2 Wbrew temu, co o znaczeniu słowa **prejudice** mówi większość słowników, w języku prawnym czasownik ten oznacza *całkowite uchYLENIE* wskazanego

- w zdaniu przepisu, postanowienia, etc. W cytowanym przypadku czynność ta odnosi się zatem do **rights of a party**, czyli *praw jednej ze stron*.
- 3 Czasownik **restrict** znaczy *ograniczać, zawężyć zakres* wskazanego w zdaniu przepisu, postanowienia, etc. Tak jak powyżej, w cytowanym przypadku czynność ta również odnosi się do *praw jednej ze stron*.
 - 4 Rzadko używany termin **indulgence** oznacza *dobrowolne zawieszenie wykonywania prawa* przysługującego jednej ze stron umowy.
 - 5 Termin **forbearance** oznacza *dobrowolne odroczenie wykonania prawa* przysługującego jednej ze stron umowy. Odpowiadającym mu czasownikiem jest **forbear**, czyli *dobrowolnie odroczyć wykonanie prawa* służącego stronie umowy.
 - 6 W połączeniu z przyimkiem **to** czasownik **extend** często zastępuje termin **grant** w znaczeniu *udzielić, przyznać*.
 - 7 Wyrażenie **another party** znaczy *druga strona* umowy.
 - 8 Jak wspomniano powyżej, wyrażenia **in respect of** używa się do określania okoliczności, jakich dotyczy wskazana wcześniej czynność, czyli tak jak polskich zwrotów: *z tytułu, w zakresie, odnośnie*.
 - 9 Czasownika **operate** używa się do określenia skutków prawnych, jakie rodzi wskazana uprzednio czynność. W języku polskim odpowiadają mu zatem czasowniki *skutkować, oznaczać* oraz zwrot *interpretować jako*. Przytoczony fragment **no waiver by a party in respect of a breach shall operate...** należy zatem odczytać *żaden przypadek odstąpienia przez jedną ze stron od wykonania przysługującego jej prawa z tytułu naruszenia postanowień umowy nie skutkuje / nie oznacza / nie może być interpretowany jako...*
 - 10 **Subsequent** to ulubiony przez prawników synonim powszechnie znanego słowa **later**, czyli przymiotnika **late** w stopniu wyższym.

Omawiane postanowienie może również wyraźnie wskazać stronę, której służy prawo do dobrowolnego odstąpienia od wykonania swych uprawnień:

Bank of Boston may waive¹ any of these terms and conditions, but any such waiver (even if repeated) shall apply only to the term or condition waived² and only to those occasions³ on which the waiver is granted and shall not establish a course of dealing⁴ or constitute⁵ a waiver of any other term or condition or of performance on any other occasion.

¹ Czasownik **waive** znaczy *dobrowolnie odstąpić od wykonania prawa* przysługującego danej stronie umowy.

- 2 Jak już wielokrotnie wspomiano, wyrażenie **terms and conditions** zestawia ze sobą dwa wyróżniane w krajach anglosaskich rodzaje warunków umowy: główne i poboczne. W zwrocie **term or condition waived** są one sobie przeciwstawione, co oznacza, że należy go odczytać *warunek, od wykonania którego odstąpiła* uprawniona do tego strona.
- 3 Wbrew temu, co wydaje się podpowiadać podobieństwo do języka polskiego, **occasion** to nie okazja, ale *przypadek*.
- 4 Wyrażenie **course of dealing** oznacza to samo, co polski zwrot *tryb postępowania*.
- 5 W języku prawnym czasownika **constitute** często używa się jako synonimu powszechnie znanego słowa **establish** w znaczeniu *stanowić, ustanawiać*.

6.2. Entire agreement

Klauzula ta krótko stwierdza, że umowa stanowi integralną całość i zawiera pełną treść porozumienia pomiędzy stronami, uchylając tym samym wszelkie inne uzgodnienia, jakie miały lub mogły mieć miejsce przed jej podpisaniem. Występujące w tytule wyrażenie **entire agreement** należy więc odczytać *cała umowa, całość umowy, integralność umowy*. Klauzula ta bywa również tytułowana *entirety*, czyli *całość umowy*, **final agreement**, czyli *ostateczna wersja umowy* oraz **prior agreements**, czyli *wcześniej-sze uzgodnienia*, ale nie ma to żadnego wpływu na jej treść:

The rights and obligations¹ of the parties shall be determined² solely³ from⁴ this written agreement⁵ and any prior oral agreements⁶ between the parties are superseded⁷ by and merged into⁸ this instrument⁹. This agreement (as amended¹⁰ in writing from time to time¹¹) represents the final agreement¹² between the parties and may not be contradicted¹³ by evidence of¹⁴ prior, contemporaneous¹⁵, or subsequent oral agreements by the parties. There are no unwritten oral agreements¹⁶ between the parties.

- 1 **Rights and obligations** to *prawa i obowiązki*. Na oznaczenie obowiązku w języku prawnym z reguły nie używa się bowiem powszechnie znanego rzeczownika *duży*.
- 2 Czasownik **determine** znaczy *ustalać, określać*.

- 3 **Solely** to ulubiony przez prawników synonim powszechnie znanego przysłówka **only**.
- 4 W tym dosyć rzadkim użyciu przyimek **from** przyjmuje znaczenie *na podstawie*.
- 5 Jak wskazują podstawowe znaczenia składników wyrażenia **written agreement**, oznacza ono *umowę pisemną*.
- 6 **Oral agreements** to *uzgodnienia ustne*. Terminu **agreement** używa się bowiem zarówno w celu określenia formalnej umowy, jak i nieformalnych uzgodnień.
- 7 Czasownik **supersede** to powszechny w języku prawnym synonim czasownika **replace** używany w sytuacji, gdy obecny tekst umowy, przepisu, etc. zastępuje jego wcześniejszą wersję. W języku polskim odpowiada mu czasownik *uchylać*.
- 8 W odniesieniu do treści uzgodnień, porozumień, etc. czasownik **merge** przyjmuje znaczenie *włączyć do tekstu umowy*.
- 9 Rzeczownika **instrument** często używa się w roli synonimu terminu *umowa* oraz innych dokumentów. W cytowanym fragmencie wyrażenie **this instrument** należy zatem odczytać *niniejsza umowa*.
- 10 Wyrażenie **as amended** oznacza dokładnie to samo, co polski zwrot z *późniejszymi poprawkami*. W odniesieniu do tekstu umowy używa się go do wskazania, że chodzi o jej najbardziej aktualną wersję uwzględniającą wszystkie zmiany, aneksy, etc.
- 11 Jak już wspomniano we wcześniejszych rozdziałach, w języku prawnym wyrażenia **from time to time** używa się do oznaczenia, że wymieniona wcześniej czynność ma być rozumiana jako powtarzalna, a nie jednorazowa. Cytowany fragment dotyczy zatem tekstu umowy po wielokrotnym nanoszeniu poprawek, a nie po ich jednorazowym naniesieniu.
- 12 Wyrażenie **final agreement** oznacza *końcową wersję uzgodnień* między stronami umowy.
- 13 Powszechnie znany czasownik **contradict** w języku prawnym występuje również w znaczeniu *podważyć* i tak należy go odczytać w cytowanym fragmencie.
- 14 Ponieważ **evidence** jest rzeczownikiem niepoliczalnym, w języku polskim w zależności od kontekstu odpowiadają mu formy *dowód, dowody* lub też *materiał dowodowy*. W połączeniu z przyimkiem **of** rzeczownik ten oznacza jednak *przytoczenie* lub *przywołanie jako dowodu* czy *dowodów* okoliczności, faktów, etc. wskazanych w dalszej części zdania. W cytowanym przypadku są to ustalenia ustne.
- 15 Przymiotnik **contemporaneous** znaczy *datowany na ten sam dzień, równoczesny*, dzięki czemu trójkombinacja **prior, contemporaneous, and subsequent** obej-

muje okoliczności, fakty, etc. jakie zaszyły przed podpisaniem umowy, równocześnie z nim oraz później. W języku polskim odpowiada mu zestawienie *przeszły, obecny i przyszły*.

- 16 Wyrażenie **unwritten oral agreement** oznacza *umowę ustną*; określenie jej zarówno jako *niepisanej (unwritten)*, jak i *ustnej (oral)* nie wynika jednak z zamiłowania do synonimów, ale z konieczności wyraźnego odróżnienia umowy ustnej (**unwritten oral agreement**) od niewiążących *ustaleń, uzgodnień*, etc. (**oral agreements**).

Krótsza wersja tego samego postanowienia, obficie korzystająca z repertuaru typowych cech gramatycznych angielskiego języka prawnego omówionych w rozdziale pierwszym, wygląda jak poniżej:

This Agreement supersedes any prior agreements and understandings¹ between the parties with respect to the subject matter² hereof and is³ the entire⁴ agreement of the parties hereto with respect to the subject matter hereof.

- 1 Terminu **understandings** używa się na oznaczenie niewiążących *ustaleń, uzgodnień*, etc., aby uniknąć używania słowa **agreement** zarówno w znaczeniu formalnej umowy, jak i nieformalnych porozumień. W takim samym znaczeniu i w tym samym celu używa się również słowa **arrangements**.
- 2 **Subject matter** to *przedmiot umowy*. Fragment **subject matter hereof** należy zatem odczytać *przedmiot niniejszej umowy*.
- 3 Czasownik **is** występuje w cytowanym fragmencie w takim samym znaczeniu, jak czasownik **represent** w poprzednim przykładzie, czyli jako odpowiednik polskiego czasownika *przedstawiać*.
- 4 **Entire** to często używany przez prawników synonim przymiotnika **complete** oraz źródło tradycyjnej nazwy omawianego postanowienia.

6.3. Severability

Klauzula ta określa skutki, jakie dla całości umowy wynikają z uznania części jej postanowień za nieważne lub niewykonalne. Rzadko spotykany rzeczownik **severability**, występujący w standardowej nazwie omawianej klauzuli, dosłownie oznacza *rozdzielność*, a w tekstach prawnych przybiera bardziej szczegółowe znaczenie *rozdzielna interpretacja postanowień umowy*.

If any provision of this Agreement is held¹ to be unenforceable², this Agreement shall be considered divisible³ and such provision shall be deemed inoperative⁴ to the extent⁵ it is deemed unenforceable, and in all other respects⁶ this Agreement shall remain in full force and effect⁷; provided⁸, however, that if any such provision may be made enforceable⁹ by limitation¹⁰ thereof, then such provision shall be deemed to be so limited and shall be enforceable to the maximum extent permitted by Applicable Law¹¹.

- 1 Wyrażenia zawierające czasownik *hold* w stronie biernej często przybierają takie samo znaczenie, jak polski zwrot *uznać za*. Cytowany fragment *if any provision of this agreement is held* należy więc odczytać *jeżeli którekolwiek z postanowień niniejszej umowy zostanie uznane za*. Użycie czasu przyszłego w wersji polskiej wynika z obecności spójnika *if*.
- 2 W odniesieniu do postanowień umowy przymiotnik *unenforceable* przybiera znaczenie *niemożliwy do wykonania, niewykonalny*.
- 3 Przymiotnik *divisible* dosłownie znaczy *podzielny*. W odniesieniu do umowy oznacza to przyjęcie rozdzielnej interpretacji jej postanowień. Przytoczony fragment *this Agreement shall be considered divisible* należy więc odczytać *przyjmuje się rozdzielną interpretację postanowień umowy*.
- 4 Użycie przymiotnika *inoperative* wskazuje, że określony nim fragment umowy uważa się za *nieobowiązujący, niepowodujący żadnych skutków prawnych*.
- 5 Wyrażenie *to the extent* oznacza to samo, co polski zwrot *w takim zakresie, w jakim*.
- 6 Wyrażenia *in all other respects* używa się w takim samym znaczeniu, jak polskiego wyrażenia *pod każdym innym względem, w pozostałym zakresie*.
- 7 Jak już wspomniano w poprzednich rozdziałach, wyrażenie *in full force and effect* oraz jego krótsze wersje *in full force* i *in force* znaczą *obowiązujący, posiadający moc prawną*. Połączenie *remain in full force and effect* równoważne jest zatem polskimi zwrotom *zachować moc prawną, pozostać w mocy*.
- 8 Jeżeli imiesłów *provided* rozpoczyna zdanie główne lub podrzędne (jak w cytowanym przykładzie), należy uznać, że występuje on w roli spójnika wprowadzającego zdanie warunkowe, czyli w takiej samej roli, jak polskie zwroty *pod warunkiem, o ile*.
- 9 Jak wiadomo, przymiotnik *enforcable* znaczy *możliwy do wykonania, wykonalny*. Połączenie *make enforcable* wyraża zatem takie samo znaczenie, jak polskie zwroty *doprowadzić do wykonalności, uzyskać wykonalność, osiągnąć wykonalność* wskazanych w tekście postanowień umowy. Cytowany fragment *if any*

such provision may be made enforceable należy zatem odczytać jeżeli można doprowadzić do wykonalności któregośkolwiek z takich postanowień.

- ¹⁰ W odniesieniu do postanowień umowy rzeczownik **limitation** przyjmuje znaczenie *zawężenie znaczenia, zawężenie interpretacji*.
- ¹¹ Wyrażenie **applicable law** oznacza *prawo właściwe* dla prawidłowej interpretacji danej umowy czy innego dokumentu.

Omawiana klauzula występuje również w nieco krótszej wersji, która szerzej czerpie z repertuaru typowych cech gramatycznych angielskiego języka prawnego:

Any term or provision¹ of this Agreement that is invalid², unenforceable or illegal³ in any situation⁴ and in any jurisdiction⁵ shall not affect⁶ the validity⁷, enforceability⁸ or legality⁹ of the remainder¹⁰ hereof or the validity, enforceability or legality of the offending term¹¹ or provision in any other situation or in any other jurisdiction.

- ¹ Jak już o tym wspomiano wcześniej, **term** to ogólnie *warunek umowy*, a **provision** to *postanowienie umowy* lub innego dokumentu. Znaczenie wyrażenia **term or provision** jest więc nieco szersze niż zestawienia **terms and conditions**, gdyż obejmuje również elementy tekstu umowy, które z formalnego punktu widzenia nie są warunkami. Ponieważ znaczenie polskiego terminu *postanowienie* jest bardzo pojemne i obejmuje również warunki umowy, zestawienia **term or provision** oraz **term and provision** są równoważne polskiemu zwrotowi *postanowienie umowy*, a zestawienia **terms or provisions** oraz **terms and provisions** zwrotowi *postanowienia umowy*.
- ² Użycie przymiotnika **invalid** oznacza, że określony nim zapis, warunek, dokument, etc. jest *nieważny*.
- ³ Jak łatwo można się domyślić, przymiotnik **illegal** znaczy tu *nielegalny*.
- ⁴ W języku prawnym rzeczownik **situation** występuje jako synonim częściej spotykanego terminu **circumstances**, przybierając zatem znaczenie *okoliczność*.
- ⁵ Jak podpowiada pisownia, **jurisdiction** to *jurysdykcja*, która w tym przypadku oznacza geograficzny zasięg stosowania poszczególnych systemów prawnych, np. polskiego, szwedzkiego, angielskiego, itp.
- ⁶ W odniesieniu do faktów i okoliczności czasownik **affect** znaczy *wpłynąć, mieć wpływ*. W zdecydowanej większości przypadków jest to wpływ negatywny.
- ⁷ Utworzony od przymiotnika **valid** termin **validity** oznacza *ważność* wskazanego w tekście postanowienia, dokumentu, itp., a więc fakt, iż pozostaje on w pełnej mocy prawnej.

- 8 Ponieważ czasownik **enforce** znaczy *wykonać* określone w tekście postanowienie umowy lub też innego dokumentu, utworzony od niego rzeczownik **enforceability** oznacza *wykonalność*.
- 9 Jak podpowiada angielska pisownia, rzeczownik **legality** znaczy *legalność*.
- 10 Termin **remainder** oznacza *pozostałą część* umowy, dokumentu, majątku, etc. Zgodnie z kontekstem cytowany fragment **the remained hereof** należy więc odczytać *pozostała część niniejszej umowy*.
- 11 Wyrażenie **offending term or provision** odnosi się do postanowień umowy, które ze wskazanych w tekście względów są niewykonalne, nieważne lub nielegalne. W języku polskim odpowiada mu zwrot *wadliwe postanowienie umowy*.

6.4. Binding effect

Klauzula ta potwierdza, że strony związane są postanowieniami umowy i wskazuje osoby uprawnione do korzystania z praw, które z niej wynikają. Przytoczoną powyżej nazwę **binding effect** należy zatem odczytać jako *moc wiążąca*. Ponieważ tekst omawianej klauzuli zazwyczaj mieści się w jednym krótkim zdaniu, często jest ona łączona z innymi postanowieniami w dłuższe jednostki redakcyjne. Nie ma to jednak wpływu na jej treść, zilustrowaną poniżej:

This Agreement shall be **binding**¹ upon and **inure**² to the benefit of the parties hereto and their respective successors³ and permitted assigns⁴.

- 1 Czasownik **bind** znaczy *wiązać*; często spotykany w tekstach prawnych imiesłów **binding** wyraża zatem takie samo znaczenie, jak polski przymiotnik *wiązący*. W połączeniu z przyimkiem **upon** używa się go natomiast do wskazania osób, które *wiąże* umowa.
- 2 Archaiczny czasownik **inure** oznacza to samo co bardziej współczesne wyrażenie **take effect**, czyli *wejść w życie*. Wyrażenie **inure for the benefit of** znaczy natomiast to samo co używany obecnie czasownik **vest**, czyli *nadać uprawnienia* osobom wskazanym po przyimku **of**, oraz *wejść w posiadanie uprawnienia* wskazanego w czytany tekście, *przejąć uprawnienie do*. Przytoczony fragment **this agreement shall be binding upon and inure for the benefit of** należy więc odczytać *niniejsza umowa wiąże i nadaje wskazane w niej uprawnienia*.
- 3 **Successor** to *następca prawny* czyli osoba, która przejmuje prawa i obowiązki swego poprzednika. Może to zatem być zarówno osoba fizyczna, jak i instytucja.

- ⁴ **Assigns** to osoby, na które przeniesiono prawa do wskazanego w tekście majątku. Znaczenie tego terminu obejmuje zarówno zwykłych *nabywców*, jak i *cesjonariuszy*, czyli osoby, na które przelano prawo do wierzytelności. **Permitted assigns** to zatem osoby, na które prawo pozwala przenieść prawa do majątku. Terminu tego używa się prawie wyłącznie w liczbie mnogiej. Aby wyraźnie wskazać, że chodzi o cesjonariusza stosuje się termin **assignee**.

6.5. Assignment

Ta krótka klauzula określa w jakim trybie i zakresie strony umowy mogą przenieść przysługujące im prawa na strony trzecie, czyli dokonać cesji swych praw na rzecz wybranych przez siebie cesjonariuszy. Występujący w tytule termin **assignment** należy zatem odczytać *cesja*. Ponieważ tekst omawianej klauzuli zazwyczaj mieści się w jednym zwięzłym zdaniu, często jest ona łączona z innymi postanowieniami w dłuższe jednostki redakcyjne. Nie ma to jednak wpływu na jej treść, zilustrowaną poniżej:

Neither Party may assign¹ either this Agreement or any of its rights², interests³, or obligations⁴ hereunder without the prior written approval⁵ of the other Party, which approval shall not be unreasonably withheld⁶.

- ¹ W omawianym postanowieniu czasownik **assign** przyjmuje znaczenie *przenieść prawa* wynikające ze wskazanej w tekście umowy, *dokonać cesji* praw wynikających z umowy, o której mowa.
- ² Terminem **right** ogólnie określa się poszczególne *prawa, uprawnienia* przysługujące wskazanej w tekście stronie.
- ³ Rzeczownik **interest** występuje w dwóch postaciach gramatycznych: policzalnej i niepoliczalnej. Jako rzeczownik niepoliczalny **interest** występuje wyłącznie w liczbie pojedynczej, przybierając omówione w poprzednich rozdziałach znaczenia *odsetki* oraz *interes prawny*. Jako rzeczownik policzalny **an interest** posiada natomiast liczbę mnogą i oznacza wyrażony ułamkiem lub procentem *udział* danej strony w danym przedsięwzięciu, zobowiązaniu, etc. Liczbę mnogą **interests** należy zatem odczytać *udziały*.
- ⁴ Termin **obligation** ogólnie oznacza *zobowiązanie*, nie wskazując na jego charakter. W zależności od kontekstu może to więc być zobowiązanie finansowe, prawne, moralne, itd.

- 5 Wyrażenie **prior written approval** oznacza to samo, co omawiane już wcześniej wyrażenie **prior written consent**, czyli *uprzednia zgoda na piśmie*.
- 6 W odniesieniu do udzielenia zgody czy wydania zezwolenia czasownik **withhold** znaczy *odmówić, wstrzymać*. Wyrażenie **not to be unreasonably withheld** zastrzega zatem, że podmiot, w którego gestii leży udzielenie zgody czy wydanie zezwolenia, nie odmówi wykonania tej czynności bez wskazania uzasadnionych powodów. Cytowany fragment **which approval shall not be unreasonably withheld** należy zatem odczytać *przy czym wydania takiej zgody nie można odmówić bez wskazania uzasadnionych powodów*.

6.6. No third party beneficiaries

Klauzula ta zwięźle ujmuje intencję umowy, stwierdzając, że jedynymi osobami uprawnionymi do korzystania z określonych w niej praw, w tym z prawa do jej wykonania, są zawierające ją strony. Przytoczony powyżej tytuł **no third party beneficiaries** stwierdza ten fakt w formie negatywnej, wskazując, że beneficjentem umowy nie jest żadna strona trzecia. Alternatywna nazwa tej klauzuli brzmi **third party rights**, a w języku polskim obu tytułom odpowiada zwrot *prawa stron trzecich*. Ponieważ tekst omawianej klauzuli jest bardzo krótki, często jest ona łączona z innymi postanowieniami w dłuższe jednostki redakcyjne. Nie ma to jednak wpływu na jej treść, przedstawioną poniżej:

The parties hereto do not intend¹ to grant directly, indirectly or by implication² or by any other means³ any third party beneficiary rights⁴ to any persons or entities⁵.

- 1 Powszechnie znany czasownik **intend** w języku prawnym służy do wyrażania celów lub intencji przyświecających osobom zawierającym umowę lub też dokonującym innych czynności prawnych. Wyrażenie **the parties hereto do not intend to...** należy więc odczytać *intencją stron niniejszej umowy nie jest...*
- 2 Wyrażenie **by implication** znaczy to samo, co polski zwrot *przez domniemanie*.
- 3 Wyrażenia **by any other means** zazwyczaj używa się jako ostatniego elementu wyliczenia sposobów wykonania wskazanej w zdaniu czynności. W języku polskim odpowiada mu zwrot *ani w żaden inny sposób*.
- 4 Umowa określa uprawnienia i obowiązki zawierających je stron. Każda z nich staje się zatem *osobą uprawnioną z tytułu umowy*, określaną po angielsku terminem **beneficiary**. Wyrażenie **beneficiary right** oznacza więc *uprawnienie z tytułu*

umowy, a zestawienie **third party beneficiary rights** – posiadanie takich uprawnień przez osoby niebędące jej stronami, czyli przez osoby trzecie. Cały zwrot **third party beneficiary rights** należy zatem odczytać uprawniając przysługujące z tytułu umowy stronom trzecim.

- 5 W zestawieniu **persons or entities** rzeczownik **persons** odnosi się do osób fizycznych lub prawnych, a rzeczownik **entities** do jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej. Całość wyrażenia należy zatem odczytać krótko *podmioty prawa*, lub też, w dłuższej wersji, *podmioty posiadające lub nieposiadające osobowość prawną*.

W nieco bardziej skondensowanej wersji klauzula ta przyjmuje brzmienie jak poniżej:

This Agreement is not intended¹ to be for the benefit of² and shall not be enforceable³ by any person or entity⁴ who or which is not a party hereto.

- 1 Użycie czasownika **intend** w stronie biernej nie ma wpływu na jego znaczenie i, tak jak powyżej, służy on do wyrażania celów lub intencji przyświecających osobom zawierającym umowę. Wyrażenie **this agreement is not intended** to należy więc odczytać *intencją niniejszej umowy nie jest*.
- 2 Wyrażenie **for the benefit of** zazwyczaj oznacza to samo, co polski zwrot *na rzecz*. W połączeniu z odpowiednią formą czasownika **to be** przybiera on natomiast takie samo znaczenie, jak omówione powyżej wyrażenie **inure for the benefit of**, a więc *nadawać uprawnienia, nadawać prawa* osobie wskazanej po przyimku **of**. W cytowanym fragmencie osoba ta wskazana jest nieco dalej w zdaniu, ponieważ odnosi się jednocześnie do dwóch jego fragmentów: omawianego zwrotu **for the benefit of** i występującego po nim przymiotnika **enforceable**.
- 3 W odniesieniu do umowy przymiotnik **enforceable** *znaczy* *móc wykonać, wykonalny*.
- 4 Zestawienie **person or entity** wyraża w liczbie pojedynczej dokładnie to samo, co omówione powyżej złożenie **persons or entities** w liczbie mnogiej. Termin **person** odnosi się w nim do osoby fizycznej lub prawnej, a termin **entity** do jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej. Całość wyrażenia należy zatem odczytać krótko *podmiot prawa*, lub też, w dłuższej wersji, *podmiot posiadający lub nieposiadający osobowość prawną*. Różnicę tę w języku angielskim bardzo dobitnie podkreśla zestawienie zaimków **who or which**, w którym **who** odnosi się do osób, a **which** do jednostek organizacyjnych w świetle prawa niebędących osobami. Przytoczony fragment **to be for the benefit of and shall not be enforceable by any person or entity who or which is not a party hereto** należy zatem odczytać *nadanie uprawnień, w tym prawa do wykonania niniejszej umowy, jakimkolwiek podmiotom, które nie są jej stronami*.

6.7. No partnership

Klauzula ta stwierdza, że intencją stron nie jest ustanowienie pomiędzy sobą jakichkolwiek bliższych związków niż wymaga tego prawo handlowe do należytego wykonania umowy zawartej na warunkach rynkowych. Wbrew przytoczonej powyżej nazwie **no partnership**, klauzula ta nie ogranicza się zatem tylko do oświadczenia, że strony umowy nie zawiązują spółki osobowej, ale ogólniej stwierdza ich niezależność od siebie jako podmiotów prawa. Tytuł ten należy zatem odczytać *niezależność stron*. W typowym brzmieniu klauzula ta przyjmuje kształt przedstawiony poniżej:

Nothing¹ in this Agreement creates² or shall be deemed to have created a partnership³ or a contract of employment⁴ or an agency agreement⁵ between the Parties.

- ¹ Jak powszechnie wiadomo, **nothing** znaczy *nic*. W odniesieniu do umowy rzeczownik ten przyjmuje natomiast znaczenie *żadne z postanowień*.
- ² Czasownik **create** znaczy *tworzyć, stanowić, ustanawiać* i w języku prawnym często występuje zamiennie z czasownikiem **constitute**. Użycie bezokolicznika z operatorem **have** w wyrażeniu **shall be deemed to have created** wynika natomiast z chronologii wydarzeń. Czynność opisana czasownikiem **create** jest bowiem w tym przypadku przedstawiona jako wcześniejsza od czynności opisanej czasownikami **shall deem**. Zgodnie z logiką najpierw musi bowiem nastąpić jakieś wydarzenie, a dopiero później można je zinterpretować. Całość **nothing in this agreement creates or shall be deemed to have created...** należy więc odczytać *żadne z postanowień niniejszej umowy ani nie ustanawia, ani nie zostanie uznane za ustanawiające...*
- ³ Jak już wspomniano w rozdziale trzecim, termin **partnership** oznacza *spółkę osobową*, czyli spółkę nieposiadającą odrębnej osobowości prawnej.
- ⁴ **Contract of employment** to *umowa o pracę*.
- ⁵ Termin **agent** oznacza *przedstawiciela*, **agency** jego funkcję, a więc *przedstawicielstwo*, a **agency agreement** *umowę przedstawicielstwa*, czyli umowę, w której jedna ze stron zobowiązuje się do występowania jako przedstawiciel swego mocodawcy.

Klauzula ta występuje również w wersji posługującej się nieco inną terminologią:

Nothing contained herein¹, nor any actions² of the parties hereto shall be deemed or construed to constitute³ the relationship⁴ of principal⁵ and agent, partnership or joint venture⁶.

- 1 Wyrażenie **nothing contained herein** oznacza dokładnie to samo, co użyty w poprzednim przykładzie zwrot **nothing in this agreement**, a więc *żadne z postanowień niniejszej umowy*.
- 2 W tekstach, które nie dotyczą spraw sądowych rzeczownik **action** występuje w języku prawnym w swym podstawowym znaczeniu *działanie*.
- 3 Jak już wskazano powyżej, czasownik **constitute** znaczy *tworzyć, stanowić, ustanawiać* i w języku prawnym występuje zamiennie z czasownikiem **create**.
- 4 W języku prawnym rzeczownik **relationship** występuje w znaczeniu *stosunek prawny* pomiędzy wskazanymi w tekście osobami, spółkami, itp.
- 5 W zależności od kontekstu **principal** to *mocodawca* swego przedstawiciela lub *zleceniodawca*. Cytowany fragment **constitute the relationship of principal and agent** należy zatem odczytać *ustanawia stosunek mocodawcy i przedstawiciela*.
- 6 Termin **joint venture** najczęściej występuje w znaczeniu *spółka z udziałem kapitału zagranicznego*. Należy wszakże pamiętać, że w terminologii amerykańskiej terminem tym określa się również wspólne działanie osób, które formalnie nie zawiązały spółki, ale władze skarbowe uznają, że de facto miało to miejsce i opodatkowują je jak współników spółki osobowej. W takim przypadku, najczęściej występującym właśnie w omawianej klauzuli, termin ten należy odczytać *dorozumiana spółka osobowa*.

6.8. Survival

Klauzula ta wskazuje warunki umowy, które pozostaną wiążące dla stron po jej rozwiązaniu. Występujący w tytule termin **survival** w odniesieniu do postanowień umowy oznacza bowiem *zachowanie mocy prawnej*. Tekst tego postanowienia często włączany jest do występujących we wcześniejszych partiach umowy artykułów definiujących czas trwania oraz tryb i skutki jej wypowiedzenia, jak zostało to zilustrowane w rozdziale piątym powyżej. W takim przypadku postanowienie to oczywiście nie występuje ponownie w obecnie omawianej części umowy.

Jeżeli natomiast nie zostało ono zamieszczone wcześniej i pojawia się wśród postanowień końcowych, zazwyczaj przyjmuje ono brzmienie zilustrowane poniżej:

Upon termination¹ of this Agreement, the Parties will be released from² their respective³ obligations hereunder, with the exception of the provisions of section⁴ 5(3)(b) and section 5(3) for purposes of⁵ Section 6.8, which shall survive⁶ for a period of five years after the termination of this Agreement.

- 1 Archaicznego przyminka **upon** używa się zazwyczaj do określenia położenia wskazanych w tekście przedmiotów. Jeżeli występujące po tym przyminku rzeczowniki nie odnoszą się jednak do rzeczy, ale do wydarzeń (jak w cytowanym przykładzie, gdzie jest to **termination**, czyli *wypowiedzenie umowy*), to tekst wskazuje na równoczesność takich wydarzeń z okolicznościami przedstawionymi w pozostałej części zdania oraz zachodzący między nimi związek przyczynowo-skutkowy. Przytoczony fragment **upon termination** należy więc odczytać z *chwilą wypowiedzenia, w momencie wypowiedzenia, równocześnie z wypowiedzeniem*.
- 2 Czasownik **release** znaczy *zwolnić* z wykonania obowiązku, zobowiązania, etc., wskazanego po przyminku **from**.
- 3 Przymiotnika **respective** używa się, aby wskazać, że pojęcia oznaczane przez następujący po nim rzeczownik, należy rozdzielnie odnieść do każdej ze stron umowy. Przytoczony fragment **the parties will be released from their respective obligations** należy więc odczytać *każda ze stron zostanie zwolniona ze swych zobowiązań*.
- 4 Jak wskazano w rozdziale drugim (2.3.) w obszernych tekstach umów termin **section** najczęściej przyjmuje znaczenie *paragraf*.
- 5 Wyrażenie **for purposes of** wskazuje na cel wykonania określonej w zdaniu czynności. W języku polskim odpowiada mu więc zwrot *na potrzeby*.
- 6 W odniesieniu do postanowień umowy czasownik **survive** przybiera znaczenie *zachować moc prawną, pozostać w mocy*.

Klauzula ta występuje również w wersji negatywnej oznaczanej nazwą **no survival**, czyli *wygaśnięcie mocy prawnej*. Na przykład:

None of¹ the representations and warranties² in this Agreement or in any instrument³ delivered pursuant to this Agreement shall survive the termination hereof.

- 1 Wyrażenie **none of** wyraża takie samo znaczenie, jak polski zwrot *żaden z*.
- 2 Jak objaśniono w rozdziale piątym, **representations and warranties** to *oświadczenia stron* umowy.

- ³ W języku prawnym rzeczownika **instrument** często używa się jako synonimu słowa **document**.

6.9. Force majeure

Pod francusko brzmiącym tytułem **force majeure** występuje klauzula *sily wyzszej*, która zwalnia strony umowy od odpowiedzialności za zdarzenia prawne, na które nie mają one wpływu. Na przykład:

Watkins, plc. shall in no event¹ be responsible for any delay or failure in performance² resulting directly or indirectly because of circumstances beyond its reasonable control³.

- ¹ Wyrażenie **in no event** oznacza to samo, co polski zwrot *w żadnym przypadku*.
- ² Jak już wspomniano w poprzednich rozdziałach, w języku prawnym rzeczownika **failure** używa się do tworzenia przeczeń. Cytowany fragment **failure in performance** należy więc odczytać *niewykonanie*.
- ³ W odniesieniu do okoliczności rzeczownik **control** oznacza *panowanie* nad przebiegiem zdarzeń, *wpływ* na przebieg zdarzeń, *kontrolę* nad przebiegiem zdarzeń. W takim kontekście wyrażenie **reasonable control** należy więc odczytać *świadoma kontrola*, *świadomy wpływ*, *świadome panowanie*, a cytowany fragment **circumstances beyond its reasonable control** to po polsku *okoliczności znajdujące się poza jego świadomą kontrolą, wpływem, etc.*

Klauzula ta często przyjmuje jednak dłuższą formę wyliczającą poszczególne rodzaje okoliczności pozostających poza świadomym wpływem stron umowy. Na przykład:

To the extent¹ BD's performance of any service in connection with the Agreement is prevented², hindered³, delayed or otherwise made impracticable⁴ by reason of⁵ an act of God⁶, war, civil commotion⁷, industrial action⁸, electrical, mechanical, communications or computer failure⁹ or any other cause beyond BD's control and that may not be overcome¹⁰ by reasonable diligence¹¹ and without unusual expense¹², BD shall be excused from¹³ such performance and shall not be liable for any loss or any damage attributable to¹⁴ such failure of or delay in performance.

- 1 Wyrażenie **to the extent** oznacza to samo, co polski zwrot *w zakresie w jakim*.
- 2 W języku prawnym czasownik **prevent** występuje w znaczeniu *uniemożliwić*.
- 3 Czasownik **hinder** znaczy *utrudnić*.
- 4 W odniesieniu do przewidzianych umową czynności przymiotnik **impracticable** przyjmuje znaczenie *niewykonalny, niemożliwy do zrealizowania*. Dotyczący wykonania umowy fragment **is prevented, hindered, delayed or otherwise made impracticable** należy więc odczytać *jest uniemożliwione, utrudnione, opóźnione lub w jakikolwiek inny sposób niemożliwe do zrealizowania*.
- 5 Wyrażenie **by reason of** jest ulubionym przez prawników synonimem powszechnie znanego zwrotu **because of**.
- 6 Terminem **act of God** określa się wydarzenia spowodowane wyłącznie siłami przyrody, bez udziału człowieka. W języku polskim odpowiada mu zwrot *działanie żywiołów* oraz bardziej naukowo brzmiący termin *zdarzenie losowe*. Przytoczony fragment **by reason of an act of God** należy więc odczytać z powodu działania żywiołów, z powodu zdarzeń losowych.
- 7 Wyrażenie **civil commotion** ogólnie oznacza *niepokoje społeczne, rozruchy, zamieszki wewnątrz kraju*.
- 8 **Industrial action** to *akcja protestacyjna* w zakładzie pracy, czyli *strajk*. Termin ten występuje zamiennie z ogólniejszym zwrotem **labour dispute**, którego polskim odpowiednikiem jest *spór zbiorowy* pomiędzy pracownikami a pracodawcami.
- 9 W odniesieniu do maszyn, urządzeń i procesów technologicznych rzeczownik **failure** oznacza awarię. Przytoczony fragment **electrical, mechanical, communications or computer failure** należy więc odczytać *awaria elektryczna, mechaniczna, telekomunikacyjna lub komputerowa*.
- 10 W zdaniach dotyczących żywiołów, awarii, etc. czasownik **overcome** przyjmuje znaczenie *opanować*.
- 11 W języku prawnym rzeczownik **diligence** występuje w znaczeniu *staranność*, jako stosunkowo rzadko spotykany synonim często używanego terminu *care*. Wyrażenie **reasonable diligence** znaczy natomiast to samo, co **reasonable care, due care** oraz **ordinary care**, czyli *należyta staranność*. Przytoczony fragment **that may not be overcome by reasonable diligence** należy zatem odczytać *których nie można opanować pomimo zachowania należytej staranności*.
- 12 W odniesieniu do kosztów przymiotnik **unusual** oznacza, że są one *nieuzasadnione*, ponieważ wykraczają poza przedmiot umowy. **Unusual expense** to zatem *nieuzasadnione koszty, nieuzasadnione wydatki*.

- ¹³ Wyrażenie *excuse from* w języku prawnym występuje w takim samym znaczeniu, jak zwrot *release from*, a więc *zwolnić z wykonania* wskazanego w teście zobowiązania.
- ¹⁴ Przymiotnika *attributable* używa się z przyimkiem *to* do wskazania na potencjalne źródło okoliczności wskazanych w pozostałej części zdania. W języku polskim odpowiadają mu więc zwroty *powiązany z*, *związany z*.

6.10. Governing law

Klauzula ta wskazuje prawo, jakie strony przyjęły za nadrzędne w stosunku do zawartej przez siebie umowy, czyli prawo stanowiące podstawę wykładni jej postanowień. W języku angielskim funkcjonują aż trzy równorzędne nazwy tej klauzuli: przytoczone powyżej **governing law** oraz **applicable law** i **choice of law**. W języku polskim odpowiadają im dwa stosowane zamiennie terminy *prawo właściwe* i *prawo nadrzędne*. W najkrótszej i najprostszej wersji klauzula ta przyjmuje brzmienie zilustrowane poniżej:

This Agreement shall be governed¹ by and construed² in accordance with the laws of the State of New York applicable to³ contracts made⁴ and to be performed⁵ within⁶ the State of New York and without regard to⁷ the conflicts of law principles⁸ thereof.

- ¹ Czasownika *govern* powszechnie używa się do wskazania prawa nadrzędnego w stosunku do czytanej umowy, czyli prawa właściwego dla prawidłowej wykładni jej postanowień.
- ² W tekstach prawnych czasownik **construe** występuje w znaczeniu *przygotowywać i stosować wykładnię*. Przytoczony fragment **this Agreement shall be governed by and construed in accordance with the laws of the State of New York** należy zatem odczytać *prawem właściwym dla wykładni niniejszej umowy jest prawo stanu Nowy Jork*.
- ³ W odniesieniu do przepisów prawa wyrażenie **applicable to** znaczy *mający zastosowanie do* dziedziny wskazanej po przyimku *to*. W cytowanym przypadku są nią umowy.
- ⁴ Jak już wspomniano w rozdziale trzecim, w języku prawnym imiesłowu **made** używa się w takim samym znaczeniu, jak polskiego przymiotnika *zawarty*.
- ⁵ Dostyc rzadko spotykany bezokolicznik strony biernej służy do wskazania celu wyrażonej nim czynności. Przytoczony fragment **contracts made and to be performed in** należy więc odczytać *umowy zawarte z zamiarem wykonania ich w*.

- 6 W języku prawnym powszechnie znany przyimek **within** występuje w znaczeniu *na terytorium*.
- 7 Wyrażenie **without regard to** znaczy to samo, co polskie zwroty *bez względu na, nie biorąc pod uwagę, nie uwzględniając*.
- 8 Termin **conflict of laws** oznacza *prawo kolizyjne*, czyli przyjęte w danym kraju lub stanie USA uregulowania decydujące o wyborze prawa, na podstawie którego rozstrzygane są spory pomiędzy podmiotami pochodzącymi z różnych krajów czy stanów. Wyrażenie **conflict of law principles** oznacza natomiast *normy prawa kolizyjnego*. W nieco prostszej, choć rzadziej spotykanej wersji wyrażenie to brzmi **principles of conflict of laws**. Przytoczony fragment **without regard to the conflicts of law principles thereof** należy zatem odczytać *nie uwzględniając przyjętych w nim norm prawa kolizyjnego*.

Te same treści bywają również wyrażane za pomocą nieco odmiennej terminologii. Na przykład:

This Agreement has been prepared¹, is being executed² and delivered, and is intended to be performed in the Republic of Poland, and the laws of such state and the applicable substantive law³ of the European Union shall govern the validity, construction⁴, enforcement⁵ and interpretation of this Agreement.

- 1 W odniesieniu do tekstu umowy powszechnie znanego słowa **prepare** używa się w takim samym znaczeniu, jak polskiego czasownika *sporządzić*. Cytowany fragment **this agreement has been prepared** należy więc odczytać *niniejszą umowę sporządzono*.
- 2 Należy pamiętać, że w języku prawnym czasownik **execute** znaczy *podpisać*, a znaczenie równoważne polskiemu czasownikowi *wykonać* wyraża użyte w dalszej części zdania słowo **perform**. Przytoczony fragment **is being executed and delivered** odnosi się więc do czynności związanych z podpisaniem umowy i należy go odczytać *jest podpisywana i doręczana*.
- 3 Termin **substantive law** oznacza *prawo materialne*, czyli prawo bezpośrednio regulujące stosunki pomiędzy stronami, w odróżnieniu od *prawa postępowania*, które kodyfikuje sposób stosowania prawa materialnego.
- 4 W języku prawnym rzeczownik **construction** oznacza *przygotowanie i stosowanie wykładni* wskazanego w tekście przepisu, postanowienia, etc. Zakres znaczeniowy tego terminu jest zatem szerszy niż w przypadku powszechnie znanego słowa **interpretation**, które również może oznaczać *wykładnię*, ale nie jej stosowanie. Ze względu na tę niewielką różnicę terminy te mogą występować obok siebie, jak w cytowanym powyżej fragmencie. **Interpretation** oznacza

wtedy *wykładnię* wzmiankowanych w tekście postanowień, a **construction** – jej stosowanie.

- ⁵ W odniesieniu do umowy termin **enforcement** oznacza *wykonanie*.

6.11. Jurisdiction

W klauzuli tej strony wskazują sąd właściwy do rozstrzygania sporów, jakie mogą między nimi wyniknąć. W języku angielskim postanowienie to występuje pod dwiema nazwami: **jurisdiction**, jak wskazano powyżej, oraz **consent to jurisdiction**. Dosłownie znaczą one *jurysdykcja* i *zgoda na jurysdykcję*, ale ze względu na treść postanowienia obu odpowiada również polski termin *sąd właściwy*.

The Customer hereby irrevocably¹ submits² to the jurisdiction of any³ New York⁴ state or federal court⁵ sitting⁶ in New York City over⁷ any action or proceeding⁸ arising out of⁹ or relating to¹⁰ this agreement and irrevocably agrees that all claims in respect of such action or proceeding may be heard¹¹ or determined¹² in such New York court.

- ¹ Przysłówek **irrevocably** znaczy *nieodwołalnie*.
- ² W odniesieniu do kompetencji sądów czasownik **submit** przyjmuje znaczenie *poddać się jurysdykcji sądu wskazanego w tekście, uznać za właściwy sąd określony w dalszej części zdania*.
- ³ Użycie **any** przed wskazaniem typu instytucji lub rzeczy oznacza pozostawienie uprawnionej stronie umowy wolnego wyboru w określeniu, która z instytucji bądź rzeczy tego typu jest właściwa. W języku polskim takiemu znaczeniu **any** odpowiadają zaimki nieokreślone *którykolwiek, jakikolwiek* oraz przymiotnik *dowolny*.
- ⁴ Zamieszczenie nazwy miasta, hrabstwa czy stanu przed określeniem sądu oznacza, że jest on właściwy do rozpatrywania spraw dotyczących wskazanego przez nazwę terytorium. Występujący w cytowanym przykładzie fragment *New York... court* należy zatem odczytać *sąd właściwy dla Nowego Jorku*.
- ⁵ W USA funkcjonują dwa rozdzielne systemy sądownicze. Sądy federalne, czyli **federal courts**, orzekające na podstawie prawa wspólnego dla całego kraju w zakresie spraw określonych w konstytucji, oraz sądy stanowe, czyli **state courts**, orzekające we wszystkich innych sprawach na podstawie prawa obo-

wiążującego w danym stanie. Cytowany fragment *any New York state or federal court* należy więc odczytać *dowolny sąd stanowy lub federalny właściwy dla Nowego Jorku*.

- 6 W języku prawnym powszechnie znanego czasownika *sit* używa się do ogólnego określenia działalności wskazanego w tekście organu władzy. W odniesieniu do parlamentu, komisji czy komitetu przyjmuje on zatem znaczenie *obradować*, a w odniesieniu do sądu *orzekać*. Przytoczony fragment *any state or federal court sitting in New York City* należy więc odczytać *dowolny sąd stanowy lub federalny orzekający w mieście Nowy Jork*. Użycie określenia miasto jest niezbędne dla zachowania precyzji, ponieważ *New York* jest również nazwą stanu i hrabstwa.
- 7 W odniesieniu do właściwości sądu przyimek *over* przybiera znaczenie *w zakresie*. Cytowany fragment *over any action or proceeding* należy więc odczytać *w zakresie dowolnej sprawy lub postępowania*.
- 8 Termin *proceeding* oznacza *postępowanie* sądowe i, jak wspomiano w poprzednich rozdziałach, z reguły występuje w liczbie mnogiej *proceedings*. W cytowanym przykładzie użyto liczby pojedynczej wyłącznie ze względu na analogię z sąsiadującym terminem, również użytym w liczbie pojedynczej.
- 9 Wyrażenia *arising out of* używa się do wskazania bezpośredniego związku z faktami lub okolicznościami wymienionymi w pozostałej części zdania. W języku polskim odpowiadają mu zwroty *bezpośrednio wynikający z*, *bezpośrednio powiązany z*.
- 10 Wyrażenia *relating to* używa się do wskazania pośredniego związku z faktami bądź okolicznościami wymienionymi w pozostałej części zdania. W języku polskim odpowiadają mu zwroty *pośrednio wynikający z*, *pośrednio powiązany z*. Zestawienie *arising out of or related to* należy zatem odczytać *bezpośrednio lub pośrednio wynikający z*, *bezpośrednio lub pośrednio związany z*.
- 11 W odniesieniu do działalności sądów powszechnie znany czasownik *hear* przyjmuje znaczenie *rozpatrzeć*.
- 12 W zdaniach dotyczących spraw i postępowań toczących się przed sądem czasownik *determine* występuje w znaczeniu *rozstrzygnąć*. Odpowiadającym mu rzeczownikiem jest *determination*, czyli *rozstrzygnięcie*.

W krótszych umowach omawiane postanowienie nie jest wydzielane w odrębną jednostkę redakcyjną i stanowi końcową część omówionego powyżej zapisu określającego prawo właściwe dla wykładni umowy. Na przykład:

The construction, validity and performance of this Agreement shall be governed in all respects by the laws of England. The parties hereby submit to the jurisdiction of the High Court of Justice¹ in London and shall not attempt² to defeat³ or deny⁴ such jurisdiction by motion⁵ or other request⁶ for leave⁷ from such court. Stalpol S.A. shall name for that purpose an agent⁸ for the service⁹ of process¹⁰ domiciled¹¹ in England and Wales¹².

- 1 High Court of Justice to Wysoki Trybunał Sprawiedliwości, czyli działający w sześciu okręgach Anglii i Walii sąd rozpatrujący sprawy cywilne, w których wartość sporu przekracza 5000 funtów szterlingów. Sprawami cywilnymi o mniejszej wartości sporu zajmuje się **county court**, który wbrew nazwie zazwyczaj nie obejmuje swą jurysdykcją terytorium całego hrabstwa, ale tylko wydzielony z niego rejon. W Anglii i Walii działa bowiem aż 270 takich sądów, w związku z czym jego funkcji najbardziej odpowiada polskie określenie *cywilny sąd rejonowy*. Sprawy karne rozpatruje natomiast **crown court**, czyli *sąd koronny*.
- 2 Czasownik **attempt** znaczy *podjąć próbę, przedsięwziąć starania* mające na celu uzyskanie efektu wskazanego w pozostałej części zdania.
- 3 W odniesieniu do procedur sądowych czasownik **defeat** przybiera znaczenie *unieważnić*.
- 4 W języku prawnym czasownik **deny** występuje w znaczeniu *oddalić wniosek, podważyć dowód, włościwość sądu, etc.*
- 5 W terminologii sądowej **motion** oznacza pisemny lub ustny *wniosek* złożony przez strony postępowania. Wyrażenie **by motion** należy zatem odczytać *za pomocą wniosku*.
- 6 W zdaniach dotyczących procedury sądowej wyrażenie **other request** przybiera znaczenie *inne pismo procesowe*.
- 7 Powszechnie znane słowo **leave** w języku prawnym często występuje jako rzeczownik znaczący *zezwolenie, zgoda na zwolnienie* z obowiązku ciążącego na wskazanej w tekście stronie postępowania. Cytowany fragment **leave from such court** należy więc odczytać *zgoda na zwolnienie z jurysdykcji tego sądu*.
- 8 Termin **agent** oznacza *przedstawiciela*, który z mocy prawa lub udzielonego mu pełnomocnictwa może występować w imieniu wskazanych w tekście osób fizycznych i prawnych.
- 9 W języku prawnym powszechnie znany czasownik **serve** występuje w znaczeniu *doręczyć pismo procesowe*, a utworzony od niego rzeczownik **service** w znaczeniu *doręczenie*.

- 10 Angielski termin **process** ogólnie oznacza *pisma procesowe*. W tym znaczeniu rzeczownik ten jest niepoliczalny i nie występuje w liczbie mnogiej. Wyrażenie **agent for the service of process** odnosi się zatem do pełnomocnika strony, któremu doręczane są pisma procesowe, czyli krócej mówiąc, *pełnomocnika do odbioru pism procesowych*.
- 11 Rzeczownik **domicile** oznacza *stałe miejsce zamieszkania*, a imiesłów **domiciled** *zamieszkały na stałe*. W krajach anglojęzycznych nieznaną jest procedura meldowania, określenie miejsca stałego zamieszkania opiera się zatem na liczbie dni, jakie osoba przebywa w danym miejscu.
- 12 **England and Wales** czyli Anglia i Walia często wymieniane są razem, ponieważ na podstawie Aktów o Unii z lat 1536–1543 obowiązuje w nich to samo prawo. Szkocja i Irlandia Północna zostały natomiast włączone do Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej na innych zasadach i zachowały odrębne systemy prawne. W Wielkiej Brytanii nie istnieje zatem termin, który obejmowałby prawo obowiązujące na terytorium całego państwa w taki sposób, jak w Polsce jest to prawo polskie.

6.12. Arbitration

W postanowieniu tym strony uzgadniają, że organem właściwym dla rozstrzygnięcia powstałych pomiędzy nimi sporów nie jest sąd powszechny, ale wskazany przez nie panel arbitrów, w terminologii polskiej zwany sądem arbitrażowym. Przytoczony powyżej tytuł **arbitration** należy zatem odczytać *arbitraż*. Strony często decydują się na taki tryb rozstrzygnięcia sporów, ponieważ prowadzone przez ekspertów w danej dziedzinie postępowanie arbitrażowe jest szybsze i tańsze od postępowania sądowego, choć nie ma mocy wiążącej i jego wynik wymaga zatwierdzenia przez sąd powszechny. Należy wszakże pamiętać, że w przeciwieństwie do języka polskiego, w angielskim języku prawnym w odniesieniu do panelu arbitrów nigdy nie używa się słowa **court**, czyli sąd, a wyniku jego postępowania nie określa się terminem **judgment**, czyli wyrok.

All disputes¹ arising out of or in connection with² this Agreement shall be finally³ settled⁴ under⁵ Rules of Arbitration of the International Chamber of Commerce⁶, Paris by three arbitrators⁷. Judgment upon the award⁸ rendered⁹ by the arbitrators may be entered¹⁰ in any court having jurisdiction¹¹.

- 1 Termin **dispute** oznacza *spór*. W takim samym znaczeniu występuje również rzeczownik **controversy**.
- 2 Zestawienia **arising out of or in connection with** używa się w takim samym znaczeniu, jak omówionego powyżej wyrażenia **arising out of or related to**. W języku polskim odpowiadają mu zatem zwroty *bezpośrednio lub pośrednio wynikający z, bezpośrednio lub pośrednio związany z*.
- 3 W odniesieniu do postępowania arbitrażowego przysłówek **finally** oznacza, że jest ono ostateczne i strony nie mogą odwołać się od niego do jakiegokolwiek innej instancji. W języku polskim odpowiada mu więc przysłówek *ostatecznie*.
- 4 W języku prawnym czasownika **settle** używa się w znaczeniu *rozstrzygnąć spór*.
- 5 Występując przed określeniem reguł postępowania wskazanego w tekście organu przyimek **under** przybiera znaczenie *na podstawie, zgodnie z*.
- 6 **International Chamber of Commerce to Międzynarodowa Izba Handlowa** z siedzibą wskazaną po przecinku. W cytowanym przykładzie jest to Paryż.
- 7 Termin **arbitrator** oznacza *arbitra prowadzącego postępowanie arbitrażowe, czyli arbitration*.
- 8 Rzeczownik **award** oznacza końcową decyzję podjętą w ramach postępowania arbitrażowego, w języku polskim określaną mianem *wyroku sądu arbitrażowego*.
- 9 W języku prawnym czasownika **render** używa się w znaczeniu *podjąć decyzję kończącą postępowanie arbitrażowe, wydać wyrok sądu arbitrażowego*. Występuje on zatem zwykle w parze z rzeczownikiem **award**.
- 10 W języku prawnym czasownika **enter** używa się w znaczeniu *wydać wyrok sądu powszechnego*. Z reguły występuje on więc w parze z rzeczownikiem **judgment**. Przytoczony fragment **judgment upon the award rendered by the arbitrators may be entered** należy więc odczytać *wyrok na podstawie decyzji podjętej przez arbitrow może zostać wydany*.
- 11 W odniesieniu do sądu wyrażenia **having jurisdiction** używa się w takim samym znaczeniu, jak polskiego przymiotnika *właściwy*. Cytowany fragment **any court having jurisdiction** należy więc odczytać *każdy właściwy sąd*.

6.13. Waiver of jury trial

W klauzuli tej strony zrzekają się charakterystycznego dla **common law** prawa do procesu przed ławą przysięgłych. Oprócz przytoczonej powyżej nazwy **waiver of jury trial** postanowienie to występuje również pod tytułem **waiver of trial by jury**, ale nie ma to żadnego wpływu na jego

treść, jest to bowiem tylko inny wariant gramatyczny tego samego wyrażenia. W języku polskim obu nazwom odpowiada wyrażenie *odstąpienie od prawa do procesu przed ławą przysięgłych*.

The Parties hereby irrevocably waive all right to trial¹ by jury² in any action, proceeding or counterclaim³ (whether based on contract⁴, tort⁵ or otherwise) arising out of or relating to this Agreement.

- ¹ W języku prawnym rzeczownik *trial* oznacza *proces* przed sądem.
- ² *Jury to ława przysięgłych*, czyli grupa 12 obywateli zaprzysiężonych przez sąd w celu orzeknięcia o winie oskarżonego lub pozwanego. Każdy z członków ławy to *sędzia przysięgły*, czyli *juror*, wybrany losowo spośród osób znajdujących się na listach wyborców z wyłączeniem prawników, duchownych, posłów, osób pozbawionych wolności i chorych psychicznie. Obradami ławy określanymi angielskim terminem *deliberations* kieruje *foreman*, czyli *przewodniczący*, który odczytuje również przed sądem jej *decyzję*, czyli *verdict*.
- ³ Termin *counterclaim* oznacza *powództwo wzajemne*, czyli *pozew* wniesiony przez pozwanego przeciwko powodowi w odpowiedzi na wystąpienie powoda z pozwem przeciwko pozwanemu.
- ⁴ Rzeczownik *contract* występuje w dwóch postaciach gramatycznych: policzalnej i niepoliczalnej. Jako rzeczownik policzalny *a contract* posiada liczbę mnogą i czasami występuje zamiennie z terminem *agreement* w znaczeniu *umowa*. Jako czasownik niepoliczalny *contract* występuje wyłącznie w liczbie pojedynczej, przybierając znaczenie *prawo umów, prawo zobowiązań umownych*.
- ⁵ Termin *tort* oznacza *delikt*, czyli *czyn niedozwolony w prawie cywilnym*. W znaczeniu tym jest to rzeczownik policzalny często występujący w liczbie mnogiej. Jako rzeczownik niepoliczalny, posiadający jedynie formę liczby pojedynczej, termin *tort* przybiera znaczenie *prawo deliktów*. Jak wskazano w rozdziale trzecim, przytoczony fragment *whether based on contract, tort or otherwise* należy zatem odczytać *niezależnie od tego, czy podstawą jest prawo umów, prawo deliktów czy też inna gałąź prawa*.

6.14. Notices

Klauzula ta określa tryb prowadzenia korespondencji pomiędzy stronami umowy. Rzeczownik *notice*, tradycyjnie używany w liczbie mnogiej jako nazwa omawianego postanowienia, dosłownie oznacza *powiadomienie*. Występując w roli przytoczonego powyżej tytułu przybiera on jednak

szersze znaczenie *korrespondencja*. Po omówionej poniżej jednostce redakcyjnej tekstu umowy następuje przedstawienie adresów korespondencyjnych jej stron.

All notices, requests¹, reminders² and other communications³ between the Parties shall be in writing⁴ and shall be deemed given⁵ if delivered personally⁶ or by overnight courier service⁷, or by facsimile transmission⁸ or 2 days after mailing by registered or certified mail⁹, return receipt¹⁰ requested, to a Party at its address set forth below, or to such other address as a Party may designate at a later time, as follows:

- 1 Powszechnie znany rzeczownik **request** w języku prawnym oznacza sformułowane na piśmie *wezwanie*.
- 2 Termin **reminder** oznacza *upomnienie, ponaglenie* przesłane w związku z niewykonaniem zobowiązania w wymaganym terminie.
- 3 Występujący zazwyczaj w liczbie mnogiej termin **communications** ogólnie oznacza *korrespondencje*, bez wskazywania na jej charakter czy sposób przesyłania.
- 4 Jak łatwo można się domyślić, wyrażenie **in writing** znaczy *na piśmie, pisemnie*. Cytowany fragment **shall be in writing** należy zatem odczytać *prowadzona jest na piśmie*. W takim samym znaczeniu używa się także samego imiesłowu **written**. Wyrażenie **shall be written** również należy więc odczytać *prowadzona jest na piśmie*.
- 5 W odniesieniu do korespondencji czasownik **give** przybiera znaczenie *prześłać, doręczyć*. Przytoczony fragment **shall be deemed given** należy więc odczytać *uznana jest za doręczoną*.
- 6 W postanowieniach dotyczących korespondencji czasownik **deliver** zachowuje w języku prawnym swe podstawowe znaczenie *doręczyć*. Cytowany fragment **if delivered personally** należy więc odczytać *w przypadku doręczenia osobistego, jeżeli doręczona jest osobiście*.
- 7 Termin **courier service** oznacza *pocztę kurierską*. Ponieważ powszechnie znane słowo **night** znaczy nie tylko *noc*, ale i *dość*, wyrażenie **by overnight courier service** należy odczytać *pocztą kurierską w ciągu 24 godzin*.
- 8 **Facsimile machine** to pierwotna nazwa urządzenia, od której powstał powszechnie używany skrót *fax*. Skomplikowane brzmiące wyrażenie **by facsimile transmission** oznacza zatem to samo, co *faxem*.
- 9 **Registered mail** i **certified mail** to używane w USA nazwy dwóch zbliżonych do siebie usług pocztowych, odpowiadających polskiej *przesyłce poleconej*. Cer-

tified mail służy zazwyczaj do przesyłania dokumentów, a registered mail przedmiotów wartościowych, ale, tak jak w Polsce, w obu przypadkach doręczenie przesyłki wymaga potwierdzenia odbioru. W angielszczyźnie brytyjskiej w znaczeniu tym używa się terminu registered letter.

- ¹⁰ Wyrażenie **return receipt** oznacza *potwierdzenie odbioru* przesyłki poleconej. Przytoczony fragment **return receipt requested** należy więc odczytać za *pobra- niem potwierdzenia odbioru*.

W nieco dłuższej i bardziej szczegółowej wersji postanowienie to brzmi również przystępnie:

All notices and other communications to any party hereunder shall be in writing and shall be given to such party at its address or facsimile number set forth on the signature pages hereof or such other address or facsimile number as such party may hereafter specify for the purpose¹ by written notice. Each such notice or other communication shall be effective² (a) if given by facsimile, when such facsimile is transmitted to the facsimile number specified (b) if given by mail, seventy-two (72) hours after such communication³ is deposited in the mails⁴ with first class⁵ postage⁶ prepaid⁷, addressed as aforesaid⁸ or (c) if given by any other means, when delivered at the address specified in this section.

- ¹ Jak wiadomo, wyrażenie **for the purpose** znaczy *w celu*. Ponieważ w cytowanym przykładzie został on już wskazany we wcześniejszym fragmencie tekstu, w takiej sytuacji zwrot ten należy odczytać *w takim celu*.
- ² W odniesieniu do korespondencji przymiotnik **effective** przyjmuje znaczenie *skutecznie doręczony*. Przytoczony fragment **shall be effective** należy więc odczytać *jest skutecznie doręczona*.
- ³ W języku prawnym rzeczownik **communication** w liczbie pojedynczej występuje w znaczeniu *przesyłka, list*. Jak już wspomniano powyżej, w liczbie mnogiej **communications** przyjmuje znaczenie *korespondencja*.
- ⁴ Wyrażenie **deposit in the mails** w angielszczyźnie amerykańskiej znaczy *wrzucić do skrzynki pocztowej*. Przytoczony fragment **after such communication is deposited in the mails** należy więc odczytać *po wrzuceniu takiej przesyłki do skrzynki pocztowej*.
- ⁵ W krajach anglosaskich **first class mail** jest usługą pocztową odpowiadającą polskiej *przesyłce priorytetowej*.
- ⁶ Termin **postage** oznacza *opłatę pocztową* za wskazaną w zdaniu przesyłkę.

- 7 Użycie imiesłowu **prepaid** wskazuje, że usługa, o której mowa, została opłacona z góry, przed jej wykonaniem czy wykorzystaniem. W odniesieniu do korespondencji oznacza to, że opłata pocztowa została uiszczona przed jej nadaniem. Przytoczony fragment **with first class postage prepaid** należy zatem odczytać z *wniesioną przez nadawcę opłatą za przesyłkę priorytetową*.
- 8 Wyrażenie **as aforesaid** oznacza to samo, co polskie zwroty *jak wskazano powyżej, jak podano powyżej, jak stwierdzono powyżej*, itd.

6.15. Counterparts

Ta krótka klauzula wskazuje liczbę egzemplarzy, w jakiej podpisana jest umowa oraz określa ich moc prawną. Na przykład:

This Agreement may be executed¹ in one or more counterparts², each of which shall be deemed an original³ but all of which together will constitute one and the same instrument⁴.

- 1 Jak już wspomniano powyżej, w odniesieniu do tekstu umowy czasownik *execute* przyjmuje znaczenie *podpisać* oraz dopełnić wszystkich innych czynności niezbędnych do nadania jej mocy prawnej, np. odcisnąć pieczęć, nakleić znaczek skarbowy, etc.
- 2 W języku prawnym rzeczownik *counterpart* występuje w znaczeniu *egzemplarz umowy*.
- 3 Rzeczownik *original* oznacza *oryginał* umowy lub innego dokumentu. Przytoczony fragment *each of which shall be deemed an original* należy więc odczytać z *których każdy uważa się za oryginał*.
- 4 Jak już wspomniano powyżej, rzeczownika *instrument* często używa się w roli synonimu terminu *umowa*. Cytowany fragment *but all of which together will constitute one and the same instrument* należy zatem odczytać *ale wszystkie razem stanowią jedną i tę samą umowę*.

Klauzula ta występuje również w nieco bardziej rozbudowanej formie, często stosowanej w przypadku umów zawieranych przez więcej niż dwie strony. W takich okolicznościach często nosi ona tytuł **multiple counterparts**, któremu w języku polskim odpowiada ten sam zwrot co powyżej, czyli *liczba egzemplarzy*. Na przykład:

For the purpose of facilitating¹ the execution of this Agreement and for other purposes, this Agreement may be executed simultaneously² in any number of counterparts³, each of which counterparts shall be deemed to be an original, and all of which counterparts shall constitute but one⁴ and the same instrument. This Agreement shall become effective when each party hereto shall have received counterparts hereof signed by each of the other parties hereto.

- ¹ Czasownik *facilitate* znaczy *ułatwić*. Cytowany fragment **for the purpose of facilitating the execution** należy więc odczytać *aby ułatwić podpisanie*.
- ² Przysłówek *simultaneously* znaczy *równocześnie*. Użycie tego słowa w odniesieniu do podpisania umowy wskazuje, że nastąpi ono o tym samym czasie, ale w różnych miejscach. Wynika to z faktu, że w przypadku zgromadzenia wszystkich sygnatariuszy w jednej sali, podpisywaliby oni umowę jeden po drugim, a więc nie jednocześnie.
- ³ Użycie *any* do określenia liczby egzemplarzy umowy oznacza, że jest to liczba *nieograniczona, dowolna*. Cytowany fragment **in any number of counterparts** należy więc odczytać *w dowolnej liczbie egzemplarzy, w nieograniczonej liczbie egzemplarzy*.
- ⁴ Archaiczne wyrażenie **but one** znaczy dokładnie to samo, co częściej spotykany zwrot **only one**. Przytoczony fragment **shall constitute but one and the same instrument** należy zatem odczytać *stanowią wyłącznie jedną i tę samą umowę*.

6.16. Amendments

Klauzula ta reguluje sposób wprowadzania zmian do treści umowy po jej podpisaniu. Oprócz przytoczonej powyżej nazwy **amendments** występuje ona również pod tytułem **variation**, ale nie ma to żadnego wpływu na jej treść. W języku polskim obu wersjom odpowiadają wyrażenia *zmiany, zmiany treści umowy, zmiana umowy, zmiany w umowie*.

Except as otherwise provided in this Agreement¹, any amendment² or modification³ to this Agreement or its Schedules⁴ must be in writing⁵ signed by both Parties.

- ¹ Jak już wspomniano powyżej, wyrażenie **except as otherwise provided in this agreement** należy odczytać *jeżeli niniejsza umowa nie stanowi inaczej*.

- 2 W odniesieniu do treści umowy rzeczownik **amendment** oznacza zmianę zawartych w niej postanowień, nie wskazując jednak na jej zakres. Może to więc być zarówno drobna poprawka, jak i obszerny aneks do umowy.
- 3 W odniesieniu do treści umowy rzeczownik **modification** oznacza korektę zawartych w niej postanowień, a więc wprowadzenie drobnych zmian. W alternatywie **amendment or modification** zestawione ze sobą terminy wskazują zatem na różne rozmiary i wagę wprowadzanych do umowy zmian.
- 4 Jak wskazano w rozdziale drugim (2.1.), w języku prawnym terminem **schedule** określa się załączniki do umowy.
- 5 Wyrażenie **must be in writing** jest równoważne polskiemu zwrotowi *wymaga formy pisemnej pod rygorem nieważności*. Na formę pisemną wskazuje zwrot **in writing**, a rygor nieważności wprowadza rzadko używany w języku prawnym czasownik **must**, którego znaczenie wyklucza wszystkie alternatywne rozwiązania (w cytowanym przykładzie są nimi inne niż pisemna formy wprowadzania zmian w umowie).

Klauzula ta występuje również w bardziej uszczegółowionej wersji, zawierającej długą listę różnych metod wprowadzania zmian do tekstu umowy. Na przykład:

This Agreement may not be amended¹, changed², supplemented³ or otherwise modified⁴ except by an instrument in writing⁵ signed by all of the parties hereto (or their successors).

- 1 Czasownik **amend** znaczy *wprowadzać zmiany* do tekstu umowy, *aneksować* umowę.
- 2 W języku prawnym czasownik **change** oznacza dokładnie to samo, co w języku potocznym, czyli *zmieniać*, *wprowadzać zmiany*.
- 3 Czasownik **supplement** znaczy *uzupełniać* tekst umowy.
- 4 W języku prawnym czasownik **modify** znaczy *korygować* tekst umowy. Poczwoźne zestawienie czasowników **this agreement may not be amended, changed, supplemented or otherwise modified** należy więc odczytać *niniejszej umowy nie można aneksować, zmieniać, uzupełniać lub w jakikolwiek inny sposób korygować*.
- 5 W odniesieniu do zmian wprowadzanych do tekstu umowy wyrażenie **an instrument in writing** odpowiada polskiemu zwrotowi *forma pisemna*. Przytoczony powyżej fragment **by an instrument in writing** należy zatem odczytać *w formie pisemnej*.

Jeżeli omawiana klauzula występuje pod tytułem **variation**, jej treść zazwyczaj przyjmuje brzmienie zilustrowane poniżej:

This Agreement shall not be varied¹ unless any such variation² is expressly³ accepted in writing by a duly authorized representative of each party.

- 1 W języku prawnym czasownik vary przyjmuje znaczenie *wprowadzać zmiany* do tekstu, *zmieniać* tekst umowy lub innego dokumentu. Używa się go zatem jako synonimu częściej spotykanego czasownika **amend**.
- 2 Rzeczownik **variation** w języku prawnym oznacza zmianę w tekście umowy lub innego dokumentu. Używa się go zatem jako synonimu częściej spotykanego rzeczownika **amendment**.
- 3 Prawnicy używają przymiotnika **express** w znaczeniu *wyraźny*, a utworzonego od niego przysłówka **expressly** w znaczeniu *wyraźnie*. Znaczenie przeciwne wyrażają przymiotnik **constructive** i imiesłów **implied**. W języku polskim odpowiada im zatem przymiotnik *dorozumiany*.

6.17. Language

Jak jasno wskazuje przytoczony powyżej standardowy tytuł tej klauzuli, określa ona, którą z wersji językowych umowy należy brać pod uwagę przy ustalaniu jej wykładni i rozstrzyganiu sporów, na przykład:

This Agreement has been prepared¹ and executed in the English language. In case of any conflict² or inconsistency³ between the English language version and any translation hereof made for any purpose, the English language shall govern⁴ the interpretation and construction hereof, and for any and all⁵ other purposes, except as may be required by applicable law⁶.

- 1 W odniesieniu do tekstu umowy powszechnie znanego słowa **prepare** używa się w znaczeniu *sporządzić*, a więc jako synonimu czasowników **draw up** i **draft**.
- 2 W zdaniach dotyczących różnych wersji językowych tekstu umowy rzeczownik **conflict** przybiera znaczenie *sprzeczność*.
- 3 Rzeczownik **inconsistency** oznacza *rozbieżność* pomiędzy poszczególnymi wersjami umowy.
- 4 W odniesieniu do języka, w którym napisana jest umowa, czasownik **govern** przyjmuje znaczenie *rozstrzygać o, mieć moc rozstrzygającą w zakresie*.

- ⁵ Jak objaśniono w rozdziale piątym, zestawienie **any and all** należy odczytać *wszystkie, każdy*.
- ⁶ Jak już wspomniano powyżej, wyrażenie **except as may be required by applicable law** należy odczytać *jeżeli właściwe dla umowy prawo nie stanowi inaczej*.

Określenie języka może również mieć szerszy zakres, obejmując także korespondencję, która dotyczy umowy. Na przykład:

All notices or communications under or in connection with this Agreement shall be in the English language¹ or, if in any other language, accompanied by² a translation into English. In the event of any conflict between the English text and the text in any other language, the English text shall prevail³.

- ¹ Ponieważ cytowane zdanie dotyczy korespondencji, wyrażenie **shall be in the English language** należy odczytać *prowadzona jest w języku angielskim*.
- ² Wyrażenia **accompanied by a translation** używa się w takim samym znaczeniu, jak polskiego zwrotu z *załączonym tłumaczeniem*.
- ³ W odniesieniu do wersji językowej umowy czasownik **prevail** przybiera znaczenie *mieć moc rozstrzygającą*.

6.18. Headings

Klauzula ta ustala interpretację redakcyjnych elementów tekstu umowy, takich jak *śródtytuły, nagłówki, użycie rodzaju gramatycznego, etc.*, a jej angielska nazwa po prostu wylicza te spośród nich, które uznano za istotne. Obok zwięzłego tytułu **headings**, przytoczonego powyżej, występują więc również **headings and usage**, czy **name, captions and gender**, itd. Każdej z nich w języku polskim odpowiada wyrażenie *wykładnia elementów redakcyjnych*.

Postanowienia szczegółowo regulujące kwestie redakcyjne zazwyczaj zamieszczane są w początkowych partiach umowy, razem z definicjami kluczowych terminów, jak zostało to zilustrowane w rozdziale trzecim powyżej. W takim przypadku postanowienia te oczywiście nie występują ponownie w obecnie omawianej części umowy. Jeżeli natomiast nie zostały one zamieszczone wcześniej i pojawiają się w osobnej klauzuli wśród postanowień końcowych, zazwyczaj przyjmuje ona brzmienie zilustrowane poniżej:

The name¹ assigned to this Agreement and the section captions² used herein are for convenience of reference³ only and shall not affect⁴ the interpretation or construction hereof. Whenever the context may require, any pronoun used herein shall include the corresponding masculine, feminine or neuter gender⁵ forms.

- ¹ W odniesieniu do tekstu umowy powszechnie znane słowo **name** występuje w znaczeniu *nazwa*. Przytoczony fragment **the name assigned to this agreement** należy więc odczytać *nazwa nadana niniejszej umowie*.
- ² W języku prawnym terminem **caption** określa się *nagłówek* nadany danej jednostce redakcyjnej tekstu umowy, np. rozdziałowi, artykułowi, itd. W tym samym znaczeniu często występuje rzeczownik **heading**.
- ³ Wyrażenie **convenience of reference** oznacza *przejrzystość tekstu*, a w połączeniu z przyimkiem **for** przybiera znaczenie *dla większej przejrzystości tekstu*.
- ⁴ Czasownik **affect** znaczy *mieć wpływ, wpływać*.
- ⁵ **Gender** to rodzaj gramatyczny używanych w umowie słów. W języku angielskim odgrywa on istotną rolę wyłącznie w przypadku zaimków trzeciej osoby liczby pojedynczej (**he, she, it**) oraz złożzeń, których składnikami są słowa **man** i **woman** (np. **chairman / chairwoman**). Cytowany fragment **the corresponding masculine, feminine or neuter gender forms** należy więc odczytać *odpowiadające im formy rodzaju męskiego, żeńskiego i nijakiego*.

Tę samą treść można też wyrazić przy użyciu nieco innej terminologii:

The paragraph headings contained herein¹ are for the purposes of convenience only and are not intended² to define or limit³ the contents⁴ of said paragraphs. The meanings of any terms defined herein are equally applicable to both the singular and plural forms of the terms defined.

- ¹ Czasownik **contain** znaczy *zawierać*, przytoczone powyżej wyrażenie **headings contained herein** należy więc odczytać *nagłówki zawarte w tekście niniejszej umowy*, czyli tak samo, jak użyty w poprzednim przykładzie zwrot **captions used herein**.
- ² Jak już wspomiano powyżej, wyrażenie **are not intended** należy odczytać *nie mają na celu*.
- ³ Czasownik **limit** znaczy *ograniczać* i występuje zamiennie z częściej spotykanym terminem **restrict**.
- ⁴ Występujący wyłącznie w liczbie mnogiej rzeczownik **contents** znaczy *treść* wskazanej w zdaniu jednostki redakcyjnej lub dokumentu.

6.19. Exhibits

Ta jednozdaniowa klauzula zwięźle potwierdza, że dodane do umowy załączniki stanowią jej integralną część. Ponieważ w języku prawnym termin **exhibit**, jak wskazano w rozdziale drugim (2.1.), oznacza jeden z dwóch rodzajów załączników do umowy wyróżnianych w krajach anglosaskich, w języku polskim przytoczonej powyżej nazwie tej klauzuli odpowiada wyrażenie *integralność załączników*.

All exhibits¹ and schedules² hereto which are referred to herein³ are hereby made a part hereof⁴ and incorporated⁵ herein by such reference⁶.

- 1 Terminem **exhibit** określa się *załącznik* zawierający wzory pism, oświadczeń, opinii, etc., których złożenie czy wydanie przewiduje umowa.
- 2 Terminem **schedule** określa się *załącznik* zawierający szczegółowe dane uzupełniające postanowienia umowy.
- 3 Zwrot **referred to herein** należy odczytać jako *o których mowa w niniejszej umowie, wspomnianych w niniejszej umowie, wzmiankowanych w niniejszej umowie, przywołanych w niniejszej umowie*.
- 4 Wyrażenie **made a part hereof** należy odczytać stają się *integralną częścią niniejszej umowy*.
- 5 W odniesieniu do załączników czasownik **incorporate** przyjmuje znaczenie *włączyć* do wskazanej w zdaniu treści. Wyrażenie **incorporate herein** należy więc odczytać *włączyć do treści niniejszej umowy*.
- 6 W języku prawnym rzeczownik **reference** występuje w znaczeniu *wzmianka, wzmiankowanie, przywołanie danego elementu treści*.

6.20. Non-competition

Klauzulą tą strony umowy zobowiązują się do niekonkurowania pomiędzy sobą w zakresie objętym umową. Przytoczony powyżej tytuł tej klauzuli należy więc odczytać *zakaz konkurencji*. W standardowym brzmieniu przyjmuje ona kształt przedstawiony poniżej:

During the period from the date of this Agreement¹ to and including² the fourth anniversary³ of the date hereof (or, if not enforceable⁴ for such period in any country, for such shorter period as shall be en-

forceable in such country), Nippon Electronics shall not, nor shall it permit⁵ any of its subsidiaries to, directly or indirectly, engage in⁶ the development, marketing, production, sale or distribution anywhere in the world of Competitive Products (as defined below).

- ¹ Wyrażenie **date of this agreement** oznacza *termin wejścia umowy w życie*, czyli to samo, co zwrot **effective date**.
- ² Wyrażenie **to and including** znaczy dokładnie to samo, co polski zwrot *do dnia... włącznie*.
- ³ Jak wiadomo, **anniversary** oznacza *rocznicę*. W języku prawnym rzeczownika tego używa się natomiast do wskazania terminu przypadającego równą liczbę lat od daty podpisania umowy.
- ⁴ Przymiotnik **enforceable** znaczy *wykonalny, możliwy do wykonania w danym systemie prawa, dopuszczony przez prawo*. Przytoczone wyrażenie **if not enforceable for such period** należy więc odczytać *jeżeli prawo nie dopuszcza takiego okresu*.
- ⁵ Czasownik **permit** znaczy *zezwolić*.
- ⁶ Wyrażenie **engage in** oznacza to samo, co polski zwrot *podejmować działania związane z*.

6.21. Non solicitation

Klauzula ta wskazuje okres czasu, przez który strony umowy zobowiązują się nie pozyskiwać od siebie pracowników. W języku polskim przytoczonej powyżej nazwie tej klauzuli odpowiada więc *zakaz pozyskiwania pracowników*. W typowej wersji brzmi ona jak poniżej:

For thirty-six months from the Closing Date, neither Nippon Electronics nor any of its subsidiaries, on the one hand, nor CDC Inc. nor any of its subsidiaries, on the other hand, shall solicit to hire¹ any current² employees of the other party without the prior written consent of such latter party³, provided that nothing herein shall restrict or preclude⁴ the rights of either party⁵ to make generalized searches for⁶ employees by use of advertisements in the media (including, without limitation, trade media⁷) or by engaging⁸ search firms⁹ to engage in searches which are not targeted¹⁰ or focused on the employees of the other party.

- 1 W odniesieniu do pracowników czasownik *solicit* znaczy *starać się pozyskać, podjąć działania zmierzające do pozyskania*. Ponieważ w angielszczyźnie amerykańskiej czasownik *hire* znaczy *zatrudnić*, wyrażenie *solicit to hire* należy odczytać *podjąć działania zmierzające do zatrudnienia*.
- 2 Przymiotnik *current* znaczy *aktualny, obecny, bieżący*. *Current employees* to zatem *pracownicy obecnie zatrudnieni przez wskazanego w tekście pracodawcę*.
- 3 Przymiotnik *latter* wskazuje na ten z dwójki wymienionych w zdaniu elementów, który występuje w nim później. Wyrażenie *such latter party* należy więc odczytać *taka druga strona*.
- 4 W języku prawnym czasownik *preclude* znaczy *wyłączyć* wskazane w tekście prawo.
- 5 W zdaniach twierdzących użycie *either* wskazuje na którykolwiek z wymienionych w tekście dwu elementów, a w zdaniach przeczących na żaden z nich. W cytowanym przykładzie występuje rzeczownik *nothing*, zdanie jest więc przeczące, co oznacza, że fragment *either party* należy odczytać *żadna ze stron umowy*.
- 6 Rzeczownik *search* ogólnie oznacza *poszukiwanie*. Wyrażenie *search for employees* należy więc odczytać *prowadzenie naboru pracowników*, a cytowany fragment *generalized search for employees* to zatem *prowadzenie ogólnego naboru pracowników*.
- 7 *Trade media* to *media branżowe*, czyli zajmujące się daną branżą czasopisma, strony internetowe, etc.
- 8 W odniesieniu do zleceniobiorców czasownik *engage* przyjmuje znaczenie *zlecać*.
- 9 *Search firms* to firmy zajmujące się poszukiwaniem pracowników, potocznie określane mianem *head hunters*, czyli *łowców głów*. Bardziej oficjalnie znane są one jednak jako *firmy specjalizujące się w doradztwie personalnym*, czyli *doradcy personalni*. Przytoczony fragment *engaging search firms to engage in searches* należy zatem odczytać *zlecenie doradcom personalnym prowadzenia naboru*.
- 10 Imiesłowy *targeted* oraz *focused on* znaczą to samo, co polskie zwroty *skupiony na*, *skoncentrowany na*.

6.22. Set-off

W tej zazwyczaj jednozdaniowej klauzuli strony wyrażają zgodę na wzajemną kompensatę swych należności wynikających z realizacji umo-

wy. Przytoczoną powyżej nazwę **set-off** należy zatem odczytać *kompensata*. W standardowej wersji klauzula ta brzmi jak poniżej:

Pellstone shall be entitled at all times¹ to set off² any amount owing³ at any time from Swingbell to Pellstone against any amount payable⁴ at any time by Pellstone in connection with this Contract.

- ¹ W odniesieniu do umowy wyrażenie *at all times* przybiera znaczenie *przez cały czas obowiązywania umowy*.
- ² W języku prawnym czasownik *set off*, pisany również *set-off*, występuje w znaczeniu *kompensować należności*, czyli odejmować od kwoty płatnej danemu podmiotowi sumę, jaką jest on dłużny płatnikowi. W tym znaczeniu czasownik ten występuje w połączeniu z przyimkiem *against*, któremu w tym przypadku w języku polskim odpowiada przyimek *z*.
- ³ Użycie imiesłowu *owing* po rzeczowniku odnoszącym się do środków pieniężnych oznacza, że jest to kwota, którą spodziewamy się otrzymać, czyli kwota *należna*. Cytowany fragment *any amount owing at any time from* należy zatem odczytać *jakakolwiek kwota należna w dowolnym terminie od...*
- ⁴ Użycie przymiotnika *payable* po rzeczowniku odnoszącym się do środków pieniężnych oznacza, że jest to kwota, którą należy zapłacić, czyli kwota *płatna*. Przytoczone wyrażenie *any amount payable at any time by* należy zatem odczytać *jakakolwiek kwota płatna w dowolnym terminie przez...*

6.23. Confidentiality

Klauzula ta definiuje okres czasu, w jakim strony zobowiązują się nie ujawniać informacji poufnych pozyskanych od siebie w związku z realizacją wiążącej je umowy. Przytoczoną powyżej angielską nazwę **confidentiality** należy zatem odczytać *zachowanie poufności*. Tekst tej klauzuli częściowo włączany jest do artykułów występujących we wcześniejszych partiach umowy, jak zostało to zilustrowane w rozdziale czwartym. W takim przypadku klauzula ta oczywiście nie występuje ponownie w postanowieniach końcowych. Jeżeli natomiast nie została ona zamieszczona wcześniej i pojawia się wśród postanowień końcowych, zazwyczaj przyjmuje formę zilustrowaną poniżej:

For a period of two (2) years following the Closing, Newstone shall, and shall cause its Affiliates and representatives to, treat any data

and information¹ obtained² with respect to³ Seller or any of its Affiliates from any representative, officer, director or employee of Seller, or from any books⁴ or records⁵ of Seller in connection with this Agreement, confidentially⁶ and with commercially reasonable care⁷ and discretion⁸, and shall not disclose⁹ any such information to third parties; provided, however, that the foregoing¹⁰ shall not apply to information in the public domain¹¹ or that becomes public¹² through disclosure¹³ by any party other than Newstone, or its Affiliates or representatives, so long as such other party is not in breach of a confidentiality obligation¹⁴.

- 1 **Data** to *dane*, jako że jest to rzeczownik w liczbie mnogiej utworzonej w zapożyczony z łaciny sposób od bardzo rzadko spotykanej liczby pojedynczej **datum**. **Information** to natomiast *informacja* lub *informacje*, ponieważ jest to rzeczownik niepoliczalny i bez względu na znaczenie zawsze występuje wyłącznie w liczbie pojedynczej. Zestawienie **data and information** należy jednak odczytać *dane i informacje* ze względu na analogię z liczbą mnogą pierwszego składnika.
- 2 Czasownika **obtain** używa się z przyimkiem **from** w znaczeniu *uzyskać dane, informacje, etc.* W przytoczonym fragmencie przyimek ten nietypowo nie występuje jednak bezpośrednio po czasowniku.
- 3 W odniesieniu do danych wyrażenie **with respect to** przyjmuje znaczenie *dotyczący, na temat*.
- 4 W języku prawnym rzeczownik **books** występuje w znaczeniu *księgi rachunkowe spółki*. Jest to bowiem skrócona wersja terminu **books of the company**.
- 5 Terminem **records** ogólnie określa się *dokumenty* spółki lub innej jednostki wskazanej po przyimku **of**. W znaczeniu tym rzeczownik **records** zawsze występuje wyłącznie w liczbie mnogiej.
- 6 Przymiotnik **confidential** znaczy *poufny*, a utworzony od niego przysłówek **confidentially** *poufnie, w sposób poufny*.
- 7 Jak już wspomniano powyżej, termin **reasonable care** oznacza *należyty staranność*. Wyrażenie **commercially reasonable care** należy więc odczytać *należyta staranność właściwa dla transakcji handlowych*.
- 8 W omawianej klauzuli rzeczownik **discretion** występuje w znaczeniu *dyskrepcja*.
- 9 Czasownik **disclose** znaczy *ujawnić, wyjawić*.
- 10 Jak już wspomniano powyżej, wyrażenie **the foregoing** w języku prawnym występuje w roli zaimka zastępującego wcześniejszy fragment tekstu dla

uniknięcia nużącego powtórzenia. W cytowanym przypadku zastępuje ono cały poprzedzający go tekst omawianej klauzuli.

- 11 Terminem **public domain** określa się grunty, które nie są własnością prywatną oraz utwory, które nie są chronione prawem autorskim. W odniesieniu do informacji termin ten oznacza zatem *powszechnie dostępny*, a wyrażenie **information in the public domain** należy odczytać *powszechnie dostępne informacje*.
- 12 Przymiotnik **public** znaczy *publiczny, powszechnie dostępny*. Wyrażenie **become public** należy zatem odczytać *upublicznić, powszechnie udostępnić*.
- 13 Rzeczownik **disclosure** znaczy *ujawnienie informacji przez stronę* wskazaną po przyimku *by*.
- 14 Wyrażenie **confidentiality obligation** oznacza *zobowiązanie do zachowania poufności*. Cytowany fragment **is not in breach of a confidentiality obligation** należy zatem odczytać *nie narusza zobowiązania do zachowania poufności*.

6.24. Good faith

Jak łatwo można się domyslić, **good faith** to *dobra wiara*. W klauzuli tej strony zobowiązują się zatem do działania w dobrej wierze w celu realizacji postanowień umowy. Należy jednak pamiętać, że w doktrynie anglosaskiej pojęcie dobrej wiary jest znacznie szersze niż w prawie polskim i oznacza nie tylko przekonanie o działaniu zgodnie z prawem, ale ogólne zaufanie związanych umową stron do siebie.

Each of the Parties agrees with the other that it and any other companies in its Group will do all things reasonably within its power¹, which are necessary or desirable² to give effect³ to the spirit and intent of this Agreement⁴ and any agreement contemplated⁵ hereby.

- 1 Wyrażenie **do all things reasonably within one's power** znaczy to samo, co polski zwrot *uczynić wszystko, co leży w czyjejś mocy*. W cytowanym przypadku wyrażenie to przybiera formę **do all things reasonably within its power**, ponieważ odnosi się do każdej ze stron umowy, określanej zaimkiem *it*. W tym samym znaczeniu używa się również zwrotu **take all reasonable endeavours**.
- 2 W języku prawnym przymiotnik **desirable** przybiera znaczenie *wskazany, zalecany*.
- 3 Wyrażenie **give effect** znaczy *zrealizować, wprowadzić w życie*.

- ⁴ W odniesieniu do tekstu umowy zestawienie **spirit and intent** oznacza *intencje umowy, ducha umowy*.
- ⁵ Wbrew temu, co może sugerować pisownia, w dokumentach prawnych imiesłów **contemplated** w połączeniu z przyimkiem **by** stosuje się w takim samym znaczeniu, jakie wyraża polski zwrot *o którym mowa*. Przytoczony fragment **agreements contemplated hereby** należy więc odczytać *umowy, o których mowa w niniejszej umowie*.

6.25. Indemnification

W klauzuli tej jedna ze stron umowy przejmuje na siebie odpowiedzialność cywilną z tytułu określonej kategorii roszczeń, jakie mogą zostać w przyszłości zgłoszone w stosunku do drugiej ze stron oraz zobowiązuje się do zrekompensowania jej strat, szkód, kosztów, etc., jakie może ona w związku z tym ponieść. Stroną, która przyjmuje na siebie odpowiedzialność, jest zazwyczaj sprzedający, a roszczenia, koszty etc. dotyczą czasu, który poprzedza przeniesienie własności na kupującego. Intencją omawianej klauzuli jest zatem wyraźne potwierdzenie, że sprzedający ponosi pełną odpowiedzialność za roszczenia odnoszące się do czasu, gdy był on właścicielem danej rzeczy, pomimo faktu, iż zgłoszono je już po terminie sprzedaży.

W analogiczny sposób klauzula ta odnosi się do umów najmu i dzierżawy. Właściciel dzierżawionego lub wynajmowanego mienia wyraża w niej zgodę na przejęcie odpowiedzialności za roszczenia, zobowiązania, etc. zgłoszone wobec najemcy bądź dzierżawcy, ale odnoszące się do czasu poprzedzającego termin wejścia w życie umowy najmu czy dzierżawy. Klauzula ta występuje również pod nazwą **hold harmless clause**, ale nie ma to istotnego wpływu na jej treść i wykładnię. W języku polskim obu nazwom odpowiada wyrażenie *przejęcie odpowiedzialności cywilnej*.

Bounty Management agrees to indemnify¹, defend² and hold harmless³ Masterton, its employees, agents and representatives⁴, from and against⁵ any and all claims, judgments, demands⁶, causes of action⁷, damages⁸, losses, liabilities, interest, award⁹, penalties, costs and expenses (including, without limitation, reasonable attorneys' fees¹⁰, costs and expenses) incurred or suffered by¹¹

Masterton, its employees, agents and representatives, in connection with or relating to:

- (i) Any breach of any representation, warranty, covenant or agreement¹² of Bounty Management contained in this Purchase Agreement;
- (ii) Liabilities of Bounty Management arising from or relating to the ownership, chartering¹³ or other employment¹⁴ of any Helicopter prior to December 31st, 2007;
- (iii) Claims of third parties arising out of or resulting from Bounty Management's ownership, chartering or other employment of any Helicopter prior to December 31st, 2007.

- 1 W odniesieniu do polis ubezpieczeniowych czasownikowi **indemnify** odpowiada polskie wyrażenie *wypłacić odszkodowanie*, a ogólniej, tak jak w omawianym przypadku, przyjmuje on znaczenie *zrekompensować* i nie wskazuje na formę, jaką przyjmuje rekompensata, czyli **indemnification**. Równie dobrze może to być wypłata określonej sumy, jak i naprawienie szkody czy odkupienie zniszczonej rzeczy.
- 2 Jak powszechnie wiadomo, czasownik **defend** znaczy *bronić*. W języku prawnym występuje on jednak również w znaczeniu **agree to indemnify**, czyli *wyrazić zgodę na zrekompensowanie szkód, strat, kosztów, etc.* wskazanych w dalszej części tekstu.
- 3 W języku prawnym wyrażenie **hold harmless** występuje w znaczeniu *przejąć odpowiedzialność cywilną* od strony umowy wskazanej bezpośrednio po przymiotniku **harmless** (w omawianym przykładzie jest to Masterton).
- 4 Ponieważ terminy **agent** i **representative** oznaczają przedstawiciela reprezentującego wskazaną w tekście osobę prawną lub fizyczną, zestawienie **agents and representatives** przyjmuje takie samo znaczenie, jak każdy z jego składników, czyli *przedstawiciele*.
- 5 Rzadko spotykane zestawienie przyimków **from and against** wynika z użycia obok siebie czasownika **defend** oraz wyrażenia **hold harmless**. **Defend** występuje bowiem z przyimkami **from** i **against**, a **hold harmless** z przyimkiem **against**. Ponieważ oba przyimki określają zakres odpowiedzialności, jaki przejmuje na siebie strona umowy wskazana na początku zdania (czyli Bounty Management), w języku polskim zestawieniu **from and against** odpowiada wyrażenie z *tytułu*. Bezpośrednio po przymiotniku **against** rozpoczyna się wyliczenie przypadków, których dotyczy przejęcie odpowiedzialności i rekompensata. Fragment **Bounty Management agrees to indemnify, defend and hold harmless Masterton its employees, agents and representatives from**

and against all and any claims..., losses... należy więc odczytać *Bounty Management* wyraża zgodę na przejęcie od Masterton, jego pracowników i przedstawicieli, odpowiedzialności cywilnej z tytułu wszelkich roszczeń, etc... oraz zrekompensowanie wszystkich strat...

- 6 Powszechnie znany czasownik i rzeczownik **demand** w języku prawnym występuje w znaczeniu *roszczenie procesowe*, czyli pozew lub wniosek, w którym powód żąda wydania wyroku, ustalenia prawa, wydania decyzji administracyjnej, etc. przez powołany do tego organ. Termin **claim** ma więc szersze znaczenie, obejmując wszelkie roszczenia niezależnie od ich formy i zakresu, a **demand** oznacza jedynie te spośród nich, którym nadano formę przewidzianą stosownymi przepisami prawa.
- 7 **Cause of action** to zbiór faktów uzasadniających wszczęcie postępowania sądowego oraz ich kwalifikacja prawna. W języku polskim wyrażeniu **cause of action** odpowiada zatem termin *powództwo*.
- 8 Występujący wyłącznie w liczbie mnogiej rzeczownik **damages** oznacza odszkodowanie orzeczone przez sąd.
- 9 W języku prawnym rzeczownik **award** oznacza końcową decyzję podjętą w ramach postępowania arbitrażowego, w języku polskim określaną jako *wyrok sądu arbitrażowego*.
- 10 W amerykańskiej odmianie języka angielskiego **attorney** to osoba upoważniona do reprezentowania interesów prawnych swego mocodawcy. W języku polskim odpowiada mu zatem termin *pełnomocnik*. Ponieważ w roli tej często występują prawnicy, ten sam termin często bywa również używany w węższym znaczeniu *prawnik*. Należy wszakże pamiętać, że w USA nie ma podziału na zawody prawnicze i każdy absolwent prawa dopuszczony do wykonywania zawodu może występować w roli adwokata, radcy prawnego, prokuratora, etc. Rzeczownik **attorney** nie wskazuje zatem na żaden konkretny zawód prawniczy w polskim rozumieniu tego terminu.
Wyrażenie **attorney's fees** oznacza natomiast *honorarium prawnika* z wyłączeniem kosztów. Honorarium określone jest terminem *fee* ponieważ podstawą do jego wypłaty jest umowa zlecenie, a nie umowa o pracę.
- 11 Rzadko spotykane zestawienie **incurred or suffered by** wynika ze składników długiego katalogu przypadków objętych przejęciem odpowiedzialności i rekompensatą. Te spośród nich, które związane są z wydatkowaniem środków pieniężnych, np. **expenses, fees, interest**, etc. wiążą się z czasownikiem **incur**, czyli *ponosić koszty, pokrywać koszty honorariów, odsetek*, etc., a te, które związane są ze zdarzeniami losowymi i niesprzyjającymi decyzjami, np. **losses, penalties**, etc. wiążą się z czasownikiem **suffer**. Ponieważ w języku pol-

skim w obu przypadkach używa się czasownika *ponieść* koszt, stratę, etc. fragment **incurred or suffered by Masterton, its employees, agents and representatives** należy odczytać *poniesione przez Masterton, jego pracowników i przedstawicieli*.

- 12 Termin **agreement** ma dosyć szerokie znaczenie i oznacza nie tylko *umowę*, ale również *zgodę* wyrażoną przez stronę lub strony umowy. W tak szerokim znaczeniu termin ten występuje wyłącznie jako rzeczownik *niepoliczalny*. Spotyka się go jednak stosunkowo rzadko, gdyż znaczenie to zazwyczaj wyraża się za pomocą policzalnego rzeczownika *consent*.
- 13 Czasownik **charter** oczywiście znaczy *czarterować*, a więc *wynajmować środki transportu*.
- 14 W języku prawnym powszechnie znany rzeczownik **employment** zachował swe starsze i ogólniejsze znaczenie *użytkowanie*.

6.26. Testimonium

Pod tą łacińską nazwą, która nigdy nie występuje w tekstach umów, kryje się formuła końcowa bezpośrednio poprzedzająca podpisy stron. Występuje ona w bardzo wielu wersjach, ale wszystkie opierają się na tej samej terminologii, a ich długość odzwierciedla jedynie stopień przywiązania stron do anglosaskiej tradycji sporządzania umów.

W wersji najkrótszej formuła ta przyjmuje bardzo prostą postać, ale jest to przypadek dosyć rzadki:

EXECUTED this 23rd day of July, 1998.

Jedynym zachowanym w niej elementem tradycji jest zapisanie pierwszego słowa dużymi literami, co, jak wskazano w rozdziale drugim (2.3.), służy podkreśleniu wagi tego fragmentu tekstu umowy.

Znacznie częściej w tekstach umów występuje wersja o wiele bardziej konserwatywna, w której zapisane w ten sposób jest nie jedno słowo, ale całe uświęcone tradycją wyrażenie:

IN WITNESS WHEREOF¹, the parties hereto have executed this Agreement as of the date first written above².

- ¹ Jak wynika ze szczegółowego omówienia użycia terminu **witness** w tekstach prawnych przedstawionego w rozdziale trzecim, archaiczne wyrażenie **in witness whereof** należy odczytać *na dowód powyższego*.
- ² Zwrot **as of the date first written above** wskazuje którą z wymienionych w umowie dat należy uważać za termin jej wejścia w życie. Najprościej byłoby oczywiście podać tę datę w tak ważnym miejscu umowy, ale tradycja anglosaska nakazuje, aby tylko przywołać termin wskazany w używanej na początku umowy formule, która stwierdza, że umowę zawarto dnia... Omawiane wyrażenie należy więc odczytać z *mocą obowiązującą od pierwszego terminu wskazanego w niniejszej umowie* albo sprawdzić, jaka data wymieniona jest w stosownej formule na początku tekstu i uzupełnić nią wyrażenie z *mocą obowiązującą od...*

W przypadku składania podpisów pod umową przez odpowiednio umocowanych pełnomocników stron omawiana formuła ulega poszerzeniu o odzwierciedlające to elementy:

IN TESTIMONY WHEREOF¹, the parties hereto have caused² this Agreement to be duly³ executed and delivered in San Francisco, California, by their proper and duly authorized⁴ officers as of the day and year first above written.

- ¹ Wyrażenia **in testimony whereof** używa się zamiennie ze zwrotem **in witness whereof**. Zgodnie z wyjaśnieniem przedstawionym powyżej należy go więc odczytać *na dowód powyższego*.
- ² W języku prawnym czasownika *cause* używa się do wskazania, że rzeczywistym wykonawcą czynności kieruje jakiś inny podmiot. W cytowanym przypadku są to mocodawcy, którzy upoważnili swych przedstawicieli do podpisania umowy.
- ³ W odniesieniu do kwestii proceduralnych przymiotnik *due* oznacza *zgodny z przepisami prawa, zgodny z właściwymi przepisami*, a utworzony od niego przysłówek **duly** *zgodnie z przepisami prawa, zgodnie z właściwymi przepisami*. Przytoczony fragment **the parties have caused this agreement to be duly executed and delivered** należy więc odczytać *strony spowodowały podpisanie i doręczenie niniejszej umowy zgodnie z przepisami prawa, strony spowodowały podpisanie i doręczenie niniejszej umowy zgodnie z właściwymi przepisami*.
- ⁴ Wyrażenie **duly authorized** oraz jego bardziej podniosła wersja **proper and duly authorized** oznacza to samo, co polski zwrot *właściwie upoważniony, właściwie umocowany*. Ponieważ w odniesieniu do spółek termin *officer* oznacza *członka kierownictwa spółki*, przytoczony fragment **by their proper and duly**

authorized officers należy odczytać przez właściwie umocowanych członków kierownictwa.

W najbardziej konserwatywnej, choć nieczęsto spotykanej wersji formuła ta brzmi jak poniżej:

IN WITNESS WHEREOF, the parties hereto have subscribed¹ their names to the within instrument² in London as of this second day of July in the year of our Lord³ two thousand and six.

- ¹ W formule końcowej czasownik **subscribe** nadal występuje w swym archaicznym znaczeniu *podpisać*, a wyrażenie **subscribe one's name** oznacza *złożyć własnoręczny podpis*. Przytoczony fragment **the parties have subscribed their names** należy więc odczytać *strony złożyły swe własnoręczne podpisy*.
- ² Równie archaicznie brzmiące wyrażenie **within instrument** znaczy *pod niniejszym dokumentem*. Ponieważ przytoczony cytat pochodzi z umowy, fragment **the within instrument** należy w tym przypadku odczytać *pod niniejszą umową*.
- ³ Jak wskazują poszczególne składniki wyrażenia **in the year of our Lord**, znaczy ono to samo, co polski zwrot *roku Pańskiego*.

Po formule końcowej następują podpisy stron tradycyjnie poprzedzone przyimkiem **by**. Na przykład:

COTTONWOODS ENTERTAINMENT INC.

By¹: _____

Seamus J. Finnegan

Managing Director

- ¹ Użycie przyimka **by** wynika z faktu, że zgodnie z gramatyką języka angielskiego używa się go do oznaczenia wykonawcy czynności, jeżeli zdanie sformułowane jest w stronie biernej, a tak właśnie należałoby opisać czynność podpisywania umowy, np. **the agreement is signed by...**

Po podpisach następują załączniki do umowy tradycyjnie dzielone na dwie podgrupy: załączniki zawierające szczegółowe dane, które uzupełniają informacje wskazane w treści umowy (określane terminem **schedule**) oraz występujące po nich wzory pism, których sporządzenie i doręczenie odpowiednim adresatom przewidują postanowienia umowy (określane terminem **exhibit**).

Nie są to jednak obowiązkowe elementy tekstu umowy i występują tylko w najbardziej obszernych i skomplikowanych przypadkach. Ich lektura nie przysparza jednak większych trudności, ponieważ opierają się na terminologii użytej we wcześniejszych partiach umowy, z którą czytelnik zdążył się już dobrze zaznajomić.

Indeks rzeczowy

A

- a 120, 252
- a 360 day year 161
- accept 95, 190, 203
- acceptance 95-96
- accidental death and dismemberment insurance 135
- accompanied by a translation 295
- accomplish 179
- accordingly 168
- account statement 178
- accounting 78
- accounts receivable 176
- accrue 133
- accrued 146, 168
- accrued and outstanding payment obligations 261
- accrued leave entitlements 139
- accrued salary 152
- accrued superannuating contributions 152
- acknowledge 187
- acquire 183, 209, 217
- acquisition 213, 259
- act 154
- act of God 280
- action 185, 242, 277
- activities 129
- additional 224
- additional condition 235
- adjourn 201
- adjust 206
- adjustment 97, 107, 225
- administer 215, 227
- administration 215
- administrative agent 160
- admission 224
- admit 117, 224
- adopt 88, 190, 203
- advance 158-159, 165
- advance form 157
- advance notice 115
- adverse 243
- adverse claim 253
- adversely affect 92
- advice 217
- advise 107, 135
- advising bank 108
- affairs 124, 227, 229, 252
- affect 92, 97, 147, 271, 296
- affidavit 178, 245
- affiliate 67
- affirmative covenants 247
- afford 202
- after 153, 250, 254
- after notice 184
- against 243, 282, 300, 304
- agency 276
- agency agreement 276
- agenda 199
- agent 171, 262, 267, 276, 285
- aggregate 98, 141, 151
- aggregate price 98
- agree 11, 36, 72, 187
- agreement 10, 57, 61-62, 73, 91, 187, 188, 306
- agreement date 171
- agreements and contracts 219
- air waybill 107
- aircraft 90
- airmail 108
- all 239
- all or any part of 140, 210
- all or part of 210

- all or portion of 210
allege 110
allocate 98, 156
allocation 226
allotment 192
alternate director 203
amalgamate 208
amalgamation 208
amend 91, 293
amendment 63, 82, 293
amendment or modification 293
amendments 292
among 59
amortized loans 162
amount 153
and 64, 67
and the like 208
anniversary 122, 163, 298
annual 128
annual bonus 130
annual leave 132
annual report 227
another party 266
any 24, 108, 115, 238-239, 265, 275
any and all 257, 295
applicable 130, 138, 152, 155, 164
applicable law 253, 271
applicable taxes 131
applicable to 77, 281
apply 169
appoint 190
appointor 203
appraisal 170, 230
appraise 99
appraised value 99
approval 120, 197, 235
approve 190, 203
arbitration 286
arbitrator 287
are not intended 296
areas of general importance to 123
arising out of 114, 284
arising out of or related to 115, 284, 287
arrangement 94
arrangements 73, 269
arranger 154
articles 50-53, 190
articles of association 190
as 126
as aforesaid 291
as agreed by the parties in writing 99
as amended 141, 258
as and when due 168
as as forth 101
as defined 79
as follows 238
as if 203
as may otherwise be required 149
as of 58, 60, 102, 105
as previously 99
as provided 159
as set out 101
as soon as practicable 97
as such 228
as the case may be 204
as used 77
assemble 70, 92
assembly 70, 92
assets 67, 87
assign 84-86, 174
assignee 82, 174, 273
assignment 178, 273
assignor 174
assigns 82, 273
at 161, 192
at all time 247
at all times 300
at any time 142
at its sole discretion 96
at or prior to 234
at the appraised value 99
at the closing 99
at the discretion of 129, 197
at the main office 28
at the request 106
at work 132
attach 172
attempt 285
attend 201
attorney 305

attorney's fees 305
attributable 111, 281
audit 102, 170
auditor 170, 193
authority 198
authorization 246
authorize 157, 178
award 249, 287, 305

B

background information 69
balance 160
balloon loans 162
bank charges 99
banking day 155
bankruptcy 184, 257
bankruptcy petition 257
base rate 160
base salary 128
based on 115, 127
basis 228
basis point 161
be able to 212
be bound by 120
bear 159
bearer share 192
because of 111, 280
become licensed 68
become of unsound mind 145
before 99, 158
begin 118, 172
beginning 116
being 203
beneficial 260
beneficial owner 260
beneficiary 81, 274
beneficiary right 274
benefit 132
best knowledge 242
between 58
bill of lading 107
bind 254, 272
binding 238, 272
binding effect 272
board action 200
board of directors 117, 118, 231

boiler plate 264
bona fide 211
bonus 130
books 301
books and records 226
books of account 205
books of record and account 205, 252
books of the company 205, 251, 301
borrow 153
borrower 45, 150
borrowing 153
bound 74, 241
brackets 58
breach 97, 113, 144, 184, 256, 265
breach of duty 144
bullet loan 162
business 102, 119-120, 125, 148, 188, 199, 216, 217
business and activities 251
business and affairs 124, 230
business day 103
business name 62, 223
businesses 120
businesslike 228
but 26
but one 292
by 11, 15, 19, 58-59, 74, 84, 117, 146, 284
by any other means 274
by facsimile transmission 289
by implication 274
by-laws 196
by laws of descent and distribution 143
by means of 202
by motion 285
by notice 144
by or against 243
by reason of 111, 280
by secret ballot 204
by show of hands 204
by such time 167
by virtue of 184
by way of 202
by will 143
by written notice 142

C

- calculate 163
- calendar month 164
- call 198
- call option 140
- calling shareholder 213
- can 6-8
- cancel 182
- capacity 148
- capital 226
- capital account 226
- capital contribution 226
- caption 81, 277
- care 280
- carrier 108
- carry on 125
- carry on and conduct 247
- carry out 219
- cash consideration 100
- casting vote 194
- cause 86, 190, 250, 307
- cause of action 305
- certain 66, 77
- certificate 245
- certificate of incorporation 194
- certificate of limited partnership 223
- certified copy 96
- certified mail 289-290
- chair 194
- chairman 80, 119, 194, 296
- chairperson 194
- chairwoman 80, 296
- change 293
- change of control 258
- charge 164
- charter 190, 306
- chattels 176
- chief executive office 246
- chief executive officer 142
- choice of law 263, 281
- circumstances 271, 279
- civil action 242
- civil commotion 280
- claim 110, 253, 305
- clause 49-50, 52-53
- client 123
- closing 99, 101, 103, 104, 181
- closing balance day 102
- closing date 86, 155
- closing of the transaction 104
- co-lead managers 154
- co-sale right 211
- collateral 176
- collection 254
- collectively 86
- come into effect 97
- commence 83, 118, 121, 172, 221
- commencement 116
- commission 170
- commit 144, 155
- commitment 127, 155, 182
- commitment fee 171
- commitment ratio 167
- committee 202
- commence 221
- common law 81, 218, 236, 248, 260, 263, 287
- common stock 192
- communicate 149
- communication 290
- communications 289-290
- company 62, 148, 214, 216
- company books 205
- compensation 128, 131
- compensation committee 129
- competitive 120
- complete 174, 269
- completion 189
- compliance 248
- comply 120, 248, 250
- comply with 120, 127
- components 109
- compose 195
- composed of 195
- composition 195, 257
- compound 163
- comprehensive 135
- comprise 132
- compute 161
- concern 125

- conclusive evidence 108
concurrently 105, 178
condition 69, 109, 113
condition precedent 37, 233-234
conditions 68, 256
conditions concurrent 234
conduct 144, 199, 246
conduct its business 240
conference telephone 202
conference telephone call 232
confidential 301
confidential information 147
confidentiality 300
confidentiality obligation 302
confidentially 301
confirm 99
confirmed 107
confirming bank 107
conflict 200, 238, 294
conflict of law principles 282
conflict of laws 282
consecutive interpreting 199
consent 91, 97, 125, 235, 306
consent to jurisdiction 283
consents 246
consequential damages 114
consider 96, 105, 127, 265
consideration 73 74, 100
consign 177
consignee 177
consignor 177
consistent 103
consolidate 208, 259
consolidated 243
consolidation 208, 259
constituency 195
constitute 97, 184, 201, 215, 220, 221,
267, 276-277
control 173, 200, 230, 231, 279
construction 156, 282, 283
constructive 294
construe 78, 281
consummate 235
consummation 234, 259
contain 296
contemplated 104, 250, 303
contemporaneous 268
contents 296
continue 158, 220
continue perfected 179
continued operation 246
continuing waiver 265
contract 57, 115, 288
contract law 57
contract of employment 276
contractor 76
contradict 268
contribute 116
contribution 132, 226
control 173, 200, 230, 279
controlling interest 260
controversy 287
convene 198
convenience of reference 296
conversion 208
convertible bonds 209
convertible securities 209
convey 85-86, 174
conveyance 174
conveyee 174
conveyor 174
convict 145
copy 96
corporate 234
corporate governance 194
corporate purposes 234
corporation 59, 62, 234
corporeal hereditaments 88
cost 136
counterclaim 288
counterpart 291
country of formation 240
county court 285
courier service 289
course of dealing 267
court 286
covenant 184
covenants 37, 73, 233
cover 136
craft 90

create 253, 276-277
credit 152, 154, 157
credit card 152
credit line 152
criminal action 242
criminal offence 145
crown court 285
cure 256
current 299
current employees 299
current employer 118
customary fees 170
customer 123

D

damage 114
damages 115, 305
data 301
data and information 301
date of this agreement 298
dated 58
datum 301
day to day 127
DBL notice 224
DBL statement 224
dealing 251
dealings 251
decide 130
decimal point 98, 111
declaration 246
declare 184-185
declare due and payable 185
decree 236, 249
deduct 134
deductions 128
deed of trust 181
deem 96, 105, 265
deemed to have occurred 105
default 158, 164, 183, 265
default interest 165
default interest 184
defaulted payments 164
defeat 285
defect 110
defective 110
defend 304

defer 130
Delaware 59
delay 97
delegate 124
deliberations 270
deliver 86, 197, 238, 289
delivery 91
demand 185, 305
denominated 152
deny 285
deposits in the mails 290
derive 217
design 111
designate 86, 251
designated 251
desirable 302
desire 67-68, 73, 157
detail 109
deteriorate 243
deterioration 243
determination 204, 284
determine 130, 267, 284
detrimental 145
detrimentally 145
development 89, 91, 155
development changes 91
devote 124
diligence 280
direct cost 136
direction 124
director 117-118, 120
disburse 159, 182
disbursement 158, 182
discharge 254
discharge by agreement 254
disclose 245, 301
disclosure 245, 302
discretion 96, 157, 228, 301
discretionary bonus 131
discuss 199
dishonesty 144
dismiss 258
disobedience 144
disposal 253
dispose 244, 253

dispose of 92
disposition 244, 253
dispute 287
dissolution 184, 221
dissolve 221
distribute 167, 199, 226
division 79
divisible 270
divulge 149
do 190
do business 240
document 179, 239, 279
document of title 178
documentary credit 82
domicile 286
domiciled 286
draft 63, 294
drag along right 213
draw 172
draw down 159
draw up 294
drawing 159
drawn down 159
due 134, 157, 162, 2239, 307
due and payable 162
due care 280
due date 167
due organization 240
duly 239, 307
duly authorized 240-241, 307
duly convened 204
duly noticed meeting 201
duplicate 96
duplicate copy 96
duration 220, 221, 261
during 239
duty 267
duties 122

E

each 192, 256
each of 205
effect 108, 189
effective 60, 118, 155, 203, 290
effective control 250
effective date 60, 122, 152, 298

either 299
elapse 161
elect 130
eligible for 137
employ 121
employee stock purchase plan 137
employment 117, 121, 144, 306
encumbrance 241
end 121
energy costs 136
enforce 272
enforceability 272
enforceable 238, 275, 298
enforcement 283
engage 120, 125, 217, 299
engage in 298
England and Wales 286
ensure 188
enter 61, 287
entire 269
entire agreement 267
entirety 267
entities 275
entitle 137
entitled to 137
entitlement 133
entity 259, 275
entry 233
equal or less than 210
equally 77
equipment 176
equitable 260
equity 81, 103, 236, 248, 260
equity securities 206, 208
equivalent amount of 147
escrow 181
escrow costs 181
establish 99, 267
estate 145
estimated 193
estimate 95
events of default 183
evidence 172, 268
examine 252
exceed 164

except 146
 except as otherwise provided below 142
 except as otherwise provided herein 215, 253
 except as otherwise provided in this agreement 292
 except as shown in 242
 excess 103
 exchangeable securities 209
 excluded assets 88
 exclusive personal secretarial assistance 139
 excuse from 281
 execute 96, 172, 212, 220, 223, 238, 282, 291
 execution 96
 executive 135
 executive vice president 142
 executives 135
 executive directors 118
 exercisable 142
 exercise 141, 209
 exhibit 37, 297, 308
 exist 201, 240
 expense 136, 139
 expertise 123
 expiration 142, 261
 expiry 142, 261
 explicit 261
 explicitly 261
 express 294
 expressly 185, 294
 extend 151, 266
 extension 184
 extract 252

F

face value 192
 facilitate 292
 facility 66, 152, 155
 facility fee 171
 facsimile 81
 facsimile machine 289
 failure 96, 167, 247, 279-280
 fair 141, 243
 fair market value 141
 fairly 243
 fast 173

fax 289
 federal courts 283
 fee 170, 305
 fiduciary 147-148
 field of enterprise 248
 file 178, 246
 filed of record 224
 filing 246
 fill 197
 final 96
 final agreement 267-268
 final and conclusive 96
 finally 287
 finance director 118
 financial examination 170
 financial reports 170
 financial standing 240
 financial statements 170
 financial year 83
 firm 62, 93
 first class mail 290
 fiscal year 83
 fittings 176
 fixtures 176
 flag 108
 focused on 299
 following described 85
 for 68, 74, 76, 94, 107, 113, 148, 206
 for cause 197, 256
 for purposes of 200, 278
 for security purposes 175
 for the benefit of 148, 229, 257, 272, 275
 for the consideration of 193
 for the purpose 77, 290
 for the purpose of 77, 292
 for the sole benefit of 235
 forbear 266
 forbearance 266
 force majeure 279
 foregoing 73, 120, 301
 foreman 288
 form 62-63, 215, 221
 form book 157
 formation 215, 240
 formation documents 241

forthwith 106, 138, 199, 224
forthwith due and payable 184
founder 190
founding shareholder 190
free of bank charges 99
from 118, 180, 268, 250, 278, 301
from and against 304
from and including 171
from time to time 90, 121, 129, 136, 142,
152, 178, 268
from... through 155
from... to 155
full disclosure 245
full release 180
full time 124
funds 101
further disbursements 182
further 110

G

GAAP 78
Gain 217
gender 80, 296
general damages 114
general partner 219
general provisions 264
give 289
give effect 302
give effect to 153
give notice to dissolve 222
give rise to 235
GMT 157
good faith 35, 102, 302
good standing 240
good title 241
goods 176
goodwill 87, 244
govern 215, 281, 294
governing law 281
governmental 235
governmental agency 182
grant 68, 140, 151, 174, 198, 211, 266
grantee 174
grantor 174
group 67
guarantee 109

H

harmless 304
have 105, 115, 167, 229, 276
having jurisdiction 287
having offices 61
head hunters 299
heading 80-81, 296
headings 295-296
headquarters 142
heads of agreement 186
health insurance 137
hear 286
heirs 81
here 9, 12, 13-15, 18-19, 72
hereafter owned 176
hereby 10-11, 15, 74, 84
herein 8, 10, 13
hereinabove 12
hereinafter 12
hereinbelow 12-13
hereof 9, 10
hereon 10
hereto 10, 11, 14
hereunder 10-12, 18, 115
herewith 10, 17
High Court of Justice 285
hinder 280
hire 299
hold 147, 189, 204, 206, 216, 270
hold harmless 304
hold harmless clause 303
holiday 133
hours 127
hours so worked 128
hypothecate 175
hypothecation 175

I

IAS 78
if 270
if any 91, 270
if no election is held on that date 28
if renewed 255
illegal 124, 271
immediately 103, 143

- immediately available 100-101
- immediately terminate 143
- implied 261, 294
- impracticable 280
- improvement 181
- in 72, 77, 85, 110, 159
- in a fiduciary capacity 148
- in a manner consistent therewith 103
- in accordance with 90, 219
- in accordance with applicable law 197
- in advance of 198
- in all other respects 270
- in and to 85
- in appreciation of 131
- in arrears 161
- in bank's discretion 157
- in case 94
- in cash 130
- in compliance with 250
- in connection with 219, 287
- in consideration of 74, 193
- in default 241
- in development 89
- in effect 95, 121
- in excess of 111, 164
- in favor of 107
- in full 100, 193
- in full force and effect 270
- in installments 108, 166
- in-kind contribution 193
- in its sole discretion 197, 228
- in lieu of 134
- in like funds 167
- in no event 102, 279
- in one installment 131
- in recognition of 130
- in respect of 152, 162, 166, 266
- in testimony whereof 307
- in the aggregate 250
- in the business of 68
- in the discretion of 129
- in the event of 110-111
- in the reasonable opinion 145
- in the year of our Lord 308
- in timely fashion 224
- in violation of 149
- in witness whereof 20, 307
- in writing 289, 293
- inappropriate 144
- inc. 57, 59
- incentive 138
- incentive plan 138
- incentive stock option 141
- incidental damages 114
- incidental to 188, 220
- including 89, 161, 298
- inconsistency 92, 294
- inconsistent 173
- incorporate 190, 297
- incorporated 57, 92, 141, 248
- incorporation 194
- incur 139, 169, 305
- indefeasible 174
- indefinitely 221
- indemnification 114, 304
- indemnify 304
- indemnity 114
- independent 76
- independent third party 213
- indirect damages 114
- individual 59
- individually 250
- induce 174
- indulgence 266
- industrial action 280
- information 147-148, 301
- initial 128
- injunction 236, 248
- inoperative 270
- insofar as possible 195
- insolvency 184
- inspect 252
- inspection 205
- installment 166
- instance 256
- instead of 134
- instrument 179, 239, 268, 279, 291
- instrument in writing 293
- insurance 136
- intangible 88

intangible assets 88
intangible property 88
intangibles 176
integer 153
integral 94, 153
integrate 69
integration 69
intellectual property 89
intend 73, 274-275
intentional 144
interest 85, 125, 159-161, 225, 273, 305
interest rate 159
Internal Revenue Code 137
International Chamber of Commerce 287
International Accounting Standards 78
interpretation 199, 282
interval 232
inure 272
inure for the benefit of 272, 275
invalid 271
inventory 170
inverted commas 58
investment 252
involuntary 258
involuntary proceeding 58
IPO 260
irrevocable 107, 169, 174
is to 187
is to be advised 107
issuable 208
issuance 208
issue 180, 192, 208
issuing bank 107
item 199, 226

J

joint venture 277
judgment 249, 286-287
jurisdiction 35, 236, 271, 283
jurisdiction of incorporation 248
juror 288
jury 288

K

keep 251
keep and maintain 250

knowingly suffer 253
knowledge 242

L

L.L.P. 60
L.P. 59
labour dispute 280
land 193
last will 143
late 266
later 171, 178, 266
law 82
law of succession 143
lawful 124
laws of descent and distribution 143
leader 122
lease 177
leaseholds 176
leave 133, 134, 285
legal 124
legal fees 193
legal process 149
legal restraint 236
legality 272
legally 73
legislation 134
lender 45, 150
letter agreement 33, 41
letter of credit 82, 106
letter of intent 186
liabilities 112
liable 113
liable for 113
liable to be dealt with 145
LIBOR 161
license 97, 239
licensed 240
lien 180, 181
lienee 181
lienor 181
life assurance 135
life insurance 135
limit 296
limitation 102, 271
limited 57, 112
limited liability partnership 60, 214

limited partner 224, 229
 limited partnership 59, 214
 liquidated damages 261
 liquidation 184
 litigation 242
 loan 149, 150, 152
 loan officer 157
 loan stock 260
 loan syndicate 153, 154
 long term disablement insurance 135
 loss 169
 Ltd. 57, 59
 lump sum 163

M

machinery 98, 176
 made 60, 96, 263
 made a part hereof 281
 made and entered into 61
 made effective 61
 maintain 159
 maintain priority 179
 maintenance 110
 make 60, 151-152, 154, 211, 251
 make and enter into 219
 make available 159
 make good 256
 malfunction 111
 manage 227, 230, 231
 management 124
 management committee 231
 managing director 118, 231
 manner 103, 248
 manufacture 90
 market price 141, 192
 market value 141
 marketable 242
 marketable quality 242
 master 62
 master agreement 62
 material 144, 235, 242
 material defects 242
 material term and condition 256
 materially 144, 145, 248
 maternity leave 134
 maturity 155, 162

maturity day 162
 may 6-8, 22, 130
 may not be construed 81
 medical expenses 136
 meet 157
 meeting 190
 meeting date 198
 member 195
 mental health 145
 merge 259, 268
 merger 259
 miscellaneous provisions 264
 mislead 245
 mission 127
 mixed 88
 modification 42, 63, 293
 modify 293
 money 101
 moneys 101
 monies 101
 mortgage 174
 mortgagor 174
 motion 285
 multiple counterparts 291
 must 293
 must be in writing 293
 mutual 74
 mutual written consent 255

N

name 190, 246, 295-296
 necessary or incidental 220
 negative covenants 247, 253
 negative pledge 254
 neglect 144
 neither... nor... 113
 net book value 103
 net worth 103
 next day funds 151, 168
 next following 130
 no matter how 265
 no partnership 276
 no survival 278
 no third party beneficiaries 274
 nominate 190
 non-attending directors 201

non-binding 94
non-breaching party 256
non-cancelable 93
non-cash 132
non-executive directors 118
non-transferring shareholder 211
none of 278
nonpayment 165
normal 126, 137
normal vacation 137
not less than 195
not limited to 89
not more than 195
nothing 276, 299
nothing contained herein 277
nothing in this agreement 277
notice 91, 115, 142, 144-145, 201, 205, 288
notice of intent to terminate 59
notice of prepayment 169
notice of revolving credit borrowing 153
notice of termination 241
notice period 147
notice to terminate 259
notification 157
notify 157, 179
notwithstanding 120, 185
now 72
number 80

O

object 187, 217
objection 199
obligation 174, 273
obligations 112, 156, 165
observe 250
obtain 97, 197, 301
occasion 243
occupation 125
occur and be continuing 183
of 9, 16, 19, 72, 74, 180, 195, 198, 209, 268, 272, 275
of any flag 108
of every kind and description 87
offending term or provision 272
office 126, 139

office hours 205
officer 307
officers 252
offshore 218
offshore bank 218
offshore country 218
offshore territory 218
omit 245
omit to state 245
on 84, 121, 122, 160, 183, 208
on a full time basis 134
on a monthly basis 129
on a part time basis 134
on a pro rata basis 134
on a weekly basis 129
on acceptance 96
on annual basis 129
on behalf 229
on full pay 127
onshore 218
on termination 134
on the account of 166
on the earlier of 104
on the later of 104
on the part of 235
once 110
only 268
only one 292
on-site 70
operate 188, 266
operating policy 120
operation 156, 188, 246
operation of a business 246
operations 243
opportunity 256
option 140
or 87, 115
or otherwise 116, 174, 208
oral 269
oral agreement 269
order 93, 236
order procedures 93
orders 108
ordinary bearer share 192
ordinary care 280

ordinary registered share 192
ordinary share 192
organization 240, 259
organize 240
organized 86
original 291
originate 151
other request 285
other terms 78
other than 88, 112, 143, 146
otherwise 77, 79, 116, 174
out of pocket expenses 169
outside the control of 236
outstanding 153, 162
over 103, 284
overcome 280
overdraft 150, 152
overdue 161, 165
owing 165, 300
own 206
owner 89

P

p.a. 163
paragraph 49, 53, 132
paragraph sign 54
parent company 67
parental leave 134
pari passu 155
part 162
partial prepayment 169
participate 120
participation 120
partition 300
partner 215
partnership 62, 214, 216, 276
partnership interest 225
party 11, 265
party to 241, 269
pass 203
past due 161, 165
pastdue 165
paternity leave 134
pay 159, 162
payable 128, 161, 300
payable on 132

payable quarterly 172
payment 100, 127, 128, 165-166
payment date 161
payment terms 212
payroll 128
peer 138
penalty 156
pending 242
pension 132
per annum 163
per share 192
per year of service 133
percentage point 160
perfect 179
perform 112, 238, 282
performance 91, 115, 1310, 238
permit 97, 251, 298
permitted assigns 82, 273
permitted by law 164
permitted claim 254
permitted transfer 225
persistent 144
person 275
personal 88
personal accident insurance 136
personal property 88, 176
personal representative 81
persons 275
petition in bankruptcy 257-258
piggy back right 211
place 93, 95, 198
plain language movement 2, 60, 69, 72, 75
plans 138
pledge 174, 175, 254
pledgee 174
pledgor 174
policies 134, 138-139
policy 134
portion 162
position 117
positive covenants 247
postage 290
power and right 217
powers and duties 227

- practicable 97
practice 121
pre-emption 207, 212
preamble 36
preclude 299
preemption 207, 212
preemptive right 207, 212
prefab 70
prefabricated 70
preference share 192
preferred share 192
preferred stock 192
prejudice 265
pre-manufactured 70
premium 156, 192
prepare 282, 294
prepaid 291
prepay 153, 169
prepayment 168
prepayment fee 168
presence in person 202
presentment 185
prevail 173, 295
prevent 236, 280
previously 99
price 192
price list 95
prime rate 160
principal 150, 277
principal amount 150
principal executive office 142
principal place of business 61
prior 92, 99
prior agreements 267
prior approval 120
prior to 158
prior written approval 274
prior written consent 92
prior written notice 169
priority 179
private limited companies 57, 59
private placement 208
pro rata 134, 155
procedure 121
proceeding 284
proceedings 242, 284
proceeds 252
process 286
profession 217
professional fees 193
professional performance 127
professional services 217
program 138
prohibition 236
project 252
promise 249
promissory note 172
prompt 138, 173
promptly 199
proper and duly authorized 307
properties 87, 252
property 87-88, 156, 181, 205, 252
propose 208
proposed agenda 199
proprietary company 59
proprietary rights 89
proprietor 89
protest 185
provide 94, 113, 228, 248
provide for 68, 261
provided 97, 181, 270
provision 81, 1223, 132, 271
prudent 227
Pty. 59
public 302
public domain 302
public knowledge 148
public limited company 60
public offering 208, 260
purchase order 93
purchaser 68
purpose 187, 188, 217
purpose and nature 219
pursuant to 82, 141
put option 140
- Q
- qualified 240
quick 173
quorate 200
quorum 200, 201

R

- raise 106
 range 208
 ratable 193
 rate 159
 ratify 179
 real 88
 real property 88
 reappointment 196
 reason 103
 reasonable 103, 124, 139, 145, 205, 244
 reasonable care 280, 301
 reasonable control 279
 reasonable diligence 280
 reasonable prior notice 205, 251
 reasonably 123, 252
 reborrow 153
 receipt 75, 96, 180
 receivables 176, 249
 receivables contract 249
 receive 81, 96, 180
 receivership 184, 257
 recitals 34, 56, 69, 219, 237
 recite 65
 record 181
 recordation 181
 recording 181
 recording costs 182
 records 205, 301
 reference 80, 297
 referred to herein 297
 refrain from 125, 127
 regard 127
 register 190
 registered business name 223
 registered common stock 192
 registered letter 290
 registered mail 289-290
 registered office 61
 registered seat 61
 regular payroll 131
 regulation 82, 239
 reimburse 138, 169
 reimbursement 138, 169
 reject 95
 rejection 95
 related to 115
 relating to 284
 relations 187
 relationship 277
 release 180, 182, 278
 release from 281
 relevant legislation 134
 remain in full force and effect 270
 remainder 272
 remedy 111, 145, 245
 reminder 289
 remit 167
 remittance 167
 removal 196
 remove 197
 remuneration 131
 remuneration committee 129
 render 119,228,287
 renew 255
 reorganization 259
 reorganization plan 259
 repatriation 136
 repatriation expenses 136
 repay 162
 repayment 165
 replace 92, 268
 replacement 82
 reporting 118
 represent 220,228,269
 representation 37, 73,233,237,245
 representative 81,148, 233,251,286,304
 repudiate 222
 repudiation 222
 request 124, 155, 289
 require 125, 126, 133
 requisite 223
 reschedule 201
 rescheduled meeting 201
 rescind 165
 resign 147
 resignation 118, 197
 resolution 202
 resolution in writing 203
 respective 73, 278

responsibility 112, 131
restrict 114, 266,296
retirement plan 138
return receipt 290
reverse split 206
review 129
revision 96
revoke 169
revolving commitment 171
revolving commitment period 171
revolving credit 152
right 85, 175-176,273
right and option 140
rights and obligations 267
rights of a party 266
right of first refusal 207, 212
rolling forecast 94
rule and regulation 82
rules and regulations 248
rules 230

S

salary 128
same day funds 101, 168
sample 110
satisfaction 104, 158
satisfy 158
save as 222
schedule 38, 102, 142,293,297,308
scheduled 119
search 299
search firms 299
search for employees 299
seat 61
seat of the company 61
secret ballot 204
secretary 142
section 54, 141, 278
section sign 52, 54
secured 174
securities 188
security 173, 175-176
security agreements 178
security interest 175
sell 85-86
senior executive vice president 142
senior vice president 142
serious 144
servant 133
serve 285
service 119, 133, 285
set aside 182
set aside letter 182
set for 261
set forth 69, 84
set off 300
set out 69, 84
settle 287
severability 269
severance benefit 146
severance pay 146
shall 2-8, 41, 82,83, 119, 187
shall be deemed completed 105
shall be deemed to have... 105, 276
shall be held 25,
shall deem 276
shall not be exercisable 142
share 141, 191-192
share of stock 141
share capital increase 196
share dividend 206
share exchange 208
share price 192
share split 206
shareholder 186
shareholder mix 196
shareholder's agreement 186
shareholding 196
ship 93-94
shipment 94, 108
shipping lot 108
should 111, 212
show of hands 204
shown 103
sick leave 134
sign 96, 172
signature page 246
simultaneous interpreting 199
simultaneously 105, 178, 292
singular 80
sit 284

site 70
situation 271
so long 200
sole 96
solely 268
solicit 299
solicit to hire 299
sound 145
special bonus 130
special damages 114
specifically 78
specification 90
specified 99
spirit and intent 303
split 206
standing 240
start 83, 116, 118, 172
state courts 283
statement 178, 245
statement of account 178
statue 82
stipulate 112
stock 141
stock dividend 206
stock split 206
stocks 170
strict liability 115
subclause 49-50, 52, 53
subject 257
subject matter 269
subject to 84, 96, 100, 101, 141, 158, 184
submit 96, 244, 283
subparagraph 50
subscribe 191, 209, 210, 308
subscribe one's name 308
subsection 53-54
subsequent 171, 266
subsequently 195
subsidiary 67,
substantially 91-92, 157, 248
substantive law 282
successor 81-82, 272
such 79
such other 126
suffer 253, 305

superannuation 132
supersede 92, 268
supervise 123
supervising 123
supervision 123
supplement 82, 293
supplementary statement 102
supply parts 92
support stuff 139
surety 182
survival 261, 277
survive 261, 278
syndicated loan 154

T

tag along exercise notice 212
tag along right 211
tag along shareholder 212
take action 179
take all reasonable endeavours 302
take effect 272
take place 104
takeover 259
tangible 87
tangible assets 87
targeted 299
taxable 132
teleconference 202
telecopy 81
tend 197
term 255, 261, 299, 109, 117, 220, 221,
term and provision 271
term or condition waived 267
term sheet 186
terminate 117, 143, 172, 221, 255
termination 134, 143, 233, 254, 278
termination date 146, 152
termination for cause 256
terms and conditions 68-69,
77, 109, 256, 267, 271
territory 188
the earlier of 165
the following 190
the foregoing 73, 120, 179, 301
the like 207
the same 185

the then 155
their 18
theory 115
theory of contract 115
theory of tort 115
there 13-15, 17, 103
thereafter 18, 129, 178
thereby 14-15, 17, 93
therefor 17-18,
therefore 18, 72
therein 17
thereof 14-15, 17-18, 153
thereon 18,96
thereto 18
thereunder 18
thereupon 96
therewith 16-18, 103
third party 92,212
third party beneficiary rights 275
third party rights 274
third party transferee 212
this 60-61, 91
threaten 272
through 155
tie breaking vote 194
timely 249
title 85, 175,
to 11, 85, 99, 118-119, 175,197, 242, 266
to be 72, 121,127-128,145,187,275
to be drawn on 107
to be sold 86
to do any and all things 220
to extent practicable 208
to the account 167
to the attention of 142
to the company 142
to the contrary 230
to the extent 92, 173, 270, 280
to the other 113
to the respective parties 30
tort 115, 288
trade 125
trade media 299
trade name 223
trade or occupation 125

trademarks 67
transaction 251
transfer 85, 99, 175, 211
transfer notice 212
transferable 143
transferee 175, 207, 212
transferor 175, 211
transmission 81
transpire 232
travel costs 193
travel insurance cover 136
treat as 224
trial 288
throughout 206
trust 81, 147, 260
trustee 81, 147, 260
trustee in bankruptcy 81

U

UCC 79
under 12, 18, 68, 82, 145, 155, 201, 241,
287
under any name 246
under the commitment 155
under the facility 155
under the loan 182
under the name 246
understanding 239
understandings 269
understood 127
undertake 196
undertaking 182
unenforceable 270
Uniform Commercial Code 79
unit 98
universal time 157
unless 79
unless otherwise agreed 108
unsound 145
unused annual leave 146
unusual 280
unusual expense 280
unwritten 269
unwritten oral agreement 269
upon 68, 84, 112, 118, 208, 238, 251, 269,
278

upon incorporation 195
upon reasonable notice 205
upon reasonable prior notice 205, 251
upon and with respect to 254
usage 295

V

vacancy 197
vacation 137
valid 97, 184, 271
valid and effective 203
valid termination 255
validity 97, 271
valuable 74
variation 292, 294
vary 294
venue 198
verdict 288
vest 272
vice-president 142
video conference 202
violate 239
violation 149
visit 252
voluntary 132, 257
voluntary petition in bankruptcy 257
voluntary proceeding 257
voluntary superannuation contributions 132
voluntary termination 256
vote 188, 204
voting stock 260

W

wages 128
waive 185, 214, 266
waiver 34, 105, 198, 264-265
waiver of jury trial 35, 287
waiver of trial by jury 287
warehouse receipt 178
warrant 192, 209, 238
warranties 34, 37, 68-69, 73, 109, 233, 237, 245, 278
warranty 69, 109, 113
warranty service 110
way 103
whatever 24

when due 164, 168
where 18-20
whereas 20, 36, 44, 56, 66-67
whereby 20
wherein 20
whereof 20
whereon 20
whereupon 185
wherever located 87
wherever situated 87
whether 87, 115
whether now 176
whether tangible or intangible 176
which 19, 275
whichever 94
who 275
who or which 275
wholly-owned subsidiary 206
will 3, 6, 143
will be 128
will be expected 119
willing 68
winding up 184
wire transfer 99
wish 68, 73
with 9, 18, 93, 103, 159, 173, 238, 246, 230, 258
with annual compounding 163
with respect to 181, 206, 254, 301
with respect to which 120
with the meaning of 141
withdraw 221
withhold 274
withholding 128
withholding tax 131
within 189, 282
within instrument 308
witnesseth 36, 64-65, 69
without limitation 88
without limiting the generality 79, 179
without protest 199
without protest 199
without regard 282
witness 64-65, 307
words of any gender 80

work 76
working week 127
workmanship 111
writ 248
written 289
written agreement 91, 268

written consent 125
written notice 142, 197
written resignation 197
written statement 245
written waiver 198